

Dželaluddin es-Sujuti

POVIJEST
HALIFA

POVIJEST HALIFA

Dželaluddin es-Sujuti

prijevod: Mustafa Prljača

naslov izvornika: تاريخ الخلفاء

autor: الامام جلال الدين السيوطي

izdanje: دار الفكر

Dželaluddin es-Sujuti

Povijest halifa

(prvih 30 godina hilafeta)

Riječ prevodioca

Knjiga “Povijest halifa” jednog od najvećih muslimanskih autoriteta iz klasičnog perioda islama Dželaluddina es-Sujutija (849-911. hidžretska godina), portretira ličnost svakog pojedinog halife* - od Ebu Bekra es-Siddika, koji je tu zadaću vršio neposredno po preseljenju poslanika Muhammeda, a.s., pa sve do Mustendžida, halife iz autorova vremena. Izuzetak

* Halifa - dosl. nasljednik; riječ nastala od glagola ‘halefe’ što znači: on je došao iza (njega); on je zauzeo njegovo mjesto. Kako je taj izraz naveden i u Kur’anu u značenju ‘namjesnik’, te kako je onaj koji je rukovođenje ranom muslimanskom zajednicom preuzeo neposredno po Vjerovjesnikovom, a.s., preseljenju s ovoga svijeta također nazvan tim imenom, to se taj naziv tako i ustalio među muslimanima. Šta su oni pod tim podrazumijevali, možda ponajbolje ilustrira sljedeći primjer. Naime, posredstvom Sufjana b. Ebi ’l-’Urdžâa (citat uzet iz sadržaja ove knjige) bilježi se sljedeće: “Omer b. el-Hattab je rekao: ‘Ja, Allaha mi, ne znam da li sam halifa ili kralj?! Ako sam kralj, onda je to nešto golemo!’ Na to mu je neko od tu prisutnih rekao: ‘Vođo pravovjernih, između tog dvoga je velika razlika!’ ‘Kakva je među njima razlika?’, upitao je i onaj mu je rekao: ‘Halifa ne uzima ništa nepravedno i ništa ne daje nepravedno, a ti si, Bogu hvala, takav. Kralj tlači ljude, od jednih otima i drugima daje!’”

su one halife koje nisu imale legitimitet za vršenje te funkcije a koje je Sujuti naznačio u uvodu ove svoje knjige.

Uz osnovne podatke o svakom halifi, date su i informacije o najznačajnijim događanjima za njegova vremena, navedene su istaknute ličnosti koje su bile njegovi savremenici, te najznačajniji događaji koji su vezani za to vrijeme, tako da se knjiga nadaje i kao svojevrsna hronika, pa se njezin naziv mogao pogodno i tako prevesti.

Mi smo se opredijelili samo za prvi period, kojeg je, prema jednoj predaji, naznačio sam poslanik Muhammed, a.s. Naime, u predaji koja se prenosi posredstvom Ebu Ubejdc b. el-Džerraha, Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao je: “Početak vaše vjere bio je poslanstvo i milost, potom će biti hilafet i milost, a iza toga monarhija i despotizam!”

Hadis je u kategoriji dobrih (hasen) hadisa.

U jednoj drugoj predaji, koja se prenosi posredstvom Sefine i koju bilježi Ahmed ibn Hanbel, kaže se: “Hilafet će trajati trideset godina, a nakon toga će biti monarhija (mulk)!”

Ovaj hadis zapravo bilježe svi autori “Sunena”, a Ibn Hibban i neki drugi autoriteti ga uvrštavaju u kategoriju vjerodostojnih predaja.

U tih trideset godina nakon Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - bila su samo četverica halifa i, nakratko, Hasan, sin četvrtog halife Alije ibn Ebi Taliba.

Obilje podataka o tim halifama, o vremenu ustrojavanja i društvenog uobličavanja velikog muslimanskog carstva nakon ličnosti Božijega Poslanika, s.a.v.s., o političkoj svijesti svakog pojedinog aktera, o izazovima s kojima su se suočavali u svome

vremenu i njihovim odgovorima na te izazove, pa i o stanju duha onih koji su emanet vjere preuzeli neposredno od Vjerovjesnika, a.s., o njihovim dilemama i nastojanjima, ne samo da će biti interesantno saznati vjerski obrazovanim licima, već posigurno i širokom krugu čitateljstva sa naših prostora.

Koliko nam je poznato, ovim se i prvi puta kod nas na jednom mjestu daje podroban prikaz života i djelovanja onih ljudi koji su bili na čelu rane muslimanske zajednice neposredno poslije Vjerovjesnikova preseljenja s ovoga svijeta. U tom smislu, ova knjiga će mnoga događanja iz toga perioda znatno približiti našem čitateljstvu i, nadamo se, kroz portretiranje svakog pojedinog aktera, ponuditi i odgovore na mnoge zapitanosti.

Činjenica da su neke od ovih prvih halifa ubijene ne odražava pravo stanje duha toga vremena, niti stvarni izraz tadašnjeg društvenog poretka, već se, uz svu svoju tragičnost, ipak mogu smatrati izdvojenim slučajevima ili čak - ma kako to zvučalo paradoksalno! - posljedicom moćne snage prvobitnoga islama, kad su se pod njegove skute sklanjali i ljudi koji nisu bili u stanju proniknuti u njegovu bit i usvojiti vrijednosti koje je proklamovao, i koji su svojim postupcima unosili smutnju i zamagljivali jasno viđenje stvarnosti: izuzetna snaga duha prvobitnog islama višestruko je prevazilazila dinamiku unutrašnje društvene izgradnje i administrativnog ustrojavanja Zajednice!

S druge strane, određeni postupci samih aktera - kako oni koji su bili uvjetovani, tako i oni drugi - imali su izuzetno snažnog odjeka i ostavljali dubokoga traga, s pozitivnim ili negativnim posljedicama, u tkivu mlade muslimanske zajednice koja je izrastala kao samosvojan društveni obrazac, drukčiji

od onih koji su ga okruživali i po sadržaju i po formi. U svakom slučaju, ti postupci bili su stanoviti izraz svakoga od njih u svojoj ukupnosti njihove ljudske prirode, njihove doraslosti zadaći koju su vršili, te ličnog im okruženja.

Stoga bi, možda, trebalo štampati i preostali dio ove knjige budući da bi se tako, u nekoj mjeri, mogli pratiti i uzročnici koji su vodili prosperitetu, odnosno postepenom slabljenju i nazadovanju kasnije muslimanske imprije.

U svakom slučaju, raduje nas što ovaj dio knjige - koji tretira period za koji muslimani pokazuju poseban interes - možemo ponuditi našem čitateljstvu. Nadamo se da će time biti popunjena jedna velika praznina i učinjen još jedan korak na putu zaokruživanja znanja o sebi, svom duhovnom etimonu i svojoj prošlosti.

Kako bi sadržaj knjige bio razumljiv i najširem čitateljstvu u podnožju teksta davali smo, makar u najelementarnijem obliku, i pojašnjenja nekih mjesta, izraza ili sintagmi koje bi na neke čitaocima mogle djelovati zbunjujuće ili ih ostaviti u nedoumici. I pri opredjeljivanju za najjednostavniju, fonetsku transkripciju arapskih naziva također smo vođeni pažnjom prema najširem čitalačkom auditoriju.

Molimo dragoga Boga da primi naše djelo i da njegove plodove učini obilnim!

U Sarajevu, mjeseca redžeba
1424. h. g./septembra 2003.

Mustafa Prljača

POVIJEST HALIFA

Na početku prvo izražavam zahvalu Allahu Koji je obećao pa Svoje obećanje ispunio, Koji je zaprijetio pa oprostio, i upućujem salat i selam na našeg prvaka Muhammeda - predvodnika uglednika, koji je halife učinio poglavarima, - i na njegovu porodicu, te na one koji su ga slijedili kroz život, a koji su bili plemeniti i vjerni...

Ovo je suptilna povijest u kojoj sam naveo biografije halifa, - onih koji su predvodili vjernike i rukovodili ummetom, - sve od Ebu Bekra es-Siddika, neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo, pa do ovoga našeg vremena, jednog po jednog, onim slijedom kako su se smjenjivali u vremenu. U biografiji svakoga od njih naveo sam i šta se neobičnoga zbilo za vrijeme njegove vladavine, te koji su imami i velikani ummeta bili njegovi savremenici.

Motivi koji su me naveli da sačinim ovu knjigu jesu sljedeći:

Naime, poznavanje biografija istaknutih ličnosti ummeta jest nešto što je poželjno samo po sebi, a kod obrazovanih ljudi ono je još i omiljeno. Tako su neki ljudi sakupili veći broj biografija u kojima su znamenite ličnosti naveli izmiješane, i bez iznošenja detalja, budući da bi takvo što iziskivalo isuviše

široku obradu, te kao takvo bilo zamorno. Stoga sam ja svakoj od kategorija posvetio posebnu knjigu kako bi ona na najbolji način mogla biti od koristi svakome ko se naročito interesira za dotičnu društvenu kategoriju, i kako bi najlakše mogao pronaći ono što ga zanima. Tako sam sačinio posebnu knjigu o Božijim poslanicima - neka su na njih mir i blagoslovi Božiji! - zatim knjigu o ashabima, što je sažetak "El-Isâbe" šejhu 'l-islama Ebu'l-Fadla b. Hadžera; zatim obimnu knjigu o plejadi mufessira, sažetu knjigu o generacijama hafiza, što je ustvari rezime Zehebijeve "Tabekata"; potom vrlo vrijednu knjigu o istaknutim gramatičarima i leksikolozima, kakva ranije nije napisana; zatim knjigu o vrhunskim pravnicima, značajnu knjigu o generacijama Božijih miljenika (evlija), knjigu o velikim stručnjacima za islamsko nasljedno pravo, knjigu o eminentnim retoričarima, knjigu o publicistima, knjigu o čitavim generacijama prepisivača, knjigu o arapskim pjesnicima, čiji se izrazi uzimaju kao argumenti u arapskom jeziku...

Sve ove knjige obuhvatile su većinu istaknutih ličnosti ummeta. Kod generacija pravnika zadovoljio sam se onim što su drugi o tome napisali, budući da toga ima u izobilju, što u cijelosti zadovoljava potrebe. Također sam se, što se tiče istaknutih učaća Kur'ana, zadovoljio Zehebijeve "Tabekatima", dok slavne kadije ulaze u sastav onoga što sam ranije napomenuo.

Prema tome, od svih znamenitih ličnosti ostale su neobrađene još samo halife, uprkos činjenici da ljudi imaju veliku želju što više znati upravo o njima. Iz tog razloga sam ovu knjigu i posvetio toj kategoriji ljudi, no u njoj nisam naveo niti jednoga od onih koji su se uzurpatorski proglašavali halifom i

koji nikada nisu zadobili legitimitet, kakve su bile mnoge Alevije¹ i nekolicina Abbasija. Isto tako, nisam navo nikoga od ubejdij-skih halifa, budući da njihovo predvodništvo nije valjano iz više razloga. Pored ostalog, oni nisu ni Kurčijsije, a Fatimijama su ih prozvale samo neuke mase. Njihov djed je, naime, međžusija².

El-Kadi Abdu'l-Džebbar el-Basri kaže: "Djed egipatskih halifa zvao se Scid. Njegov otac je bio jevrejin, kovač, izrađivač strijela." Ebu Bekr el-Bakillani kaže: "El-Kaddah, Ubejdullahov djed koji se naziva El-Mehdi, bio je međžusija, a Ubejdullah je otišao u Maroko i tamo tvrdio da je Alevija, premda ga niko od rodoslovaca nije poznao. Neuki ljudi su ih prozvali Fatimijama."

Ibn Halkan kaže: "Većina znalaca predstavljeno porijeklo El-Mehdija Ubejdullaha, djeda egipatskih halifa, ne smatraju vjerodostojnim. To je mišljenje bilo tako rasprostranjeno da je El-Aziz Billahi b. el-Muizz, odmah na početku svoje vlasti, kad se jednoga petka ispeo na minber, tamo našao komadić papira na kojem su bili ispisani sljedeći stihovi:

*Mi čusmo da porijeklo neznano
Kazuje s minbera nam, tu u džamiji!
Ako istinu o tome što tvrdiš zboriš ti,*

¹ Alevije - jedna od najprvih ekstremističkih sekti iz ranog perioda islama koja se pozivala na četvrtog halifu Aliju ibn Ebi Taliba u pogledu kojeg je iznosila i neka neprihvatljiva stajališta. Potom su se tako nazivali i oni koji su tvrdili da vode svoje porijeklo od Alije, te da im kao takvima pripada pravo na hilafet.

² Međžusija - vatropoklonik; sljedbenik Zaratustre, velikog iranskog autoriteta koji je živio sredinom zadnjeg milenija prije nove ere, za koga se vjeruje da je bio vjerovjesnik.

*Navedi nam predaka svojih sedam unazad!
Ako tvrdiš da ovo što rekoh nije istina,
Tad pokorno nam predstavi rodoslov svoj!
Hajde, eto, ostavi rodoslove neizrečene
I zađi sa nama u rodoslov široki!
Ta, do roda Benu Hašima
Ne može dosegnut pohota pohotnih!*

El-Aziz je jedanput poslao pismo El-Emeviju, vladaru Endelusa, i u njemu ga puno izvrijedaao i narugao mu se. El-Emevi mu je odgovorio: “Ti si nas upoznao, pa si nam se narugao, a da i mi možemo tebe upoznati, odgovorili bismo ti!” Taj odgovor je tako snažno djelovao na El-Aziza da mu nije ostavio kuraži da uzvрати na njega. To je, naime, značilo: Ti si vrlo sumnjivog porijekla. Pleme iz kojeg potječeš, nepoznato je!

Zehbi kaže: “Stručnjaci su saglasni u tome da Ubejdullah el-Mehdi nije Alevija. Najbolja potvrda toga jest ono što je rekao sam njegov unuk El-Muizz, upravitelj Kaira, kad ga je Ibn Tabatiba el-Alevi upitao o njihovu porijeklu. On je na to potegao sablju i napola je izvukao iz korica. “Ovo je moje porijeklo!”, rekao je i potom sve emire, i ostale koji su se tu našli, obasuo zlatom. “A ovo mi je plemeniti rod!”, dodao je.

Pored toga, najveći broj njih bili su raskolnici koji su izišli iz okvira islama. Neki od njih su javno psovali Božije poslanike, drugi su dozvoljavali upotrebu alkohola, treći naređivali da se ničice pada pred njima... Najbolji od njih je, eto, bio rafidija, opaki i prezreni, koji je tražio (samo!) da se psuju ashabi Božijega Poslanika - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Ljudima poput njih se, dakle, ne može izraziti lojalnost i dati im prisegu na vjernost. Njihovo vodstvo nije legitimno.

Ebu Bekr el-Bakillani kaže: “El-Mehdi Ubejdullah bio je opaki ezoterist, prilježan u eliminiranju islamskoga ummeta. On je smaknuo ulemu i pravnike, kako bi mogao zavesti narod. I njegovi potomci su slijedili taj put: dozvolili su alkohol i razvrat, i proširili rafidijsko učenje”.³

Zehebi kaže: “El-Kaim, sin Mehdijev, bio je gori od svoga oca, raskolnik, prokletnik: javno je psovao Božije poslanike!” “Ubejdije su”, kaže on, “islamskom ummetu bili gori od Tatara!”

Ebu Hasan el-Kabisi kaže: “Ubejdullah i njegovi potomci su smaknuli četiri hiljade učenjaka i pobožnjaka pri nastojanju da ih odvrate od gajenja poštovanja prema ashabima Božijega Poslanika. Oni su, međutim, izabrali smrt. Bilo bi još i dobro da je on bio samo rafidija; on je bio raskolnik!”

El-Kadi ‘Ijad kaže: “Muhammed el-Kajrevani el-Kejzani, istaknuti malikijski učenjak, upitan je o onom kojeg su Ubejdije - egipatske halife - stavile pred izbor: ili da prihvati njihovo učenje, ili da se sa životom rastavi, pa je rekao: “Izabraće smrt! Tu niko nema nikakva opravdanja. U početku se, prije nego je istina o njima izišla na vidjelo, i moglo imati razumijevanja, ali je sada obavezno distanciranje od njih.

³ Rafidijsko učenje - učenje koje je pretpostavljalo Aliju ibn Ebi Taliba u vezi s preuzimanjem hilafeta nakon poslanika Muhammeda, a.s. Neke pristalice ovoga učenja išle su čak dotle da su tvrdile da je i sama Objava trebala biti spuštena Aliji a ne Muhammedu, a.s., te da je u tom pogledu melek Džebrail napravio pogrešku!

Strah nikome ne može biti isprika, budući da je situacija takva da se od ljudi traži obesnaživanje šerijatskih propisa, što je nedopustivo. Oni islamski pravници koji su ustali da im se suprotstave u tome, učinili su to zato da muslimani ne bi ostali lišeni Šerijatom predviđenih kaznenih mjera, te da ih oni na taj način ne bi odvratili od njihove vjere.”

Jusuf er-Ru‘ajni kaže: “Učenjaci Kajrevana su jedinstveni u stavu da su Ubejdije ravne otpadnicima od vjere i raskolnicima, budući da su javno oponirali Šerijatu.”

Ibn Halkan kaže: “Tvrđili su da su ovladali tajnim znanjima, da su im dostupne Božanske Tajne. Takve predaje o njima su vrlo čuvene i naširoko rasprostranjene. Tako je El-Aziz, kad se jedanput ispeo na minber, gore našao komadić papira na kojem je pisalo:

*S ne pravdom i nasiljem mi se pomirismo,
Al’ ne i s nevjerstvom i sa glu-pošću!
Ako ti je zbilja dato znanje ne poznatog,
Prozovi onog koji ispisa ovo grubošću!*

Njemu je i neka žena poslala pismo u kojem je, pored ostalog, stajalo: “Tako ti Onoga Koji je jevreje uzdigao Mišom a kršćane Ibn Nesturom, i Koji je muslimane ponizio tobom, jer bi ti inače razmotrio ovu moju situaciju...”

Jevrejin Miša je, naime, bio namještenik u Siriji, a kršćanin Ibn Nestur ovdje, u Egiptu.

Potom, Ubejdijama se počela davati prisega uprkos postojanju abbasijskog imama, koji je vršio svoju dužnost, a kojem je ranije izražena lojalnost i prisegnuto na vjernost. Takvo što je, razumije se, nezakonito jer izražavanje lojalnosti

i prisezanje na vjernost dvojici imama istovremeno nije legitimno, a legitimitet ima prvi od njih dvojice.

Zatim, postoji hadis u kojem stoji da će se hilafet, nakon što ga preuzmu Abbasije, zadržati kod njih sve dok ga oni ne predaju Isau, sinu Merjeminu, ili pak Mehdiju.⁴ Prema tome, onaj ko se proglasi halifom i pored faktičkog prisustva zakonitog halife, taj je nasilnik i buntovnik.

Iz svih ovih razloga ja nisam spomenuo niti jednoga Ubejdiju, a ni bilo koga od haridžija. Naveo sam samo one halife za koje postoji saglasnost u pogledu ispravnosti, odnosno legalnosti njihova predvodništva (imamet), te kojima je izražena lojalnost. Na samom početku knjige dao sam nekoliko poglavlja koja su vrlo važna za temu kojom se bavimo, a sva ona neobična događanja i čudesna zbivanja koja sam navodio, ustvari su samo sažetak Zehebijeve “Hronike”, pa za te dijelove on snosi odgovornost.

A jedini pravi pomagač jest Allah.

Zašto Poslanik nije nikoga odredio za svog nasljednika?

El-Bezzar u svom “Musnedu” kaže: “Kazivao nam je Abdu’l-Fettah b. Veddah el-Kufi, pritom se pozivajući na Jahju b. el-Jemana a on na Israila, koji je to prenio od Ebu’l-Jakzana, on

⁴ Mehdijs (El-Mehdi) - dosl.: onaj koji je upućen. Prema nekim predajama, osoba koja će se u zadnjem vremenu pojaviti među muslimanima i popraviti im njihovo nezavidno stanje u kojem će se nalaziti.

od Ebu Vaila a ovaj od Huzejfe koji je rekao: “Ljudi su upitali: ‘Božiji Poslaniče, zar nećeš imenovati nekog ko će te naslijediti?!’ ‘Ako bih ja odredio nekog ko će vas voditi - odgovorio je Poslanik, - pa vi tom mom halifi nepokorni bili, tad biste bili žestoko kažnjeni!’”

Ovaj hadis bilježi El-Hakim u svom “Mustedreku”, no Ebu ’l-Jakzan, koji se spominje u nizu njegovih prenosilaca, smatra se slabim prenosiocem.

Buharija i Muslim bilježe Omerove riječi koje je izrekao nakon što je smrtno izboden; one glase: “Ako odredim nekoga ko će me naslijediti, pa - učinio je to i bolji od mene, (tj. Ebu Bekr), a ako to ne učinim, pa - nije to učinio ni bolji od mene (tj. Božiji Poslanik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!)”

Ahmed, kao i Bejheki u svojoj knjizi “Delailu ’n-nubuvveh”, bilježe izjavu Amra b. Sufjana, sa dobrim (hasen) nizovima prenosilaca; on kaže: “Kad se Alija, na “Dan deve”⁵, pojavio pred ljudima, rekao je: ‘Ljudi! Allahov Poslanik nam, u pogledu vođenja ummeta, nikoga nije oporukom odredio, pa smo mi smatrali da je najprimjerenije da ga naslijedi Ebu Bekr. On je preuzeo tu dužnost i pravilno postupao sve dok nije završio svoj put. Ebu Bekr je, potom, smatrao uputnim da za svoga nasljednika imenuje Omera, pa je i Omer preuzeo

⁵ “Dan deve” ili “Bitka oko deve” - čuveni događaj koji se zbio 36. godine po Hidžri, kad se četvrti halifa Alija ibn Ebi Talib u Basri sukobio sa svojim neistomišljenicima, među kojima je bilo i tako istaknutih ashaba kakvi su Talha i Zubejr. Ovaj sukob poznat je pod ovim nazivom stoga što se Poslanikova žena Aiša - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - pritom nalazila na devi, stavivši se na stranu Alijinih oponenta.

dužnost i pravilno postupao, tako da se vjera snažno učvrstila. Zatim su neki ljudi pohrili za dunjalukom, pa su se zbile neke stvari o kojima će Allah presuditi!”

El-Hakim u svom “Mustedreku” - što El-Bejheki u svom “Delailu” uvrštava u kategoriju vjerodostojnih (sahih) predaja - bilježi izjavu Ebu Vaila koji kaže: “Neki ljudi su rekli Aliji: ‘Zašto nam ti nekoga ne bi imenovao halifom?’, našta je on odgovorio: ‘Nije to učinio ni Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - pa neću ni ja! No, ako Allah ljudima htjedne učiniti dobro, On će ih, poslije mene, okupiti oko najboljeg od njih, onako kako ih je okupio oko najboljega poslije Božijega Poslanika!”

Zchebi kaže: “Rafidije neosnovano tvrde da je Poslanik oporukom odredio Aliju, neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! Huzejl b. Šurahbil kaže: ‘Zar Ebu Bekr nije spletkario protiv Alije, oporučenog od strane Božijeg Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i zar nije žudio za tim da on bude oporučen za halifu, pa mu se to izmaknulo?!’”

Ovo bilježi Ibn Sa‘ad i Bejheki u svom “Delailu”.

Ibn Sa‘ad bilježi i El-Hasanove riječi: “Alija je rekao: ‘Kada je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - preselio, mi smo razmatrali situaciju u kojoj smo se našli, pa smo konstatirali da je Poslanik Ebu Bekra proturio da predvodi namaz, i tako smo se saglasili da nas i u poslovima našeg dunjaluka predvodi onaj s kojim se Poslanik zadovoljio da nas predvodi u našoj vjeri, te smo naprijed proturili Ebu Bekra!’”

Buharija u svojoj “Hronici” bilježi: “Prenosi se od Ibn Džumhana, koji se poziva na Sefinu, da je Vjerovjesnik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, jedanput rekao Ebu Bekru,

Omeru i Osmanu: ‘Ovo su halife koje će biti poslije mene!’ Buharija dodaje: ‘O tome, međutim, ne postoji saglasnost, budući da su sva trojica - i Omer, i Alija, i Osman - rekli: ‘Vjerovjesnik nije odredio ko će biti halifa poslije njega!’”

O spomenutom hadisu koji bilježi Ibn Hibban, a koji glasi: ‘Kazivao nam je Ebu Ja‘la, pozivajući se na Jahju el-Džumanija, a ovaj na Hašredža, koji je citirao Se‘ida b. Džumhana, a on Sefinu koji je rekao: ‘Prilikom zidanja svoje džamije, Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - u zdanje je stavio jedan kamen a onda rekao Ebu Bekru: - Stavi ti svoj kamen pored ovoga moga! - Potom se obratio Omeru: - Ti svoj kamen stavi ovdje, uz Ebu Bekrov! -, rekao mu je, dok je od Osmana zatražio da svoj kamen stavi pored Omerovog. Zatim je rekao: - Ovo su halife koje će biti poslije mene!’”

Ebu Zur’a kaže: ‘Niz prenosilaca ovoga hadisa potpuno je vjerodostojan.’”

Hadis bilježi i El-Hakim u svom ‘Mustedreku’, dok ga El-Bejheki u ‘Delailu’ uvrštava u kategoriju vjerodostojnih predaja, a registrirali su ga i neki drugi stručnjaci iz ove oblasti.

Po meni, ne postoji nikakvo nesuglasje između ovoga hadisa i izjave Omera i Alije u kojoj se naglašava ‘da (Vjerovjesnik) nije odredio ko će poslije njega biti halifa’. Njih dvojica su, naime, ovim željeli kazati da Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - kad je bio na samrti, nije nikoga posebno imenovao za halifu, dok je ona natuknica izrečena mnogo ranije i ona je u istoj ravni kao i Poslanikov iskaz u jednom drugom hadisu: ‘Držite se moga sunneta i sunneta halifa koji će pravilno voditi ummet poslije mene!’”, koji bilježi El-Hakim u predaji od El-Irbada b. Sarije, i kao što je njegov naputak: ‘Povodite

se za dvojicom (koji će doći) poslije mene - Ebu Bekrom i Omerom!”, kao i svi drugi hadisi koji se dotiču pitanja hilafeta.

Imami su od Kurejšija i hilafet je kod njih

Ebu Davud et-Tajalisi u svom “Musnedu” kaže: “Kazivao nam je Sekin b. Abdulaziz, pozivajući se na Sejjara b. Selamu, a ovaj na Ebu Berzu, da je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Imami će biti od Kurejšija, sve dok budu sudili pravedno, dok budu obećanja ispunjavali i dok budu milostivi prema onima koji milost budu tražili!’”

Ovaj hadis bilježe i imam Ahmed i Ebu Ja‘la u svojim “Musnedima”, te Taberani.

Tirmizi kaže: “Kazivao nam je Ahmed b. Meni‘, pozivajući se na Zejda b. el-Habbaba, ovaj na Muaviju b. Saliha a on na Ebu Merjema el-Ensarija, koji prenosi Ebu Hurejrine riječi: “Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - je rekao: ‘Vlast pripada Kurejšijama, sudstvo Ensarijama⁶ a ezan Abesincima!’”

Niz prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan (sahih).

Imam Ahmed u svom “Musnedu” kaže: “Kazivao nam je El-Hakim b. Nafi‘, pozivajući se na Ismaila b. Ajjaša, on na Damdama b. Zur‘u, on na Šurejha, on na Kesira b. Murr u a on na Utbu b. Abdana, da je Vjerovjesnik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao: ‘Hilafet pripada Kurejšijama, sudstvo Ensarijama a pozivanje ljudi u vjeru (da‘va) Abesincima!’”

⁶ Ensarije - dosl. “Pomagači”; domicilno medinsko stanovništvo koje je najprije prihvatilo islam a potom pružilo utočište prvim

Svi prenosioci ovog hadisa potpuno su pouzdani.

El-Bezzar kaže: “Kazivao nam je Ibrahim b. Hani’, pozivajući se na El-Fejda b. el-Fadla, ovaj na Mi’sera, on na Selemu b. Kuhejla, on na Ebu Sadika, on na Rebi’u b. Madžida a on na Aliju b. Ebi Taliba, da je Poslanik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, rekao: ‘Vladari će biti Kurejšije - dobri će vladati dobrima, a loši lošima!’”

Period hilafeta u islamu

Imam Ahmed kaže: “Kazivao nam je Behz, pozivajući se na Hammada b. Selemu a on na Seida b. Džumhana, koji je citirao Sefinu: “Ja sam čuo Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - kad je rekao: “Hilafet će trajati trideset godina, a nakon toga će biti monarhija (mulk)!”

Ovaj hadis bilježe svi autori “Sunena”, a Ibn Hibban i neki drugi autoriteti ga uvrštavaju u kategoriju vjerodostojnih predaja.

Znalci vele: “U tih trideset godina nakon Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - bila su samo četverica halifa i, nakratko, Hasan.”

El-Bezzar kaže: “Kazivao nam je Muhammed b. Sekin, pozivajući se na Jahju b. Hassana, ovaj na Jahju b. Hamzu, on

muslimanima i Poslaniku, a.s., koji su, usljed tortura koje su trpjeli zbog svoje nove vjere, morali napustiti svoj zavičaj Mekku, i preseliti se kod njih u Medinu, uglavnom bez ikakvih sredstava za život. Sve što su imali Ensarije su tim pridošlicama, svojoj braći po vjeri nazvanim Muhadžiri, stavili na raspolaganje i s njima to ravnopravno dijelili.

na Mekhula, on na Ebu Sa'lebu a on na Ebu Ubejdu b. el-Džerraha, koji je rekao: "Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao je: 'Početak vaše vjere bio je poslanstvo i milost, potom će biti hilafet i milost, a iza toga monarhija i despotizam!'"

Hadis je u kategoriji dobrih (hasen) hadisa.

Abdullah b. Ahmed kaže: "Kazivao nam je Muhammed b. Ebu Bekr el-Makdisi, pozivajući se na Jezida b. Zeri'a, on na Ibn Avna, on na Š'abija, on na Džabira b. Semuru koji je navodio Poslanikove riječi: "Muslimani će biti snažni i pomognuti protiv onih koji se budu dizali protiv njih, dok ih bude vodilo dvanaest halifa, svi od Kurejšija!"

Hadis bilježe Buharija, Muslim i ostali, i ima više nizova prenosilaca, kao i više verzija. U nekim verzijama stoji: "Stanje islama (muslimana) će biti dobro...", a u drugima: "Muslimani će napredovati...", i obje ove varijante prenosi Ahmed, dok kod Muslima nalazimo verziju: "Muslimani će ići naprijed sve dok njima bude vladalo dvanaest ljudi!", te drugu varijantu, također kod njega: "Ovo se neće rasturiti sve dok ne prođe toliko vremena da se izreda dvanaest halifa!" Kod Muslima nalazimo i treću verziju ovog hadisa: "Islam će biti snažan i imun, sve tamo do dvanaest halifa!"

Jedna verzija se nalazi kod El-Bezzara i glasi: "Vlast moga ummeta će opstojati sve dok se ne izreda dvanaest halifa, sve Kurejšija!"

U verziji koja se nalazi kod Ebu Davuda ima i dodatak: "I kad se (Poslanik) vratio kući, došli su mu Kurejšije i pitali ga: 'A šta će biti nakon toga?' 'Nakon toga će biti rasulo (herdž)!', odgovorio je on. U drugoj verziji, također kod njega, stoji:

“Ova će vjera opstojati sve dok vam se ne izreda dvanaest halifa, oko kojih će biti okupljen čitav ummet!”

Kod Ahmeda i El-Bezzara nalazimo predaju sa dobrim (hasen) nizom prenosilaca, koja se prenosi od Ibn Mes'uda, koji je upitan: “Koliko će ovaj ummet imati halifa?”, na šta je on odgovorio: “Mi smo o tome pitali Božijega Poslanika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, pa nam je on odgovorio: ‘Bit će ih dvanaest, koliko je bilo i jevrejskih poglavara (nukaba’)!”

El-Kadi 'Ijad kaže: “Možda se ovim i njima sličnim hadisima hoće kazati to da će oni, njih dvanaest, biti halife u vremenu kad će hilafet biti snažan, kad će islam biti jak i kad će se vlast sprovoditi u skladu s Šerijatom, te kad će sav ummet biti lojalan onome ko bude vršio dužnost halife. Situacija je već bila takva - naime, kad je sav ummet bio okupljen oko jednog halife - sve dok se nije uzdrimala vlast Umejevića, kad je među njima došlo do sukoba za vrijeme vladavine El-Velida b. Jezida, koji je trajao sve do uspostave abbasijske države, kad su ih konačno dokrajčili.”

Šejhu'l-islam⁷ Ibn Hadžer, u svom komentaru El-Buharija, kaže: “Ovo 'Ijadovo mišljenje je nešto najljepše što je kazano o dotičnom hadisu, i ja ga preferiram. Potporu tome daje sintagma koja se nalazi u nekim također vjerodostojnim verzijama hadisa, koja glasi: “Oko svakoga od njih okupit će se sav ummet”. Pod ovom “okupljenošću” podrazumijeva se njihovo povinovanje njemu. Ono što se je već zbilježilo jest da se je ummet okupio oko

⁷ Šejhu'l-islam - titula najvišeg vjerskog autoriteta u muslimanskoj državi.

Ebu Bekra, zatim Omera, zatim Osmana, pa Alije do momenta kad je na Siffinu stvorena paralelna vlast, kojom prilikom se i Muavija prozvao halifom. Nešto iza toga, kod mirovnog sporazuma sa Hasanom, ummet se ponovo okupio oko Muavije, a zatim i oko njegovog sina Jezida. Husein, međutim, nije došao na red za vlast, jer je prije toga ubijen.

Tako je, sa smrću Jezida, došlo do razdora koji je potrajao sve dok se ummet nije ponovo okupio oko Abdulmelika b. Mervana, nakon ubistva Ibnu 'z-Zubejra. Poslije njega, to se jedinstvo zadržalo i s četvericom njegovih sinova: El-Velidom, Sulejmanom, Jezidom i Hišamom, kao i s Omerom b. Abdulazizom, koji je vršio dužnost halife između dvojice od njih - između Sulejmana i Jezida. To su sedmerica koja su vladala nakon četverice pravopostupajućih (hulefa' rašidun). Dvanaesti je bio El-Velid b. Jezid b. Abdulmelik. Njemu je ummet izrazio svoju lojalnost nakon smrti njegovog amidže Hišama, i on je tako vladao oko četiri godine. Potom su ustali protiv njega i ubili ga, i onda se posvuda raširila smutnja. Situacija se od tada promijenila, tako da se ummet više nije uspio okupiti oko nekog halife.

Jezid b. el-Velid, koji se digao protiv svog amidžića El-Velida b. Jezida, nije vladao dugo. Prije njegove smrti protiv njega se pobunio amidžić njegovog oca Mervan b. Muhammed b. Mervan, a nakon Jezidove smrti vlast je preuzeo njegov brat Ibrahim, kojeg je ubio Mervan. Potom su se Abbasije pobunile protiv Mervana, i to je trajalo sve do njegova smaknuća.

Poslije njega prvi abbasijski halifa bio je Es-Seffah, no kako je protiv njega bilo mnogo pobuna, ni njegova vladavina nije trajala dugo. Vlast je nakon njega preuzeo njegov brat

El-Mensur i njegova je vladavina trajala dugo, međutim, kako su Endelusom zavladaali Mervanije, to se krajnji zapad odvojio od njega. Vlast Mervanija se trijumfalno održavala kod njih, da bi se nedugo zatim i oni prozvali halifama. Stanje se do te mjere pogoršalo da je od hilafeta ostalo samo ime, nakon što se, za vrijeme vladavine potomaka Abdulmelika b. Mervana, halifino ime spominjalo na hutbama u čitavoj zemlji koja je bila pod vlašću muslimana, istočno i zapadno, desno i lijevo. U cijelom tom prostranstvu niko nije preuzimao ni djelić vlasti, osim sa halifinom zapoviješću.

Situacija se tako drastično pogoršala da je samo u Endelusu, u petom stoljeću, bilo šest ljudi koji su se prozvali halifama, a osim njih tu je bio i Ubejdija, vladar Egipta i Abbasija u Bagdadu, koji su bili samostalni u odnosu na alevije i haridžije koji su se u različitim područjima smatrali halifama!”

“Prilazeći problemu s ovog aspekta”, kaže on, “onda Poslanikove riječi: ‘Nakon toga će biti rasulo!’, upućuju na to da će doći do naveliko raširenih ubistava, što će biti rezultat svakojakih smutnji, i da će to trajati i sve više dobijati na intenzitetu. I tako je bilo!”

Neki kažu: “Ovim se hoće naznačiti da će u ukupnom trajanju islama, dakle sve do Smaka svijeta, biti svega dvanaest halifa koji će postupati po pravdi i istini, i da se oni ne moraju pojaviti u slijedu, jedan za drugim. Ovo potvrđuje hadis koji je zabilježio Musedded u svom “Velikom musnedu”, a koji se prenosi od Ebu ’l-Hulda. Hadis glasi: “Ovaj ummet neće stradati sve dok se u njemu ne pojavi dvanaest halifa koji će raditi po Uputi i Istinitoj Vjeri, od kojih će dvojica biti iz porodice Muhammeda (mir i blagoslovi Božiji neka su na nj!)”

Prema ovoj predaji, Poslanikove riječi: “Nakon toga će biti rasulo!”, znače da će tada nastupiti svakojake smutnije i iskušenja koja će označiti neposrednu blizinu Smaka svijeta, kao što je npr. pojava Dedžala⁸ i sve ono ostalo što će uslijediti nakon toga!”

Prema tome, ako stvar posmatramo na ovaj način, onda su se od tih dvanaest halifa do sada pojavili: četverica prvih halifa, Hasan, Muavija, Ibnu 'z-Zubejr, Omer b. Abdulaziz - dakle osmerica -, a moguće im je pridodati još i El-Muhtedija, od abbasijskih halifa, jer je on među njima bio poput Omera b. Abdulaziza među Umejevićima, kao i El-Zahira, zbog njegove pravednosti. Ostalo je, prema ovakvom razumijevanju stvari, da se pojave još dvojica od kojih će jedan biti El-Mehdi, budući da će on potjecati iz porodice Muhammeda - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj!

Hadisi u kojima je upozoravano na hilafet Umejevića

Tirmizi kaže: “Kazivao nam je Muhammed b. Gilan, pozivajući se na Ebu Davuda et-Tajalisija, a on na El-Kasima b. el-Fadla

⁸ Dedžal - Kršč. Antihrist, najveći varalica u ljudskoj vrsti u njezinoj ukupnosti, koji će se, prema nekim tradicijskim izvorima, pojaviti pred Smak svijeta, kad će se proglasiti Bogom. Budući će, kako se naglašava, činiti nešto što je svojstveno samo Bogu, većina ljudi će i povjerovati da je on, doista, Bog!

⁹ Umejevići (Omejevići) - prva muslimanska vladarska dinastija. Ustanovio ju je Muavija, sin Ebu Sufjanov, čime se završio period “hilafeta koji će biti na tragu poslanstva”, kako ga je definirao sam

el-Medenija, koji je navodio riječi Jusufa b. Sa'ada: 'Kada je Hasan, sin Alijin, izrazio svoju lojalnost Muaviji i prisegnuo mu na vjernost, prišao mu je jedan čovjek i rekao mu: - Ocrni ti lica vjernička! - Ne kori me, Bog ti se smilovao! - odgovorio mu je on. - Vjerovjesnik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, sanjao je Umejeviće na svome minberu, pa ga je to okaharilo, i tada je objavljeno: *Mi smo tebi Kevser dali...* (El-Kevser), i objavljeno je: *Mi smo njega objavili u Noći odluke, a znaš li ti šta je to Noć odluke?! Noć odluke je bolja od hiljadu mjeseci!* (El-Kadr, 1-3), u kojima će poslije tebe vladati Umejevići, Muhammede!"

El-Kasim kaže: "Mi smo brojali i zbilja - bilo je tačno hiljadu mjeseci, ni više ni manje od toga!"

Tirmizi kaže: "Ovaj hadis je neobičan (garib), i poznat nam je samo od Kasima. On je, doduše, potpuno pouzdan čovjek, no nije poznato ko mu je šejh."

Hadis bilježi i El-Hakim u svom "Mustedreku", kao i Ibn Džerir u svom tefsiru. El-Hafiz Ebu 'l-Hadžadž (el-Mizzi) za njega kaže: Nepoznat, a istog mišljenja je i Ibn Kesir.

Ibn Džerir u svom tefsiru kaže: "Ja sam kazivao, pozivajući se na Muhammeda b. (el-Hasana) Zibalu, koji se pozivao na Abdu 'l-Muhejmina b. Abbasa b. Sehla, a on na svoga oca koji je to prenosio od njegova djeda, koji je rekao: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - sanjao je

Poslanik, a.s., u jednom svom iskazu. Taj period, prema tome, završio se predajom hilafeta Muaviji od strane, Hasana, sina Alijina, koji je vladao nešto više od šest mjeseci, čime je započeo period "monarhije". Tako proizlazi da je naznačeni period trajao ukupno trideset godina.

potomke El-Hakema b. Ebi'l-‘Âsa kako skaču na njegov minber poput majmuna, pa ga je to toliko okaharilo da se do svoje smrti više nije slatko nasmijao! Allah je o tome objavio: *Ono što smo ti pokazali u snu učinili smo iskušenjem za ljude!* (El-Isra'. 60)

Niz prenosilaca ove predaje je slab, međutim, potvrđuju je druge predaje koje prenose Abdullah b. Omer, Ja‘la b. Murre, El-Husejn b. Ali i drugi, i ja sam ih sve naveo s njihovim cjelokupnim nizovima prenosilaca, u svojoj knjizi “Kitabu’t-tefsir ve’l-musned”, te ukazao na njih u knjizi “Esbabu’n-nuzûl”.

Hadisi u kojima se navješćivao hilafet Abbasija¹⁰

El-Bezzar kaže: “Kazivao nam je Jahja b. Ja‘la b. Mensur, koji se pozivao na Ebu Bekra b. Ebi Šejbu, on na Muhammeda b. Abdurrahmana el-Amirija a on na Suhejla, kojem je njegov otac prenio riječi Ebu Hurejre, gdje stoji: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je Abbasu: ‘U vašoj lozi je poslanstvo i vladarenje!’”

Međutim, El-Amiri (koji se nalazi u nizu prenosilaca ovoga hadisa, op. prev.) je slab, a hadis bilježi Ebu Nu‘ajm u knjizi “Delailu’n-nubuvveh”, zatim Ibn Adij u “El-Kamilu” i Ibn Asakir, s različitim nizovima prenosilaca koji idu preko Ibn Ebi Fidejka.

¹⁰ Abbasije - druga muslimanska dinastija koja potječe od El-Abbasa, Poslanikovog amidže.

Tirmizi kaže: “Kazivao nam je Ibrahim b. Seid el-Dževheri, pozivajući se na Abdulvehhaba b. Ataa, koji je citirao Sevra b. Jezida, on Mckhula a on Keriba koji je prenosio riječi Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! -: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je Abbasu: ‘Kada osvane ponedjeljak, dođi kod mene sa svojim sinom da za vas uputim dovu koja će koristiti i tebi i tvome sinu!’ Kad je osvanulo to jutro, mi smo poranili kod njega i on nas je prekrpio jednim prekrivačem, a zatim izgovorio: ‘Bože moj, Ti oprosti Abbasu i njegovom sinu i vidljivim i nevidljivim oprostom i ne ostavi u tome ni jednog grijcha. Bože moj, Ti ga sačuvaj u njegovu potomku!’”

Tirmizi hadis bilježi u ovakvoj formi u svom “Džami‘u”, dok Rezin el-Abderi na kraju još dodaje: “I učini da se hilafet zadrži u njegovim potomcima!”

Moje je mišljenje da je ovaj, kao i hadis koji mu je prethodio, nešto najvjerodostojnije što je zabilježeno o ovoj temi.

Taberani kaže: “Kazivao nam je Ahmed b. Muhammed b. Jahja b. Hamza, pozivajući se na Ishaka, koji je citirao Ibrahima b. Ebu ‘n-Nadra, on Jezida b. Rebi‘u, on Ebu el-Eš‘ara a on Sevvana - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao: ‘Božiji Poslanik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, rekao je: Sanjao sam Mervanove potomke kako se međusobno smjenjuju na mom minberu, pa me je to okaharilo, a sanjao sam i Abbasove potomke kako se međusobno smjenjuju na mom minberu, pa me je to obradovalo!’”

Ebu Nu‘ajm u knjizi “El-Hil-je” kaže: “Kazivao nam je Muhammed b. el-Muzaffer, pozivajući se na Omera b. el-Hasana b. Alija, on na Abdullaha b. Ahmeda b. Ubejda, on

na Muhammeda b. Saliha el-Adevija, on na Ibn Dž'afera et-Temimija, on na Abdulaziza b. Abdussameda el-Amijja, koji mu je rekao: 'Obavijestio me je Ali b. Zejd b. Džud'an, prenoseći od Seida b. Musejjeba a on od Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao: "Jedanput je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - negdje pošao, pa ga je u putu susreo Abbas. 'Hoćeš li da te obradujem, Ebu'l-Fadle?!', upitao ga je Poslanik. 'Dakako da hoću, Božiji Poslaniče!', odgovorio mu je on. 'Allah je ovo započeo sa mnom', rekao je Poslanik, 'a okončat će ga s tvojim potomstvom!'"

Međutim, niz prenosilaca ovog hadisa je slab (daif).

Postoji i jedan hadis koji se prenosi od Alije, ali je njegov niz prenosilaca još slabiji od ovoga. Bilježi ga Ibn Asakir u predaji koja ide preko Muhammeda b. Junusa el-Kudejmija - koji je poznat kao čovjek koji je izmišljao hadise -, pa dalje, preko Ibrahima b. Seida el-Eškara, zatim Halife, Ebu Hašima i Muhammeda b. el-Hanefije, pa od Alije - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo. Tu stoji da je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao Abbasu: "Allah je ovo započeo sa mnom, a završit će ga sa tvojim potomkom!"

Ima, također, i hadis koji se prenosi od Ibn Abbasa, a koji bilježi El-Hatib u svojoj "Historiji", koji glasi: "Sa vama je ovo započeto, i sa vama će se završiti!"

Mi ćemo ovu predaju navesti, s kompletnim nizom prenosilaca, kad budemo razmatrali biografiju El-Muhtedija Billahi, a hadis se nalazi i u predaji Ammara b. Jasira, što također bilježi El-Hatib.

U “El-Hil-ji” stoji: “Kazivao nam je Muhammed b. el-Muzaffer, pozivajući se na Nasra b. Muhammeda, on na Alija b. Ahmeda es-Sevaka, on na Omera b. Rašida, on na Abdullaha b. Muhammeda b. Saliha, koji je citirao svog oca a on Amra b. Dinara, koji je prenosio od Džabira b. Abdullaha - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao: “Božiji Poslanik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, rekao je: “Od potomaka Abbasovih će biti vladari koji će biti emiri moga ummeta. S njima će Allah osnažiti islam!”

Međutim, jedan od prenosilaca ovog hadisa - Omer b. Rašid - je slab prenosilac.

Ebu Nu‘ajm u knjizi “Ed-Delail” kaže: “Kazivao nam je El-Hasan b. Ishak b. Ibrahim b. Zejd, pozivajući se na El-Muntësira b. Nasra b. el-Muntësira, a on na Ahmeda b. Rašida b. Husejma koji je rekao: ‘Kazivao nam je moj amidža Seid b. Husejm, prenoseći od Hanzale, on od Tavusa a on od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao: ‘Ummu’l-Fadl - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kazivala mi je: - Kad sam jedanput prolazila pored Vjerovjesnika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - on mi je rekao: ‘Ti si noseća sa dječakom, pa kad ga rodiš, dođi mi sa njim!’ I doista, kad sam ga rodila, otišla sam sa njim kod Vjerovjesnika i on mu je na desno uho proučio ezan a na lijevo ikamet, svojom mu pljuvačkom premazao usne i nadjenuo mu ime Abdullah. Zatim je rekao: ‘Nosi rodočelnika halifa!’ Ja sam to ispričala Abbasu (koji je uživao u lijepoj odjeći, i on se odmah lijepo obukao i otišao kod Vjerovjesnika, a on je, kad ga je ugledao, ustao i poljubio ga u čelo), a on ga je onda upitao za ono što sam mu ja kazala, i Poslanik mu je rekao: ‘Tako je, kako ti je

ispričala! On je halifija (tj. od njega će biti halife), od kojih će biti i krvoloka i sasvim ispravnih (mehdi), i od kojih će biti i onaj koji će klanjati sa Isaom, sinom Merjeminim, mir neka je na njega!”

Ed-Dejlemi, u knjizi “Musnedu Firdevs”, kaže: “Kazivao nam je Abdevs b. Abdullah Ketaba, pozivajući se na El-Husejna b. Fethavejha, on na Abdullaha b. Ahmeda b. Jakuba el-Mekarrija, on na El-Abbasa b. Alija en-Nesaija, on na Jahju b. Ja‘lu cr-Razija, on na Sehla b. Temama, on na El-Harisa b. Šibla, on na Ummu ‘n-Nu‘man koja je prenosila od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - a ona od Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - koji je rekao: ‘Zastavu će imati potomci Abbasovi, i ona neće ispasti iz njihovih ruku sve dok budu podupirali pravdu (hakk)!”

Ed-Darekutni u svom “El-Efradu” kaže: “Kazivao nam je Abdullah b. Abdussamed b. el-Muhtedi, pozivajući se na Muhammeda b. Haruna es-Sa‘dija a on na Ahmeda b. Ibrahima el-Ensarija, koji je prenosio ono što je čuo od Jakuba b. Sulejmana el-Hašimija, naime: ‘Čuo sam El-Mensura kako kaže: ‘Kazivao mi je moj otac, pozivajući se na moga djeda koji je prenosio od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - da je Vjerovjesnik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao Abbasu: - Kad tvoji potomci budu nastanjivali crne nastambe, kad budu oblačili crnu odjeću i kad njihove pristalice budu stanovnici Horasana, tada će hilafet stalno biti u njihovim rukama, sve dok ga ne predaju Isau, sinu Merjeminu!”

Ahmed b. Ibrahim, međutim, nije nikakav autoritet, a i šejh mu je nepoznat. Hadis je, prema tome, slab a Ibn Dževzi

ga čak navodi kao izmišljena. No on ima svoju potvrdu u jednom drugom hadisu koji bilježi Taberani u svom “Kebiru”, u predaji od Ahmeda b. Davuda el-Mekkija, koji prenosi od Muhammeda b. Ismaila b. Avnija en-Nejlja, on od El-Harisa b. Muavije b. el-Harisa, on od svoga oca a on od svoga djeda, on od svoje majke a ona od Umme Seleme - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - da je Božiji Poslanik rekao: “Hilafet će biti kod potomaka moga amidže, rođenog brata moga oca, sve dok ga oni ne predaju Mesihu!”

Ovaj hadis bilježi i Ed-Dejlemi, s drugim nizom prenosilaca, koji također ide preko Umme Seleme.

El-Ukajli u svojoj knjizi “Ed-Du‘afa” kaže: “Kazivao nam je Ahmed b. Muhammed en-Nasibi, pozivajući se na Ibrahima b. el-Mustemirra el-Arukija, on na Ahmeda b. Seida el-Džubejrija, on na Abdulaziza b. el-Bekkara b. Abdulaziza b. Ebi Bekera, koji je prenosio od svoga oca, a on od svoga djeda Ebu Bekere - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je navodio Poslanikove riječi: “Od svakog dana Umejevića potomcima Abbasovim slijede dva dana, a od svakog mjeseca - dva mjeseca!”

Ibn Dževzi ovaj hadis svrstava u izmišljene hadise, a razlog tome vidi u El-Bekkaru. Međutim, takav njegov stav je neosnovan budući da El-Bekkar nikada nije osumnjičen za laž, odnosno izmišljanje hadisa. Štaviše, Ibn Adij za njega kaže: “On je jedan od mnogih slabih prenosilaca od kojih se hadisi bilježe!” Zatim je dodao: “Nadam se da bi on mogao biti pouzdan. Ta, života mi moga, smisao ovoga hadisa nije daleko od istine! Naime, period u kojem je abasijaska država bila moćna i efikasna u svim područjima, istočno i zapadno,

sa izuzetkom krajnjeg zapada, trajao je od sto trideset i neke godine, pa do dvije stotine i šezdeset i neke, kad je na vlast došao El-Muktedir, za vrijeme čije vladavine je nestalo porotka, a čitav zapadni dio se otrgnuo od njegove vlasti i svu mu državu zahvatili neredi i smutnje, što se nastavilo i poslije njega, kako ćemo to vidjeti kasnije. Gordost i sjaj njihove države i njihove vlasti trajao je sto šezdeset i nekoliko godina - dvostruko više nego sjaj Umejevića, koji su vladali devedeset i dvije godine, od čega je devet godina vlast pripadala Ibn Zubejru, tako da je čisto njihova vlast trajala nešto više od osamdeset i tri godine, što odgovara periodu od hiljadu mjeseci!”

Ja sam ovome hadisu pronašao nešto što ga potvrđuje. Ez-Zubejr b. Bekkar u knjizi “El-Muveffekijat” kaže: “Kazivao nam je Ali b. Salih, prenoseći to od moga djeda Abdullaha b. Mus‘aba, a on od svoga oca, koji je to prenio od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao Muaviji: ‘Za svaki dan vaše vladavine, mi ćemo imati dva dana, za svaki mjesec dva mjeseca, i za svaku godinu dvije godine!’”

Ez-Zubejr u ovoj knjizi još kaže: “Kazivao nam je Ali b. el-Mugira, prenoseći od Ibnu ‘l-Kelbija, on od svoga oca, on od Ebu Saliha a on od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - sljedeće: ‘Crne zastave pripadaju nama, Porodici Poslanikovojoj, i njihovo stradanje može doći samo iz pravca zapada!’”

Ibn Asakir u “Tarihu Demešk” kaže: “Izvijestio nas je Ebu‘l-Kasim b. Bennan, pozivajući se na Ebu Alija b. Šazana, on na Dža‘fera b. Muhammeda el-Vasitija, on na Muhammeda b. Junusa el-Kudejmija, on na Abdullaha b. Sivara el-Anberija, on na Ebu‘l-Ešhuba Dža‘fera b. Hajjana, on na Ebu Redžaa

el-Ataridija a on na Abdullaha b. el-Abbasa, koji je prenosio od svojega oca - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže da mu je Božiji Poslanik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, jedanput rekao: ‘Bože moj, pomozí Abbasa i njegovo potomstvo!’, što je ponovio tri puta, a potom rekao: ‘Amidža, jesi li znao da će El-Mehdi biti od tvoga potomstva, da će mu biti pružena Božija potpora, da će on biti zadovoljan i da će se njime biti zadovoljno?!’

El-Kudejmi je, međutim, čovjek koji je izmišljao hadise.

Ibn Sa‘ad u svome djelu “Et-Tabekat” kaže: “Kazivao nam je Ibn Omer, pozivajući se na Omera b. Ukbeta el-Lcjsija, koji je prenosio od Šu‘beta, Ibn Abbasova roba, a on od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahova milost! - koji je rekao: ‘Abbas je jedanput sve potomke Abdulmuttaliba sakupio kod sebe, a Alija je kod njega imao počasno mjesto, kao niko drugi. Abbas je tada rekao: - Bratiću! Ja sam nešto razmišljao, pa nisam htio donijeti konačnu odluku prije nego se s tobom posavjetujem! - ‘O čemu se radi?’, upitao je Alija. - Kako bi bilo -, rekao je on, - da ti odeš kod Božijega Poslanika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, i da ga pitaš kome će poslije njega pripasti vlast. Naime, ako će pripasti nama, mi je u tom slučaju, Allaha mi, nećemo prepustiti nikome sve dok ijedan od nas bude živ, a ako će pripasti nekome drugom, onda je mi nikada nećemo tražiti za sebe! - ‘Amidža!’, rekao mu je na to Alija, ‘zar to može pripasti ikome drugom doli tebi?! Zar vam to iko osporava?!’

*

* *

Dejlemi u svom “Musnedu’l-Firdevs” kaže: “Kazivao nam je Ebu Mensur b. Hajrun, pozivajući se na Ahmeda b. Alija, on na Bišrija b. Abdullaha er-Rumija, on na Ebu Bekra Muhammeda b. Dža’fera el-Famija - koji je poznat kao Gander -, koji je rekao: ‘Pred Ebu Šakirom Meserrom b. Abdullahom je pročitano: ‘Kazivao nam je El-Hasan b. Jezid, pozivajući se na Ibn Mubareka, on na El-E’ameša, on na Ibrahima b. Dž’afera el-Ensarija a on na Enesa b. Malika koji je prenosio Poslanikove riječi: - Kad Allah odluči nekoga stvoriti za hilafet, On mu tjeme njegovo potare Svojom Desnicom¹¹!’”

Meserra, zbog kojeg se ovaj hadis ne može prihvatiti, je čovjek koji je kod znalaca odbačen (metruk), no isti se hadis prenosi i od Ebu Hurejre, a Dejlemi ga bilježi s tri različita niza prenosilaca, od kojih jedan ide preko Ibn Ebi Zi’ba, drugi preko Saliha, Tev’emina štićenika, a treći preko Ebu Hurejre - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! Bilježi ga, također, i El-Hakim u svom “Mustedreku”, u predaji od Ibn Abbasa.

O Poslanikovoju burdi koju su halife nasljeđivale jedan od drugoga, sve do njenoga kraja

Es-Selefi bilježi u svome djelu “Et-Tavrijjat”, s nizom prenosilaca koji ide do El-Asme’ija, posredstvom Ebu Amra b. el-Alâa, da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad mu je Ka’b b. Zuhejr - neka ga obujmi Allahovo

¹¹ “Svojom Desnicom” - metaforična predodžba; tim izrazom u arapskom jeziku se označava moć, vlast, bolja strana i sl.; jednom riječju: nešto što je blagoslovljeno.

zadovoljstvo! - spjevao svoju kasidu “Banet su‘ad”, bacio mu svoju burdu koju je imao na sebi, pa je Muavija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - za vrijeme svoje vladavine pisao Ka‘bu: ‘Hajde, prodaj mi Poslanikovu burdu - dat ću ti za nju deset hiljada dirhema!’ Ka‘b je, međutim, to odbio, no kad je on umro, Muavija je njegovim potomcima poslao dvadeset hiljada dirhema i tako tu burdu otkupio od njih. Mnogi je svijet kazivao da je ona kasnije bila i kod abasijjskih halifa.

Međutim, Zehebi u svom “Tarihu” kaže: “Što se tiče burde koja se nalazi kod abasijjskih halifa, Junus b. Bekir kaže, pozivajući se na Ibn Ishaka u njegovu kazivanju o bici na Tebuku, da je nju Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - dao stanovnicima Ejle zajedno s dokumentom koji im je napisao kao garanciju da će biti sigurni, te da ju je od njih kupio Ebu’l-Abbas es-Seffah za tri stotine dinara!

Ja držim da je burda koju je kupio Muavija izgubljena prilikom pada umejevičke države.”

Imam Ahmed b. Hanbel bilježi u svojoj knjizi “Ez-Zuhd”, prenoseći to od Urveta b. ez-Zubejra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - “da je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - izlazio pred delegacije u jemenskom ogrtaču čija je dužina bila četiri lakta a širina dva lakta i jedan pedalj. Taj se ogrtač kod halifa pohabao, pa su ga oni držali smotana s odjećom koja se oblačila samo za bajrame! Među prenosiocima ove predaje nalazi se i Ibn Lchi‘a.

Ta se je burda doista nalazila kod halifa i oni su je jedni od drugih nasljeđivali i stavljali je na svoja ramena prilikom procesija, sjedeći i jašući. Njom je bio ogrnut i El-Muktedir kada je ubijen, pa se tako Poslanikova burda namočila krvlju.

Vjerujem da je ona izgubljena prilikom invazije Tatara, a svi mi pripadamo Bogu i svi ćemo se Njemu vratiti!”

O detaljima koji se nalaze razasuti po raznim biografskim djelima a koji bi na jednom mjestu bili efektniji i svrsishodniji

Ibnu 'l-Dževzi kaže: “Es-Suli navodi da je čuo gdje ljudi govore ‘kako svaki šesti vladar bude svrgnut!’ - “pa me je to ponukalo da detaljnije razmislim o tome”, kaže on, “i ustanovio sam da je to vrlo čudno! Eto vidite, na čelu je najprije bio naš Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - a nakon njega je na vlast došao Ebu Bekr, zatim Omer, Osman, Alija pa Hasan - i on je svrgnut! Zatim je bio Muavija, pa Jezid b. Muavija, Muavija b. Jezid, Mervan, Abdulmelik b. Mervan pa Ibnu 'z-Zubejr - i on je svrgnut! Zatim je bio El-Velid, pa Sulejman, Omer b. Abdulaziz, Jezid, Hišam, pa El-Velid - i on je svrgnut! Potom se Umejevićima vlast više nije uspravila i nju je preuzeo Es-Seffah, zatim El-Mensur, El-Mehdi, El-Hadi, Er-Rešid, pa El-Emin - i on je svrgnut! Zatim je došao El-Me'mun, pa El-Mu'tesim, El-Vasik, El-Mutevekkil, El-Muntezir, pa El-Muste'in - i on je svrgnut! Zatim je bio El-Mu'tezz, pa El-Mehdi, El-Mu'temid, El-Mu'tedid, El-Mustekfi, pa El-Muktedir, koji je dva puta svrgavan a potom ubijen! Zatim je došao El-Kâhir, pa Er-Râdi, El-Mutteki, El-Mustekfi, El-Muti', pa Et-Tâ'i - i on je svrgnut! Zatim je bio El-Kadir, pa El-Kaim, El-Muktedi, El-Mustazhir, El-Musteršid, pa Er-Rašid - i on je svrgnut!”

Zehbi kaže: “Ovo što on navodi ima više nedostataka. Jedan je nedostatak taj što on kaže: ‘Abdulmelik pa Ibnu 'z-

Zubejr', što nije tačno! Ibnu 'z-Zubejr je peti halifa, a Abdulmelik je bio nakon njega, ili su pak obojica - peti!; ili je jedan od njih halifa a drugi napasnik (haridž), budući da je Ibnu 'z-Zubejr prvi dobio legitimitet i data mu prisega na vjernost. Hilafet Abdulmelika je postao pravosnažan tek od momenta kad je ubijen Ibnu 'z-Zubejr!

Drugi je nedostatak što nije ubrojao i Jezida en-Nakisa i njegova brata Ibrahima koji je svrgnut, kao ni Mervana. Da su i oni ubrojani, El-Emin bi u tom slučaju bio deveti!"

Međutim, mi smo već ranije rekli da se Mervan ne ubraja u halife, budući je on uzurpator, baš kao što je to i Muavija b. Jezid. Naime, Ibnu 'z-Zubejru je prisegnuto na vjernost, čime je on zadobio legitimitet, nakon Jezidove smrti, dok se u Šamu Muavija digao protiv toga. Prema tome, njih dvojica se tretiraju kao jedan. Hilafet se nije upotpunio ni Ibrahimu, koji je bio poslije Jezida en-Nakisa, budući da su ga jedni priznali za halifu, a drugi nisu; treći su ga zvali emirom ali ne i halifom, i on se na tom položaju zadržao svega četrdeset, odnosno sedamdeset dana. Na ovaj način Mervan el-Himar bi bio šesti, jer je on dvanaesti halifa računajući od Muavije, a El-Emin šesti nakon njega.

Potom, svrgavanje se ne ograničava samo na svakog šestog, jer je svrgnut i El-Mu'tezz, ali i El-Kahir, El-Mutteki i El-Mustekfi.

Ovdje, međutim, po mome mišljenju, nema kolizije, budući se hoće kazati kako je svaki šesti po pravilu bio svrgavan, što ne isključuje mogućnost da bude svrgnut i neki koji nije šesti.

Još se, kao dodatak na ono što je naveo El-Dževzi, kaže: "Nakon Er-Rašida na vlast je došao El-Muktefi, pa El-

Mustendžid, zatim El-Mustedi‘u, En-Nasir, Ez-Zahir, te El-Mustensir, koji je po redu šesti a nije svrgnut, potom El-Musta‘sim: njega su ubili Tatari i s njim se završava država halifa. Hilafet je nakon njega bio prekinut tri i po godine, kad ga je ponovo uspostavio El-Mustansir. To, međutim, nije bilo duga vijeka. Njemu je lojalnost izražena u Egiptu i on je krenuo za Irak, no u putu je naišao na Tatare pa je i on ubijen, te jednu godinu nakon njega nije bilo hilafeta. Potom je hilafet uspostavljen u Egiptu, gdje je prvi halifa bio El-Hakim, zatim El-Mustekfi, El-Vasik, El-Hakim, El-Mu‘tedid, pa El-Mutevekkil, šesti po redu - i on je svrgnut! Potom je vlast preuzeo El-Mu‘tesim, ali je i on svrgnut nakon samo dvadeset i pet dana. Zatim se ponovo vratio El-Mutevekkil, ali je opet svrgnut. Nakon njega lojalnost je izražena El-Vasiku, zatim El-Mu‘tesimu, koji je svrgnut, pa je ponovo vraćen El-Mutevekkil koji je ovoga puta vladao sve do svoje smrti, zatim El-Muste‘in, pa El-Mu‘tedid, El-Mustekfi, pa El-Kaim koji je šesti po redu od El-Mu‘tesima prvog i drugog - i on je smijenjen! Zatim je došao El-Mustendžid, sadašnji halifa, koji je pedeset i prvi abbasijski halifa.

Kurioziteti

1. Za Abbasije se kaže da oni imaju svoj početak, svoju sredinu i svoj kraj. Početak im je El-Mensur, sredina El-Me‘mun a kraj El-Mu‘tedid.
2. Sve abbasijske halife jesu djeca ropkinja, osim Es-Seffaha, El-Mehdija i El-Emina.

3. Od svih halifa jedini je Hašimija, kojeg je rodila Hašimijka, bio Alija b. Ebi Talib - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - te njegov sin Hasan i El-Emin; barem tako tvrdi Es-Suli.
4. Od svih halifa samo su njih dvojica imali ime Alija: Alija b. Ebi Talib i Alija el-Muktefi.
5. Zehebi kaže: “Kod halifa preovladavaju jedinstvena imena i onih koji se spominju samo dva puta je vrlo malo, dok je mnogo imena koja se ponavljaju više puta, kao npr. Abdullah, Ahmed, Muhammed...

Potom, svi nadimci halifa (elkab) su bili jedinstveni sve do El-Musta'sima, posljednjeg iračkog halife. Nakon njega, nadimci egipatskih halifa su se često ponavljali, kao što je npr. El-Mustensir, El-Mustekfi, El-Vasik, El-Hakim, El-Mu'tedid, El-Mutevekkil, El-Musta'sim, El-Muste'in, El-Kaim, El-Mustendžid. Svaki od ovih nadimaka se opet ponovio samo jedanput, izuzev nadimka El-Mustekfi i El-Mu'tedid, koji su se ponovili još po dva puta; njih su nosila trojica abbasijskih halifa.

Potom, nijedan abbasijski halifa nije sebi uzimao nadimak niti jednog ubejdijskog halife, osim El-Kaima, El-Hakima, Ez-Zahira i El-Mustensira, dok su se nadimci El-Mehdi i El-Mensur nalazili kod Abbasija i prije stupanja na scenu Ubejdija.

Neki su zapazili da se ni jedan halifa, ali ni monarh, nije prozvao El-Kahir¹², a da je bio uspješan!”

¹² El-Kahir - dosl.: koji sve potčinjava i nadvladava; Moćni, jedno od Allahovih 'Lijepih Imena'.

Mi primjećujemo da je isti slučaj i s nadimcima: El-Mustekfi¹³ i El-Muste'in¹⁴ - sa svakim od njih su se prozvala po dvojica abbasijskih halifa, pa su dvojica od njih svrgnuti, a dvojica protjerani!

Najblagoslovljeniji i najblagotvorniji nadimak onima koji su sebi uzimali nadimke bio je - El-Mu'tedid.¹⁵

6. Zhebi tvrdi da su samo dvojica halifa vlast preuzela nakon vladavine svojih bratića; to su: El-Muktefi, nakon Rašida, i El-Mustensir, nakon El-Mu'tesima.
7. On još kaže: "Hilafet su držala po trojica braće od trojice halifa. To su Rešidovi sinovi: El-Emin, El-Me'mun i El-Mu'tesim; El-Mutevekkilovi sinovi: El-Mustemir, El-Mu'tezz i El-Mu'temid, te El-Muktedirovi sinovi: Er-Radi, El-Muktefi i El-Muti'u".
8. Također kaže: "Abdulmelik je jedini halifa čijih je četverica sinova držalo hilafet. On u tome nema takmaca, izuzev među monarsima".

Mi, međutim, zapažamo da je među halifama, od Vjerovjesnika pa naovamo, bilo još takvih. Takav je slučaj s četvericom El-Mutevekkil Muhammedovih sinova, odnosno petericom. To su: El-Muste'in, El-Mu'tedid, El-Mustekfi, El-Kaim i sadašnji halifa (halifetu'l-asri) El-Mustendžid.

9. Od svih halifa, samo su dvojica njih to bila za života njihovih otaca. To su: Ebu Bekr es-Siddik i Ebu Bekr et-

¹³ El-Mustekfi - k. je samodovoljan.

¹⁴ El-Muste'in - k. traži pomoć.

¹⁵ El-Mu'tedid - osnažen, ojačan.

Tâ'î b. el-Muti'. Kod ovog potonjeg se otac paralizirao, pa se sam odrekao hilafeta u korist svoga sina.

10. Učenjaci kažu: "Prvi koji je preuzeo hilafet a njegov otac bio živ, bio je Ebu Bekr. Uz to, on je i prvi koji je odredio nekoga ko će preuzeti hilafet nakon njega, prvi je počeo uzimati iz državne blagajne (Bejtu'l-mal) i prvi je koji je Mushaf nazvao tim imenom".

Prvi koji je sebe nazvao "vođom pravovjernih" (emiru'l-mu'minin), bio je Omer b. el-Hattab, dok je prvi koji je uzео biser, koji je počeo računati vrijeme od Hidžre, koji je naredio da se klanja teravîh-namaz, koji je osnovao vladu i koji je neko područje proglasio zabranjenim (hama 'l-hima)¹⁶, bio Osman. On je i prvi koji je darivao zemljišne posjede, tj. koji je to omasovio, i prvi je dodao još jedan ezan kod džuma-namaza, te prvi koji je počeo davati mujezinima platu, koji je zamuckivao prilikom držanja hutbe i koji je imenovao upravnika policije (sahibu 'š-šurta).

Prvi koji je odredio prestolonasljednika za svoga života bio je Muavija i on je prvi koji je u svoju službu primio evnuhe.

Prvi kome su donošene glave bio je Abdullah b. ez-Zubejr, a prvi ko je stavio svoje ime na kovani novac bio je Abdulmelik b. Mervan. Prvi ko je zabranio da ga se zove njegovim imenom bio je El-Velid b. Abdulmelik. On je i prvi koji je kod Abbasija uveo nadimke (elkab).

¹⁶ Tj. isključio ga iz opće upotrebe.

Ibn Fadlullah kaže: “Neki tvrde da su i Umejevići imali nadimke, slične onim kod Abbasovića.”

Neki historičari doista navode da je Muavijin nadimak bio “En-Nasir bidinillahi”, da je Jezidov nadimak “El-Mustensir” a nadimak njegova sina Muavije “Er-Radžih ile’l-hakk”; da je Mervanov nadimak bio “El-Mu’temin billahi” a nadimak Abdulmelika “El-Muveffek bi emrillahi” a nadimak njegova sina El-Velida “El-Muntekim billahi”; da je nadimak Omera b. Abdulaziza bio “El-Ma’sum billahi”; nadimak Jezida b. Abdulmelika “El-Kadir bi sun’illahi” a nadimak Jezida b. en-Nakisa “Eš-Šakir li en‘umillahi”.

11. Prvi kod kojeg se razbilo jedinstvo u držvi bio je Es-Seffah a prvi halifa koji je sebi bliskima učinio zvjezdoznance (astrologe) i postupao po onome što su nalagale zvijezde, bio je El-Mensur. On je i prvi halifa koji je u službe postavio svoje robove i dao im prednost nad Arapima.

Prvi halifa koji je naredio da se, kao odgovor njegovim neistomišljenicima pišu knjige, bio je El-Mehdi.

Prvi halifa ispred kojeg su išli ljudi sa sabljama i metalnim šipkama, bio je El-Hadi. Prvi koji se na otvorenom prostoru (fi’l-mejdan) igrao palicom, bio je Er-Rešid. Prvi ko se zvao i pisao kao halifa pod svojim nadimkom za vrijeme svoje vladavine, bio je El-Emin a prvi koji je u vladu (divan) uveo Turke, bio je El-Mu’tesim. Prvi ko je nemuslimanima naredio da promijene svoju odjeću, bio je El-Mutevekkil. Prvi čije su ubistvo uredili Turci, bio je El-Mutevekkil, i na taj način se obistinio Poslanikov hadis, kojeg je zabilježio Taberani sa dobrim (džejjid) nizom

prenosilaca, od Ibn Mes'uda koji je rekao: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Pustite Turke, ukoliko oni vas puste, jer prvi koji će mome ummetu uzurpirati njegovu vlast i ono što mu je Allah podario, bit će potomci Kanture!'"

Prvi koji je u praksu uveo nošenje širokih rukava i malih kapa, bio je El-Muste'in. Prvi koji je uveo u običaj jahanje s nakitom od zlata, bio je El-Mu'tezz. Prvi halifa koji je savladan, koji je onemogućen da nastavi vršiti svoju funkciju i čije su ingerencije prenijete na drugoga, bio je El-Mu'temid, a prvi koji je hilafet preuzeo još kao dijete bio je El-Muktedir.

12. Posljednji halifa koji je lično upravljao vojskom i finansijama bio je Er-Radi. On je ujedno i posljednji halifa koji je imao ispisanu poeziju, i posljednji koji je držao hutbe i ljude predvodio u namazu. Uz to, on je i posljednji halifa koji je priređivao sijela za svoje prisne prijatelje i on je posljednji čiji su rashodi i prihodi, darovi, posluga, isplate, riznice, jela i pića, njegovi komiteti i vratari, te sve ostalo, bilo uređeno na način kako je to bilo u prvobitnom hilafetu. On je i posljednji halifa koji je putovao u odjeći kakvu su oblačile ranije halife.
13. Prvi kod kojeg se nadimak ponovio, bio je El-Mustensir, koji je na vlast došao poslije El-Mu'tesima.
14. U Askerijevom "Evailu" stoji: "Prvi halifa koji je na tu dužnost stupio za života svoje majke, bio je Osman b. Affan - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - zatim je to bio El-Hadi, pa Er-Rešid, potom El-Emin, El-Mutevekkil, El-Muntesir, El-Muste'in, El-Mu'tezz, El-Mu'tedid, El-Muti',

dok nijedan nije preuzeo hilafet za života svoga oca, s izuzetkom Ebu Bekra es-Siddika i Et-Tai'a”.

15. Es-Suli kaže: “Nije nam poznato da je i jedna žena rodila dvojicu halifa, osim Vellade, majke El-Velida i Sulejmana, dvojice Abdulmelikovih sinova, te Šahine, majke Jezida en-Nakisa i Ibrahima, El-Velidovih sinova, i Hajzurane, majke El-Hadija i Er-Rešida”.

Mi njima dodajemo još i majku El-Abbasa i Hamze, i majku Davuda i Sulejmana, djece El-Mutevekkila Drugog.

16. *Napomena:* Ubejdija, koji su sebe nazivali halifama, ukupno je bilo četrnaest: trojica u Maroku - El-Mehdi, El-Kaim i El-Mensur -, i jedanaest u Egiptu - El-Mu'izz, El-Aziz, El-Hakim, Ez-Zahir, El-Mustemir, El-Musta'li, El-Amir, El-Hafiz, Ez-Zafir, El-Faiz i El-Adid.

Početak njihove vladavine bio je dvije stotine devedeset i neke godine, a kraj pet stotina šezdeset i sedme.

Zehabi kaže: “Bila je to ustvari jevrejsko-manihejska država, a ne alevijska i batinijska (czoterična), i ne fatimijska. Njih je bilo četrnaest otpadnika a ne halifa (mutchallifen la mustahlifen).”

17. *Napomena:* One Emevije koje su se nazivale halifama u Maroku bili su mnogo bolji od Ubejdija u pogledu islama, odnosa prema Poslanikovojoj tradiciji, pravednosti, kao i po vrlinama, učenosti, zalagnju na Božijem putu i vojnim pohodima. Njih je bio veliki broj, a u Endelusu ih je bilo čak šesterica koji su se istovremeno nazivali halifama.

18. *Napomena:* O biografijama halifa pisalo je više ranijih učnjaka. Neka od tih djela su: “Tarihu'l-hulefa” Naftavija

en-Nahvija, koje se sastoji od dva toma i koje tretira period do El-Kahira; zatim Sulijev “El-Evrak” koji se bavi isključivo Abbasijama, sve do njegova vremena, i ja sam ga imao priliku iščitati; potom Dževzijev “Tarihu hulefai Beni’l-Abbas”, kojeg sam također imao priliku pregledati a koji se završava sa vladavinom En-Nasira; zatim “Tarihu’l-hulefa” autora Ebu’l-Fadla Ahmeda b. Ebi Tahira el-Muruzija, publiciste i jednog od velikana pjesničke riječi, umro 280. godine, te “Tarihu hulefai Beni’l-Abbas”, čiji je autor El-Emir Ebu Musa Harun b. Muhammed el-Abbasi.

19. *Napomena:* El-Hatib bilježi u svom “Tarihu”, sa svojim nizom prenosilaca koji ide preko Muhammeda b. Ubadeta, koji kaže: “Nijedan halifa nije znao čitav Kur’an napamet, osim Osmana b. Affana i El-Mc’muna!”

Mi, međutim, držimo da ovakvo reduciranje nije dopušteno. Naime, hafiz Kur’ana je bio i Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - što je nedvosmisleno registrirala vjerodostojna predaja i što je eksplicitno istaknula čitava skupina autoriteta, među kojima i Nevevi u svom “Tehzibu”. Zatim, Kur’an je napamet znao i Alija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i jedna predaja kaže da ga je on čitava naučio nakon smrti Vjerovjesnika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji.

20. *Napomena:* Ibnu ’s-Sa‘i kaže: “Ja sam prisustvovao izražavanju lojalnosti - davanju prisege na vjernost - halifi Ez-Zahiru. On je sjedio na otvoru lučnoga svoda, u bijeloj odjeći. Na sebi je imao šal i bio je ogrnut Poslanikovom

burdom. Ispred njega je na minberu stajao vezir, a ispod njega, na stubištu, osoblje rezidencije, dok je on od ljudi primao izražaje lojalnosti i prisegu na vjernost. Tekst prisegde je glasio: Prisežem na vjernost našem prvaku i zaštitniku, predvodniku kojem su se obavezni pokoravati svi ljudi, Ebu Nasru Muhammedu ez-Zahiru Biemrillah, prema Allahovoj knjizi, prema sunnetu Njegova Poslanika i prema osobnom naporu vode pravovjernih. Naglašavam da nema drugog halife osim njega!”

EBU BEKR ES-SIDDIK

Ime Ebu Bekra es-Siddika, halife Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jest: Abdullah b. Ebi Kuhafa Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Sa'ad b. Tejmi b. Murre b. Ka'b b. Lu'ej b. Galib el-Kureši et-Tejmi. U svojoj porodičnoj lozi s Božijim Poslanikom susreće se u Murri.

Nevevi u svom "Tehzibu" kaže: "Ono kako smo mi naveli - tj. da je Ebu Bekrovo ime Abdullah - sasvim je ispravno i općepoznato je, premda ima i mišljenja da je njegovo ime Atik. Međutim, istina je ono što tvrde svi učenjaci a oni kažu da je Atik njegov nadimak, a ne i ime. Ovaj je nadimak, kako to stoji u jednom hadisu koji bilježi Tirmizi, on dobio zbog toga što se oslobodio od vatre. Po nekima, on je taj nadimak dobio zbog ljepote i finoće svojega lica. Ovo je mišljenje Mus'aba b. ez-Zubejra, El-Lejsa b. Sa'ada i još jedne grupe ljudi. Treći opet drže da je tim nadimkom nazvan stoga što u svojoj porodičnoj lozi nije imao ničega čemu bi se moglo prigovoriti."

Mus'ab b. ez-Zubejr i još neki drugi kažu: "Ummet je, međutim, potpuno jedinstven kad je u pitanju njegov nadimak "Es-Siddik"¹⁷, budući je on odmah na početku povjerovao

¹⁷ Es-Siddik - onaj koji uvijek potvrđuje istinu; istinoljubivi.

Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - da se uvijek i u svemu držao istine i da od njega nije zabilježen niti jedan slučaj neozbiljnosti i kolebljivosti, u bilo kojoj situaciji. On je u islamu imao veći broj istaknutih stajališta. Primjera za to je mnogo, a neka od njih su: poznati događaj sa njim nakon Noći Poslanikova noćnog putovanja (Lejletu'l-Isra), njegova nepokolebljivost u tome, te odgovor koji je dao poricateljima; zatim njegova hidžra s Božijim Poslanikom - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - kojom prilikom je ostavio svoju porodicu i svoju djecu i striktno se držao Poslanika, kako u samoj Pećini, tako i tokom čitavog puta; potom njegove riječi na Dan Bedra i na Dan Hudejbije, kad je drugima situacija bila nejasna u vezi s odlaganjem ulaska u Mekku; zatim njegov plač onda kad je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao: - Allah je jednog čovjeka stavio pred izbor između ovoga svijeta i ahireta (pa je on izabrao ahiret!); zatim njegova prisebnost i postojanost prilikom smrti Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad je stao pred ljude, održao im govor i umirio ih; potom njegov postupak kad se nametnuo problem prisege na vjernost (bej'at), kojom prilikom je izričito slijedio interes muslimana; zatim njegova pažnja (i ustrajnost) u vezi s upućivanjem vojske Usame b. Zejda u Šam, kojom prilikom je pokazao krajnju odlučnost; zatim njegov vojni pohod protiv otpadnika od vjere, kad je u vezi s tim žestoko debatirao sa ashabima, pritom im navodeći argumente koje oni nisu bili u stanju pobiti, pa je tako Allah i njihova srca zagrijao za ispravnu odluku - da se silom obračunaju s otpadnicima; potom opremanje vojske za Šam s ciljem zauzimanja tog područja i njegova materijalna

potpora te vojske. Konačno, ono najljepše i najistaknutije što je učinio jest to što je Omera - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - muslimanima odredio za halifu (kad je u njemu prepoznao čovjeka dostojna da vodi ummet, kad ga je muslimanima oporučio za to, pa onda ummet prepustio Allahu u amanet. Bog Uzvišeni je tako taj hilafet učinio najljepšim i Omer je - koji je u tom smislu jedno od Ebu Bekrovih dobrih djela i jedan od njegovih veličanstvenih gestova - stvorio odlične pretpostavke za razvoj i širenje islama, iznutra maksimalno osnažio vjeru, pa se on smatra i konkretizacijom obećanja Allaha Uzvišenoga, po kojem će On islam uzdići i učiniti ga moćnijim od svih drugih vjera.

Vrline, odlučne geste i lijepe osobine koje su krasile Ebu Bekra tako su brojne da ih nije moguće sve ni pobrojati”.

Ovo su bile Nevevijeve riječi a mi sa svoje strane još dodajemo: Stoga smo odlučili dati malo više prostora biografiji Ebu Bekra es-Siddika i navesti mnogo toga vezanog za njega što nam je bilo dostupno. Sve to podijelili smo po odjeljcima.

O imenu i nadimku Ebu Bekra

Mi smo već nešto natuknuli o tome. Ibn Kesir kaže: “Jedinstveno je mišljenje da je njegovo pravo ime: Abdullah b. Osman. Postoji samo jedna varijanta, koju prenosi Ibn Sa‘ad od Ibn Sirina, po kojoj je njegovo ime Atik. Međutim, istina je da je to njegov nadimak, i ne postoji saglasnost o tome kad ga je dobio i kojim povodom. Prema jednima, nadimak Atik¹⁸, dobio

¹⁸ Što pored ostalog znači i lijep.

je zbog ljepote svoga lica. Ovog su mišljenja El-Lejs b. Sa'ad, Ahmed b. Hanbel, Ibn Me'in i drugi. Ebu Nu'ajm el-Fadl b. Dekin kaže: "Taj nadimak je on dobio zato što je prednjačio u dobru, što je odvajkada činio samo dobro".¹⁹

Po drugima, on je taj nadimak dobio zbog čistoće svoje porodične linije; tj. u njegovu porijeklu se ne može naći ništa čemu bi se moglo prigovoriti. Neki opet kažu: "To mu je prvobitno ime, a Abdullahom je nazvan kasnije".

Taberani bilježi predaju od El-Kasima b. Muhammeda koji je o Ebu Bekrovu imenu upitao hzr. Aišu. "Ime mu je Abdullah", odgovorila je ona. Kad joj je on rekao da neki ljudi tvrde da mu je ime Atik, ona je rekla: "Ebu Kuhafe²⁰ je imao tri sina i dao im je imena: Atik, Mu'tik i Mu'ajtik".

Ibn Mendeh i Ibn Asakir bilježe predaju od Muse b. Talhe koji kaže: "Ja sam upitao Ebu Talhu zbog čega je Ebu Bekr nazvan Atikom, pa mi je rekao: "Njegovoj majci se nije dalo u tome da joj poživi sin, pa kad je njega rodila, okrenula se prema K'abi i rekla: "Bože moj, ovo je zdanje oslobođeno od smrti, pa daruj to i meni!"

Taberani bilježi i predaju od Ibn Abbasa koji kaže: "Prozvan je Atikom zbog ljepote njegova lica".

Ibn Asakir bilježi predaju od hazreti Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: "Ebu Bekrovo ime, koje su mu dali njegovi ukućani, jest Abdullah, međutim nadvladalo ga je ime Atik!"

¹⁹ Naimc, osnovno značenje riječi *atik* (atiq) jest: davni, drevni, pa bi u ovom slučaju ono značilo: drevni dobročinitelj.

²⁰ Tj. Ebu Bekrov otac.

U drugoj verziji ove predaje stoji: “Međutim, Vjerovjesnik ga je nazvao Atikom!”

Ebu Ja'la bilježi u svome “Musnedu”, kao i Ibn Sa‘ad i El-Hakim, koji to uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih predaja od hazreti Aiše koja kaže: “Allaha mi sam jedanput bila u svojoj kući, a Božiji Poslanik se sa svojim ashabima nalazio u dvorištu, tako da je između mene i njih bio samo jedan zastor, kad je naišao Ebu Bekr, a Vjerovjesnik je rekao: “Ko želi da vidi onoga ko je oslobođen od Vatre (atik mine’n-nar), neka pogleda u Ebu Bekra!” Njegovo ime, međutim, koje su mu dali njegovi ukućani, jest Abdullah, ali ga je ime Atik nadvladalo.”

Et-Tirmizi i El-Hakim također bilježe od hazreti Aiše da je Ebu Bekr jedanput došao kod Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - pa mu je on rekao: “Ebu Bekre, ti si Allahov oslobođenik (atik) od vatre!”, i on je od tada prozvan Atikom.

El-Bezzar i Et-Taberani bilježe predaju od Abdullaha b. ez-Zubejra, sa dobrim nizom prenosilaca, u kojoj on kaže: “Ebu Bekrovo ime je bilo Abdullah, pa mu je Božiji Poslanik jedanput rekao: ‘Ti si Allahov oslobođenik od vatre!’, i od tada je on prozvan Atikom!”

Što se tiče njegova nadimka ‘Es-Siddik’ (Istinoljubivi), neki tvrde da ga je dobio još u predislamskom periodu, zbog svoje velike iskrenosti i krajnje privrženosti istini. Ovo mišljenje bilježi Ibn Mesedi. Drugi smatraju da je tako prozvan stoga što je odmah vjerovao u sve ono što je govorio Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!

Ibn Ishak, pozivajući se na Hasana Basrija i Katadeta, kaže: "On se najprije tim nadimkom pročuo ujutro, nakon one noći kad se zbio isra'."²¹

El-Hakim u svom "Mustedreku" bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: "Idolopoklonici su došli kod Ebu Bekra i rekli mu: 'Šta imaš kazati za svoga prijatelja - on tvrdi da je noćas prebačen do Hrama u Jerusalemu!?' 'Zar zbilja tako kaže?!', upitao je on, pa kad su mu rekli da je doista tako, rekao je: 'Istinu kaže! Ja njemu vjerujem nešto što je mnogo veće od toga: vjerujem da mu se kazuje s nebesa, sutra i svečeri!' Tako je prozvan "Siddikom".

Niz prenosilaca ove predaje je dobar (džejjid), a postoje i drugi nizovi ljudi koji ga prenose, a koji idu preko Enesa i Ebu Hurejre, koje podupiru Ibn Asakir i Ummu Hani', što bilježi Taberani.

Se'id b. Mensur u svom "Sunenu" kaže: "Kazivao nam je Ebu Ma'šer, pozivajući se na Vehba, štićenika Ebu Hurejre, sljedeće: 'Kad se Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - vraćao sa svog noćnog putovanja i bio u području Zu Tuva'a, rekao je: 'Džibrile, moj narod mi neće vjerovati!?', Džibril mu je odgovorio: 'Povjerovaće ti Ebu Bekr, jer on je istinoljubiv (es-Siddik)!'"

Ovo bilježi Taberani u svom "Evsatu", posredno se, preko Ebu Vehba, pozivajući na Ebu Hurejru.

²¹ El-Isra' - čuveno Poslanikovo, a.s., noćno putovanje od Mekke do Jerusalema, koje se dogodilo godinu dana prije Hidžre, odakle je, dalje, uzdignut na nebo (mi'radž).

El-Hakim u svom “Mustedreku” bilježi predaju od En-Nizala b. Sebure koji kaže: “Mi smo rekli Aliji: ‘Vođo pravovjernih, reci nam nešto o Ebu Bekru!’, i on nam je odgovorio: ‘To je čovjek kojeg je Sam Bog, jezikom meleka Džibrila, nazvao Istinoljubivim (es-Siddik), kao i jezikom Muhammeda. On je Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - zamjenjivao u predvođenju namaza - tako ga je Poslanik odredio da nas vodi u vjeri, pa smo ga i mi odredili da nas vodi u ovosvjetskim poslovima!’”

Niz prenosilaca ove predaje je dobar (džejjid).

Ed-Darekutni i El-Hakim bilježe predaju od Ebu Jahje koji kaže: “Nebrojeno puta sam čuo Aliju kako s minbera kaže: ‘Allah je, jezikom Svoga Vjerovjesnika, Ebu Bekra prozvao Siddikom!’”

Taberani bilježi, sa dobrim, vjerodostojnim nizom prenosilaca, predaju od Hakima b. Sa’ada koji kaže: “Allah je, zbilja, Ebu Bekru sa neba spustio ime Siddik, a tim imenom je nazvan i u onom hadisu o Uhudu: ‘Miruj! Na tebi je Vjerovjesnik, Siddik i dvojica šehida!’”

Ebu Bekrova majka je kćerka amidže njegova oca. Ime joj je: Selma bint Sahr b. Amir b. K’ab, a imala je nadimak “Ummu’l-hajr” (Majka dobra). Tako kaže Ez-Zuhri a bilježi Ibn Asakir.

O Ebu Bekrovu rođenju i odrastanju

Ebu Bekr je rođen dvije godine i nekoliko mjeseci nakon rođenja Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - a umro je sa šezdeset i tri godine.

Ibn Kesir kaže: “Ono što bilježi Halifa b. el-Hajjat od Jezida b. el-Esama, da je Vjerovjesnik jedanput upitao Ebu Bekra: ‘Jesam li ja stariji ili si ti?’, pa mu je on odgovorio: ‘Ti si stariji, a ja imam više godina od tebe!’, nije potpuno tradirana predaja i k tome je vrlo čudna. Općepoznato je, naime, upravo suprotno, a o tome postoji i vjerodostojna predaja od El-Abbasa.”

Odrastao je u Mekki koju nikada nije napuštao, izuzev zbog trgovačkih poslova. Među svojim narodom bio je vrlo imućan čovjek, s dosljednom ljudskošću, poznat po svome dobročinstvu, moralno superioran. Ibnu'l-Deganna mu je jedanput rekao: “Ti, zbilja, strogo paziš na rodbinske veze, uvijek istinu govoriš, učiniš da i onaj koji ništa nema nešto zaradi (nosiš nemoćnoga), nađeš se pri ruci kad vrijeme donese kakvu nevolju sa sobom, i lijepo primaš gosta!”

Nevevi kaže: “Prije pojave islama bio je jedan od kurejšijskih prvaka kojeg se konsultiralo pri svakoj važnijoj odluci, vrlo omiljen među njima i najveći znalac svega onoga što je bilo u dodiru s njima. Kad se pojavio islam, on je islamu sve drugo podredio, prigrlivši ga svim svojim bićem.”

Ez-Zubejr b. Bekkar i Ibn Asakir bilježe predaju od Ma'rufa b. Harbuza koji kaže: “Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - jedan je od deseterice Kurejšija koji su bili podjednako cijenjeni kako u periodu prije islama, tako i u samom islamu. Njemu su povjeravana pitanja krvarine i dugova. Naime, kako Kurejšije nisu imale svoga kralja kao instituciju vlasti, svako je pleme posjedovalo neki od oblika javne uprave i ta uprava je povjeravana plemićkom prvaku. Naprimjer, pleme Benu Hašim je bilo zaduženo za napajanje

(sikaja) i prehranu (rifada) hodočasnika i pridošlica, što znači da su spomenuti mogli jesti i piti samo njihovu hranu i piće. Za vratarsku službu, zastavu i Skupštinu bilo je zaduženo pleme Benu Abdi'd-dar, što je značilo da se u Ka'bu moglo ući samo s njihovim dopuštenjem. Kad bi Kurejšije pobole svoju ratnu zastavu, to bi im obavezno uradio neko iz Benu Abdi'd-dara, a kad bi se sakupili zarad kakva ugovora, odnosno zarad prekida kakva ranijeg dogovora, zborna mjesto za to bi obavezno bila zgrada Skupštine i odluke bi se donosile isključivo u njoj..., a ta zgrada je bila pod upravom Benu Abdi'd-dara.”

Ebu Bekr je još i prije islama bio najneporočniji čovjek

Ibn Asakir od Aiše bilježi potpuno vjerodostojnu predaju u kojoj ona kaže: “Ebu Bekr se, Allaha mi, nikada nije bavio poezijom, ni prije islama niti u islamu, a on i Osman su se bili klonili alkohola još prije pojave islama!”

Ebu Nu'ajm također bilježi, sa dobrim nizom prenosilaca, Aišine riječi: “Ebu Bekr je, još prije islama, samome sebi zabranio alkohol!”

Ibn Asakir bilježi riječi Abdullaha b. ez-Zubejra koji kaže: “Ebu Bekr nikada nije spjevao nikakve stihove!”

Ibn Asakir također bilježi riječi Ebu'l-Alije er-Rijahija koji kaže: “Ebu Bekr es-Siddik je jedanput pred grupom ashaba Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - upitan da li je prije islama pio alkohol. ‘Bože sačuvaj!’, odgovorio je, pa kad je upitan zbog čega to nije činio, rekao

je: ‘Čuvao sam svoju čast i svoje ljudsko dostojanstvo, jer onaj ko pije alkohol, postupno gubi i jedno i drugo!’ Kad je Božiji Poslanik čuo za to, rekao je: ‘Pravo je rekao Ebu Bekr! Pravo je rekao!’”

Ova predaja, međutim, nije u cijelosti tradirana a neobična je kako po svome sadržaju tako i po prenosiocima.

O Ebu Bekrovu izgledu

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže da ju je jedanput jedan čovjek zamolio da im opiše Ebu Bekra. Ona mu je odgovorila: “Bio je čovjek bijele puti, mršav, suhlih obraza, pognut. Nije dopuštao da mu košulja ne prekrije bedra. Imao je mršavo lice, upale oči, ispupčeno čelo, bez malja na prstima. Eto, takav je bio!”

Od Aiše se također bilježi da se Ebu Bekr farbao knom i kalinom, a Encs kazuje: “Kad je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - došao u Medinu, od svih njegovih ashaba samo je Ebu Bekr imao sijedu kosu. Nedugo zatim premazao ju je knom i kalinom.”

O Ebu Bekrovu prihvatanju islama

Et-Tirmizi i Ibn Hibban u svom “Sahihu” bilježe riječi Ebu Se‘ida el-Hudrija koji kaže: “Ebu Bekr je rekao: ‘Zar ga ja nisam i najdostojniji?!’, tj hilafeta. ‘Zar ja nisam prvi primio islam? Zar nisam bio saputnik toga i toga?! Zar nisam prijatelj toga i toga?!’”

Ibn Asakir bilježi, preko El-Harisa, riječi hazreti Alije - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji je rekao: “Prvi muškarac koji je primio islam bio je Ebu Bekr.”

Ibn Ebi Hajseme bilježi, s potpuno vjerodostojnim nizom prenosioca, riječi Zejda b. Erkama koji kaže: “Prvi koji je klanjao sa Vjerovjesnikom - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bio je Ebu Bekr es-Siddik.”

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Ebu Ervija ed-Devsija, ashaba Božijega Poslanika, koji kaže: “Prvi koji je primio islam bio je Ebu Bekr es-Siddik.”

Veliki Et-Taberani, kao i Abdullah b. Ahmed u svojoj knjizi “Zevaidu’z-zuhd”, bilježe Ša‘bijeve riječi; on kaže: “Upitao sam Ibn Abbasa ko je prvi primio islam, i on mi je rekao: ‘Ebu Bekr es-Siddik. Zar nisi čuo kako Hassan kaže:

*Kad sjetiš se tuge brata mog pouzdanog
Ti sjeti se brata svog, Ebu Bekra,
I onog što učini on!
Najboljeg bića ljudskog,
Najčestitijega i najpravičnijeg od svih,
Izuzev Vjerovjesnika!
Najpouzadanijeg kad mu se povjeri nešto,
Drugoga, odmah iza “Mnogo hvaljenog”,
I prvog koji povjerova poslanicima!*

Ebu Nu‘ajm bilježi predaju od Furata b. es-Saiba koji kaže: “Upitao sam Mejmuna b. Mehrana koji je od dvojice kod njih bolji - Ebu Bekr ili Omer. On je na to zadržtao tako da mu je štap ispao iz ruke. ‘Nisam mislio’, rekao je, ‘da ću doživjeti vrijeme u kojem će se njih dvojica stavljati u istu ravan! Biljuri

njihovi Allahu pripadaju; oni su bili glava islama!’ ‘Pa je li islam prvi primio Ebu Bekr, ili je to bio Alija?’, upitao sam. ‘Allaha mi’, odgovorio je, ‘Ebu Bekr je povjerovao u Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - još za vrijeme Behire Isposnika, kad je onda prolazio pored njega. Jedino se ne zna pouzdano da li je prvi povjerovao on ili Hatidža, prije nego ju je udao za njega. Sve je to bilo prije nego je Alija i rođen!’”

On još kaže: “On je općenito prvi, i od ashaba i od tabiina, i od svih ostalih, koji je primio islam! Neki tvrde da su znalci u vezi s tim potpuno jedinstveni!”

Postoji i mišljenje da je Alija bio prvi koji je primio islam, dok drugi smatraju da je to bila Hatidža. Među svim tim mišljenjima najrazumnije je, i najvjerojatnije, ono po kojem je Ebu Bekr bio prvi muškarac koji je primio islam, Alija prvo dijete koje je to učinilo, a Hatidža prva žena. Prvi koji je javno izrekao ovo mišljenje bio je imam Ebu Hanife - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i ja ga bilježim od njega.

Ibn Ebi Šejba i Ibn Asakir bilježe predaju od Salima b. Ebi'l-Dža'da, koji kaže: “Ja sam upitao Muhammeda b. el-Hanfiju: ‘Je li Ebu Bekr bio prvi koji je primio islam?’, i on mi je odgovorio da nije. ‘Pa čime je to onda postigao tako visoke stupnjeve’, upitao sam ja, ‘i sve druge nadvisio, pa se samo on spominje?!’ ‘Bio je najuzornijeg islama’, odgovorio je on, ‘od trenutka kad ga je primio, pa sve do smrti mu!’”

Ibn Asakir, sa dobrim nizom prenosilaca, bilježi predaju od Muhammeda b. Sa'ada b. Ebi Vekkasa, koji kaže da je on jedanput upitao svog oca Sa'ada da li je Ebu Bekr bio prvi od njih koji je primio islam, pa mu je on rekao: “Ne, nije. Prije njega je islam primilo više od pet osoba, no njegov islam je bio najljepši!”

Ibn Kesir kaže: “Nedvojbeno je da su njegovi ukućani - žena mu Hatidža, štićenik mu Zejd, Zejdova žena Ejmen, Alija i Vereka, povjerovali prije svih drugih.”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ise b. Zejda koji kaže: “Ebu Bekr es-Siddik je kazivao: ‘Jedanput sam sjedio u predvorju Ka’be, a tu je sjedio i Zejd b. Amr b. Nufejl, kad je pored njega naišao Umejje b. Ebi es-Salt. ‘Kako si osvanuo, tragaoće za svakim dobrom?’, upitao je Zejda. ‘Dobro’, odgovorio je on. ‘Jesi li štogod pronašao?’, upitao ga je, i kad mu je rekao da nije, on mu je izdeklamovao:

*Svaka vjera na Danju sudnjem -
Propast će biti.
Sem one koju Bog objavi -
U stvarnosti!*

‘A taj očekivani vjerovjesnik’, upitao je, ‘hoće li biti od nas ili od vas?’

‘Ja do tada’, kaže Ebu Bekr, ‘nisam bio čuo ni za kakva vjerovjesnika koji se iščekuje i koji treba biti od Boga poslan. Stoga sam, nakon toga, odmah otišao do Vereke b. Nofela, koji je inače bio vrlo potišten, zagledan u nebo. Zaustavio sam ga i ispričao mu sve što sam bio čuo, našta mi je on rekao: ‘Da, bratiću moj. Mi smo ljudi knjige i znanja, no vjerovjesnik koji se iščekuje bit će od temeljnog arapskog roda. Ja dobro poznajem rodoslovlje Arapa - upravo je tvoje pleme, bratiću, temeljni arapski rod!’ ‘Amidža’, upitao sam ga, ‘a šta će taj vjerovjesnik govoriti?’ ‘Govoriće ono što njemu bude kazivano’, rekao je on, ‘s tim da nikome nasilje neće činiti, niti će dopuštati da se ono drugome čini; neće trpjeti tlačitelje!’

‘Tako sam ja, čim se pojavio Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - odmah povjerovao u njega i bezrezervo ga prihvatio.’”

Ibn Ishak kaže: “Pričao mi je Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. el-Husajn et-Temimi, da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Koga god sam pozvao u islam, svako se uvijao, kolebao i oklijevao, osim Ebu Bekra - on se nimalo nije kolebao i istog časa je prihvatio islam!’”

Bejheki kaže: “To je stoga što je on gledao znakove poslanstva Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i slušao o njihovim manifestacijama još prije nego što je on počeo pozivati u islam, pa kad ga je pozvao, on je istoga časa prihvatio islam, budući je već ranije imao priliku o njemu razmišljati i iskristalizirati o njemu svoj vlastiti stav!”

Bejheki zatim navodi predaju od Ebu Mejsere koji kaže da je Božiji Poslanik, kad bi se pojavio na nekom mjestu, čuo gdje ga neko doziva po imenu, pa kad bi takvo što čuo, dao bi se u bijeg, što je povjerio Ebu Bekru koji mu je još prije islama bio prisnan prijatelj.

Ebu Nu‘ajm i Ibn Asakir bilježe predaju od Ibn Abbasa koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kazivao je: ‘Ni s kim nisam razgovarao o islamu a da me nije najprije odbio i odbacio moje riječi, izuzev Ibn Ebi Kuhafe²²; njemu ništa nisam rekao a da on to nije prihvatio i ravnao se po tome!’”

²² Dosl.: “sin Ebu Kuhafe”, tj. Ebu Bekr.

Buhari bilježi sljedeći Ebu 'd-Derdaov iskaz: “Božiji Poslanik je rekao: ‘Hoćete li već jedanput ostaviti na miru moga prijatelja?! Hoćete li ostaviti na miru moga prijatelja?! Tà ja sam svima vama govorio: ‘Ja sam vam od Boga upućeni poslanik!’, pa ste svi vi rekli: ‘Lažeš!’, a jedini je Ebu Bekr rekao: ‘Istinu veliš!’”

O Ebu Bekrovom druženju s Poslanikom i njegovom aktivnom sudjelovanju u mnogim odsudnim događajima

Izvršni poznavaooci prilika kažu da se Ebu Bekr nikada nije odvajao od Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - sve od trenutka kad je primio islam pa sve do Vjerovjesnikove smrti. Uvijek je bio uz njega, kako u mjestu boravka, tako i na putovanju, osim kad bi mu Vjerovjesnik dopustio da ode obaviti hadž, odnosno kad bi krenuo u kakav vojni pohod. Tako je on bio svjedok svih događanja. On je s Vjerovjesnikom učinio hidžru, ostavivši pritom svoju porodicu i čeljad, pretpostavljajući im Allaha i Njegova Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! Bio je Poslanikov pratilac u Pećini, o čemu je Bog Uzvišeni rekao: *Drugi od dvojice kad bijahu u pećini, i kad on reče drugu svojemu: “Ne boj se, Allah je sa nama!”* (Tevba, 40.)

Ebu Bekr je na mnogim mjestima bio od velike pomoći Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i o njemu su zabilježena lijepa predanja sa javne scene. On je, naprimjer, ostao postojan u bici na Uhudu i na Hunejnu - u

situacijama kad su se mnogi bili dali u bijeg, o čemu ćemo nešto više kazati kad budemo govorili o njegovoj hrabrosti.

Ibn Asakir bilježi riječi Ebu Hurejre, koji kaže: “U bici na Bedru meleki su pri međusobnom susretu govorili: ‘Vidjeste li u kolibi Es-Siddika s Božijim Poslanikom!’”

Ebu Ja‘la, El-Hakim i Ahmed bilježe Alijine riječi: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - u bici na Bedru je rekao meni i Ebu Bekru: ‘S jednim od vas je Džibril, a s drugim Mikail!’”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ibn Sirina, koji kaže da je Abdurrahman, sin Ebu Bekrov, u bici na Bedru bio na strani idolopoklonika, pa kad je kasnije primio islam, rekao je svom ocu: ‘U bici na Bedru ti si meni bio na meti, pa te ja nisam htio ubiti, već sam se okrenuo na drugu stranu!’, našta mu je on odgovorio: ‘Da si se ti meni našao na meti, ja se od tebe ne bih okrenuo!’”

O Ebu Bekrovoj hrabrosti; o tome da je on bio najhrabriji ashab

El-Bezzar u svom “Musnedu” bilježi da je Alija jedanput upitao: “Recite mi ko je najhrabriji čovjek!?” “Ti si najhrabriji!”, odgovorili su prisutni. “Što se mene tiče”, rekao je on, “ja nikome nisam izišao na megdan, a da mu se za nešto nisam svetio! No, recite mi ko je najhrabriji čovjek?” “Ne znamo!”, odgovorili su oni. “Deder nam ti reci ko je taj!?” “To je Ebu Bekr!”, rekao je Alija i nastavio: “Kad je bila bitka na Bedru, mi smo Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bili sačinili jednu kolibu od pruća, a onda

smo pitali ko će ostati tu sa njim, kako se na njega ne bi obrušio ko od idolopoklonika. Tako mi Boga, niko se nakon toga ni od nas nije primakao, a da nije vidio Ebu Bekra kako stoji iznad Poslanika sa svojom isukanom sabljom, i niko nije pošao prema Poslaniku, a da mu on nije krenuo u susret. Najhrabriji čovjek je Ebu Bekr!”

Alija je još kazivao: “Ja sam bio svjedok kad su Kurejšije spopale Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i kad su ga neki grubo gurali a drugi silovito drmusali derući se na njega: ‘Ti si, znači, onaj koji od naših bogova hoće načiniti jednoga Boga!’ Od nas se, Allaha mi, niko nije tamo primicao, osim Ebu Bekra - on je neke od njih udarao, neke gurao a neke drmusao. ‘Prokletnici!’, govorio im je. ‘Zar ćete ubiti čovjeka samo zato što govori: - Moj Gospodar je Allah!’”

Alija je tada podigao ogrtač koji je nosio na sebi i tako zaplakao da su mu se suze slijevale u bradu!

‘Recite mi’, nastavio je, ‘Bogom vas dragim zaklinjem, da li je bolji onaj vjernik u porodici faraonovoj, ili naš Ebu Bekr?!’

Ljudi su šutjeli, a Alija je nastavio:

‘Zašto mi ne odgovorite?! Pa, tako mi Boga, samo jedan sat Ebu Bekra bolji je od hiljade sati nekoga poput onog vjernika u porodici faraonovoj, jer je onaj tajio svoje vjerovanje, a ovaj ga je javno pokazivao!’”

El-Buhari bilježi predaju od Urveta b. ez-Zubejra koji kaže: “Upitao sam Abdullaha b. Amra b. el-‘Âsa šta je najgore što su idolopoklonici učinili Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i on mi je rekao: ‘Ja sam vidio

Ukbeta b. Ebi Mu'ajta kad je prišao Vjerovjesniku, dok se on nalazio u namazu, i kad mu je ogrtač omotao oko vrata i snažno ga stegnuo njime. Utom je prišao Ebu Bekr i odgurnuo ga od njega. 'Zar ćete ubiti čovjeka', rekao mu je, 'samo zato što kaže: - Moj Gospodar je Allah! A dolazi vam s jasnim dokazima od Gospodara vašeg!'

El-Hejsem b. Kulejb u svom "Musnedu" bilježi Ebu Bekrove riječi: "U bici na Uhudu svi su se ljudi bili razbjegli od Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i ja sam bio prvi koji se vratio!"

Cjelovit tekst hadisa koji se nalazi u njegovu "Musnedu" navest ćemo na drugom, odgovarajućem mjestu.

Ibn Asakir bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: "Jedanput su se sakupili svi ashabi Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - a bilo ih je ukupno trideset i osam, i Ebu Bekr je uporno navaljivao na Poslanika da im dopusti da se pojave u javnosti. 'Malo nas je, Ebu Bekre!', odgovarao je Poslanik, no Ebu Bekr je toliko bio uporan da je Poslanik izišao u javnost a muslimani se razišli na sve strane Harema, svaki sa svojom porodicom. Ebu Bekr je ustao da govori ljudima, i on je bio prvi govornik koji je pozivao Allahu i Njegovu Poslaniku. Na to su se idolopoklonici digli na Ebu Bekra, ali i na sve ostale, pa su tom prilikom bili dobro premlaćeni", o čemu će biti više govora kad budemo govorili o Omeru.

Ibn Asakir bilježi predaju od Alije koji kaže: "Čim je primio islam, Ebu Bekr ga je odmah ispovijedao javno i javno pozivao Allahu i Njegovu Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!"

Kako je Ebu Bekr trošio svoj imetak na Božijega Poslanika; on je bio najdarežljiviji ashab

Bog Uzvišeni kaže: *A od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio!* (El-Lejl, 17-18) i tako, sve do kraja ove sure. Ibnu 'l-Dževzi kaže: "Svi su saglasni u tome da je ovo objavljeno u vezi s Ebu Bekrom."

Ahmed bilježi predaju od Ebu Hurejre koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Nikad mi ni jedan imetak nije bio tako od koristi kako mi je to bio imetak Ebu Bekra!' Ebu Bekr je na te njegove riječi zaplakao, i rekao: 'A zar ja i moj imetak služimo nekome drugome sem tebi, Božiji Poslaniče?!'"

Sličan hadis bilježi i Ebu Ja'la od hazreti Aiše.

Ibn Kesir kaže: "Ovaj hadis se prenosi posredstvom više osoba - posredstvom Alije, Ibn Abbasa, Enesa, Džabira b. Abdullaha i Ebu Se'ida el-Hudrija - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! - dok ga El-Hatib bilježi od Ebu Se'ida el-Musejjeba kao nepotpuno tradirana (mursel), i u ovoj verziji ima dodatak: 'Božiji Poslanik se prema Ebu Bekrovoj imovini odnosio jednako kao i prema svojoj!'"

Ibn Asakir bilježi, preko više nizova prenosilaca, predaju od Aiše i od Urveta b. ez-Zubejra "da je Ebu Bekr - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u momentu kad je primio islam kod sebe imao četrdeset hiljada dinara, odnosno četrdeset hiljada dirhema, pa ih je sve potrošio na Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!"

Ebu Seid el-E'arabi bilježi izjavu Ibn Omera, koji je rekao: "Kad je Ebu Bekr primio islam, u svojoj kući je imao četrdeset hiljada dirhema, a kad je čineći hidžru pošao za Medinu, imao je manje od pet hiljada - sve je bio potrošio otkupljujući robovima slobodu i materijalno pomažući islam!"

Ibn Asakir bilježi predaju od hazreti Aiše koja kaže da je Ebu Bekr otkupio slobodu sedmerici ljudi - svi su bili podvrgnuti mučenju zbog svog islama.

Ibn Šahin bilježi u svome "Sunnetu", El-Begavi u svom tefsiru, te Ibn Asakir, predaju od Ibn Omera koji kaže: "Bio sam kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad se kod njega nalazio Ebu Bekr es-Siddik, koji je na sebi imao nekakav vuneni ogrtač, drvčetom skopčan na prsima. Utom se spustio melek Džibril i rekao: 'Zašto to, Muhammede, vidim Ebu Bekra da je svoj ogrtač skopčao drvčetom?!' 'Sav svoj imetak je, Džibrile, potrošio na mene još prije oslobođenja Mekke!', odgovorio je Vjerovjesnik. 'Allah njemu upućuje selam', nastavio je Džibril, 'i rekao mi je da ga upitam da li je u tom svom siromaštvu zadovoljan svojim Gospodarom, ili je srdit na Njega?!' 'Zar da budem srdit na svoga Gospodara?!', rekao je na to Ebu Bekr. 'Ja sam, bogme, zadovoljan svojim Gospodarom! Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom! Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom!'"

Ova predaja je, međutim, čudna (garib), a niz njenih prenosilaca izrazito slab (daif džidden).

Sličnu predaju bilježi i Ebu Nu'ajm od Ebu Hurejre i Ibn Mesuda, ali su i ovi nizovi prenosilaca također slabi.

Ibn Asakir nešto slično bilježi u hadisu koji prenosi Ibn Abbas.

I El-Hatib bilježi predaju od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - s također neodrživim nizom prenosi-laca, u kojoj Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kaže: “Sišao mi je Džibril, a na sebi je imao grubu odjeću, skopčanu drvcetom. Kad sam ga upitao šta mu je to, odgovorio je: ‘Bog Uzvišeni je naredio melekima da se tako skopčaju na nebesima, kako se Ebu Bekr skopčao na Zemlji!’”

Ibn Kesir kaže: “Ovo je potpuno nepoznato, i da ovu predaju, kao i onu prije nje, ne rabi veliki broj ljudi, najbolje bi bilo kloniti ih se!”

Ebu Davud i Tirmizi bilježe predaju od Omera b. el-Hattaba koji kaže: “Jedanput nam je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - naredio da podijelimo sadaku i kod mene se upravo tada zadesilo nešto sredstava, te sam pomislio: ‘Eh, ovoga puta ću preteći Ebu Bekra! Ja l’ sad ja l’ nikad!’, pa sam polovicu tih sredstava izdvojio i donio kod Poslanika. ‘Šta si ostavio za svoju porodicu?’, upitao me je on. ‘Isto toliko’, odgovorio sam. Utom je došao Ebu Bekr i donio sve što je imao. Kad je i njega Poslanik upitao šta je on ostavio svojoj porodici, on je odgovorio: ‘Ostavio sam im Allaha i Njegova Poslanika!’ Tada sam rekao: ‘Nikad ga ni u čemu neću preteći!’”

Tirmizi za ovaj hadis kaže da je dobar i vjerodostojan.

Ebu Nu‘ajm u svojoj “El-Hil-ji” bilježi predaju od El-Hasana el-Basrija koji kaže: “Ebu Bekr je jedanput došao kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i tajno mu predao svoju sadaku. ‘Božiji Poslaniče’, rekao mu je pritom, ‘Allahu dugujem da se ponovo vratim ovome!’ Zatim je stigao Omer sa svojom sadakom i uručio je javno. ‘Božiji

Poslaniče’, rekao je on, ‘evo moje sadake. Tà, računam na svoj povratak Allahu!’

‘Razlika između vaših sadaka’, rekao im je Poslanik, ‘jednaka je razlici u vašim riječima!’

Niz prenosioca ovog hadisa je dobar, no nije u potpunosti tradiran.

Tirmizi bilježi predaju od Ebu Hurejre, koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Niko nam nije učinio nikakvo dobro, a da mu mi nismo primjereno uzvratili, osim Ebu Bekra! Njemu smo ostali dužni za dobročinstvo i to će njemu nadoknaditi Allah na Danu sudnjem! I nijedan mi imetak nije bio tako od koristi, kao što je to bio imetak Ebu Bekra!’”

El-Bezzar bilježi Ebu Bekrove riječi: “Došao sam kod Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - sa Ebu Kuhafom i on mi je rekao: ‘Zašto starca nisi ostavio, pa da ja prvi odem do njega?’ ‘Prvo on treba doći kod tebe!’, rekao sam ja, a on je uzvratio: ‘Mi pazimo na njega zbog dobročinstva njegovog sina prema nama!’”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ibn Abbasa koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Kod mene nema većeg dobročinitelja od Ebu Bekra: on me izjednačavao sa sobom i svojom imovinom, i oženio me svojom kćerkom!’”

O Ebu Bekrovu znanju; o tome da je on bio najznaniji i najumniji ashab

Nevevi u svom "Tehzibu" kaže, i ja prenosim iz njegova rukopisa, sljedeće: "Naši autoriteti, kao dokaz da je posjedovao iznimno veliko znanje, navode njegove riječi koje se nalaze zabilježene i kod Buharije i kod Muslima, gdje on kaže: 'Tako mi Boga, ja ću se, sigurno, silom obračunati s onima koji namaz budu tretirali drukčije od zekata! Tako mi Boga, ako mi uskrate i jednu povezicu koju su davali Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - ja ću se zbog nje s njima silom obračunati!'"

Šejh Ebu Ishak, kao prilog tvrdnji da je Ebu Bekr bio najznaniji ashab, u svom "Tabckatu" navodi ovaj i još neke druge hadise. Naime, kod pojave ovoga problema svi su se ashabi sustegnuli od izricanja presude, osim Ebu Bekra. Kad im ga je on obrazložio, postalo im je sasvim jasno da je njegov stav sasvim ispravan i umjestan, pa su mu se svi priklonili.

Zabilježeno je da je Ibn Omer upitan ko je u vrijeme Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - izdavao ljudima fetve²³, pa je odgovorio: "Ebu Bekr i Omer - neka ih obujmi Allahovo zadovoljstvo! Nije mi poznato da je fetve izdavao i neko drugi, osim njih dvojice."

Buharija i Muslim bilježe predaju od Ebu Se'ida el-Hudrija, koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - držao je ljudima govor i između ostalog rekao: 'Allah, blagoslovljen i uzvišen je On, jednom je čovjeku

²³ Fetva - pravna deciziva; šerijatsko rješenje nekog konkretnog problema.

dao da se opredijeli između ovoga svijeta i onog što se nalazi kod Njega, pa je taj čovjek odabrao ono što se nalazi kod Allaha Uzvišenog!’ Na te njegove riječi Ebu Bekr je počeo plakati govoreći: ‘Mi bismo te rado otkupili našim očevima i našim majkama!’ Nama je bilo čudno zašto on plače dok Božiji Poslanik govori o nekom čovjeku kojeg je Bog stavio pred izbor. Ispostavilo se da je taj čovjek ustvari bio sam Poslanik, a Ebu Bekr je tako pokazao da je najznaniji od nas!”

Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “Čovjek koji se najizdašnije družio sa mnom i materijalno me pomagao, bio je Ebu Bekr, i da sam osim moga Gospodara ikoga drugog uzimao sebi za prijatelja prisna, uzco bih si Ebu Bekra! No, ostaje naše bratstvo u islamu i uzajamna ljubav kroz njega. A, nijedna praznina neće ostati nepopunjena osim one koju za sobom ostavi Ebu Bekr!” (Završen navod od Nevevija).

Ibn Kesir kaže: “Es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - od svih ashaba je najčešće učio Kur’an, tj. najbolje ga je poznao, pa je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - iz tog razloga i određivao njega da u namazu, umjesto njega, predvodi ljude, u skladu sa svojim riječima: ‘Ljude u namazu će predvoditi onaj ko najviše uči Božiju knjigu!’”

Tirmizi bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ljudima među kojima se nalazi Ebu Bekr ne priliči da ih u namazu predvodi iko drugi osim njega!’”

Pored toga što je najbolje poznao Kur'an, Ebu Bekr je najbolje poznao i sunnet. Kad god su mu se ashabi obratili, što nije bio rijedak slučaj, on ih je uvijek zasjenio prenošenjem Vjerovjesnikove prakse (sunnet) koju je on upamtio i koju bi, kad bi to bilo potrebno, iznova aktuelizirao, a koja njima nije bila poznata. Takvo što mu je, dakako, bilo moguće budući da se uvijek nalazio uz Božijega Poslanika - od samog početka njegova poslanstva, pa sve do smrti mu.

Uz to, Ebu Bekr je bio i jedan od najinteligentnijih i najlucidnijih ljudi. To što se posredstvom njega prenosi vrlo mali broj hadisa razlog je činjenica da je živio kratko poslije Vjerovjesnika. U protivnom, da je poživio duže, od njega bi se sigurno prenio veliki broj hadisa i, bez sumnje, niti jedan od tih hadisa ne bi bio izostavljen. Međutim, oni koji su živjeli sa njim nisu imali nikakve potrebe da prenose hadise od njega, budući da su i sami bili sudionici toga. Izuzetak je bilo samo ono što oni nisu nalazili kod sebe.

Ebu'l-Kasim el-Begavi bilježi predaju od Mejmuna b. Mehrama koji kaže: "Ebu Bekr je, kad bi kod njega došli parničari, prakticirao najprije vidjeti šta u vezi s njihovom parnicom stoji u Kur'anu, pa ako bi tu našao rješenje, presudio bi po njemu. Ako rješenje ne bi našao u Kur'anu, a u vezi s tim mu bila poznata praksa Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - on bi postupio po njoj. Ukoliko mu, međutim, takvo što ne bi bilo poznato, u tom slučaju bi se raspitivao među muslimanima. 'Došli su mi parničari koji se spore oko toga i toga...', izlagao bi im dotični problem, 'pa je li vam poznato da li je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - izrekao o tome kakav sud?'

Dešavalo se da se kod njega sakupi veći broj ljudi, pa svaki od njih ispriča kako je Poslanik presudio u sličnim slučajevima. Ebu Bekr bi tada govorio: ‘Hvala Allahu koji je učinio da među nama ima onih koji su nam upamtili postupke našeg Vjerovjesnika!’

Kad ni tako ne bi našao odgovor u praksi Božijega Poslanika, sakupio bi čelne ljude i uglednike, pa njih pitao za mišljenje i ako bi se oni usaglasili i zauzeli jedinstven stav, on bi postupio po njemu. Takvu praksu je poslije njega nastavio i Omer, koji kad ne bi našao rješenje ni u Kur’anu ni u sunnetu, razviđao bi da li je Ebu Bekr u tome imao kakvu presudu, pa ako bi je imao presuđivao bi po njegovoj presudi, u protivnom bi i on sazivao muslimanske uglednike i prihvatao mišljenje oko kojeg bi se oni usaglasili.”

Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - uz sve to bio je i najbolji poznavalac arapske genealogije općenito, a kurejšijske posebno. Ibn Ishak bilježi predaju od Ja‘kuba b. ‘Utbeta koji je govorio kako je jedan starac Ensarija kazivao: “Džubejr b. Mut’im je bio jedan od onih koji su najbolje poznavali rodoslovlje ne samo među Kurejšijama, već i među svim drugim Arapima; i on je govorio: ‘Svo rodoslovlje sam preuzeo od Ebu Bekra es-Siddika; on je bio najbolji poznavalac arapskog rodoslovlja!’”

Ebu Bekr je bio i vrhunski znalac u tumačenju snova, a snove je tumačio još za života Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! Najveći autoritet u ovoj znanosti, po jednoglasnoj ocjeni stručnjaka, Muhammed b. Sirin, za njega je rekao: “Ebu Bekr je, nakon Vjerovjesnika, bio najbolji tumač snova u čitavom ummetu!”

Ovu njegovu izjavu zabilježio je Ibn Sa'ad.

Ed-Dejlemi u svom djelu "Musnedu'l-Firdevs", kao i Ibn Asakir, bilježe predaju od Semure koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Meni je naređeno da tumačim snove i da tome podučim Ebu Bekra!'"

Ibn Kesir kaže: "Ebu Bekr je bio jedan od najrječitijih ljudi i izvanredan govornik. Ez-Zubejr b. Bekkar je rekao: 'Čuo sam neke znalce kako kažu: 'Najvrsniji govornici među ashabima Božijeg Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - bili su Ebu Bekr es-Siddik i Alija b. Ebi Talib - neka ih obujmi Allahovo zadovoljstvo!'"

Mi ćemo kasnije, u hadisu koji prenosi Es-Sekifa, naići na Omerove riječi: "Bio je čovjek koji je najbolje znao za Boga i koji je najviše strepio pred Njim!" Sve to, kao i njegovo tumačenje snova, te ponešto o njegovu govorništvu, mi smo sakupili na jednom mjestu i izdvojili u posebno poglavlje.

Ono što jasno upućuje na to da je Ebu Bekr bio najznatiji ashab, jest mirovni sporazum na Hudejbiji, kad se Omer obratio Božijem Poslaniku u vezi s tim sporazumom, kad je rekao: "Zašto dopuštamo da se našoj vjeri nanosi sramota?!", te kad mu je Vjerovjesnik odgovorio na to. Potom, kad je otišao kod Ebu Bekra i upitao ga isto ono što je upitao i Poslanika on mu je odgovorio doslovno onako kako mu je odgovorio i Poslanik, od riječi do riječi! To je zabilježio Buharija i još neki drugi autoriteti.

Od svih ashaba Ebu Bekr je imao naispravnije mišljenje i najsvršeniji um. Temmam cr-Razi bilježi u svom "Fevaidu", kao i Ibn Asakir, predaju od Abdullaha b. Amra b. el-‘Âsa,

koji kaže: “Čuo sam Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kako kaže: ‘Došao mi je Džibril i rekao mi: ‘Allah ti naređuje da se posavjetuješ sa Ebu Bekrom!’”

Et-Taberani, Ebu Nu‘ajm i drugi bilježe predaju od Muaza b. Džebela u kojoj stoji “da je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad je odlučio Muaza poslati u Jemen, o tome se posavjetovao s nekim svojim ashabima, među kojima su bili i Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija, Talha, Zubejr i Usejd b. Hudajr. Oni su se, svaki pojedinačno, izjasnili o tome, i nakon toga je Poslanik upitao: ‘Šta ti misliš, Muaze?’ ‘Mislim’, rekao sam ja, ‘onako kako je rekao Ebu Bekr!’ Na to je Poslanik rekao: ‘Allah na Svome nebu ne voli da Ebu Bekr pogriješi!’”

Ibn Ebi Usame ovo prenosi u drugoj verziji u svom “Musnedu”: “Allah ne voli na nebu da Ebu Bekr pogriješi na Zemlji!” Et-Taberani u svom “Evsatu” bilježi predaju od Schla b. Sa‘ada es-Sa‘idija koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Allah ne voli da Ebu Bekr pogriješi!’”

Svi prenosioci ovog hadisa su pouzdani.

*

* *

Nevevi u svom “Tehzibu” kaže: “Ebu Bekr es-Siddik je jedan od onih ashaba koji su čitav Kur’an naučili napamet.”

Ovo navodi i grupa drugih učenjaka, među njima i Ibn Kesir u svom tefsiru. Što se pak tiče hadisa koji se prenosi od Enesa, u kojem on kaže: “Za vrijeme Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - cjelokupan Kur’an su bila sakupila četverica”, tu se misli na četvericu Ensarija,

kako sam to objasnio u knjizi ‘El-Itkan’, dok ono što bilježi Ibn Ebi Davud od Eš-Š‘abija, koji kaže: “Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i umro je a Kur’an još nije bio u cijelosti sakupljen!”, mora biti odbačeno ili shvaćeno tako da Kur’an još nije bio sabran u jednu knjižnu zbirku (mushaf) i po redoslijedu koji je sačinio Osman.

O tome da je Ebu Bekr najbolji i najodabraniji ashab

Pripadnici Ehlu sunneta²⁴ su jedinstveni u tome da je najbolji čovjek - poslije Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - Ebu Bekr, zatim Omer, zatim Osman, zatim Alija, zatim ostali od one deseterice, zatim preostali učesnici Bedra, zatim preostali učesnici Uhuda, pa ostali sudionici Bej‘ata²⁵, a zatim ostali ashabi. Jedinstven stav o svemu ovome prenosi Ebu Mensur el-Bagdadi.

El-Buhari od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Mi smo još za života Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - među ljudima birali najboljega, pa smo govorili: ‘To

²⁴ Tj. sljedbenici Poslanikovog životnog obrasca; pripadnici glavne struje islama.

²⁵ Bej‘at - dosl. prisezanje na vjernost. Ovdje se misli na one muslimane koji su se Poslaniku, a.s., obavezali na vjernost već u ranom periodu njegove poslaničke misije, u mjestu Hudejbija, nedaleko od Mekke. Tom prilikom se oko 1500 muslimana, pod jednim drvetom obavezalo da će prije poginuti nego uzmaći pred teškoćama. Taj čin registriran je u Kur’anu. V. 18. ajet sure El-Feth.

je Ebu Bekr, pa Omer (b. el-Hattab), pa Osman (b. Affan, neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo)!”

Taberani u svom “Kebiru” još dodaje: “Za to je saznao Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i nije to osudio.”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ibn Omera, koji kaže: “Mi smo još za života Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - davali prednost Ebu Bekru, Omeru, Osmanu i Aliji”.

Ibn Asakir bilježi i sljedeći Ebu Hurejrin iskaz: “Mi, ashabi Božijega Poslanika, bivajući u velikim skupinama smo govorili: ‘Najbolji ljudi ovoga ummeta, poslije Vjerovjesnika, jesu: Ebu Bekr, zatim Omer, zatim Osman...!’, i tu bismo zastajali!”

Tirmizi bilježi predaju od Džabira b. Abdullaha koji kaže: “Omer je rekao Ebu Bekru: ‘Ti, najbolji čovječe, poslije Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!’, a Ebu Bekr mu je na to uzvratio: ‘Kad već tako kažeš, onda neka znaš da sam ja čuo Vjerovjesnika kad je rekao: ‘Sunce nije obasjalo čovjeka boljeg od Omera!’”

El-Buhari bilježi predaju od Muhammeda, sina Alije b. Ebi Taliba, koji kaže: “Upitao sam svog oca ko je, poslije Božijega Poslanika, najbolji čovjek, i on mi je rekao: ‘Ebu Bekr’. ‘Pa onda?’, upitao sam i on je rekao: ‘Omer’, a ja sam se pobojavao da neće reći: Osman. ‘A zatim si ti?!’, upitao sam, a on je rekao: ‘Ja sam samo jedan od muslimana!’”

Ahmed i drugi autoriteti bilježe predaju od Alije koji kaže: “Najbolji dio ummeta, osim njegova Vjerovjesnika, predstavljaju Ebu Bekr i Omer!”

Zehebi kaže: “Ovaj Alijin iskaz prenijet je potpuno vjerodostojno (mutevatir), a Bog prokleo rafidije²⁶ - kako su samo neuki!”

Et-Tirmizi i El-Hakim bilježe predaju od Omera b. el-Hattaba koji kaže: “Ebu Bekr je bio naš prvak, najbolji od nas i najdraži Vjerovjesniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!”

Ibn Asakir prenosi od Abdurrahmana b. Ebi Lejle koji kaže da se Omer jedanput ispeo na minber i s minbera rekao: “Najbolji čovjek ovoga ummeta, poslije njegova Vjerovjesnika, jest Ebu Bekr i ko ustvrdi drukčije, taj je klevetnik (mufteri) i na njega će se odnositi propisi koji se odnose na klevetnika!”

Ibn Asakir još bilježi predaju od Ibn Ebi Lejle koji kaže: “Alija je rekao: ‘Ko god ustvrdi da sam ja bolji od Ebu Bekra i Omra, ja ću ga bičevati, onako kako se bičuje klevetnik!’”

Abdurrahman b. Humejd bilježi u svom “Musnedu” - što čini i Ebu Nu‘ajm i još neki autoriteti - s više nizova prenosilaca, predaju od Ebu ‘d-Derdaa (koji kaže) “da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Niti je sunce izašlo, niti je zašlo ponad nekoga boljeg od Ebu Bekra, osim ako je bio vjerovjesnik!’”

U drugoj verziji ove predaje se kaže: “Ponad nekog muslimana boljeg od Ebu Bekra, osim vjerovjesnikâ i poslanikâ!”

Prenosi se također i hadis od Džabira koji glasi: “Sunce se nije pojavilo ni ponad jednim od vas boljim od njega!”

²⁶ Rafidije - jedna ekstremistička skupina koja se vrlo rano pojavila u islamu i koja je izražavala pretjeranu naklonost Aliji ibn Ebi Talibu.

Taberani i još neki autoriteti bilježe ovaj hadis koji ima još neke verzije i nizove prenosilaca, što ga uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih (sahih), odnosno dobrih (hasen) hadisa. Ibn Kesir sugerira da bi ga trebalo tretirati kao potpuno vjerodostojna (sahih).

Taberani bilježi predaju od Seleme b. el-Ekve'a koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: "Ebu Bekr es-Siddik je najbolji čovjek, izuzimajući vjerovjesnike!" U "El-Evsatu" je zabilježena predaja od Sa'ada b. Zurare koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Duh svetosti, Džibril, me je obavijestio: 'Najbolji dio tvoga ummeta, osim tebe, je Ebu Bekr!'"

Buharija i Muslim bilježe predaju od Amra b. el-'Âsa koji kaže: "Jedanput sam upitao Božijega Poslanika ko mu je od ljudi najdraži. 'Aiša', odgovorio je on. 'A od muškaraca?!', upitao sam. 'Od muškaraca njen otac!', odgovorio je. 'A zatim?' 'Zatim Omer b. el-Hattab!', kazao je."

U verziji ovoga hadisa koja se prenosi od Enesa, Ibn Omera i Ibn Abbasa, nema ovog posljednjeg: "Zatim Omer b. el-Hattab!"

Et-Tirmizi, En-Nesai i El-Hakim bilježe predaju od Abdullaha b. Šekika koji kaže: "Ja sam upitao Aišu koji je ashab Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bio Poslaniku najdraži, i ona mi je rekla: 'Ebu Bekr'. 'A zatim?', upitao sam i ona mi je rekla: 'Omer'. 'A zatim?', pitao sam i ona mi je rekla: 'Ubejde b. el-Džerrah!'"

Et-Tirmizi i još neki autoriteti bilježe predaju od Enesa koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi

Božiji! - rekao je Ebu Bekru i Omeru: ‘Ova dvojica su prvaci među muževima džennetskih stanovnika, kako od ranijih, tako i od kasnijih pokoljenja, izuzimajući vjerovjesnike i poslanike!’

Sličan hadis prenosi se i od Alije!

Na ovu temu se isto prenosi i od Ibn Abbasa, Ibn Omera, Ebu Se‘ida el-Hudrija i Džabira b. Abdullaha.

Et-Taberani u svom “El-Evsatu” bilježi predaju od Ammara b. Jasira koji kaže: “Ko ustvrdi da je bilo koji ashab Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bolji od Ebu Bekra i Omera, taj se je podrugnuo i Muhadžirima i Ensarijama!”

Ibn Se‘id bilježi predaju od Ez-Zuhrija koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jedanput je upitao Hassana b. Sabita da li je izrekao kakve stihove o Ebu Bekru, pa kad mu je rekao da jeste, on mu je rekao: “Hajde, izrecituj ih; da čujem!”

Hassan je tada izrecitovao:

*I drugi od dvojice
U pećini uzdignutoj
Kad kružaše neprijatelj oko nje
Nakon što se na brdo ispe on.

Bješe miljenik Poslanika Božijeg
I svi ljudi znadoše
Da mu međ' ljudima
Ravna ne bješe!*

Vjerovjesnik se na to tako nasmijao da su mu se mogli vidjeti očnjaci. ‘Dobro si rekao, Hassane’, kazao mu je. ‘Baš je tako kako si rekao!’

*
* *

Ahmed i Tirmizi bilježe od Enesa b. Malika njegove riječi: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Najmilostiviji dio moga ummeta prema mom ummetu jest Ebu Bekr, a najžešći kad se radi o Božijem propisu, je Omer; najistinitiji stid od svih ima Osman, a propise o dozvoljenom i zabranjenom najbolje poznaje Muaz b. Džebel; nasljedno pravo najbolje zna Zejd b. Sabit a Kur’an najviše čita Ubej b. Ka‘b. Svaki ummet je imao svoga povjerenika (emin), a povjerenik ovoga ummeta je Ebu Ubejde b. el-Džerrah!”

Ebu Ja‘la ovaj hadis bilježi od Ibn Omera i u ovoj verziji se nalazi i dodatak, koji glasi: ‘A najbolji sudija čitavog ummeta jest Alija!’

U verziji koju bilježi Ed-Dejlemi u svom “Musnedu’l-Firdevs”-u od Šeddada b. Evsa stoji dodatak: ‘Ebu Zerr je najveći asketa moga ummeta i najiskreniji je u tome, Ebu’l-Derda’ je najpobožniji i najbogobojazniji u mom ummetu, dok je Muavija b. Ebi Sufjan najblaži čovjek ummeta i najdarežljiviji!”

Kad je naš učitelj, veliki znalac, El-Kafidži, upitan o ovim preferencijama, tj. da li su one u suprotnosti s onim pređašnjim, on je rekao da tu nema nikakva nesuglasja.

*
* *

Kur'anski ajeti u kojima se izriče pohvala Ebu Bekru, koji potvrđuju neke njegove riječi i koji su na neki način vezani za njega

Neka znaš da sam ja kod nekih ljudi vidio knjigu sa imenima onih u vezi s kojim je nešto objavljeno u Kur'anu. Međutim, kako je to bio sirov i nedovoljno iscrpan materijal, ja sam osobno o tome sačinio jednu obimnu i dobro uređenu knjigu, iscrpnu i detaljnu, pa ću ovdje iz nje prenijeti siže onoga što se odnosi na Ebu Bekra es-Siddika - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Uzvišeni Bog kaže: *A s njim samo drug njegov bi, i njih dva bijahu u pećini, i kad je on rekao drugu svojemu: "Ne strahuj! Doista, s nama je Allah!" Pa je Allah podario Svoju sigurnost njemu.* (Et-Tevbe, 40)

Svi su muslimani saglasni u tome da je "drug" koji se spominje u ajetu Ebu Bekr, o čemu će kasnije biti više govora od samog Ebu Bekra.

Ibn Ebi Hatim bilježi još i predaju od Ibn Mes'uda koji kaže da je Ebu Bekr kupio Bilala od Umejje b. Halefa i Ubejja b. Halefa, plativši im za njega jednu burdu i deset oka, te ga tako oslobodio ropstva. Tim povodom Allah je objavio: *Tako mi noći kada zakrije, i dana kada se očituje, i Onoga Koji muško i žensko stvara! Zbilja, vaš je trud različit!* (El-Lejl, 1-4), tj. trud Ebu Bekra s jedne, i Umejje i Ubejja s druge strane.

Ibn Džerir bilježi predaju od Amira b. Abdullaha b. ez-Zubejra koji kaže: "Ebu Bekr je još u Mekki otkupljivao slobodu onima koji bi prešli na islam, pa bi tako plaćao za nemoćne i žene, na šta mu je njegov otac rekao: 'Vidim, sine,

ti otkupljuješ slobodu slabašnima - zašto to ne učiniš snažnim muškarcima koji bi mogli pristati uz tebe, štiti te i tjerati od tebe neugodnosti?!' 'Ali, oče', odgovorio mu je Ebu Bekr, 'ja težim za onim što ima kod Allaha!' Neki iz moje porodice su mi kazivali da se ajeti iz sure El-Lejl: *Pa, ko udjeljuje i bogobojazan pritom je, i drži istinitim ono najljepše - njemu ćemo mi činjenje dobrih djela lakšati!*, također odnose na Ebu Bekra."

Ibn Ebi Hatim i El-Taberani bilježe predaju od Urveta koji kaže da je Ebu Bekr otkupio slobodu sedmerici ljudi koji su, svi do jednoga, bili mučeni zbog svog vjerovanja u Allaha. O njemu je objavljeno: *A onaj ko se Allaha bojao bude, od nje daleko bit će, onaj koji bude imetka svoga darivao, da bi se očistio, ne smatrajući pritom da mu je iko dužan blagodat kakvu ili nadoknadu, već samo da bi naklonost svoga Gospodara Svevišnjeg zaslužio, i taj će, zbilja, zadovoljan biti!* (El-Lcjl, 17-20)

El-Bezzar bilježi predaju od Abdullaha b. ez-Zubejra koji kaže: "Ajet: *Ne smatrajući pritom da mu je iko dužan blagodat kakvu...*, objavljen je u vezi s Ebu Bekrom es-Siddikom - neka ga Allahova milost obujmi!"

El-Buhari bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: "Ebu Bekr nikada nije prekršio svoju zakletvu, sve dok Allah nije objavio mogućnost iskupljenja za takvo što!"

El-Bezzar i Ibn Asakir bilježe predaju od Usejda b. Safvana - koji je imao priliku vidjeti Poslanika - koji kaže: *A onaj ko donosi Istinu* (Ez-Zumer, 33), to je Muhammed, a onaj *ko vjeruje u nju* (nastavak ajeta, op. prev.), to je Ebu Bekr es-Siddik!"

Ibn Asakir kaže: “Predaja zbilja kaže: bi ’l-hakki (za razliku od Kur’ana gdje je, po mišljenju komentatora, baš u značenju: Istina, upotrijebljena riječ sidk, (što doslovno znači: iskrenost, istinitost - op. prev.), pa je moguće da je to bio Alijin kiract!”

El-Hakim bilježi predaju od Ibn Abbasa, koji kaže da je ajet: *I u svemu se savjetuj s njima!* (Alu ‘Imran, 159), objavljen u vezi s Ebu Bekrom i Omerom.

Ibn Ebi Hatim bilježi predaju od Ibn Šeuzeba, koji kaže: “Ajet: *A onome ko se bude pred svojim Gospodarom bojao stajanja - pripadaju bašče dvije!* (Er-Rahman, 46), objavljen je u vezi s Ebu Bekrom - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!”

Ova predaja ima i druge nizove prenosilaca i ja sam ih sve naveo u knjizi “Povodi objave”.

Et-Taberani bilježi u svome “Evsatu” predaju od Ibn Omera i Ibn Abbasa, koji kažu da se Božije riječi: *I vjernici dobri* (Et-Tahrim, 4), odnose na Ebu Bekra i Omera.

Abdullah b. Ebi Humejd u svom tefsiru bilježi predaju od Mudžahida koji kaže: “Kad je objavljen ajet: *Allah i Njegovi meleki blagosiljaju Vjerovjesnika* (El-Alzab, 56), Ebu Bekr je rekao: ‘Božiji Poslaniče, Allah tebi nikada nije podario kakvo dobro, a da u tome i mi nismo učestvovali!?’ Tim povodom je objavljeno: *On vas blagosilja, i Njegovi meleki.* (El-Alzab, 43)

Ibn Asakir bilježi predaju od Alije b. el-Husejna koji kaže da se ajet: *Iz grudi njihovih mržnju ćemo odagnati, oni će kao prijatelji, jedni prema drugima okrenuti, na divanima sjediti* (El-Hidžr, 47), odnosi na Ebu Bekra, Omera i Aliju.

Ibn Asakir bilježi predaju od Ibn Abbasa koji kaže: “O Ebu Bekru es-Siddiku je objavljeno: *A čovjeku smo poručili*

da dobročinstvo čini roditeljima. Majka ga njegova tegobno nosi i tegobno rada! A njegovo nošenje i njegovo dojenje trideset mjeseci traje. Pa kad zrelost svoju dostigne, on rekne: - Gospodaru moj, dopusti meni da Ti zahvalim na Tvojjoj blagodati, koju si darovao meni i roditeljima mojim i da dobro radim pomozmi mi, s kojim si zadovoljan Ti, i potomstvo moje Ti učini dobrim! Ja se Tebi, doista, kajem, i ja sam predan Tebi!’ To su oni od kojih ćemo dobra djela koja su činili primiti, i preko nevaljalih djela njihovih prijeći, međ’ stanovnicima dženneta oni će biti! Obećanje koje je njima dato istinito je!” (El-Ahkaf, 15-16)

Ibn Asakir bilježi i predaju od Ibn Ujejneta koji kaže: “Allah je ukorio sve muslimane u vezi s Božijim Poslanikom - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - izuzev Ebu Bekra; on je jedini izuzet od ukora!” Zatim je proučio: *A ako vi Poslanika pomoći nećete pa, Allah ga je već pomogao onda kad su ga nevjernici nagnali da bježi, a s njim samo drug njegov bi, i njih dva bijahu u pećini!”* (Et-Tevba, 40)

Hadisi u kojima se ističe Ebu Bekrovo odličje i gdje se on spominje zajedno s Omerom, pored onoga što smo naveli ranije

I Buharija i Muslim bilježe predaju od Ebu Hurejre, koji kaže: “Čuo sam Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Jedan je pastir bio među svojim stadom kad je iznenada nasrnuo vuk i uhvatio jednu ovcu. Pastir je pošao za njim, a vuk se okrenuo prema njemu i rekao mu: - A ko će je čuvati na Danu sudnjem, kad joj ne bude bilo drugog pastira sem mene?! -

I dok je jedan čovjek tjerao kravu natovarenu teretom, ona mu se okrenula i počela mu govoriti. - Ja nisam stvorena za ovo! - rekla mu je. - Ja sam stvorena za oranje! - 'Slava neka je Bogu!', rekli su ljudi na to. 'Zar krava da govori!?' 'Ja u to vjerujem!', odgovorio je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! 'I Ebu Bekr i Omer!', a tu nije bilo ni Ebu Bekra ni Omera!", tj. njih dvojice nije bilo tu među prisutnima, a on im je potvrdio vjerovanje u to. Možda stoga što im je iman bio potpun!?

Tirmizi bilježi predaju od Ebu Seida el-Hudrija koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Svaki je vjerovjesnik imao dvojicu pomoćnika (vezirâni) od stanovnika nebesa i dvojicu od stanovnika Zemlje. Moji pomoćnici od stanovnika nebesa jesu Džibril i Mikail, a od stanovnika Zemlje: Ebu Bekr i Omer!'"

Autori "Sunena", i još neki drugi, bilježe predaju od Se'ida b. Zejda, koji kaže: "Ja sam čuo Božijega Poslanika - neka je na njega mir i blagoslov Božiji! - kad je rekao: 'Ebu Bekr će u Džennet, i Omer će u Džennet, i Osman će u Džennet, i Alija će u Džennet...!', i tako je imenovao svu desetericu!"

Tirmizi bilježi predaju od Ebu Se'ida, koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Stanovnike gornjih stupnjeva oni koji su ispod njih doista će vidjeti onako kako vi vidite zvijezdu visoko gore na nebu! Od tih su i Ebu Bekr i Omer!'"

Taberani ovu predaju bilježi od Džabira b. Semure i od Ebu Hurejre.

Et-Tirmizi bilježi od Enesa koji kaže da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - "ponekad dolazio

kod svojih ashaba, bilo Muhadžira ili Ensarija, kad bi oni bili u sjedećem položaju. Među njima su znali biti i Ebu Bekr i Omer, i niko od njih ne bi dizao svoj pogled prema Poslaniku, osim Ebu Bekra i Omera - samo bi njih dvojica gledali u njega, i on bi gledao u njih, i smiješili bi mu se, i on bi se smiješio njima!”

Et-Tirmizi i El-Hakim bilježe predaju od Ibn Omera, u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - “izašao jednoga dana i ušao u džamiju, a s njim su bili Ebu Bekr i Omer - jedan mu s desne, a drugi s lijeve strane -, i on ih je držao za ruke. ‘Ovako ćemo biti i proživljeni na Kijametskom danu!’, rekao je”.

Ovu predaju bilježi i Et-Taberani u svom “Evsatu”, od Ebu Hurejre.

Et-Tirmizi i El-Hakim bilježe predaju od Ibn Omera, koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ja ću biti prvi iznad kojeg će se zemlja raspuknuti²⁷, a zatim će to biti Ebu Bekr, pa Omer!’”

Et-Tirmizi i El-Hakim (koji to uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih hadisa) bilježe predaju od Abdullaha b. Hantaba, u kojoj stoji da je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jedanput ugledao Ebu Bekra i Omera, pa je rekao: “Ova dvojica jesu sluh i vid!”

Ovu predaju bilježi i Et-Taberani od Ibn Omera i Ibn Amra.

El-Bezzar i El-Hakim bilježe predaju od Ebu Erve ed-Devsija, koji kaže: “Sjedio sam kod Vjerovjesnika - neka su na

²⁷ Tj. otvoriti se kabur na Dan proživljenja.

njega mir i blagoslovi Božiji! - kad su naišli Ebu Bekr i Omer. Vjerovjesnik je rekao: ‘Hvala Allahu koji me je potpomogao vama dvojicom!’”

Ova predaja zabilježena je i od El-Beraa b. Aziba, i Taberani je bilježi u svom “Evsatu”.

Ebu Ja‘la bilježi predaju od Ammara b. Jasira, koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Dođe mi maločas Džibril, pa mu ja rekoh da mi priča o vrlinama Omera b. el-Hattaba. - Mogao bih ti - odgovorio mi je, - o Omerovim vrlinama kazivati onoliko dugo koliko je Nuh proboravio među svojim narodom, i opet ti ih sve ne bih ispričao! A Omer je (samo) jedno od Ebu Bekrovih dobročinstava!’”

Ahmed bilježi predaju od Abdurrahmana b. Ganema u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao Ebu Bekru i Omeru: “Kad biste vas dvojica zauzeli jedinstven stav, ja vam ne bih proturječio!”

Ovu predaju bilježi i Taberani, od El-Beraa b. Aziba.

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Ibn Omera u kojoj stoji da je on, na pitanje ko je za vrijeme Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - izdavao fetve, odgovorio: “Ebu Bekr i Omer. Nije mi poznato da je to činio iko drugi osim njih”.

On također bilježi i predaju od El-Kasima b. Muhammeda, koji kaže: “Za života Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - fetve su izdavali: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija.”

Taberani bilježi predaju od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: "Svaki vjerovjesnik je među svojim ummetom imao elitu (hassa), a elitu među mojim ashabima čine Ebu Bekr i Omer."

Ibn Asakir bilježi predaju od Alije koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Neka se Allah smiluje Ebu Bekru - on me je oženio svojom kćerkom, on me odveo do staništa moje hidžre, i on je otkupio slobodu Bilalu! Neka se Allah smiluje Omeru - on govori istinu, pa makar bila i gorka; istina ga je ostavila bez ijedna prisna prijatelja! Neka se Allah smiluje Osmanu - njega se meleki stide! Neka se Allah smiluje Aliji - Bože moj, Ti učini da istina uvijek bude uz njega!'"

Taberani bilježi predaju od Sehla, koji kaže: "Kad se Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - vratio s Oproštajnog hadža, ispeo se na minber, te izrekao zahvalu Allahu i Njemu primjerenju pohvalu, a zatim rekao: 'O ljudi! Ebu Bekr prema meni zbilja nikada nije ružno postupio, pa priznajte mu to! O ljudi! Ja sam zadovoljan njime, i Omerom, i Osmanom, i Alijom, i Talhom, i Zubejrom, i Sa'adom, i Abdurrahmanom b. Avfom, i prvim Muhadžirima - pa priznajte im to!'"

Abdullah b. Ahmed, u svojoj knjizi "Zevaidu'z-zuhd", bilježi predaju od Ibn Ebi Hazima, koji kaže: "Jedan čovjek je došao kod Alije b. el-Husejna i upitao ga kakvo su mjesto kod Božijega Poslanika zauzimali Ebu Bekr i Omer. 'Onakvo kakvo zauzimaju i sada!', odgovorio je on."

Ibn Sa'ad bilježi predaju od Bistama b. Muslima, koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je Ebu Bekru i Omeru: 'Neka se poslije mene niko ne imenuje zapovjednikom nad vama dvojicom!'"

Ibn Asakir bilježi predaju od Enesa, koja se prenosi od samoga Poslanika (merfu'an), u kojoj stoji: "Ljubav prema Ebu Bekru i Omeru jest iman, a mrziti ih je kufr!"

On također bilježi i predaju od Ibn Mesuda, koji kaže: "Ljubav prema Ebu Bekru i Omeru, i lijep odnos prema njima, spadaju u sunnet!", a od Enesa bilježi predaju koja se prenosi od samog Poslanika, koja glasi: "Ja svom ummetu, u njegovoj ljubavi prema Ebu Bekru i Omeru, zbilja želim ono što mu želim i u riječima La ilah illallah!"

Hadisi koji govore samo o Ebu Bekrovoj prednosti, pored onih koji su već navedeni

Dvojica visokih autoriteta - Buharija i Muslim - bilježe predaju od Ebu Hurejre, koji kaže: "Čuo sam Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: 'Onaj ko par nečega potroši na Božijem putu, bit će pozvan sa džennetskih vrata: - O robe Božiji, evo dobra! - Pa ko bude od revnosnih klanjača (chlu's-salah), bit će pozvan s namaskih vrata; ko bude od boraca na Božijem putu, bit će pozvan s džihadskih vrata; ko bude od onih koji su sadaku udjeljivali, pozvaće ga sa vrata sadake, a ko bude od revnosnih postača, bit će pozvan sa vrata koja se Rejjan zovu!' Ebu Bekr ga je upitao: 'Šta se mora učiniti da bi se bilo pozvano sa svih tih vrata? Ta, zbilja, da li će iko i biti pozvan sa svih njih?!' 'Hoće!'

odgovorio je Poslanik. 'I ja se nadam da ćeš i ti, Ebu Bekre, biti jedan od tih!'"

Ebu Davud i El-Hakim (koji to uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih predaja) bilježe predaju od Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahova milost i zadovoljstvo! - koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Ebu Bekre, zbilja ćeš ti biti prvi od moga ummeta koji će ući u Džennet!'"

Dvojica visokih autoriteta - Buharija i Muslim - bilježe predaju od Ebu Se'ida - neka ga obujmi Allahova milost i zadovoljstvo! - koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Onaj ko mi je od ljudi najviše valjao svojim druženjem sa mnom i svojim imetkom, jest Ebu Bekr, i da sam ikoga, osim svoga Gospodara, uzimao sebi za prijatelja, doista bih za prijatelja uzeo Ebu Bekra! No, ostaje bratstvo po islamu!'"

Ovaj hadis se prenosi i od Ibn Abbasa, Ibn Zubejra, Ibn Mesuda, Džunduba b. Abdullaha, El-Beraa, K'aba b. Malika, Džabira b. Abdullaha, Enesa, Ebu Vakida el-Lejsija, Ebu 'l-Muallija, Aiše, Ebu Hurejre i Ibn Omera - neka ih sve obujmi Allahova milost i zadovoljstvo! - i svi nizovi prenosilaca koji idu preko njih navedeni su kod mutevatir²⁸ predaja.

Buharija bilježi predaju od Ebu'd-Derdaa, koji kaže: "Sjedio sam kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kad - dode Ebu Bekr i nazva selam, te odmah započeo govoriti: 'Između mene i Omera b. el-Hattaba

²⁸ Mutevatir predaje - predaje koje prenosi tako veliki broj ljudi da ne postoji na najmanja sumnja u njihovu vjerodostojnost.

je izbila nesuglasica, pa sam ja požurio prema njemu, pa se pokajao i zamolio ga da mi oprost, no on je odbio to učiniti i ja sam, evo, došao tebi!’ ‘Allah će tebi oprostiti, Ebu Bekre!’, rekao mu je Poslanik i to ponovio tri puta. Utom se i Omer pokajao, te otišao do Ebu Bekrove kuće pa, kako ga tamo nije našao, i on je došao kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! Ugledavši ga, Vjerovjesnikovo lice je problijedilo od gnjeva, tako da je to kod Ebu Bekra izazvalo sažaljenje. Kleknuo je na koljena i rekao: ‘Božiji Poslaniče, Allaha mi sam ja bio više nepravedan prema njemu, nego on prema meni!’, što je ponovio dva puta. Na to je Poslanik rekao: ‘Zbilja, Allah je mene poslao vama, pa ste svi vi rekli: Lažeš!, a samo je Ebu Bekr rekao: Istinu govoriš!, i pomogao me sobom i imetkom svojim, pa hoćete li mi ostaviti moga prijatelja!’ Ponovio je to dva puta, i nakon toga Ebu Bekr više nikada nije bio uznemiren!”

Sličnu predaju bilježi i Ibn Adij od Ibn Omera. U ovoj verziji predaje stoji: “Na to je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Nemojte me uznemiravati u mom prijatelju, jer - mene je Allah poslao s uputom i vjerom istinitom, pa ste svi vi govorili: Lažeš!, a samo je Ebu Bekr govorio: Istinu zboriš! I, samo da ga Allah nije nazvao sahibom²⁹, ja bih ga zbilja sebi uzeo za prijatelja! No, ostaje bratstvo po islamu!”

²⁹ Tj u 40. ajetu sure Et-Tevba: “Ako ga vi ne pomognete - pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug (sahib) njegov...”

Ibn Asakir bilježi od El-Mikdama njegove riječi: “Ukaj b. Ebi Talib i Ebu Bekr su se porječkali među sobom, i Ebu Bekr se, osjećajući nelagodu zbog njegove rodbinske veze s Poslanikom, okrenuo od njega, premda je bio vrstan poznavatelj arapske genealogije. No, potužio se je Vjerovjesniku, pa je on ustao pred ljudima i rekao im: ‘Hoćete li mi već jednom ostaviti moga prijatelja?! Zar se vi možete porediti sa njim?! Tako mi Boga, nema ni jednoga od vas a da se nad vratima njegove kuće ne nalazi tamna sjenka, osim vrata Ebu Bekrovih! Nad njegovim vratima je svjetlo! Tako mi Boga, kad ste svi vi govorili: Lažeš!, jedini je Ebu Bekr govorio: Istinu zboriš! Dok ste mi vi uskraćivali svoju imovinu, on ju je obilato trošio na mene, i dok ste me vi ponižavali, on me je pomagao i slijedio me!’”

El-Buhari bilježi predaju od Ibn Omera - neka ih obojicu obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ko iz oholosti bude puštao da mu se odjeća vuče po zemlji, njega Allah na Sudnjem danu neće ni pogledati!’ Ebu Bekr je na to rekao: ‘Jedna strana i moje odjeće bude opuštana, osim kad baš vodim računa o tome!’” Božiji Poslanik mu je odgovorio: ‘Ti to, (Ebu Bekre), zbilja ne činiš iz oholosti!’”

Muslim bilježi predaju od Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ko je od vas jutros osvanuo kao postač?’, i javio se Ebu Bekr. ‘A ko je od vas danas ispratio dženzazu?’, upitao je Poslanik i opet se javio Ebu Bekr. ‘A ko je nahranio siromaha?’, pitao je dalje Poslanik i ponovo se javio Ebu Bekr. ‘A ko je posjetio bolesnika?’, pitao

je Poslanik, no i tada se javio Ebu Bekr! Poslanik je rekao: 'Kad se sve to nađe kod jednog čovjeka, taj čovjek ulazi u Džennet!'

Ovaj hadis se prenosi i od Enesa b. Malika i Abdurrahmana, sina Ebu Bekrova. Od Enesa ga bilježi Bejhcki u svom "El-Aslu", i u njegovoj verziji hadis se završava riječima: "...obavezan ti je Džennet!", dok ga od Abdurrahmana bilježi El-Bezzar, i u ovoj verziji hadis glasi: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - klanjao je sabah-namaz, a potom se licem okrenuo prema svojim ashabima i upitao ih: 'Ko je od vas jutros osvanuo kao postač?' Omer je odgovorio: 'Božiji Poslaniče, ja nisam legao s nijetom da postim, pa tako nisam ni osvanuo kao postač', dok je Ebu Bekr rekao: 'Ali ja sam sinoć legao s namjerom da danas postim, pa sam eto i osvanuo kao postač.' 'A je li neko od vas danas obišao bolesnika?', upitao je Poslanik, a Omer je rekao: 'Božiji Poslaniče, još se nismo ni razmilili, pa kako ćemo obići kojeg bolesnika!?' Ebu Bekr je, međutim, rekao: 'Ja sam čuo da je moj brat Abdurrahman b. Avf nešto slab, pa sam idući ovamo svratio do njega da vidim kako je osvanuo!' 'Je li neko od vas danas nahranio siromaha?', upitao je Poslanik, a Omer je rekao: 'Pa tek smo klanjali (sabah-namaz) Božiji Poslaniče, pa ćemo se tek sada razmiliti!?' No, Ebu Bekr je rekao: 'Ja sam, ulazeći u džamiju, vidio nekog prosjaka, pa kako je Abdurrahman u ruci držao krišku ječmena hljeba, ja sam je uzео od njega i dao je tom prosjaku!' 'Ebu Bekre, ti se raduj Džennetu!', rekao je Božiji Poslanik, te kazao i nešto utješno za Omera. Omer je tvrdio da nikad nije učinio nikakvo dobro djelo a da ga Ebu Bekr u tome nije pretekao."

Ebu Ja'la bilježi predaju od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Ja sam klanjao u džamiji, i utom je unutra ušao Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - sa Ebu Bekrom i Omerom. Vidjevši mene kako upućujem dovu, on reče: 'Išći, dat će ti se!' Zatim je dodao: 'Ko želi Kur'an učiti svježe i sočno, neka ga uči onako kao Ibn Umme Abd!' Ja sam se potom vratio svojoj kući, a nedugo zatim kod mene je došao Ebu Bekr, da me obraduje (onim što je za mene rekao Božiji Poslanik), a malo zatim eto ti i Omera pa, kad vidje da ga je Ebu Bekr pretekao i da se već vraća od mene, reče: 'Ti, zbilja, uvijek pretičeš u dobru!'"

Ahmed, sa dobrim nizom prenosilaca, bilježi predaju od Rebi'c el-Eslemija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Ebu Bekr i ja smo se nešto porječkali, pa mi je on rekao jednu ružnu riječ, no odmah se je pokajao i rekao mi: 'Rebi'a, uzvрати i ti meni sličnom riječju, pa nek' tako bude primjerena odmazda!'"

Kako sam ja to odbio učiniti, on mi je rekao: 'Bogme ćeš reći, ili ću ti ja za vrat svezati Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! 'Ja sam i dalje odbijao to učiniti, i on se - neka ga Allahovo zadovoljstvo obujmi! - zbilja zaputio Božijem Poslaniku, a za njim sam pošao i ja. Neki ljudi iz plemena Eslem su mi prišli i rekli: 'Neka se Bog smiluje Ebu Bekru! Kako će Božijega Poslanika nahuškati na tebe, a on je tebi rekao to što je rekao!?' 'Šta je vama?', rekao sam im. 'Znate li vi ko je on?! To je Ebu Bekr es-Siddik, drugi od dvojice, sijeda brada muslimanska! Dobro pazite da se ne okrene i ne vidi vas kako me podržavate protiv njega, pa da se naljuti i takav ode do Božijega Poslanika - neka su na njega mir i

blagoslovi Božiji! - pa se i on naljuti zbog te njegove ljutnje, a onda se i Allah rasrdi zbog srdžbe njih dvojice, i tako propadne Rebi'a! 'Pa šta nam savjetuješ?', upitali su oni i ja sam im rekao da se vrate.

Ebu Bekr je išao dalje i ja sam ga sada pratio sam. Došavši kod Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - ispričao mu je sve kako je i bilo, i on je pogledao prema meni i upitao me: 'Rebi'a, šta si to učinio Es-Siddiku?!' 'Božiji Poslanice', odgovorio sam ja, 'bilo je tako i tako, i on mi je rekao nešto ružno a potom je tražio da i ja njemu kažem nešto slično, pa da to bude primjereni odmazda. Ja sam to, međutim, odbio.' 'Jakako!', rekao je na to Poslanik. 'I nemoj to učiniti, no reci: Allah je tebi već oprostio, Ebu Bekre!' 'Allah ti oprostio, Ebu Bekre!', rekao sam. (El-Hasan kaže: "Ebu Bekr - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - tada se okrenuo i otišao - plačući!").

Tirmizi bilježi predaju od Ibn Omra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i uvrštava je u kategoriju dobrih predaja, u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao Ebu Bekru: "Ti si moj drug na džennetskom pojilu, i moj drug iz pećine!"

Abdullah b. Ahmed - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Ebu Bekr je moj drug i prijatelj iz pećine!'"

Niz prenosilaca ove predaje je dobar.

El-Bejheki bilježi predaju od Huzejfe - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su

na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'U Džennetu ima jedna vrsta ptica koje su poput horasanskih deva.' 'E, one su zbilja dražesne, Božiji Poslaniče!', rekao je Ebu Bekr, a Poslanik je dodao: 'Još je dražesniji onaj koji ih bude jeo, a ti ćeš biti jedan od njih!'"

Ovaj hadis prenosi se i od Enesa.

Ebu Ja'la bilježi predaju od Ebu Hurcjre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Kad sam uzdignut na nebo, nisam prošao ni kroz jednu sferu, a da na njoj nisam našao svoje ime: Muhammed Resulullah, i da Ebu Bekr nije bio iza mene!'"

Niz prenosilaca ovog hadisa je slab, međutim on se prenosi i od Ibn Abbasa, Ibn Omera, Enesa, Ebu Se'ida, Ebu 'd-Derdaa - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! - također sa slabim nizovima prenosilaca, no koji jedni druge podupiru.

Ibn Ebi Hatim i Ebu Nu'ajm bilježe predaju od Se'ida b. Džubejra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Ja sam kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - proučio: *Osmirena dušo..*', a Ebu Bekr je rekao: 'Božiji Poslaniče, ovo je baš lijepo!' 'To će tebi kazati melck kad budeš umirao!', rekao mu je Poslanik."

Ibn Ebi Hatim bilježi predaju od Amira b. Abdullaha b. ez-Zubejra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: "Kad je objavljen ajet: *I da smo mi njima propisali: poubijajte se!...* (En-Nisa' 66), Ebu Bekr je rekao: 'Božiji Poslaniče, da si ti meni naredio da se ubijem, ja bih to i učinio!' 'Istinu kažeš!', rekao mu je Poslanik."

Ebu'l-Kasim el-Begavi bilježi sljedeće: “Kazivao nam je Davud b. Omer, a njima Abduldžebbar b. el-Verd, koji se pozivao na Ibn Ebi Mulejku, koji je rekao: ‘Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i njegovi ashabi naišli su na jednu vodu, i Poslanik je rekao: ‘Nek’ plivaju dvojica po dvojica!’ Kad su svi otplivali, ostali su samo Božiji Poslanik i Ebu Bekr, pa su i njih dvojica zaplivala i Poslanik je išao naprijed. ‘Da sam ikoga sebi uzeo za prijatelja’, rekao je, ‘do susreta sa Allahom, za prijatelja bih uzeo Ebu Bekra! On mi je, međutim, drug!’”

Prenosioce ovog hadisa je redom unatrag pratio Veki', sve do Abduldžebbara b. el-Verda, što je zabilježio Ibn Asakir. Abduldžebbar je pouzdan prenosilac hadisa, a šejh mu je bio Ibn Ebi Mulejka, imam. Međutim, hadis ima prekinut niz prenosilaca i u kategoriji je vrlo neobičnih hadisa (garib džidden). No, postoji i njegova druga verzija koja se prenosi od Ibn Abbasa, s neprekinutim nizom prenosilaca, i nju bilježe: Taberani u svom “Kebir”-u i Ibn Šahin u svom “Sunnetu”.

Ibn Ebi 'd-Dunja bilježi u svom djelu “Mekarimu'l-ahlak”, kao i Ibn Asakir, preko Sadeke b. Mejmuna el-Kurešija, sljedeći iskaz Sulcjmana b. Jesara: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Dobro djelo ima tri stotine i šezdeset svojstava, pa kada Allah nekome namjeri kakvo dobro, On učini da se jedno od tih svojstava nađe u njemu pa da ga, na osnovu toga, uvede u Džennet!’ ‘Božiji Poslaniče’, upitao ga je Ebu Bekr, ‘ima li u meni išta od toga?’ ‘Da’, odgovorio mu je Poslanik. ‘U tebi se nalazi sve to!’”

Ibn Asakir također bilježi predaju od Sadeke el-Kurešija, sa jednim drugim nizom prenosilaca, koju on prenosi od nekog

čovjeka, koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “Dobro djelo ima tri stotine i šezdeset svojstava”, na šta je Ebu Bekr upitao: ‘Imam li ja, Božiji Poslaniče, šta od toga?’ ‘Sva ta svojstva su se našla pri tebi!’, odgovorio je Poslanik. ‘Pa neka ti je prijatno, Ebu Bekre!’”

Ibn Asakir bilježi predaju koja ide preko Mudžme‘a b. Jakuba el-Ensarija, od njegova oca koji kaže: “Krug oko Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - zbilja se znao spojiti, pa bi izgledao poput ogrlice, i jedino je mjesto na kojem je sjedio Ebu Bekr ostajalo upražnjeno. Niko nije htio sjesti na to mjesto, pa kad bi došao Ebu Bekr, on bi tu sjeo a Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - licem bi se okrenuo prema njemu i njemu se govorom obraćao, dok bi ostali slušali!”

Ibn Asakir bilježi i predaju od Enesa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ljubav i zahvalnost prema Ebu Bekru dužnost je čitavom mom ummetu!’”

Sličan hadis on bilježi i od Sehla b. Sa‘ada.

Od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi predaju u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Svi ljudi će polagati račun, osim Ebu Bekra!”

Šta su o Ebu Bekru rekli ashabi i prve generacije muslimana

El-Buhari bilježi predaju od Džabira - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Omer b. el-Hattab je rekao: ‘Ebu Bekr je naš prvak (sejjiduna)!’”

El-Bejheki u svom djelu “Ši‘abu’l-iman” bilježi predaju od Omera - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Kad bi se na jedan tas stavio Ebu Bekrov iman a na drugi iman svih drugih ljudi na Zemlji, Ebu Bekrov iman bi pretegnuo!”

Ibn Ebi Hajseme, te Abdullah b. Ahmed u svom djelu “Zevaidu ‘z-zuhd””, bilježe predaju od Omera - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Ebu Bekr je zbilja bio istaknut prestižnik!”

Omer kaže: “Uistinu bih volio biti (makar) malja na prsima Ebu Bekra!” Ovo bilježi Musedded u svom “Musnedu”.

Omer je još rekao: “Volio bih biti u Džennetu, tamo gdje se može vidjeti Ebu Bekr!” Ovu predaju bilježi Ibn Ebi ed-Dunja i Ibn Asakir.

Omer kaže: “Zadah Ebu Bekra je bio ugodniji i ljepši i mirisa miska!” Ovu predaju je zabilježio Ebu Nu‘ajm, a Ibn Asakir bilježi predaju od Alije koji kaže da je ušao kod Ebu Bekra dok je on mrtav ležao prekriven ćefinom (musedždžen), te da je tad rekao: “Od svih koji su otišli pred Allaha sa knjigom svojih djela, najdraži mi je ovaj pokriveni!”

Ibn Asakir bilježi predaju od Abdurrahmana b. Ebi Bekra u kojoj on kaže: “Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Omer b. el-Hattab mi je pričao

da mu nikada nije pošlo za rukom da u kakvu dobru pretekne Ebu Bekra!”

Taberani u svom “Evsat”-u bilježi predaju od Alije, koji kaže: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, nikad se nismo potekli oko kakva dobročinstva, a da nas u tome nije pretekao Ebu Bekr!”

Taberani u istom djelu bilježi i predaju od Džuhajfeta, koji kaže: “Alija je rekao: ‘Najbolji ljudi poslije Božijega Poslanika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, jesu Ebu Bekr i Omer i stoga se ljubav prema meni i mržnja prema Ebu Bekru i Omeru ne mogu naći istovremeno u vjernikovom srcu!”

Taberani u svom “Kebiru” bilježi predaju od Ibn Omera, koji kaže: “Trojica ljudi iz plemena Kurejš su učinila da to pleme bude cijenjeno, da bude poznato po lijepom ponašanju i blagosti - ako ti šta reknu, neće ti slagati, a ako ti njima šta kažeš, neće ti reći da lažeš; to su: Ebu Bekr es-Siddik, Ebu Ubejde b. el-Džerrah i Osman b. Affan.”

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Ibrahima en-Neha‘ija, koji kaže: “Ebu Bekra su, zbog njegove samilosti i milostivosti, zvali ‘El-Evvah’ (Samilosni).”

Ibn Asakir bilježi predaju od Er-Rebi’a b. Encsa, koji kaže: “Još u Prvoj Knjizi je zapisano: ‘Postupci Ebu Bekra es-Siddika su poput kapljica vode - gdje god da padnu, od koristi su!’”

Ibn Asakir bilježi i sljedeće riječi Er-Rebi‘e b. Encsa: “Razmatrali smo drugove ostalih vjerovjesnika i nismo našli da je i jedan od njih imao takvog druga kakav je bio Ebu Bekr es-Siddik!”

Ibn Asakir bilježi i predaju od Zuhrija, koji kaže: “Jedna od Ebu Bekrovi odlika jest i ta da on nikada, ni jednog trenutka, nije posumnjao u Boga!”

Ibn Asakir bilježi i predaju od Zubejra b. Bekkara; on kaže: “Čuo sam kako neki znalci kažu: ‘Najvrsniji govornici među ashabima Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bili su Ebu Bekr es-Siddik i Alija b. Ebi Talib, neka ih obojicu obujmi Allahovo zadovoljstvo!’”

Ibn Asakir bilježi i predaju od Ebu Husajna, koji kaže: “U čitavoj ljudskoj vrsti, izuzimajući vjerovjesnike i poslanike, bolji čovjek od Ebu Bekra nije rođen! Kad je došlo do onog odmetništva od vjere, on je postupio poput kakva vjerovjesnika!”

*

* *

Ed-Dejnuri bilježi u svom djelu “El-Mudžalesa” - što je učinio i Ibn Asakir - predaju od Ša‘bija, koji kaže: “Bog Uzvišeni je Ebu Bekra izdvojio od drugih ljudi s četiri karakteristike: nazvao ga je ‘siddikom’, kako nije nazvao nikoga osim njega, zatim je Ebu Bekr bio Poslanikov drug u pećini, potom njegov saputnik prilikom hidžre i konačno - Poslanik je zatražio od njega da predvodi namaz u prisustvu svih drugih muslimana!”

Ibn Ebi Davud u svojoj knjizi “El-Mesahif” bilježi predaju od Džafera, koji kaže: “Ebu Bekr je mogao čuti Džibrilovo obraćanje Vjerovjesniku, samo što ga nije vidio!”

El-Hakim bilježi predaju od Ibn Musejjeba, koji kaže: “Ebu Bekr je kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bio poput premijera: on ga je u svemu konsultirao. Uz

to, Ebu Bekr je bio odmah uz njega u islamu, isto je tako bio u pećini, i u Poslanikovu čadoru u bici na Bedru, i pored njega je i sahranjen. Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji - nikoga nije proturao ispred njega!”

Hadisi i ajeti koji aludiraju na njegov hilafet; šta su o tome rekli imami

Tirmizi i El-Hakim bilježe predaju od Huzejfe - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji - rekao je: ‘Slijedite dvojicu koji će biti poslije mene: Ebu Bekra i Omera!’”

Tirmizi ovu predaju uvrštava u kategoriju dobrih (hasen), dok je El-Hakim smatra potpuno vjerodostojnom (sahih).

Et-Taberani bilježi ovu predaju od Ebu 'd-Derda-a, a El-Hakim još i od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Ebu'l-Kasim el-Begavi bilježi, s dobrim (hasen) nizom prenosilaca, predaju od Abdullaha b. Omera koji kaže: “Ja sam čuo Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kako kaže: ‘Iza mene će biti dvanaest halifa; Ebu Bekr će biti kratko!’”

Postoji konsenzus kada je u pitanju vjerodostojnost prvog dijela ovoga hadisa i brojni su nizovi njegovih prenosilaca, što smo mi pojasnili već na početku ove knjige. U jednoj od verzija, koja se nalazi u zbirkama Buharije i Muslima, stoji da je Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - pred svoju smrt održao govor i tom prilikom rekao: “Jednog je

čovjeka Allaha stavio pred izbor...”, završivši to riječima: “Sigurno neće ostati niti jedna praznina, a da neće biti popunjena, osim one koja ostane iza Ebu Bekra!”

U drugoj verziji, koju također bilježe njih dvojica, kaže se: “Neka u ovoj džamiji nipošto ne ostane ni jedna šupljina, osim one (koja ostane) iza Ebu Bekra!”

Učenjaci kažu: “To je aluzija na hilafet, budući da će on s tog mjesta istupati naprijed da muslimane predvodi u namazu, što podupire i predaja koja se bilježi od Enesa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja glasi: ‘Popunjavajte sve ove istaknute praznine u džamiji, osim one iza Ebu Bekra!’”

Ovu predaju bilježi Ibn Adij, a u verziji koja ide preko Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi je i Tirmizi i ostali. Verzija od Ibn Abbasa nalazi se u knjizi “Zevaidu'l-musned”, verziju od Muavije b. Ebi Sufjana je zabilježio Et-Taberani, a Enesovu verziju je zabilježio El-Bezzar.

Buharija i Muslim bilježe i predaju od Džubejra b. Mut'ima - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji se pozivao na svoga oca, koji je rekao: “Jedna žena je došla kod Božijega Poslanika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, pa joj je on rekao da ponovo dođe kod njega. ‘Ako dođem pa te ne zateknem?!’, upitala je ona, misleći pritom na njegovu smrt. ‘Ako me ne zatekneš’, odgovorio joj je Poslanik, ‘u tom slučaju otidi kod Ebu Bekra!’”

El-Hakim je zabilježio predaju od Enesa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i uvrstio je u kategoriju vjerodostojnih (sahih), u kojoj on kaže: “Mene je pleme Benu'l-Mustalik poslalo do Božijega Poslanika, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, da ga upitam kome će oni, nakon njega, davati svoj

zekat. Ja sam otišao i to ga upitao, i on mi je rekao: ‘Davat će ga Ebu Bekru!’”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Jedna žena je došla kod Vjerovjesnika da ga upita za nešto, pa joj je on rekao da mu dođe drugi put. ‘Ako dođem pa te ne nađem?’, upitala je ona, ‘jer i tebe može smrt zadesiti?!’ ‘U tom slučaju, otidi kod Ebu Bekra’, rekao joj je Vjerovjesnik, ‘jer, poslije mene će on biti halifa!’”

Muslim bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže: “Božiji Poslanik mi je u svojoj (smrtnoj) bolesti rekao: ‘Zovni mi svoga oca (Ebu Bekra) i svoga brata, pa da napišem oporuku - tà ja se bojim da kod nekoga ne proradi aspiracija, pa da rekne: ‘Ja imam prioritet!’, a Allah i vjernici svakoga drugog odbijaju, osim Ebu Bekra!’”

Ovu predaju Ahmed i drugi autoriteti bilježe preko mnogih nizova ljudi, i svi započinju od nje. U nekim verzijama ona kaže: “Meni je Vjerovjesnik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, rekao u svojoj bolesti u kojoj će umrijeti: ‘Zovni mi Abdurrahmana, sina Ebu Bekrova, da za Ebu Bekra napišem oporuku³⁰, kako se niko poslije mene ne bi protivio njegovu izboru!’ Malo zatim je rekao: ‘Ne zovi ga! Tà, Bože sačuvaj od toga da se vjernici ne slože oko Ebu Bekra!’”

Muslim bilježi predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže da je jedanput upitana: “Da je ikoga određivao da poslije njega bude halifa, koga bi Božiji Poslanik odredio za to?” “Ebu Bekra”, odgovorila je ona. “A koga bi

³⁰ Tj. da ga pisanim dokumentom imenujem svojim nasljednikom.

odredio poslije Ebu Bekra?” “Omera”, rekla je ona. “A potom?” “Potom Ebu Ubejdu el-Džerraha!”, kazala je.

I Muslim i Buharija bilježe predaju od Ebu Muse el-Eš‘arija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Kad se kod Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bolest bila već sasvim pogoršala, on je tada rekao: ‘Recite Ebu Bekru neka on predvodi ljude u namazu!’ Božiji Poslaniče’, kazala je na to Aiša, ‘on ima nježno srce, pa ako stane na tvoje mjesto, neće izdržati’. ‘Ama, reci Ebu Bekru neka imami ljudima!’, rekao je Poslanik i po drugi put, a ona je isto ponovila. ‘Reci Ebu Bekru neka imami ljudima’, ponovio je on i treći put. ‘Ta s vama ženama je i Jusuf imao neprilika!’ Zatim mu je Poslanik osobno to rekao, i Ebu Bekr je tako imamio ljudima još za života Vjerovjesnikova.”

Ovaj hadis je apsolutno vjerodostojan (mutevatir), a prenosi se preko brojnih prenosilaca: Aiše, Ibn Mesuda, Ibn Abbasa, Ibn Omera, Abdullaha b. Zem‘e, Ebu Se‘ida, Alije b. Ebi Taliba i Hafse - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i ja sam nizove njihovih prenosilaca u cijelosti naveo kad sam pisao o ovoj kategoriji hadisa.

U jednoj od varijanti, koja se prenosi od hazreti Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - stoji: “Ja sam, u vezi s tim, oponirala Božijem Poslaniku - mir i blagoslov neka je na njega! - i to sam činila samo zato što mi nije ni naumpalo da bi ljudi ikada mogli podnijeti da im na njegovo mjesto stane neko drugi. Držala sam da će ljudi prezreti svakoga ko bi zauzeo njegovo mjesto, pa sam htjela da Poslanik takvog nečeg poštedi Ebu Bekra!”

U verziji koja se prenosi preko Ibn Zem‘e - neka ga obujmi Allahova milost! - stoji “da im je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - naredio da klanjaju namaz, dok je Ebu Bekr bio odsutan. Tako je pred ljude istupio i imamio im Omer, na šta je Vjerovjesnik rekao: ‘Ne, ne, ne! Allah i muslimani ne prihvataju nikoga drugog osim Ebu Bekra! Neka Ebu Bekr imami ljudima!”

U verziji od Ibn Omra stoji: “Omer je donio tekbir, pa kada je to čuo Vjerovjesnik, neka su na njega mir i blagoslovi Božiji, provirio je i srdito rekao: ‘Tà, gdje je Ibn Ebi Kuhafa (tj. Ebu Bekr)?!”

Učenjaci kažu: “Ovaj hadis nedvosmisleno upućuje na to da je Ebu Bekr bio apsolutno najbolji ashab, da je bio najzaslužniji za hilafet i najdostojniji da ljudima bude predvodnik.”

El-Eš‘ari kaže: “Iz činjenice da je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - zatražio od Ebu Bekra da on ljude predvodi u namazu, u prisustvu i Muhadžira i Ensarija, imajući u vidu njegove riječi: ‘Ljude u namazu će predvoditi onaj ko najviše poznaje Božiju knjigu”, nužno se razumije da je Ebu Bekr bio i najbolji poznavalac Kur’ana!”

Ovo su i sami ashabi uzimali kao argument za to da je Ebu Bekr najdostojniji hilafeta. Među takvima je bio i Omer, o čemu će šire biti riječi u poglavlju o izražavanju lojalnosti, te Alija.

Ibn Asakir od Omra bilježi predaju u kojoj on kaže: “Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - zatražio je da Ebu Bekr ljude predvodi u namazu, a tu sam bio prisutan i ja, nisam odsustvovao, niti je pri meni bila kakva

bolest! Tako smo mi prihvatili (čovjeka) za naše ovosvjetske poslove (onog) kojeg nam je Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - odabrao za naše vjerske poslove!”

Učenjaci kažu: “Ebu Bekr je bio poznat po svojim rukovodnim sposobnostima (ehlijjetu’l-imameh) još za života Vjerovjesnika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!”

Ahmed, Ebu Davud i još neki drugi autoriteti bilježe predaju od Sehla b. Sa‘ada, koji kaže: “Između pripadnika plemena Benu ‘Amr b. ‘Avf došlo je do oružanog sukoba, pa kada je za to čuo Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - on je nakon podne-namaza otišao do njih kako bi ih izmirio. Tom prilikom je rekao: ‘Bilale, ako nastupi vrijeme (slijedećeg) namaza a ja se ne vratim, reci Ebu Bekru neka on s ljudima obavi namaz!’ (I doista) kad je nastupilo vrijeme ikindija-namaza, Bilal je proučio ezan, a potom od Ebu Bekra zatražio da klanja kao imam, i on je to učinio.”

Ebu Bekr eš-Šafi‘i, u svom djelu “El-Gilaniijat”, te Ibn Asakir, bilježe predaju od Hafse - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koja kaže da je rekla Vjerovjesniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - : “Ti, kada se razboliš, Ebu Bekra promičeš naprijed!”, na šta je on odgovorio: “Ne promičem ga naprijed ja, već Allah!”

Ed-Darekutni bilježi u svom “Efradu”, kao i Hatib i Ibn Asakir, predaju od Alije - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jedanput mi je rekao: ‘Tri puta sam molio Allaha da tebe promakne naprijed, no On mi je to odbio! Nije želio nikoga drugoga doli Ebu Bekra!’”

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od El-Hasana, koji kaže: “Ebu Bekr je rekao: ‘Božiji Poslaniče, ja stalno sanjam kako idem sa mnoštvom ljudi!’ ‘Sigurno ćeš ljude voditi nekim putem!’, odgovorio mu je Poslanik. ‘I sanjam kako mi na prsima imaju dvije znamenke?!’, upitao je Ebu Bekr. ‘To će ti, znači, trajati dvije godine!’, odgovorio je Poslanik.”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ebu Bekere, koji kaže: “Ja sam došao kod Omera, a pred njim bijahu neki ljudi koji su jeli, i on je pogledao nekog čovjeka koji je bio negdje na začelju, i upitao ga: ‘Šta si našao u knjigama koje si dosad pročitao?’ ‘Da će nasljednik Vjerovjesnikov’, odgovorio je dotični, ‘biti njegov vjerni prijatelj (siddik)!”

Ibn Asakir bilježi predaju od Muhammeda b. cz-Zubejra, koji kaže: “Mene je Omer b. Abdulaziz poslao Hasanu Basriji da ga upitam o nekim stvarima, i ja sam mu rekao: ‘Hajde, riješi me dileme koja tišti ljude: je li zbilja Vjerovjesnik - neka je na njega mir i blagoslov Božiji! - Ebu Bekra odredio za svoga nasljednika?!’ Hasan se na to ispravio u svom sjedećem položaju, i upitao me: ‘A zar on³¹ sumnja u to?! Neću pustiti da te to i dalje tišti! Tako mi Allaha, osim kojeg drugog boga nema, on ga je odredio za svoga nasljednika! Tà on je, zbilja, bio najsvjesniji Allaha, najviše o Njemu vodio računa i isuviše Ga se bojao a da bi umro ne imenujući njega da vodi muslimane!”

Ibn Adijj bilježi predaju od Ebu Bekra b. Ajaša, koji kaže: “Er-Rešid me je upitao: ‘Ebu Bekre, kako su ljudi Ebu Bekra es-Siddika izabrali za halifu?’ ‘Vođo pravovjernih’, odgovorio

³¹ Tj. Omer b. Abdulaziz.

sam mu, ‘niko se o tome nije izjašnjavao: ni Allah, ni Njegov Poslanik, niti vjernici!’ ‘Ti mi samo još poveća moju nedoumicu!’, rekao mi je, i ja sam mu odgovorio: ‘Vodo pravovjernih, Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - osam je dana bio bolestan, pa je kod njega ušao Bilal i upitao ga ko će ljude predvoditi u namazu. ‘Reci Ebu Bekru neka on klanja kao imam!’, odgovorio mu je Poslanik, i tako je Ebu Bekr ljudima imao osam dana, a objava je i dalje stizala. Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - nije se izjašnjavao zbog toga što je to Allah prešućivao, a šutjeli su i vjernici zbog neizjašnjanja Božijega Poslanika!’ To se njega lijepo dojmilo, i on mi je rekao: ‘Allah te blagoslovio!’”

Neki učenjaci uporište za Ebu Bekrov hilafet nalaze u samim kur’anskim ajetima. Tako El-Bejheki bilježi riječi Hasana Basrije, a u vezi s ajetom: *O vi koji vjerujete, onaj od vas koji se od svoje vjere odmetne - pa, Allah će dovesti drugi narod koji će On voljeti, i koji će voljeti Njega!* (El-Maide, 54) On kaže: “Ovdje je, Allaha mi, riječ o Ebu Bekru i njegovim ashabima, jer kada su se neki Arapi odmetnuli, Ebu Bekr i njegovi ashabi su povelili rat protiv njih, sve dok ih ponovo nisu vratili u islam!”

Junus b. Bekir bilježi predaju od Katade, koji je rekao: “Nakon Vjerovjesnikove smrti neki Arapi su se odmetnuli od islama...”, te je nastavio pričati o tome kako je protiv njih Ebu Bekr poveo rat, da bi na kraju zaključio: “I mi smo otvoreno govorili da se ovaj ajet (tj. *pa će Allah dovesti drugi narod koji će On voljeti i koji će voljeti Njega!*), odnosi na Ebu Bekra i njegove ashabe!”

Ibn Ebi Hatim bilježi od Džuvejbira njegove riječi u vezi s kur'anskim ajetom: *Reci onim Arapima koji su od borbe izostali: - Vi ćete biti pozvani da se borite protiv vrlo moćnoga naroda...!* (El-Feth, 16) On kaže: “Tu se misli na pleme Benu Hanifa”, dok Ibn Ebi Hatim i Ibn Kutejbe smatraju da ovaj ajet predstavlja potvrdu hilafeta Ebu Bekra es-Siddika, budući da je on bio taj koji je pozvao na borbu protiv njih.

Veliki autoritet Ebu'l-Hasan el-Eš'ari kaže: “Ja sam čuo Ebu'l-Abbasa b. Šurejha kada je rekao: ‘(Ukazivanje na) hilafet Ebu Bekra es-Siddika u Kur'anu se nalazi upravo u ovom ajetu. Naime, učenjaci su saglasni u tome da, nakon objavljivanja ovoga ajeta, nije bilo niti jedne borbe u koju su oni pozvani osim onog poziva koji im je, kao i svima ostalima, uputio Ebu Bekr kada ih je pozvao u borbu protiv otpadnika (od islama) i protiv onih koji su odbijali davati zekat!’ On kaže: ‘To nedvojbeno upućuje na to da će nužno doći do Ebu Bekrova hilafeta te, sljedstveno tome, da mu je obavezno iskazati pokornost! Allah ovdje navješćuje da će svaki onaj koji tako ne postupi, biti izložen bolnoj patnji.”

Ibn Kesir kaže: “Neki su riječ *narod* (kaum) ovdje tumačili kao da se on odnosi na Perzijance, odnosno Bizantijce, međutim Ebu Bekr es-Siddik je bio taj koji je protiv njih spremio vojsku, i oni su svoj konačan slom doživjeli od Omera i Osmana, koji se tretiraju Ebu Bekrovim izdancima. Uzvišeni Bog je rekao: *Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na zemlji postaviti!* (En-Nur, 55) Ibn Kesir kaže: “Ovaj ajet potpuno odgovara Ebu Bekrovu hilafetu!”

El-Hatib bilježi predaju od Ebu Bekra b. Ajjaša, koji kaže: “Činjenica da će Ebu Bekr es-Siddik biti halifa (nasljednik u upravi) Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - nalazi se u samom Kur'anu. Naime, Bog Uzvišeni kaže: *I siromašnim muhadžirima...*, i to završava riječima: *To su oni iskreni!* (El-Hašr, 8) Prema tome, onaj koga Allah nazove iskrenim (sadiq), taj posigurno nije lažac, a oni su govorili: ‘O halifo Božijega Poslanika!’ Ibn Kesir kaže: “Lijepa derivacija!”

El-Bejheki navodi Za‘feranija koji kaže: “Ja sam čuo Šafiju kad je rekao: ‘Svi su bili saglasni s hilafetom Ebu Bekra es-Siddika. Naime, ljudi su nakon smrti Božijega Poslanika - neka je na njega mir i blagoslov Božiji! - morali nekoga izabrati, pa kako pod kapom nebeskom nisu mogli pronaći boljega od Ebu Bekra, svi su njemu dali svoj pristanak!’”

“Lav sunneta”³² je u svojim “Fadailima” zabilježio predaju od Muavije b. Kurre, koji kaže: “Ashabi Božijega Poslanika - neka je na njega mir i blagoslov Božiji! - nikada nisu imali dileme da je Ebu Bekr halifa Božijega Poslanika, i oni ga nikako drukčije nisu ni zvali doli Poslanikov halifa; a oni se nikada nisu složili oko nečeg pogrešnog ili lažnog!”

El-Hakim bilježi predaju od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i uvrštava je u kategoriju potpuno vjerodostojnih predaja (sahih), koji kaže: “Ono što muslimani smatraju dobrim/lijepim, to je i kod Allaha dobro/lijepo, a što muslimani smatraju lošim/ružnim, to je i kod Allaha loše/ružno! A svi ashabi su bili jedinstveni u tome da se za halifu izabere Ebu Bekr!”

³² Autor vjerovatno misli na svog učitelja Ibn Hadžera el-Askalanija.

El-Hakim također bilježi predaju od Murre et-Tajjiba - koju Zehebi uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih (sahih) - koji kaže: "Ebu Sufjan b. Harb je došao kod Alije i upitao ga: 'Kako to da ovako značajna stvar dopadne najmalobrojnijem i najskromnijem Kurejšiji?!' - tj. Ebu Bekru - 'Bogami, samo da sam htio, ja sam protiv njega mogao dići konjicu i ljudstvo!' Na to mu je Alija odgovorio: 'Koliko god si dugo izražavao svoje neprijateljstvo prema islamu i muslimanima, Ebu Sufjane, njemu to ništa nije štetilo. Mi smo smatrali da je Ebu Bekr dostojan hilafeta!'"

O prisezanju na vjernost Ebu Bekru

Buharija i Muslim prenose da je Omer b. el-Hattab - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - po povratku s hadža ljudima održao govor i tom prilikom rekao: "Čuo sam da je neko rekao: 'Allaha mi, kad bi umro Omer, ja bih izrazio lojalnost i zakletvu na vjernost dao tome i tome!' Neka nikoga nipošto nešto ne zavede pa da kaže: 'Lojalnost Ebu Bekru je izražena stihijski, pa je opet zaživjela!' To je, naime, doista bilo tako, ali ju je Allah sačuvao od loših posljedica! Među vama danas nema nikoga pred kim bi ljudi tako pognuli svoje vratove, kao što je to bio slučaj s Ebu Bekrom! Kad je preminuo Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - Ebu Bekr je bio najbolji od nas, a Alija, Zubejr i ostali koji su bili sa njima zadržali su se u Fatiminoj kući a s nama nisu bile ni Ensarije, koji su se, svi do jednoga, sastali u šatoru Benu Sa'ade. Muhadžiri su se okupili oko Ebu Bekra i ja sam njemu tada

rekao: 'Hajdemo kod naše braće Ensarija!', i krenuli smo prema njima, na čelu ostalih ljudi.

U putu su nas susrela dva dobra čovjeka i oni su nas izvijestili o svemu što se tamo zbivalo. Najprije su nas upitali kuda idemo, pa kad smo rekli da želimo kod naše braće Ensarija, rekli su nam: 'Možda im se ne biste trebali približavati - završite s tim!' 'Ne, Boga mi!', rekao sam ja, 'nego ćemo im otići!' I tako smo nastavili, dok nismo došli do šatora Benu Sa'ade.

Oni su bili svi na okupu, i mi smo se iznenadili kad smo među njima ugledali nekakva umotana čovjeka i kad smo upitali ko je on, rekli su nam: 'Sa'ad b. Ubâda!' 'Šta mu je?!', upitao sam ja i oni su nam rekli da je bolestan. Kad smo posjedali, jedan njihov govornik je izgovorio šehadet islama i izrekao Allahu primjerenu pohvalu, a onda rekao: 'Mi smo Allahovi pomagači (ensarullah) i bastion smo islama, a vi ste, o Muhadžiri, grupa koja nama pripada; vi ste dio nas. No, s vaše strane se javlja želja da vi nas istrinete iz našeg korijena i da nas eliminirate iz ovoga!'

Kad je on završio, htio sam ja govoriti, i već sam bio smislio šta ću kazati, i to sam najprije htio predočiti Ebu Bekru, budući sam se ja pomalo sustezao pred njim, jer je on bio blaži ali i autoritativniji od mene, no on mi je rekao: 'Polahko, Omere!', i ja ga nisam htio ljutiti, pa sam pustio njega da govori. Uostalom, bio je učeniji od mene. On, Allaha mi, nije izostavio nijednu riječ koja se meni u mojoj pripremi bila dopala, a da je, u svoj onoj svojoj jednostavnosti, nije izrekao, ili našao još i bolju od nje, i tako sve dokle je govorio! 'Što se tiče sveg

onog dobra koje ste vi izrekli o sebi’, govorio je on, ‘vi ste ga zbilja i dostojni, no sve to će Arapi prepoznati samo u ovoj zajednici Kurejšija - oni su stub njihova porijekla i prve su domaćinske kuće među njima! Stoga ću ja biti zadovoljan ako vi svoju lojalnost izrazite i prisegu na vjernost dadnete jednom od ove dvojice!’, pa je uzeo moju ruku i ruku Ebu Ubejde b. el-Džerraha, koji je sjedio tu među nama.

Od svega što je do tada rekao, meni se jedino to nije dopalo, i ja sam, Allaha mi, više volio da budem priveden i pogubljen, a da me to ne približi grijehu, već da stanem na čelo ljudi među kojima se nalazi Ebu Bekr!

Neko od Ensarija je rekao: ‘Stupić sam za češanje i palmica ograđena!³³ Kurejšije, neka bude jedan zapovjednik od nas, a jedan od vas!’ Zatim je nastala halabuka i tonovi su se povisili, i ja sam se pobojavao razdora. ‘Ebu Bekre, pruži mi ruku!’, rekao sam, i kad ju je pružio, izrazio sam mu svoju lojalnost i dao mu svoju prisegu na vjernost! Potom su to učinili i Muhadžiri, a onda i Ensarije! Od svega onoga čemu smo bili prisutni, najbolja stvar koju smo uradili bila je prisezanje na vjernost Ebu Bekru! Strahovali smo: ako se oni ne slože s nama i uopće ne dođe do prisege, da oni nakon nas ne sprovedu svoju prisegu. U tom slučaju mi bismo bili dovedeni u nezavidan položaj - ili bismo morali izraziti prisegu nekome s kim ne bismo bili zadovoljni, ili bismo se tome usprotivili, i u tom bi slučaju došlo do nereda!”

En-Nesai, Ebu Ja‘la i El-Hakim bilježe predaju od Ibn Mesuda, koji kaže: “Kada je Božiji Poslanik - neka su na njega

³³ Metafora u značenju: ja imam solomonsko rješenje!

mir i blagoslovi Božiji! - preminuo, Ensarije su rekle: ‘Neka jedan vođa bude od nas, a jedan od vas!’ Utom je kod njih došao Omer b. el-Hattab - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - pa im je rekao: ‘Zar vi, Ensarije, ne znate da je Božiji Poslanik naredio Ebu Bekru da predvodi ljude u namazu?! Pa zar bi neki od vas htio biti ispred Ebu Bekra?!’ ‘Bože sačuvaj, da mi budemo ispred njega!’, odgovorili su oni.”

El-Hakim ovu predaju uvrštava u kategoriju potpuno vjerodostojnih (sahih).

Ibn Sa‘ad, El-Hakim i El-Bejheki bilježe predaju od Ebu Se‘ida el-Hudrija, koji kaže: “Božiji Poslanik je preminuo i ljudi su se sakupili u kući Sa‘ada b. Ubade, a među njima su bili i Ebu Bekr i Omer. Najprije su nastupili govornici iz reda Ensarija, i jedan od njih je rekao: “O Muhadžiri! Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - uvijek je kad bi nekome od vas povjerio kakav odgovoran zadatak, odredio da s njim bude i neko od nas, pa smo mi mišljenja da bi i sada na čelo trebalo izabrati dvojicu ljudi - jednoga od nas i jednog od vas!’ Zatim su se, na toj postavci, redali govornici Ensarija, jedan za drugim, dok se nije digao Zejd b. Sabit. ‘Znate li’, rekao je on, ‘da je i sam Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - bio jedan od Muhadžira, pa (neka) i njegov halifa/nasljednik (bude) od njih! Mi smo bili pomagači (ensar) Božijega Poslanika, pa budimo tako pomagači i njegovom halifi!’

Zatim je za ruku uzeo Ebu Bekra, i rekao: ‘Ovo vam je halifa!’ Potom je svoju lojalnost Ebu Bekru izrazio Omer, a potom i svi Muhadžiri i Ensarije. Ebu Bekr se, nakon toga,

ispeo na minber i pogledom prešao preko lica svih tu prisutnih. Vidjevši da tu nema Zubejra, poslao je po njega, a onda mu rekao: ‘Tečiću Božijega Poslanika, vjerni prijatelju njegov, zar želiš pocijepati muslimane?’ ‘Bez grdnje, halifo Božijega Poslanika!’, odgovorio mu je on, prišao mu i izrazio mu svoju lojalnost. Ebu Bekr je zatim ponovo pogledao po ljudima, pa vidjevši da nedostaje i Alija, poslao je i po njega, pa kad je došao, upitao ga je: ‘Amidžiću Božijega Poslanika, o njegov zete, zar hoćeš pocijepati muslimane?’ ‘Bez grdnje, halifo Božijega Poslanika!’, rekao mu je i on i izrazio mu svoju lojalnost”.

Ibn Ishak u svom “Životopisu” kaže: “Kazivao mi je Ez-Zuhri, koji kaže da je njemu Enes ibn Malik ispričao sljedeće: ‘Ebu Bekr je, dan nakon što mu je u šatoru iskazana lojalnost i izražena mu prisega na vjernost, sjeo na minber a Omer je ustao i počeo govoriti prije njega. Kad je izrazio zahvalu Allahu i izrekao Njemu primjercnu pohvalu, rekao je: ‘Allah vas je sjedinio oko najboljega od vas, druga Božijega Poslanika, “drugog od dvojice” kad su bili u pećini, pa ustanite i izrazite mu svoju lojalnost!’

Ljudi su tada Ebu Bekru aklamativno izrazili lojalnost (bej’atu’l-‘ammeh), nakon one lojalnosti koja mu je izražena u šatoru.

Zatim je govorio Ebu Bekr. On je, nakon što se zahvalio Allahu i izrekao Njemu primjerenu pohvalu, rekao: ‘O ljudi! Ja sam određen da vas vodim (vullijtu alejkum), a ja nisam najbolji od vas. Stoga, ako ja budem dobro radio, vi me pomozite a ako budem loše postupao, vi me spriječite! Iskrenost je povjerenje a laž je izdaja. Slabi među vama kod

mene je snažan i ja ću mu, ako Bog da, osigurati da uživa svoje pravo; jaki među vama je slab i ja ću, ako Bog da, od njega uzeti ono što je on dužan dati! Nikada jedan narod nije napustio borbu i zalaganje na Božijem putu a da ga Allah nije odveo u poniženje, i nikada se u nekom narodu nije raširio razvrat a da taj narod Allah nije zapljusnuo svakakvim nevoljama! Budite mi pokorni sve dok ja budem pokoran Allahu i Njegovu Poslaniku, a ako ja budem nepokoran Allahu i Njegovu Poslaniku, onda mi se niste dužni pokoravati! Sada pristupite namazu, Bog vam se smilovao!”

Musa b. ‘Ukbe u svom djelu “El-Megazi” bilježi predaju od Abdurrahmana b. Avfa, koju El-Hakim uvrštava u kategoriju vjerodostojnih (sahih) predaja, u kojoj on kaže: “Ebu Bekr je držao govor, pa je rekao: ‘Tako mi Boga, ja nikad nisam poželio imati vlast, ni u jednom danu i ni u jednoj noći, niti sam mario za njom, i nikada je od Boga nisam iskao, niti javno niti u tajnosti, no pobojavao sam se smutnje. Međutim, ja u ovoj vlasti ne znam za rahatluk - povjereno mi je pregolemo breme, za koje ja nemam snage ni moći, osim Allahova snaženja!’

Alija i Zubejr su kazali: ‘Mi smo se naljutili samo stoga što smo izostavljeni iz konsultacija, ali mi držimo da je Ebu Bekr najdostojniji hilafeta. Tà, on je drug Poslanikov iz pećine i mi smo potpuno svjesni njegove kvalitete i častnosti: njemu je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - još za svoga života, naređivao da ljude predvodi u namazu!”

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Ibrahima et-Temimija koji kaže: “Kada je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - preminuo Omer je otišao kod Ebu Ubejde

b. el-Džerraha i rekao mu: ‘Pruži ruku, da ti prisegnem na vjernost, budući da si ti povjerenik ovoga ummeta, kako se o tebi izrazio sam Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!’ Ubejde mu je nato rekao: ‘Nikada te, Omere, ne vidjeh nerazborita, od dana kada si primio islam, no vidi sada: zar ćeš meni priseczati na vjernost, dok je među vama Siddik, “drugi od dvojice”?!’

Ibn Sa‘ad također bilježi predaju od Muhammeda, koji kaže da je Ebu Bekr rekao Omeru: “Pruži mi svoju ruku, da ti prisegnem na vjernost!”, na šta je njemu Omer rekao: “Pa, ti si bolji od mene!” “Ti si jači od mene!”, rekao mu je Ebu Bekr i to još jednom ponovio. “Uz tvoju prednost, eto ti i moje snage!”, rekao mu je Omer i izrazio mu svoju prisegu.

Ahmed bilježi predaju od Humejda b. Abdurrahmana b. Avfa, koji kaže: “Kad je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - preselio Ebu Bekr se nalazio u Medini, među jednom grupom ljudi. (Kad je saznao za njegovo preseljenje, op. prev.), odmah je došao kod njega, pa mu je otkrio lice i poljubio ga. ‘Zalog su ti moji i otac i mati, Poslaniče! Kako si samo lijep, i u životu i u smrti! Tako mi Gospodara Kabe, umrije Muhammed!’ - pa je naveo čitav događaj -, a zatim je rekao: “Onda su se Ebu Bekr i Omer zaputili prema onima koji su se bili sakupili, sjetujuć i usput jedan drugoga. Kad su stigli, govorio je Ebu Bekr i nije izostavio ništa što je objavljeno u vezi s Ensarijama, ili što je o njima rekao Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - a da to nije spomenuo. Zatim je kazao: ‘Vi dobro znate da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Kada bi svi ljudi išli jednom dolinom, a drugom dolinom išle samo Ensarije, ja bih pošao

dolinom Ensarija! Ti, Sa'ade, dobro znaš da je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao, dok si i ti tu sjedio: 'Kurejšije trebaju preuzeti vođstvo, pa će dobri ljudi slijediti svog dobrog čovjeka, a pokvareni će slijediti pokvarenjaka!' Sa'ad mu je na to odgovorio: 'Tako je! Mi ćemo biti pomoćnici (vuzera'), a vi upravnici (umera')!'”

Ibn Asakir bilježi predaju od Ebu Se'ida el-Hudrija, koji kaže: “Kada je Ebu Bekru izražena lojalnost i izrečena mu prisega na vjernost, on je kod nekih ljudi zapazio elemente rezerviranosti, pa je na to rekao: ‘Šta je vama?! Zar ja nemam najveće pravo na ovo?! Zar ja nisam prvi primio islam? Zar nisam, zar nisam...!’, i tako je dugo nabrajao svoje zasluge!”

Ahmed bilježi predaju od Rafi'a et-Tâija, koji kaže: “Ebu Bekr mi je pričao o tome kako je njemu izražena lojalnost, šta su mu rekle Ensarije, šta je rekao Omer... ‘Pa su mi na koncu izrekli prisegu na vjernost’, rekao je, ‘i ja sam to prihvatio od njih; pobojavao sam se da ne dođe do smutnje, koja bi mogla biti uzrokom da se ljudi odmetnu od islama!’”

Ibn Ishak bilježi predaju, koju je i Ibn Abid registrirao u svom “Megaziju”, također od Rafi'a et-Tâija, koji kaže da je on upitao Ebu Bekra: “Šta je tebe opredijelilo da prihvatiš upravu (hilafet) nad ljudima, kad si meni zabranio da budem upravitelj makar i dvojici ljudi?!” “Nisam imao izbora”, odgovorio je on. “Pobojavao sam se da se ummet Muhammedov ne podijeli na frakcije!”

Ahmed bilježi predaju od Kajsja b. Ebi Hazima, koji kaže: “Jedan mjesec nakon Poslanikova preseljenja na ahiret, ja sam sjedio kod Ebu Bekra es-Siddika...”, pa je ispričao čitav taj događaj, “kad se oglasilo: Svi na zborni namaz! Ljudi su se

tako sakupili, i on se ispeo na minber, pa je rekao: ‘Ljudi! Ja bih zaista volio da je neko drugi na mome mjestu! Tà, ako biste vi mene vrednovali (doslovno, op. prev.) po sunnetu vašeg Vjerovjesnika, ja takvo što ne bih izdržao: pa, on je bio zaštićen od šejtana, i njemu je spuštana Objava sa Neba!’”

Ibn Sa‘ad bilježi predaju od Hasana Basrije, koji kaže: “Čim je Ebu Bekru data prisega na vjernost, on je ustao i održao govor. Rekao je: ‘Prijedimo na stvar! Uprava je eto povjerena meni, premda joj ja nisam ràd, i tako mi Boga, doista bi mi bilo draže da je sada neko drugi u mojoj poziciji! Vi me, dakle, obavezaste da ja prema vama postupam isto onako kako je postupao i sam Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - a ja to neću biti u stanju. Tà, Vjerovjesnik je bio čovjek kojeg je Bog počastio Objavom i njome ga potpuno zaštitio, a ja sam obični ljudski stvor i ni u čemu nisam bolji od bilo koga od vas. Stoga stalno motrite na mene, pa ako vidite da ja postupam pravedno, vi me slijedite u tome, a ako primijetite da sam pošao ukrivo, ispravite me! Dobro znajte da ja imam jednog šejtana koji me izluđuje, pa kad me vidite srdita, izbjegavajte me, kako takav ne bi djelovao na vas, na vaša osjećanja i na vaše ponašanje!’”

Ibn Se‘id i El-Hatib bilježe Malikove riječi koje on prenosi od ‘Urveta, koji kaže: “Kad je Ebu Bekru povjerena uprava, on je ljudima održao govor. Najprije je zahvalio Bogu i izrekao Njemu primjerenu pohvalu, a potom rekao: ‘Prijedimo na stvar! Meni je eto povjerena uprava nad vama, premda ja nisam najbolji od vas. No, objavljen je Kur’an a mnoge propise (sunen) je ustanovio i sam Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i mi smo njima podučeni, pa smo ih naučili. O ljudi, znajte da je pobožnost (et-tuka) vrhunac

inteligencije i pameti a da je pokvarenost i razvrat (fudžur) najveća slabost i najopakija bolest. Znajte da je najjači od vas kod mene slab sve dok od njega ne uzmem obavezu koju je on dužan ispuniti, a da je najslabiji kod vas kod mene jak sve dok mu ne osiguram ostvarenje njegova prava! O ljudi! Ja sam samo čovjek koji slijedi (drugoga, op. prev.), a nisam slijedeći. Stoga, ako budem doslovno slijedio pravi put, vi me pomozite u tome, a ako skrenem vi me ispravite! Eto toliko. Molim Boga da oprosti i meni i vama!”

Malik kaže: “Niko i ne može biti halifa nikada, osim pod ovim uvjetom!”

El-Hakim u svom “Mustedreku” bilježi predaju od Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koji kaže: “Kad je Božiji Poslanik - mir i blagoslov Božiji neka je na njega! - preminuo sva se je Mekka uznemirila, pa kad je to čuo Ebu Kuhafa, upitao je o čemu se radi. ‘Preminuo je Božiji Poslanik’, rečeno mu je. ‘Krupna stvar!’, rekao je on na to. ‘A ko je poslije njega preuzeo upravu?’ ‘Tvoj sin’, rekli su mu, a on je upitao: ‘Jesu li se s tim saglasili pripadnici Abdu Menâfa i Benu’l-Mugire?’ Kad su mu odgovorili potvrdno, on je rekao: ‘Nema toga koji će spustiti ono što su oni podigli, niti ko će podići ono što su oni spustili!’”

El-Vakidi bilježi, preko različitih nizova prenosilaca, predaju od Aiše, Ibn Omera, Se’ida b. el-Muscjeba i drugih - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u kojoj se kaže da je Ebu Bekru izražena lojalnost i data mu prisega na vjernost nakon preseljenja na drugi svijet Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - u ponedjeljak, dvanaeste noći mjeseca rebiu’l-evela, jedanaeste godine po Hidžri.

Et-Taberani u svom “Evsatu” bilježi predaju od Ibn Omera, koji kaže: “Ebu Bekr es-Siddik nikada nije sjeo na minber, na mjesto na kojem je sjedio Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - sve dok on nije preselio na drugi svijet, a tako i Omer: nikada nije sjeo na mjesto na kojem je sjedio Ebu Bekr, sve dok Ebu Bekr nije preselio. Ni Osman nije sjeo na mjesto na kojem je sjedio Omer, sve dok je on bio živ...!”

Zbivanja za vrijeme Ebu Bekrova hilafeta

Za vrijeme njegove vladavine zbili su se sljedeći značajni događaji: odaslata je vojska na čelu s Usamom, poduzet je oružani pohod protiv otpadnika od islama, zatim pohod protiv Musejleme el-Kezzaba i pristupilo se skupljanju Kur’ana.

El-Ismaili bilježi od Omera b. el-Hattaba sljedeće: “Nakon smrti Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jedan dio Arapa se odmetnuo od islama. Oni su rekli: ‘Mi ćemo obavljati namaz, no nećemo davati zekat!’ Ja sam, u vezi s tim, otišao kod Ebu Bekra i rekao mu: ‘O, halifo Božijega Poslanika, nastoj ljude vezati za sebe i s njima postupaj blago, jer su oni na nivou divljih životinja!’ ‘Ja sam očekivao da ćeš ti meni pomoći’, rekao mi je on, ‘a ti mi dolaziš da mi kažeš kako me ostavljaš na cjedilu!? Prije islama si bio silan a sad si u islamu popustljiv! Hajde, eto, reci mi čime da ih vežem za sebe? Poezijom koja pobuđuje snažna osjećanja ili kakvim izmišljenim sihirom? Kamo puste sreće! Nema više Vjerovjesnika, i s Objavom je završeno. Tako mi Boga, ja ću se protiv njih boriti dok u ruci budem mogao držati sablju,

ako mi od zekata uskrate makar i jedan konopčić!’ Omer kaže: ‘I ja sam vidio da je on, u pogledu toga, usrdniji i tvrdi od mene, te da je najbolje osjećao stvari koje su se, mnogima od onih do kojih sam ja naročito držao kad sam izabran za halifu, činile beznačajnim!’”

Ebu 'l-Kasim el-Begavi, te Ebu Bekr eš-Šafi‘i u svom “Fevaidu” i Ibn Asakir, od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: “Nakon smrti Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - licemjerstvo je podiglo glavu i mnogi su se Arapi odmetnuli od islama, dok su se Ensarije izdvojile i držale se po strani. Da je ono što je zadesilo moga oca poklopilo visoke planine, podrobilo bi ih! A, nikada se nisu u nečemu razišli a da moj otac nije imao rješenje i odgovor na to. Kad su bili u dilemi, i kad su pitali: ‘Gdje da se ukopa Vjerovjesnik?’ - ni kod koga nismo nalazili nikakva znanja o tome. Tada je Ebu Bekr rekao: ‘Ja sam čuo Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - kako kaže: “Svaki je vjerovjesnik ukopan na onom mjestu na kojem je preselio na Ahiret!” I razišli su se u pogledu njegova nasljedstva i ni kod koga nisu našli znanja o tome, pa je opet Ebu Bekr rekao: ‘Ja sam čuo Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kako kaže: “Mi, vjerovjesnici, se ne nasljeđujemo - ono što ostane iza nas je sadaka!”

(El-Asme‘i kaže: “Izraz *hejd* znači: lomljenje kostiju, a *išri‘bab* znači: dizanje glave”)

Neki učenjaci kažu: “Bilo je to prvo nesuglasje koje se dogodilo među ashabima - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! Jedni su govorili: ‘Ukopat ćemo ga u Mekki, u

njegovom rodnom mjestu!' Drugi su rekli: 'Ne, nego ćemo ga ukopati u njegovoj džamiji!' Treći su bili mišljenja da ga treba ukopati u mezarlucima El-Beki', dok su četvrti smatrali da bi to trebalo učiniti u Jerusalemu, koji je ukopno mjesto većine vjerovjesnika! Tako je to trajalo sve dok im Ebu Bekr nije rekao ono što je znao!"

Ibn Zindževejh kaže: "To je jedinstvena odlika Ebu Bekra es-Siddika, i ona ga izdvaja između svih Muhadžira i Ensarija. Na kraju su se oni svi saglasili sa tim!"

El-Bejhki i Ibn Asakir od Ebu Hurejre bilježe sljedeće: "Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema, da halifa nije bio Ebu Bekr, Allah ne bi bio ni obožavan!" Zatim je to ponovio još jednom, pa još jednom, pa mu je rečeno: "Zaboga, Ebu Hurejre!?" "Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - je", kazao je on, "sa sedam stotina ljudi Usamu b. Zejda uputio u Siriju, pa kad je bio u Zu Hašebu, Vjerovjesnik je preselio na Ahiret a oko Medine su se mnogi Arapi odmetnuli od islama.

Ashabi Božijega Poslanika su se sakupili kod njega i rekli mu: 'Vrati ih nazad - idu prema Bizantijcima a ovdje, oko Medine, Arapi se odmeću!' 'Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema', kazao je on, 'kad bi psi za noge vukli sâme Vjerovjesnikove supruge, ja ne bih vratio vojsku koju je poslao Božiji Poslanik - mir neka je na nj - niti bih razvio bajrak razdora!' Tako je ustrajao na tome da Usame nastavi pohod, i pored kojeg god plemena je on prošao - a ono razmišljalo o tome da se odmetne od islama - pripadnici tog plemena su rekli: 'Bogme, da oni nisu odveć jaki, ne bi ovolika vojska odlazila od njih! No, sačekat ćemo dok se sukobe s

Bizantijcima!’ Međutim, kad su se sukobili s Bizantijcima, oni su im nanijeli poraz, mnoge od njih pobili i živi i zdravi se vratili nazad! To je imalo velikog utjecaja pa su mnogi, zahvaljujući tome, učvrstili svoj islam!”

El-Bejheki od Urveta bilježi sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - u svojoj smrtnoj bolesti je stao govoriti: ‘Pošaljite Usameovu vojsku!’, pa je Usame nastavio ići. Kad je stigao do Džurfa³⁴, njegova žena Fatima bint Kajs, mu je poručila da ne žuri ‘jer je Božiji Poslanik na samrti!’, i nije mnogo prošlo a Poslanik je preselio. Čim je Usame to saznao, obratio se je Ebu Bekru. ‘Mene je Božiji Poslanik poslao’, kazao je, ‘kad situacija nije bila ovakva, i ja se plašim da se Arapi neće vratiti u nevjerstvo. Ako to učine, oni su prvi na koje treba udariti, a ako to ne učine, ja bih potom nastavio put?! Tà, sa mnom su najbolji, najelitniji ljudi!”

Tada je Ebu Bekr ljudima održao govor. Rekao je: ‘Bilo bi mi draže da me šćepaju ptice grabljivice, već da promijenim odluku Božijega Poslanika - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!’

Zatim je naredio da Usame nastavi pohod.”

Zehebi kaže: “Kada se vijest o Vjerovjesnikovoj smrti proširila po okolnim područjima, mnoga arapska plemena su se odmetnula od islama, odbili su davati zekat, i Ebu Bekr es-Siddik je bio rezolutan u tome da će protiv njih dignuti oružje. Omer i još neki ljudi su mu sugerirali da odustane od toga, no

³⁴ Mjesto nedaleko od Medine.

on je bio kategoričan. ‘Tako mi Allaha’, rekao je, ‘da mi uskrate samo jednu uzicu, ili tek rođeno jare, koje su davali Božijem Poslaniku, ja bih na njih, zbog toga, digao oružje!’ ‘Kako ćeš ratovati protiv njih’, upitao je Omer, ‘kad je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dotle dok oni ne posvjedoče da: nema drugog boga osim Allaha, i da je Muhammed Njegov poslanik! Ko to posvjedoči, od mene je zaštitio svoj život i svoj imetak, izuzimajući one obaveze koje su vezane za njih, a račun će polagati pred Allahom!” ‘Ja ću, Allaha mi, zbilja ratovati protiv svakog ko bude pravio razliku između namaza i zekata’, odgovorio je Ebu Bekr, ‘jer je zekat obaveza koja proistječe iz imetka a, eto, Poslanik je rekao: “izuzimajući one obaveze koje su vezane za njih!”

Omer kaže: ‘Tako mi je, Allaha mi, bilo jasno da ga je Allah nadahnuo za borbu protiv njih, i ja sam znao da je u pravu!’ (Predaju bilježi Buharija, Muslim i dr.)

Od Urveta se prenosi sljedeće: “Ebu Bekr je krenuo s Muhadžirima i Ensarijama, pa kad je stigao u Nak‘u, koja se nalazi u pravcu Nedžda, beduini su se razbježali sa svojom djecom i ženama, i ljudi su se obratili Ebu Bekru. ‘Ti se vrati nazad, u Medinu’, kazali su mu, ‘neka ima ko brinuti o djeci i ženama, i nekog drugog odredi da vodi vojsku!’

Insistirali su na tome, sve dok on nije popustio i vratio se nazad. Na čelo vojske postavio je Halida b. Velida i tom prilikom mu rekao: ‘Ako prihvate islam i pristanu davati zekat, onda neka se od vas vrati svako ko se htjedne vratiti!’

Tako se Ebu Bekr vratio u Medinu.”

Ed-Darekutni bilježi od Ibn Omera sljedeće: “Kad se pojavio Ebu Bekr i uspravio se na svojoj devi, prišao je Alija b. Ebi Talib i životinju uzeo za povodac. ‘Kuda ćeš, halifo Božijega Poslanika?’, upitao je. ‘Rekao bih ti samo ono što ti je rekao i Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - u Bici na Uhudu: “Protresi malo svoju sablju, nemoj nas razočarati i vrati se u Medinu jer, Allaha mi, ako se u tebe razočaramo, islam se više nikada neće dovesti u red!”

Od Hanzale b. Alija el-Lejsija se prenosi da je Ebu Bekr, kad je Halida postavio na čelo vojske, izdao mu naredbu da upotrijebi oružje za pet stvari, pa i u slučaju nedostatka samo jedne od njih; to su: posvjedočenje da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, zatim namaz, zekat, post mjeseca ramazana i hadž. Halid je sa svojim ljudima krenuo u mjesecu džumade'l-ahire, i oružje je potegao protiv plemena Benu Esed i Gatafan. Neke od njih je pobio a neke zarobio, dok su se ostala plemena vratila islamu. U ovom sukobu su, na strani ashaba, poginuli: Ukkaše b. Muhsin i Šabit b. Akrem.

Te godine, u mjesecu ramazanu, umrla je Fatima, kćerka Božijega Poslanika, jedna od najodabranijih žena cijeloga svijeta. Bilo joj je dvadeset i četiri godine.

Zehebi kaže: “Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - samo je od nje ostalo potomstvo, dok su potomci njegove kćerke Zejnebe izumrli. Tako tvrdi Zubejr b. Bekkar. Mjesec dana prije nje umrla je Ummu Ejmen, a u mjesecu ševalu umro je i Abdullah, sin Ebu Bekra es-Siddika.”

Halid je, zatim, s vojskom krenuo prema Jemami, s ciljem da napadne Musejlemu el-Kezzaba. Bilo je to negdje s kraja

godine. Kad su se dvije strane sukobile, opsada je trajala danima i El-Kezzab je na koncu ubijen. Božije prokletstvo neka je na njega! Ubio ga je Vahšijj, onaj isti čovjek koji je ubio Hamzu.

U tom sukobu život je izgubilo više ashaba: Ebu Huzejfe b. Utbe, Salim - Ebu Huzejfin rob, Šudža' b. Vehb, Zejd b. el-Hattab, Abdullah b. Sehl, Malik b. Amr, Tufejl b. Amr ed-Devs, Jezid b. Kajs, Amir b. el-Bekir, Abdullah b. Mahrema, Saib b. Osman b. Maz'ûn, 'Abbad b. Bišr, Ma'n b. Adijj, Sabit b. Kajs b. Šemmas, Ebu Dudžana Semmak b. Harb i mnogi drugi - ukupno njih sedamdeset.

Kad je Musejlema ubijen, imao je sto i pedeset godina. Rođen je prije Abdullaha, oca Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj!

Ebu Bekr je dvanaeste godine Alaa b. el-Hadremija poslao u Bahrejn, čiji su se stanovnici bili odmetnuli od islama, i dvije strane su se sukobile u Dževasiju. Pobjeda je pripala muslimanima. U Oman je poslao Ikrimu b. Ebi Džehla, također zbog onih koji su se odmetnuli od islama, i iz istog razloga je Muhadžira b. Ebi Umejju uputio u Nudžejr. Na neka odmetnuta plemena je poslao Zejjada b. Lubejda el-Ensarija, a te godine je umro Ebu'l-'Âs b. er-Rebi', muž Vjerovjesnikove kćerke Zejnebe, zatim Sa'b b. Džessama el-Lejsi i Ebu Mersed el-Ganevi. U toj godini je Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - nakon što je rat s otpadnicima od islama priveo kraju, Halida b. el-Velida poslao u područje Basre, gdje je napao Eblu i osvojio je. Uz to, on je, što ratom a što mirnom predajom, osvojio i mnoge gradove koje je u Iraku držao perzijski kisra. Te je godine Ebu Bekr es-Siddik otišao obaviti hadž, pa kad se vratio, s vojskom je u Šam poslao

Amra b. el-‘Âsa i tada je došlo do Bitke u Edžnadejnu³⁵, mjeseca džumade’l-ula, trinaeste godine po Hidžri, u kojoj su muslimani izvojevali pobjedu. Ebu Bekr je tom radosnom vijješću obradovan dok je proživljavao svoje posljednje trenutke ovosvjetskog života, a u toj bici je poginuo i Ikrima b. Ebi Džehl, zatim Hišam b. el-‘Âs i dr.

Te godine je bila i Bitka u Merdžu Sifru, u kojoj je idolopoklonicima nanijet težak poraz, i u kojoj je poginuo Fadl b. el-Abbas, s nekolicinom drugih ljudi.

Sakupljanje Kur’ana

Buhari od Zejda b. Sabita bilježi sljedeće: “Nakon pogibije onih ljudi u Jemami, Ebu Bekr me je pozvao sebi i ja sam kod njega zatekao Omera. ‘Došao mi je Omer’, kazao je Ebu Bekr, ‘i rekao mi: “U bici u Jemami izginulo je mnogo ljudi i ja, zbilja, strahujem da i na drugim mjestima ne izgine veliki broj onih koji Kur’an znaju napamet pa da se tako ne izgubi i mnogo Kur’ana. Jedino rješenje jest da Kur’an sakupe na jedno mjesto i ja sam, doista, mišljenja da bi ga trebalo sakupiti!” ‘I ja sam’, kaže Ebu Bekr, ‘rekao Omeru: “Kako bih mogao učiniti nešto što nije učinio Božiji Poslanik?!” ‘Allaha mi je dobro da se to učini!’, kazao je on i toliko bio uporan u tome, da je Allah i mene učinio sklonim nečem takvom! Sad i ja, kao i Omer, mislim da bi to trebalo učiniti!”

Zejd kaže: “Omer je sjedio kod njega i nije progovarao ni riječi. Ebu Bekr je nastavio: ‘Ti si razborit momak, i mi imamo

³⁵ Edžnadejn - mjesto u Palestini.

puno povjerenje u tebe; ti si pisao Objavu i Božijem Poslaniku - stoga, sakupi sav Kur'an, nek bude na jednom mjestu!"

Allaha mi, da mi je stavio u zadatak da neko brdo premjestim na drugo mjesto, to mi nimalo ne bi bilo teže od sakupljanja Kur'ana koje mi je stavio u obavezu!

'Kako možete učiniti nešto', upitao sam ih, 'što Vjero-vjesnik nije učinio?!'

'To je, Boga mi, dobro da se učini!', kazao je Ebu Bekr, a ja sam to i dalje dovodio u pitanje, dok Allah i mene nije učinio sklonim njihovu mišljenju! Potom sam sakupio sve dijelove Kur'ana, koji su se nalazili ispisani na pergamentima, plećnim i repnim kostima, odnosno koje su ljudi nosili u svojim prsima. Tako sam dva ajeta iz sure Tevbe našao samo kod Huzejme b. Sabita, i ni kod koga drugoga; to su ajeti: *Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim Putem podete, a prema vjernicima je blag i milostiv. A ako oni glave okrenu, ti reci: 'Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; samo se uzdam u Njega, On je Gospodar svemira veličanstvenog!'* (Tevba, 128-129)

Stranice na kojima je bio sakupljen kompletan Kur'an, nalazile su se kod Ebu Bekra sve do njegove smrti, zatim kod Omera, dok je bio živ, a potom kod Hafse, kćerke Omerove - neka je Allah obujmi Svojim Zadovoljstvom!"

Ebu Ja'la bilježi Alijinu izjavu u kojoj on kaže: "Najveću nagradu za mushafć će imati Ebu Bekr, jer je on prvi koji je kompletan Kur'an stavio među dvije korice!"

O onome što je Ebu Bekr prvi učinio

Ebu Bekr je prvi primio islam, prvi je sakupio Kur'an i prvi je tu zbirku nazvao mushafom, o čemu je ranije bilo riječi, i prvi je ponio titulu halife.

Ahmed bilježi izjavu Ebu Bekra b. Ebi Mulejke u kojoj on kaže: "Neko je Ebu Bekru rekao: 'O, Allahov halifo!', našta je on rekao: 'Ja sam halifa Vjerovjesnikov, i tim sam zadovoljan!'"

Ebu Bekr je i prvi halifa koji je preuzeo hilafet dok mu je otac još bio živ i prvi je halifa kome su njegovi podanici odredili platu!

Buharija od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: "Kad je Ebu Bekr preuzeo hilafet, rekao je: 'Moj narod dobro znade da je moje zanimanje bilo više nego dovoljno za izdržavanje moje porodice. Međutim, kako sam se posvetio rukovođenjem Zajednicom, porodica Ebu Bekra se hrani državnom imovinom, ali zato privređuje muslimanima!"

Ebu Sa'ad bilježi od Ataa b. es-Saiba sljedeće: "Kad je Ebu Bekru izražena prisega na vjernost, on je sljedećeg jutra izašao noseći preko ruke više ogrtača. Išao je prema pijaci. Omer ga je upitao gdje je to krenuo i on mu je rekao da ide na pijacu.

'Šta ćeš ti na pijaci?!', začudio se Omer. 'Tà, imenovan si vladarem muslimana!?'

'A čime ću hraniti svoju porodicu?', upitao je Ebu Bekr, i Omer je rekao: 'Hajde, Ebu Ubejde će ti isplatiti!', i njih dvojica su otišli do Ebu Ubejde.

‘Jednom Muhadžiru, koji nije ni najimućniji a niti nosi najbolju odjeću, isplatit ćeš sredstva za održavanje’, kazao mu je Ebu Bekr. ‘Neka se uzme u obzir i ljetnja i zimska odjeća, pa kad ja nešto iznosam, to ću vratiti i uzeti drugo!’

Oni su odredili da mu dnevno sljedovanje bude vrijednost pola ovce a od odjeće: koliko je dovoljno da se pokrije glava i tijelo”.

Ibn Sa‘ad od Mejmuna bilježi sljedeće: “Kad je Ebu Bekr preuzeo hilafet, odredili su da mu primanja budu dvije hiljade, no on je rekao: ‘Povećajte mi primanja, jer ja imam brojnu čeljad a onemogućili ste me da se bavim trgovinom!’, i oni su mu povećali na pet hiljada.”

Taberani u svom “Musnedu” bilježi predaju od Hasana, sina Alije b. Ebi Taliba, u kojoj on kaže: “Kad je Ebu Bekr bio na samrti, rekao je: ‘Aiša, znaš onu devu muzaru od koje smo pili mlijeko, i onaj veliki čanak u kojem smo kuhali, i kadifu koju smo oblačili - mi smo sve to koristili samo onda kad smo preuzeli rukovođenje muslimanima. Zato, kad ja umrem, ti to sve predaj Omeru!’ Kad je umro, ona je, zbilja, sve to poslala Omeru, i Omer je rekao: ‘Nek ti se Allah smiluje, Ebu Bekre - onome iza sebe navalio si veliki teret!’”

Ibn Ebi Dunja bilježi izjavu Ebu Bekra b. Hafsa u kojoj on kaže: “Ebu Bekr je na samrti rekao Aiši: ‘Kćeri, kad smo preuzeli upravu nad muslimanima, nismo sebi uzeli ni dinare ni dirheme, no jeli smo od njihove krupno samljevane hrane, i na sebe oblačili od njihove grube odjeće. Od onog što pripada muslimanima kod nas nije ostalo ništa drugo doli ovaj abesinski rob, ovaj dromedar (devac) za vodu i ova pohabana kadifa. Kad ja umrem, ti to sve pošalji Omeru!’”

Ebu Bekr je bio prvi koji je ustanovio državnu blagajnu.

Ibn Sa'ad bilježi od Sehla b. Ebi Hajseme, i od još nekih ljudi, da je Ebu Bekr u Sunhu imao državnu blagajnu, pa kako tu blagajnu niko nije čuvao, neki ljudi su mu sugerirali da odredi nekog ko će paziti na nju. "Zaključana je!", rekao je. On je toliko dijelio iz te blagajne da ju je znao potpuno isprazniti. Kasnije, kad se je preselio u Medinu, prenio je i tu blagajnu i držao je u svojoj kući. Kad bi mu pristigla materijalna sredstva, on bi ih, u jednakim dijelovima, dijelio siromasima. Od tih sredstava je kupovao i deve, konje i oružje i sve to određivao da se koristi u borbi na Božijem Putu. Kupovao je i platno od kadife koje su prodavali beduini i potom to platno raspoređivao na medinske udovice. Kad je Ebu Bekr preselio na drugi svijet, Omer je, nakon njegova ukopa, pozvao ljude u koje se imalo opće povjerenje i zajedno s njima ušao u državnu blagajnu koju je ustanovio Ebu Bekr. Među tim ljudima bili su i Abdurrahman b. Avf i Osman b. Affan, i kad su otvorili blagajnu, u njoj nisu našli baš ništa, ni dinara ni dirhema!"

Ova predaja čini neodrživim stav El-Askerija, koji on iznosi u svom "Evailu" - naime, da je državnu blagajnu prvi ustanovio Omer, a da je Vjerovjesnik, kao ni Ebu Bekr, nisu imali. Ja sam taj stav opovrgao još ranije, u svojoj knjizi koju sam napisao o prvim muslimanima. Kasnije sam zapazio da je tom pitanju El-Askeri posvetio malo više pažnje, na drugom mjestu u svojoj knjizi, i da je tamo konstatirao kako je "prvi koji je vodio državnu blagajnu, bio Ebu Ubejde b. el-Džerrah, za vrijeme Ebu Bekra!"

Od naših velikana El-Hakim kaže: “Prvi koji je dobio nadimak u islamu bio je Ebu Bekr. Bio je to njegov nadimak: El-Atik.”

*
* *

Buharija i Muslim bilježe sljedeću Džabirovu izjavu: “Vjerovjesnik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao mi je: ‘Kad bi mi stigla materijalna sredstva iz Bahrejna, tebi bih dao toliko i toliko!’, pa kad su ta sredstva iz Bahrejna doista stigla - a Vjerovjesnik je već bio preselio na Ahiret - Ebu Bekr je kazao: ‘Ko je kod Vjerovjesnika imao kakav dŭg, alatku ili nešto slično, neka nam se javi!’ Ja sam otišao i ispričao mu šta mi je kazao Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - i on mi je rekao: ‘Uzmi to!’ Ja sam uzeo dio koji mi je Poslanik obećao i ustanovio da se radi o iznosu od pet stotina. Ebu Bekr mi je dao hiljadu i pet stotina!”

*
* *

Nekoliko detalja o Ebu Bekrovoj blagosti i skromnosti

Ibn Asakir od Unejse bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je bio kod nas, tri godine prije nego će postati halifa a zatim nam je došao i godinu dana nakon što je preuzeo tu dužnost. Tom prilikom su mu služavke iz našeg kvarta dogonile svoje ovce i koze i - on im ih je muzao!”

Ahmed, u svojoj knjizi *Zuhd*, bilježi od Mejmuna b. Mehrana sljedeće: “Jedan čovjek je došao kod Ebu Bekra i rekao mu: ‘Es-selamu alejke, halifo Božijega Poslanika!’, našta mu je on kazao: ‘Samo sam jedan od svih njih koji će biti!’”

Ibn Asakir, od svoga oca Ebu Saliha el-Gifarija, bilježi “da je Omer b. el-Hattab redovno noću odlazio kod jedne slijepe starice, koja je živjela na rubnom dijelu Medine, nosio joj vodu i obavljao joj šta joj je trebalo. Potom je, došavši kod nje, zapazio da je neko dolazio prije njega i uredio joj šta je htjela. Više puta je nastojao kod nje doći ranije, kako ga dotični ne bi pretekao, pa kad mu to nije pošlo za rukom, potrudio se da ga uprati, kad - bio je to Ebu Bekr, koji je tada bio halifa! ‘Ti si, dakle, taj!’, rekao je Omer”.

Ebu Nu‘ajm - i još neki drugi - bilježi izjavu Abdurrahmana el-Asbehanija u kojoj on kaže: “Ebu Bekr se jedanput nalazio na minberu Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad mu je došao Hasan, sin Alijin. ‘Sidi sa mjesta mog babe!’, rekao mu je, i Ebu Bekr mu je kazao: ‘Pravo kažeš - to je mjesto tvog babe!’ Zatim ga je posadio u svoje krilo i zaplakao.

‘To mu, tako mi Allaha, ja nisam rekao!’, kazao je Alija.

‘Znam da nisi!’, odgovorio je Ebu Bekr. ‘Nisam, Allaha mi, ni mislio da jesi!’”

*

* *

Ibn Sa‘ad od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - odredio je Ebu Bekra da predvodi ljude na hadž - prilikom prvog obavljanja

hadža u islamu, dok je sam Poslanik hadž obavio naredne godine. Kasnije, kad je Poslanik preselio na drugi svijet a za halifu izabran Ebu Bekr, za predvodnika hadžija je određen Omer b. el-Hattab dok je Ebu Bekr hadž obavio naredne godine, a kad je i Ebu Bekr preselio i za halifu izabran Omer, on je za predvodnika hadžija odredio Abdurrahmana b. Avfa. Omer je svake godine obavljao hadž, sve dok nije preselio. Kad je hilafet preuzeo Osman, i on je za predvodnika hadžija odredio Abdurrahmana b. Avfa.”

*
* *

O Ebu Bekrovoj bolesti, smrti, oporuci i o njegovu imenovanju Omera za halifu

Sejf i El-Hakim od Ibn Omera bilježe sljedeće: “Uzrok Ebu Bekrove smrti bila je smrt Božijega Poslanika - od Poslanikove smrti njegovo tijelo je sve malo po malo kopnilo, dok tako nije i umro!”

Ibn Sa‘ad i El-Hakim bilježe, s potpuno vjerodostojnim (sahih) nizom prenosilaca, predaju od Ibn Šihaba u kojoj on kaže “da su Ebu Bekr i El-Haris b. Kelda jeli mesnu kašu kojom je neko bio počastio Ebu Bekra. U neka doba El-Haris je uzviknuo: ‘Stani, halifo Božijega Poslanika - u kašu je metnut otrov godišnjak! Ti i ja ćemo, eto, umrijeti u istom danu!’

Ebu Bekr je odustao od jela, no njih su dvojica od tada zbilja počela pobolijevati sve dok nisu, godinu dana nakon toga, umrli u jednom danu!”

El-Hakim od Ša'bija bilježi sljedeće: “Šta da očekujemo od ovog prezrenog dunjaluka kad su na njemu otrovani i Božiji Poslanik i Ebu Bekr!?”

El-Vakidi i El-Hakim bilježe predaju od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u kojoj ona kaže: “Prvi znak bolesti kod Ebu Bekra pojavio se kad se je okupao, u ponedjeljak, sedmog džumade'l-ahire, u danu koji je bio vrlo hladan. Dobio je groznicu tako da petnaest dana uopće nije izlazio u džamiju. Umro je u utorak navečer, osam dana prije isteka tog džumade'l-ahire, trinaeste godine po Hidžri. Imao je šezdeset i tri godine.”

Ibn Sa'ad i Ibn Ebi 'd-Dunja bilježe sljedeću izjavu Ebu Sefera: “Kad je Ebu Bekr bio u svojoj smrtnoj bolesti, ljudi su došli kod njega i rekli mu: ‘Halifo Božijega Poslanika, hoćeš da pozovemo liječnika da te pregleda?’ ‘Liječnik me je već pregledao!’, odgovorio je on. ‘Šta ti je rekao?’, upitali su. ‘Rekao mi je:’, kazao je on, “Ja činim ono što Ja hoću!”

El-Vakidi bilježi, preko različitih nizova prenosilaca, da je Ebu Bekr, kad je već sasvim bio onemoćao, pozvao Abdurrahmana b. Avfa i rekao mu: “Kazuj mi o Omeru b. el-Hattabu!” ‘Pitaš me o onome što ti znaš bolje od mene!’, odgovorio je on. ‘Svejedno, kazuj!’, rekao je Ebu Bekr. ‘Omer je, Allaha mi’, kazao je Abdurrahman, ‘bolji nego što i misliš!’

Zatim je Ebu Bekr pozvao Osmana b. Affana, pa isto upitao i njega.

‘Ti nama kazuj o njemu!’, rekao je Osman.

‘Reci ti meni!’, tražio je Ebu Bekr i Osman je rekao: ‘Bože moj, ono što ja znam o njemu jest da mu je ono što ne iskazuje bolje od onoga što iskazuje i da mu među nama nema ravnoga!’

Pored njih dvojice Ebu Bekr je konsultirao još i Se'ida b. Zejda, Usejda b. el-Hudajra i još neke Muhadžire i Ensarije. Usejd je rekao: 'Mislim da je on najbolje rješenje poslije tebe: zadovoljan je onim čime je Allah zadovoljan a srdi se zbog onog što Allah ne voli; ono što ne iskazuje kod njega je bolje od onog što iskazuje. Niko hilafet neće shvatiti ozbiljnije od njega!'

Neki ashabi su došli kod njega i jedan od njih mu je rekao: "Šta ćeš reći svome Gospodaru kada te upita o tome što si nam Omera ostavio za halifu - tà, tebi je dobro poznata njegova prijekost?!"

"Je li me to plašiš Allahom?!", rekao je Ebu Bekr. "Reći ću Mu: Bože moj, za halifu sam im ostavio Tvoje najbolje čeljade!" Eto, pa prenesi i ostalima ovo što sam ti rekao!"

Zatim je pozvao Osmana i rekao mu: "Piši: U ime Allaha, Milostivog, Svemilosnog. Ovo je oporuka Ebu Bekra b. Ebi Kuhafe u njegovim posljednjim trenucima na ovom svijetu, pri njegovu odlasku s njega, te u njegovim prvim ahiretskim trenucima, pri njegovu ulasku u njega, gdje će i svaki nevjernik povjerovati, gdje će razvratnik biti suočen s Istinom i gdje će svaki lažac progovoriti istinom:

Za halifu vam, nakon moga odlaska, određujem Omera b. el-Hattaba, pa ga slušajte i budite mu pokorni! On je uvijek bio hitar da Allahu, Njegovu Poslaniku, svojoj vjeri, i meni i vama, učini kakvo dobro, pa, ako bude pravedan - to je ono što ja i mislim i znam o njemu, a ako bude drukčiji pa - svako će dobiti ono što je zaslužio! Ja sam ovim želio samo dobro, no šta je iza - nije mi poznato, a oni koji nasilje budu činili,

oni će dobro znati u šta će se strovaliti! Neka je na vas mir Božiji, i milost i blagoslovi Njegovi!”

Potom je zatražio to što je bilo napisano i na to stavio pečat, a onda je rekao Osmanu da ode s tim opečaćenim dokumentom. Ljudi su ubrzo Omeru dali svoju prisegu na vjernost i izrazili svoje zadovoljstvo što će im on biti halifa. Nakon toga, Ebu Bekr je pozvao Omera i nasamo ostao s njim i dao mu neke preporuke, pa je i Omer otišao od njega. Utom je Ebu Bekr podigao ruke i rekao: “Bože moj, ovim sam želio samo to da njima bude dobro. Bojao sam se da neće zapasti u kakvo iskušenje, pa sam im za vladara odredio onog kojeg Ti poznaješ bolje od mene. Trudio sam se da nađem za njih najbolje rješenje, pa sam im odredio najboljeg od njih, najsnažnijeg, onog koji će najviše paziti šta im je najispravnije. Meni je, evo, stigla Tvoja odredba, pa me zamijeni s njihova čela! Oni su Tvoji robovi i Ti s njima radiš ono što hoćeš, pa - učini da im ljudi iz vlasti budu dobri, a Omera učini da bude jedan od Tvojih pravopostupajućih halifa! Neka i njemu njegovi podanici budu dobri!”

Ibn Sa‘ad i El-Hakim od Ibn Mesuda bilježe sljedeće: “Ovo troje su bili najpronijljiviji: Ebu Bekr, kad je Omera odredio za halifu, zatim ona djevojka kad je svom ocu rekla: *Unajmi ga!*³⁶, te vladar Egipta, kad je u Jusufu prepoznao vrijednost pa svojoj ženi rekao: *Učini mu lijepim boravište kod nas!* (Jusuf, 21)

³⁶ Misli se na kćerku Šuajba, a.s., kad je svom ocu za Musaa, a.s., rekla: “O oče moj..., uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana!” (El-Kasas, 26)

Ibn Asakir bilježi izjavu Jesara b. Hamze u kojoj on kaže: “Kad je Ebu Bekr bio već sasvim onemoćao kroz jedno okno je pogledao na ljude i upitao ih: ‘Ljudi, ja sam ostavio oporuku, pa hoćete li je prihvatiti?’ ‘Hoćemo!’, rekli su oni. ‘Prihvatamo je, halifo Božijega Poslanika!’ Na to je Alija ustao i kazao: ‘Prihvatit ćemo samo ako to bude Omer!’ ‘Upravo i jest Omer!’, rekao je Ebu Bekr.”

Ahmed bilježi sljedeću Aišinu izjavu: “Kad se Ebu Bekru smrt prikućila, on je upitao: ‘Koji je danas dan?’, pa su mu rekli da je ponedjeljak. ‘Da hoću noćas umrijeti’, rekao je, ‘pa da me sutra ne dočekate živog, jer najdraži bi mi bili oni dani i noći koji su najbliži Božijem Poslaniku!”

Malik bilježi od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo - da je njoj Ebu Bekr bio poklonio svoje dvije parcele - Džudad Išrin i Sika - koje su se nalazile u šumi, pa kad mu se smrt prikućila, rekao joj je: ‘Kćeri, ja sam, Allaha mi, najviše volio da mi ti budeš imućna, no bilo bi mi draže da sada, nakon moje smrti, budeš siromašna! Ja sam tebi bio dodijelio Džudad Išrin i Siku, pa da si ti njih obnavljala i brinula se o njima, one bi ti i ostale. Ovako, i te parcele će potpasti pod onu imovinu koja će se podijeliti nasljednicima. To su tvoja dva brata i dvije sestre, pa ga među sobom podijelite prema Allahovoj Knjizi!’ ‘Oče’, kazala je ona, ‘da je tako i tako, ja bih se tih parcela odrekla. Uredu, tu je Esmā a koja je druga?!’ ‘Ona u stomaku Haridžine kćerke!’, odgovorio je. ‘Mislim da je djevojčica!”

Ovu izjavu zabilježio je i Ibn Sa‘ad i kod njega na kraju stoji: “Ona u stomaku Haridžine kćerke. Nešto mi govori da je

djevojčica!” Zatim je preporučio da se prema njoj lijepo postupa, i - rođena je Umm Kulsum!”

Ibn Sa‘ad bilježi od Urve “da je Ebu Bekr oporukom izdvojio petinu svog imetka. Naglasio je: “Iz mog imetka neka se uzme onoliko koliko Allah uzima od muslimanskog plijena!”

On također od Urve, samo preko drugog niza prenosilaca, bilježi predaju u kojoj stoji da je Ebu Bekr rekao: “Više volim oporukom ostaviti petinu nego četvrtinu, a rađe bih ostavio i četvrtinu nego trećinu, jer - ko oporuči trećinu svog imetka, taj nije ništa ni ostavio!”

Se‘id b. Mensur u svom “Sunenu” bilježi izjavu Ed-Dahhaka u kojoj on kaže “da su Ebu Bekr i Alija oporukom izdvojili petinu svog imetka i namijenili ga onoj svojoj rodbini koja nije mogla imati učešća u nasljeđivanju njihove ostavštine”.

Abdullah b. Ahmed, u svom djelu “Zevaidu’z-zuhd”, bilježi Aišinu izjavu u kojoj ona kaže: “Tako mi Allaha, Ebu Bekr iza sebe nije ostavio niti jednog dinara ili dirhema!”

Ibn Sa‘ad, i još neki drugi autori, od Aiše bilježe sljedeće: “Kad je Ebu Bekr bio na samrti, ja sam recitirala sljedeće stihove:

*Života mi tvog, bogatstvo ništa pomoći čovjeku neće
Kad hropac smrtni ti dođe i tjeskoba pritisne grudi!*

Nato je on otkrio svoje lice i rekao mi: Nije tako! Reci ovako: “Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći! (Kaf, 19). Vidiš ove moje dvije košulje: operite ih i u njih me umotajte, jer je nova odjeća potrebija živom čovjeku, nego mrtvom!”

Ebu Ja‘la bilježi sljedeću Aišinu izjavu: “Ja sam ušla kod Ebu Bekra kad je već bio počeo umirati, pa sam rekla:

*Onaj čijih je suza uvijek bilo obilno
U jednom će trenu ispustit dušu!*

‘Nemoj tako govoriti’, rekao je on, ‘već reci: *Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći!*’ Zatim je upitao: ‘U kojem danu je umro Božiji Poslanik?’ ‘U ponedjeljak’, kazala sam. ‘I ja bih volio umrijeti danas do mraka!’, rekao je i te noći, uoči utorka je i preselio. Ukopan je prije no što je svanuo novi dan!”

Abdullah b. Ahmed, u svom djelu “Zevaidu’z-zuhd”, bilježi izjavu Bekra b. Abdullaha el-Muzenija; on kaže: “Kad je Ebu Bekr bio u smrtnoj bolesti, Aiša je sjedila pored njegove glave i recitirala:

*Svako ko devu ima jedanput će je i dovesti
A svako ko grabi i sam će ugrabljen biti!*

Ebu Bekr je razumio šta ona govori, pa joj je rekao: “Nije tako, kćeri, već je onako kako je Allah rekao: *Smrtne muke će zbilja doći...*”

Ahmed od Aiše bilježi izjavu u kojoj ona kaže da je, kad je Ebu Bekr bio u smrtnoj bolesti, pred njim recitirala stihove:

*I bijel je on, i njegovim se licem oblaku išče kiša
Jetimska majka, zaštita udovica!*

‘To ti je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji!’, rekao joj je Ebu Bekr.”

Abdullah b. Ahmed, u svom “Zevaidu’z-zuhdu”, bilježi sljedeću izjavu Ubade b. Kajsja: “Kad je Ebu Bekr bio u svojoj

smrtnoj bolesti, rekao je Aiši: ‘Operi mi ove moje dvije košulje i u njih me umotaj, jer je tvoj otac jedan od dvojice: ili će biti obučen u najljepše odijelo, ili će biti zgrabljen na najgori način!’

Ibn Ebi Dunja bilježi od Ibn Ebi Mulejke “da je Ebu Bekr oporučio da ga ogasuli njegova žena Esma bint Umejs a da joj u tome pomaže njegov sin Abdurrahman”.

Ibn Sa‘ad bilježi od Se‘ida b. el-Musejjeba “da je Omer - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - Ebu Bekru klanjao džhenazu između Poslanikova kabura i minbera, te da je pritom četiri puta donio tekbir”.

Od Urveta i El-Kasima b. Muhammeda se bilježi da je Ebu Bekr ostavio u amanet Aiši da bude ukopan pored Božijega Poslanika, pa kad je preminuo, tu mu je i iskopan mezar tako da mu je glava došla kod Poslanikova ramena, a kabur mu je prislonjen uz Poslanikov kabur.

Od Ibn Omera se bilježi sljedeće: “U Ebu Bekrov mezar su sišli: Omer, Talha, Osman i Abdurrahman, sin Ebu Bekrov.”

Preko mnogih nizova prenosilaca bilježi se da je Ebu Bekr sahranjen noću.

Od Ibn el-Musejjeba se bilježi da je, kad je Ebu Bekr preselio, sva Mekka bila potresena, pa je Ebu Kuhafa upitao šta se to zbilo. “Umro ti je sin!”, kazali su mu. “Velika šteta!...”, rekao je. “Ko je, poslije njega, preuzeo hilafet?” Kad su mu rekli da je hilafet preuzeo Omer, samo je prozborio: “Njegov vjerni prijatelj”.

Od Mudžahida se bilježi da se Ebu Kuhafa dijela nasljedstva koji je njega slijedio od Ebu Bekra odrekao u korist Ebu

Bekrova sina. Nakon Ebu Bekrove smrti Ebu Kuhafa je živio još šest mjeseci i nekoliko dana. Umro je u mjesecu muharremu, četrnaeste godine po Hidžri. Bilo mu je devedeset i sedam godina.

Učenjaci kažu: “Niko nije preuzeo hilafet još za života svog oca osim Ebu Bekr, i ni kod jednog halife otac nije bio živ i poslije njegove smrti, osim kod Ebu Bekra!”

El-Hakim od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je vladao dvije godine i sedam mjeseci”.

Ibn Asakir u svojoj “Hronici” bilježi predaju od El-Asme‘ija u kojoj on kaže: “Haffaf b. Nediba es-Sulcemi je, žaleći Ebu Bekra, izrekao sljedeće stihove:

*Nema živog da misli da ostati će vječno,
jer ovaj svijet sav u sebi smrtnost nosi.
Vlast međ' ljudima bez naknade se daje
s uvjetom jednim: da vrši se korektno.
Čovjek se trudi, i motrioca ima svog,
oplakuje ga oko i vatrom glava plamti -
orone, ubijen il' svladan na kraju bude on.
Ako Blizanci zelen ne bi poškopili vodom,
ta, Ebu Bekr bi mu kišni oblak bio tad'!
Za vrijeme njega - Allaha mi mojega! -
ne bješe toga koji mogaše nekome strgnut
ogrtač njegov ili plašt.
I ko god pokuša nekog da u teškoći bi
za vakta mu njegova pronać'
taj će se - nego šta? - u praznu zemlju izdvojiti'!*

Hadisi koji se prenose od Ebu Bekra

Nevevi u svom "Tehzibu" kaže: "Es-Siddik od Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - prenosi 142 hadisa. Razlog što on prenosi tako mali broj hadisa, i pored njegova ranog i intenzivnog druženja s Vjerovjesnikom, nalazi se u njegovoj ranoj smrti. On je, naime, preselio prije ekspanzije hadisa i velikog interesa koji su za slušanjem, pamćenjem i sakupljanjem hadisa pokazali tabiini (druga generacija muslimana)."

Ja, međutim, kažem sljedeće: Omer - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u ranije navedenoj predaji o davanju prisege, navodi da Ebu Bekr nije izostavio ništa što je bilo objavljeno o Ensarijama, ili što je Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - rekao o njima a da to nije ispričao. To je i najbolji dokaz da je on mnogo toga upamtio od Poslanikova sunneta i da je njegovo poznavanje Kur'ana bilo dosta široko. Od njega su hadise prenosili: Omer (b. el-Hattab), Osman (b. Affan), Alija, Ibn Avf, Ibn Mes'ud, Huzejfe, Ibn Omer, Ibnu'z-Zubejr, Ibn Amr, Ibn Abbas, Enes, Zejd b. Sabit, El-Bera b. Azib, Ebu Hurejre, Ukbe b. el-Haris, Ebu Bekrov sin Abdurrahman, Zejd b. Erkam, Abdullah b. Mugaffel, Ukbe b. Amir el-Džuheni, Imran b. Husajn, Ebu Berza el-Eslemi, Ebu Se'id el-Hudri, Ebu Musa el-Eš'ari, Ebu Tufejl el-Lejsi, Džabir b. Abdullah, Bilal, Ebu Bekrova kćerka Aiša i njegova kćerka Esma.

Iz reda druge generacije muslimana (tabi'un) od njega su hadise prenosili: Eslem, Omerov rob, zatim Vasit el-Bedželi i mnogi drugi.

Držim uputnim da ovdje navedem sve hadise koje on prenosi od Vjerovjesnika, na jedan koncizan način, te da poslije svakog hadisa kažem i ko ga je zabilježio, dok ću sve te hadise, ako Bog da, sa svim nizovima njihovih prenosilaca, posebno tretirati u zbirci “Musned”.

Hadis br. 1: Radi se o hadisu u kojem se govori o Hidžri. Bilježe ga: Buharija, Muslim i dr.

Hadis br. 2: Riječ je o *hadisu o moru* koji glasi: “Njegova je voda čista a sve iz njega što uginе - dozvoljeno je jesti!” (Ed-Darekutni)

Hadis br. 3: “Misvak čisti usta, i drag je Bogu!” (Ahmed)

Hadis br. 4: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - jeo je plećku i potom je klanjao, ne promijenivši abdest!” (El-Bezzar i Ebu Ja‘la)

Hadis br. 5: “Nemojte nipošto abdestiti (tj. mijenjati abdest, op. prev.) zbog nekog jela koje ste jeli a čije vam je jedenje dopušteno!” (El-Bezzar)

Hadis br. 6: “Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - zabranio je udaranje onih koji su u namazu!” (Ebu Ja‘la i El-Bezzar)

Hadis br. 7: “Posljednji namaz koji je Vjerovjesnik klanjao za mnom on je klanjao u jednodijelnoj odjeći (fi sevbin vahid!)” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 8: “Ko želi Kur’an učiti tačno onako kako je i objavljen, neka ga uči na način kako to čini Ibn Ummi Abd!” (Ahmed)

Hadis br. 9: Hadis u kojem stoji “da je on rekao Božijem Poslaniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! -: “Nauči

me jednu dovu koju ću upućivati u namazu!” “Uči ovo: Bože moj, ja sam sebi mnogo nasilje učinio, a grijeha niko osim Tebe ne oprašta, pa Ti meni oprosti Svojim oprostom, i smiluj mi se - tà, Ti si, zbilja, Opraštač veliki, Milostivi!”, kazao mu je Vjerovjesnik”. (Buharija i Muslim)

Hadis br. 10: “Ko klanja sabah-namaz, on je u Allahovoj zaštiti pa - nemojte iskušavati Allahovu izrečenu riječ, jer - ko ubije takvoga čovjeka, njega će Allah tražiti sve dotle dok ga naglavačke ne strovali u Vatru!” (Ibn Madže)

Hadis br. 11: “Ni jedan vjerovjesnik nije preselio na Ahiret a da ga prije toga neko iz njegova ummeta nije predvodio u namazu!” (El-Bezzar)

Hadis br. 12: “Nema ni jednog čovjeka koji nešto pogriješi, pa potom lijepo uzme abdest, te klanja dva rekata i Allaha zamoli za oprost, a da mu Allah neće i oprostiti!” (Ahmed, autori četiri *Sunena* i Ibn Hibban)

Hadis br. 13: “Allah je svakom vjerovjesniku uzeo dušu upravo na mjestu na kojem je on volio da bude i sahranjen!” (Tirmizi)

Hadis br. 14: “Allah je prokleo jevreje i kršćane - oni su mezarove svojih vjerovjesnika uzimali za bogomolje!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 15: “Umrloga, zbog plača živoga za njim, zapahnjuje vrelina!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 16: “Čuvajte se Vatre pa makar i s pola datule - ona će ispraviti ono što se skrivilo, odagnat će ono što umre u čovjeku usljed nečijeg ružnog postupka i gladnom će pridonijeti sitosti!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 17: To je onaj dugi hadis o strogim obavezama različitih oblika davanja, koji bilježi Buhari i dr.

Hadis br. 18: Hadis koji se prenosi od Ibn Ebi Mulejke, u kojem on kaže: “Ebu Bekru es-Siddiku je jedanput ispao povodac i on je devu nastavio udarati rukom. Kad su ga upitali zašto njima nije rekao da mu taj povodac dohvate sa zemlje, on je rekao: “Moj voljeni - Božiji Poslanik - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - naredio mi je da ništa ne tražim od ljudi!” (Ahmed)

Hadis br. 19: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - naredio je Esmi, kćerki Umejsovoj, kad je bila u babinama nakon što je rodila Muhammeda, sina Ebu Bekrova, da se okupa i da svečano izgovara *La ilahe illallah!*” (El-Bezzar, Taberani)

Hadis br. 20: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - upitan je koji je hadž najbolji, pa je rekao: “Masovni i bučni!” (Tirmizi i Ibn Madže)

Hadis br. 21: To je hadis u kojem stoji “da je on poljubio Crni kamen i rekao: “Da nisam vidio Božijega Poslanika kako te ljubi, ja te nikada ne bih poljubio!” (Darekutni)

Hadis br. 22: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - stanovnicima Mekke je poslao proglaš u kojem je stajalo: Nakon ove godine, hadž više neće obaviti ni jedan mnogobožac, niti će *tavaf* oko Ka'be moći činiti nâg čovjek!” (Ahmed)

Hadis br. 23: “Prostor između moje kuće i moga minbera, jedan je od džennetskih perivoja; moj se minber nalazi na jednom od ulaza u Džennet!” (Ebu Ja'la)

Hadis br. 24: To je onaj dugi hadis u kojem se govori o tome kako se Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - zaputio prema kući Ebu'l-Hejsema ibn et-Tejhana; prenosi ga Ebu Ja'la.

Hadis br. 25: "Zlato za zlato, istom mjerom, a srebro za srebro - istom mjerom! Onaj ko bude dodavao na to, i onaj koji bude tražio da mu se doda na to, bit će u Vatri!" (Ebu Ja'la i El-Bezzar)

Hadis br. 26: "Prokletnik je onaj koji vjerniku nanosi kakvu štetu ili koji mu kakvu intrigu pravi!" (Tirmizi)

Hadis br. 27: "U Džennet neće unići škrtac, prepreden varalica, izdajica i zli bogataš, dok će prvi unići u Džennet potčinjen čovjek, ukoliko bude pokoran Bogu i pokoran svome gospodaru!"

Hadis br. 28: "Pravo naslijeđa (el-vela') pripada onome ko te oslobodi ropstva!" (Dija' Makdisi u svom djelu "El-Muhtara")

Hadis br. 29: "Mi (Božiji poslanici) se ne nasljeđujemo. Sve što ostavimo iza sebe - sadaka je!" (Buhari)

Hadis br. 30: "Kad Allah nekog vjerovjesnika daruje kakvim izvorom živčnih prinosa (at'amehu tu'meten), pa potom tog vjerovjesnika uzme k Sebi, to ostaje onima poslije njega!" (Ebu Davud)

Hadis br. 31: "Ne vjeruje u Allaha onaj ko se odrekne svoga porijekla, makar ono i ne bilo cijenjeno!" (El-Bezzar)

Hadis br. 32: "Ti i ono što ti posjeduješ - sve to pripada tvome ocu!" Ebu Bekr kaže: "Pod tim je mislio na izdržavanje oca." (Bejhcki)

Hadis br. 33: “Onaj koji svoje noge bude prašio na Božijem putu - Bog će mu njegove noge zaštititi od Vatre!” (El-Bezzar)

Hadis br. 34: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi...” itd. (Buhari, Muslim i dr.)

Hadis br. 35: “Divan li je rob Božiji i privrženik svojoj porodici - Halid b. el-Velid, jedna od Allahovih sablji koju je On isukao protiv nevjernika i licemjera!” (Ahmed)

Hadis br. 36: “Sunce nije obasjalo boljeg čovjeka od Omera!” (Tirmizi)

Hadis br. 37: “Ko preuzme rukovođenje muslimanskom zajednicom, pa im nekoga za upravitelja odredi protekcijom, na njega će se spustiti Allahovo prokletstvo i Allah od njega neće primiti nikakvo dobročinstvo (la sarfen ve la adlen), sve dok ga ne uvede u Džehennem, a ko nekome nešto dadne iz Allahove zabrani, taj je na nepravedan način povrijedio Allahovu zabran i njega će stići Allahovo prokletstvo!” (Ahmed)

Hadis br. 38: To je hadis koji govori o Maizovu slučaju³⁷ i njegovu kamenovanju; prenosi ga Ahmed.

Hadis br. 39: “Ne ustrajava (u grijehu) onaj koji Boga moli za oprost pa makar se na taj grijeh vraćao i sedamdeset puta na dan!” (Tirmizi)

³⁷ Maiz b. Malik el-Eslemi - ashab Božijega Poslanika, s.a.w.s., kojem je izrečena kazna kamenovanja i za kojeg je Vjerovjesnik, s.a.w.s., rekao: “Pokajao se takvim pokajanjem da bi ono pretežno pokajanje čitave skupine ljudi iz moga ummeta!” Još je rekao: “Išćite od Boga oprost grijeha Maizu!”

Hadis br. 40: To je hadis u kojem stoji “da se je Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad se je radilo o pitanjima ratovanja, savjetovao s muslimanima”. (Taberani)

Hadis br. 41: To je hadis: “Kad je objavljeno: Ko učini kakav grijeh, bit će kažnjen za nj... itd.; bilježe ga: Tirmizi, Ibn Hibban i dr.

Hadis br. 42: “Vi učite ajet: “O, vi koji vjerujete, brinite se o sebi!”... itd.; bilježe ga: Ahmed, četverica autora *Sunena* i Ibn Hibban.

Hadis br. 43: “Šta ti misliš o dvojici s kojim je treći - Allah?!” (Buhari i Muslim)

Hadis br. 44: “Bože moj, oružjem i pošasću!” (Ebu Ja’la)

Hadis br. 45: “Osijedila me je sura Hûd...!” (Darckutni u svom djelu “El-‘Ilel”)

Hadis br. 46: “Širk (ncki, bilo koji, oblik mnogoboštva, op. prev.) je u mom ummetu manje zamjetljiv od mravljeg hoda...!” (Ebu Ja’la i dr.)

Hadis br. 47: “Ja sam rekao: “Božiji Poslaniče, nauči me nečemu što ću izgovarati i kad osvanem i kad omrknem...!” (Hejsem b. Kulejb u svom “Musnedu”, dok se isti hadis kod Tirmizija i drugih nalazi prenesen posredstvom Ebu Hurejre)

Hadis br. 48: “Što češće izgovarajte *La ilahe illallah* i činite *istigfar*, jer Iblis je rekao: “Ja upropastih ljude grijesima, a oni mene upropastiše s *La ilahe illallah* i *istigfarom*!”³⁸ Kad sam to vidio, odlučio sam ih upropaštavati tako što ću ih

³⁸ Istigfar - iskanje od Boga oprost grijeha; izgovarati riječi: Estagfirullah (Allaha molim za oprost svojih grijeha)!

navoditi da slijede porive a da budu uvjereni da postupaju ispravno!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 49: “Kad je objavljeno: “Nemojte svoje glasove dizati iznad glasa Vjerovjesnikova!”, ja sam rekao: “Allaha mi, Božiji Poslaniče, ja ću ti se odsada obraćati samo kao oronuli starac u noći bez mjesečine!” (El-Bezzar)

Hadis br. 50: “Svatom je olakšano ono za šta je stvoren!”

Hadis br. 51: “Ko hotimično nešto slaže na mene, ili opovrgne nešto što sam ja naredio, neka sebi rezervira kuću u Džehennemu!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 52: “Spas i sigurnost islama su u...”; O *La ilahe illallah!*” (Ahmed i dr.)

Hadis br. 53: “Iziđi i glasno reci ljudima: ko posvjedoči da nema drugog boga osim Allaha, siguran mu je Džennet!”, i ja sam izišao pa me je susreo Omer...!” (Ebu Ja‘la. Ovaj hadis je, međutim, upamćen od Ebu Hurejre i vrlo je neobično - *garib džiddan* - da se prenosi i od Ebu Bekra!)

Hadis br. 54: “Dvije vrste ljudi iz moga ummeta neće unići u Džennet - murdžije i kaderije!”³⁹ (Darekutni u svom djelu “El-‘Ilel”)

Hadis br. 55: “Iščite od Boga zdravlje!” (Ahmed, Nesai i Ibn Madže. Hadis ima više nizova prenosilaca i svi započinju s Ebu Bekrom)

³⁹ Murdžije i kaderije - pripadnici vjerovanja da čovjek ne gubi vrijednost svoga vjerovanja ma kakve grijeha činio, odnosno u drugom slučaju (kaderije) da čovjek posjeduje apsolutnu slobodnu volju i da može činiti šta mu je volja, bez ikakvog Božijeg upliva.

Hadis br. 56: “Kad bi Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nešto naumio, rekao bi: Bože moj, opredijeli me za ono što je dobro, Ti mi izaberi!” (Tirmizi).

Hadis br. 57: “Dova za rasterećenje od dūga je: Bože moj, Ti koji otklanjaš brige...!” itd. (El-Bezzar i El-Hakim)

Hadis br. 58: “Svakom tijelu, koje uzraste iz imovine stečene na nepošten način, Vatra je najprimjerenija!” U drugoj verziji ovaj hadis glasi: “Neće unići u Džennet tijelo koje se hranilo haramom!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 59: “Nema ni jednog djelića tijela a da se ne žali na pokvarenost jezika!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 60: “Srednje noći mjeseca ša‘bana Allah se spušta i oprašta grijehc svim ljudima, osim nevjerniku i onome čije srce bude ispunjeno zlobom!” (Darekutni)

Hadis br. 61: “Dedžal će se pojaviti na istoku, u jednoj zemlji koja se zove H●orasan, i za njim će ići narodi čija su lica poput kožom obloženih štitova!” (Tirmizi i Ibn Madže)

Hadis br. 62: “Dato mi je da sedamdeset hiljada uđe u Džennet bez polaganja računa!” (Ahmed)

Hadis br. 63: To je onaj dugi hadis koji govori o šefa‘atu i o tome kako mnoštvo ljudi pristaje za vjerovjesnicima, jednim za drugim; bilježi ga Ahmed.

Hadis br. 64: “Kad bi svi ljudi išli jednim putem a Ensarije drugim, ja bih pošao putem kojim idu Ensarije!” (Ahmed)

Hadis br. 65: “Kurejšije će biti nosioci vlasti (vulatu haze‘l-cmri), pa će oni dobri od njih pristajati uz one dobre, dok će pokvarenjaci pristajati uz pokvarenjake!” (Ahmed)

Hadis br. 66: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pred svoju smrt je posebno upozorio na pažnju prema Ensarijama; rekao je: “Uvažite sve od onoga od njih koji bude činio dobro a onome od njih koji bude činio šta ružno prijedite preko tog njegovog postupka!” (El-Bezzar, Taberani)

Hadis br. 67: “Ja znam jednu zemlju koja se zove Oman - jednu njenu stranu zapljuskuje more - u njoj živi jedna grupa Arapa i kad bi njima došao moj izaslanik, oni ga ne bi gađali strijelama i kamenjem!” (Ahmed, Ebu Ja‘la)

Hadis br. 68: To je hadis u kojem stoji da je Ebu Bekr jedanput naišao pored Hasana, koji se igrao s dječacima, pa ga je digao sebi za vrat i rekao: “Onaj koji je nalik na Vjerovjesnika hoće da bude nalik i na Aliju!” (Bilježi ga Buhari; Ibn Kesir kaže: “Ima status *merfu‘* hadisa⁴⁰ jer svoje uporište ima u njegovim riječima: “Hasan je ličio na Vjerovjesnika!”).

Hadis br. 69: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - obilazio je Ejmenovu majku”. (Muslim)

Hadis br. 70: To je hadis koji govori u pogubljenju onog kradljivca koji se i po peti put vratio krađi. (Ebu Ja‘la i Dejlemi)

Hadis br. 71: To je hadis koji govori o Uhudu. (Tajalisi i Taberani)

Hadis br. 72: “Bijah jedanput s Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i u jednom trenutku vidjeh ga kako nešto tjera od sebe, a ja ništa nisam vidio. “Šta to

⁴⁰ Tj. hadisa koji se s neprekinutim prijenosnim nizom prenosi od samog Vjerovjesnika, a.s.

tjeraš, Božiji Poslaniče?”, upitao sam. “Dunjaluk!”, rekao je. “Ispružio mi se i ja mu rekoh: “Bježi od mene!”, a on mi odgovori: “Ih, ti me onda nećeš ni dostići!” (El-Bezzar. Ovaj hadis bilježi i Ibn Kesir u “Musnedu’s-siddiku” i svrstava ga u kategoriju *merfu‘* hadisa. Međutim, promakli su mu neki drugi hadisi koje ćemo mi pridodati, čime će se namiriti broj hadisa koje navodi Nevevi).

Hadis br. 73: “Ubijte đavola (qird), ma ko to bio!” (Taberani u svom “El-Evsatu”)

Hadis br. 74: “Vodite računa o tome koja ćete staništa nastanjivati, u kojoj ćete zemlji živjeti i kojim ćete putem ići!” (Dejlemi)

Hadis br. 75: “Često donosite salavat na mene, jer je Allah jednog meleka zadužio za moj kabur i kad god neko iz moga ummeta na mene donese salavat, taj će mi melek reći: Taj i taj je ovoga trenutka donio salavat na tebe!” (Dejlemi)

Hadis br. 76: “Džuma do džume je iskupljenje za ono što je između njih, a iskupljenje je i kupanje petkom!” (Hadis bilježi El-Ukajli u svom djelu “Ed-Du‘afa”)

Hadis br. 77: “Vrelina Džehennema će za moj ummet biti kao banja!” (Taberani)

Hadis br. 78: “Čuvajte se laži, jer je laž daleko od vjerovanja!” (Ibn Lal u svom djelu “Mekarimu'l-ahlak”)

Hadis br. 79: “Obraduj Džennetom svakoga ko je učestvovao u Bici na Bedru!” (Darekutni u svom djelu “El-Efrad”)

Hadis br. 80: “Vjera je Allahova teška zastava - ko je taj ko ju je u stanju nositi?!” (Dejlemi)

Hadis br. 81: “Sura Jasin se zove i Hranljiva Univerzalka (mu‘amma mut‘ima!” (Dejlemi i Bejheki u svom “Eš-Šu‘abu”)

Hadis br. 82: “Pravedan i skrušen vladar je sjena Božija i Njegovo koplje na Zemlji - njemu se svake noći i dana u nebo podigne djelo šezdeseterice sasvim iskrenih ljudi (*siddik*)!” (Ebu eš-Šejh, El-Ukajli u svom djelu “Ed-Du‘afa”, te Ibn Hibban u knjizi “Es-Sevab”)

Hadis br. 83: “Musa je upitao svoga Gospodara: ‘Kakva je nagrada onome koji utješi nekoga ko je izgubio svoje dijete?’ Njegov Gospodar mu je odgovorio: ‘Ja ću ga smjestiti u Svoj hlad’”. (Ibn Šahin u svom djelu “Et-Tergib” i Dejlemi)

Hadis br. 84: “Bože moj, osnaži islam Omerom b. el-Hattabom!” (Taberani u svom “El-Evsatu”)

Hadis br. 85: “Nijedna lovina nije ulovljena, nijedna biljka nije potkresana i nijedna žila nije iščupana, osim zbog njezina pomanjkanja *tespiha* (slavljenja Boga!)” (Ibn Rahevejh u svom “Musnedu”)

Hadis br. 86: “Da vam ja nisam poslan kao poslanik, bio bi vam poslan Omer!” (Dejlemi)

Hadis br. 87: “Kad bi stanovnici Dženneta trgovali, trgovali bi platnom!” (Ebu Ja‘la)

Hadis br. 88: “Ko istupi pozivajući narod sebi, ili nekome drugome, a ljudi već imaju onoga ko ih vodi (imam), na njega će se spustiti prokletstvo Boga, meleka i svih ljudi pa - ubijte takvoga!” (Dejlemi u svome “Tarihu”)

Hadis br. 89: “Ko od mene pribilježi kakvo znanje ili hadis, njemu će se pisati nagrada sve dok to znanje ili taj hadis budu trajali!” (El-Hakim u svom “Tarihu”)

Hadis br. 90: “Ko bosonog bude hodio u pokornosti Bogu, Allah ga na Sudnjem danu neće ni pitati za ono što mu je bila stroga dužnost činiti!” (Taberani u svom “El-Evsatu”)

Hadis br. 91: “Ko bi volio da ga Allah svojim hladom zaštiti džehennemskog ključanja i smjesti ga u Svoj hlad, neka ne bude osoran prema vjericima, već neka prema njima bude milostiv!” (Ibn Lal u svom djelu *Mekarimu'l-ahlak*, Ebu eš-Šejh i Ibn Hibban u svom “Es-Sevabu”)

Hadis br. 92: “Ko ujutro nanijeti biti u pokornosti Allahu, Allah će mu taj njegov dan upisati u nagradu, makar i kakav grijeh počinio!” (Dejlemi)

Hadis br. 93: “Nikada jedan narod ne napusti džihad a da Bog taj narod ne uvede u svakojake patnje!” (Taberani u svom “El-Evsatu”)

Hadis br. 94: “U Džennet neće unići onaj koji potvara ljude!” (Dejlemi, no ne navodi njegove prenosioce)

Hadis br. 95: “Nemojte nipošto potcjenjivati ni jednoga muslimana, jer je *mali* musliman kod Allaha veliki!” (Dejlemi)

Hadis br. 96: “Uzvišeni Allah kaže: ‘Ako hoćete Moju milost, budite milostivi prema Mojim stvorenjima!’” (Ebu eš-Šejh, Ibn Hibban i Dejlemi)

Hadis br. 97: “Ja sam upitao Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - o ogrtaču (tj. kolika mu smije biti dužina, op. prev.) i on me uzeo za potkoljenicu. ‘Povećaj mi, Božiji Poslaniče!’, kazao sam ja i on me je uzeo za donji dio potkoljenice. ‘Povećaj još, Božiji Poslaniče!’, kazao sam ja i on je rekao: ‘Nema nikakva dobra u onom što bi bilo niže od toga!’ ‘Onda sam propao, Božiji Poslaniče!’, kazao sam ja i

on je rekao: ‘Ebu Bekre, postupaj u duhu toga, približno, i bit ćeš spašen!’” (Ebu Nu‘ajm u svojoj “El-Hil-ji”)

Hadis br. 98: “Moja ruka i Alijina ruka su jednake u pogledu pravednosti!” (Dejlemi i Ibn Asakir)

Hadis br. 99: “Nemojte zanemarivati traženje utočišta od šcjтана, jer iako vi njega ne vidite, on nije nemaran prema vama!” (Dejlemi, no ne navodi njegove prenosiocе)

Hadis br. 100: “Ko u ime Boga sagrađi džamiju, njemu će Allah sagrađiti kuću u Džennetu!” (Taberani u “El-Evsatu”)

Hadis br. 101: “Ko pojedе nešto od zeleni koja ima neugodan miris neka se nipošto ne primiče džamiji!” (Taberani u “El-Evsatu”)

Hadis br. 102: To je hadis koji govori o dizanju ruku pri početnom tekbiru u namazu, zatim pri pregibanju u namazu (*rukū‘*), spuštanju na sedždu i ustajanju na drugi rekat. Bilježi ga Bejhcki u svom “Sunenu”.

Hadis br. 103: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - jednu devu poklonio je Ebu Džehelu!” (Isma‘ili u svom “Mu‘džemu”)

Hadis br. 104: “Gledanje u Aliju je ibadet!” (Ibn Asakir)

Ebu Bekrovo tumačenje Kur’ana

Ebu’l-Kasim el-Begavi od Ibn Ebi Mulejkc bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je upitan o jednom ajetu, pa je rekao: “Koja li bi me zemlja primila u sebe, i koje li bi me nebo htjelo natkriliti, kad bih o Allahovoj knjizi rekao nešto što Allah nije htio kazati?!”

Ebu Ubejdc od Ibrahima et-Tejmija bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je upitan o 31. ajetu sure ‘Abese: *ve fakiheten ve ebba* (i voće i pića), pa je rekao: “Koje li bi me nebo htjelo natkriliti, i koja li bi me zemlja htjela nositi, ako bih o Allahovoj knjizi rekao ono što ne znam?!”

El-Bejhki i dr. bilježe da je Ebu Bekr upitan o *kelali* (daljnjoj rodbini), pa je rekao: “Reći ću o njoj ono što ja mislim, pa ako bude ispravno, to je od Allaha, a ako bude pogrešno, to je od mene i od šejtana; ja mislim da je daljnja rodbina sve osim djeteta i roditelja!” Kasnije je Omer, kad je postao halifa, rekao: “Mene je, zbilja, stid odbaciti nešto što je rekao Ebu Bekr!”

Ebu Nu‘ajm u svojoj “El-Hil-ji” bilježi riječi El-Esveda b. Hilala; on kaže: “Ebu Bekr je upitao svoje ljude: “Kako vi razumijete ova dva ajeta: *Oni koji govore: ‘Gospodar naš je Allah, pa poslije ostanu pri tome!* (Fussilet, 30) i: *Oni koji vjeruju i svoje vjerovanje ne pomiješaju s nasiljem...* (El-En‘am, 82)?” “Pa potom ustraju u tome”, odgovorili su oni, “i ne budu griješili i svoje vjerovanje ne pomiješaju ni s kakvom pogreškom”. “Dali ste im drugi smisao”, kazao je Ebu Bekr. “Značenje ajeta je sljedeće: Koji reknu: Gospodar naš je Allah, pa ostanu pri tome i više ne iskažu sklonost ni prema kakvom drugom bogu osim Njega, i svoje vjerovanje ne pomiješaju sa širkom (višeboštvom).”

Ibn Džerir od Amira b. Sa‘ada el-Bedželija bilježi riječi koje on prenosi od Ebu Bekra a u vezi s kur‘anskim ajetom: *One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga!* (Junus, 26); on je rekao: “To *više od toga* jest gledanje u Lice Boga uzvišenoga!”

Ibn Džerir bilježi šta je još Ebu Bekr rekao u vezi s kur'anskim ajetom: *Oni koji govore: "Gospodar naš je Allah", pa poslije ostanu pri tome!* (Fussilet, 30); rekao je: "Mnogi ljudi reknu: moj Gospodar je Allah. Međutim, samo onaj koji s tim i umre ostao je pri tome!"

Šta se sve, s pouzdanim prenosiocima, prenosi od Ebu Bekra es-Siddika: njegova riječ, presuda, govor, dova...

El-Lalckai u svojoj "Sunni" od Ibn Omera bilježi sljedeće: "Jedan je čovjek došao kod Ebu Bekra i upitao ga: 'Smatraš li ti da je i blud nešto što je sudbinski određeno?' Kad je odgovorio potvrdno, dotični je rekao: 'Eto, Allah ga je i meni dosudio, pa kako će me onda kazniti zbog toga?!' 'Jakako, sine smrdljive robinje!', kazao mu je Ebu Bekr. 'Samo da ovdje ima koga, ja bih mu sad naredio da ti stuca tvojoj nos!'"

Ibn Ebi Šejba u svom "Musannefu" bilježi predaju od Ibnu'z-Zubejra, koji kaže da je Ebu Bekr, držeći jedanput ljudima govor, rekao i ovo: "O, ljudi, stidite se Allaha! Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ja kada odem u zahod svo vrijeme budem pokriveno glave iz stida od Allaha!"

Abdurrezzak u svom "Musannefu" bilježi od Amra b. Dinara sljedeće: "Ebu Bekr je rekao: 'Stidite se Boga! Allaha mi, ja i kada uđem u zahod svoja leđa prislone uz zid iz stida od Njega!'"

Ebu Davud u svom "Sunenu" bilježi od Ebu Abdullaha es-Sanabihija sljedeće: "Ja sam klanjao akšam-namaz iza Ebu

Bekra es-Siddika i on je, na prvom rekatu poslije Fatihe proučio jednu kratku suru, a na drugom rekatu je proučio: *Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad Si nas već Pravim Putem na putio...*(Alu 'Imran, 8)

Ibn Ebi Hajseme i Ibn Asakir od Ibn Ujejne bilježe sljedeće: “Ebu Bekr je, kad bi nekome izražavao saučešće, govorio: ‘Sa saučešćem nema žalosti, a od žaljenja nema koristi. Smrt je lakša od onog što joj je prethodilo a teža je od onog što iza nje slijedi. Sjetite se samo gubitka Vjerovjesnika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - i vaša će žalost biti manja, a Allah će vam vašu nagradu još povećati!’”

Ibn Ebi Šejba i Darekutni bilježe od Salima b. Ubejda - koji je bio ashab - sljedeće: “Ebu Bekr es-Siddik mi je znao reći: ‘Probudi me prije sabaha, da klanjam noćni namaz!’”

Od Ebu Kilabe i Ebu 's-Sefera se bilježi sljedeće: “Ebu Bekr es-Siddik je govorio: “Zatvorite vrata, da noć provedemo u namazu!”

Bejheki i Ebu Bekr b. Zejjad en-Nejsaburi u svom djelu “Zejjadat” od Huzejfe b. Usejda bilježe sljedeće: “Gledao sam i Ebu Bekra i Omera - šta sve žrtvuju!”, pokušavajući slijediti njihove postupke.

Ebu Davud od Ibn Abbasa bilježi sljedeće: “Ja sam svjedok da je Ebu Bekr es-Siddik rekao: “Slobodno jedite one ribe koje nadete da mrtve plutaju površinom vode!”

Šafija u svojoj knjizi “El-Umm” bilježi da Ebu Bekr nije bio sklon prodaji mesa uživo.

Buhari bilježi da je Ebu Bekr stavio djeda i oca u istu ravan, tj. u pogledu nasljedstva.

Ibn Ebi Šejbe u svom "Musannefu" bilježi, posredstvom Ataa, sljedeću Ebu Bekrovu izjavu: "Djed ima status oca ukoliko nema pravoga oca, a i sinovac ima status sina, u slučaju kad nema pravoga sina!"

Od El-Kasima se bilježi da je kod Ebu Bekra doveden jedan čovjek kojeg se njegov otac odrekao; Ebu Bekr je rekao: "Udari se po glavi, jer ti je u glavi šejtan!"

Od Ibn Ebi Malika se bilježi sljedeće: "Ebu Bekr je, kad bi kome klanjao dženzu, običavao reći: Bože dragi, evo ovog Tvog roba je ostavila i njegova čeljad, i imetak, i familija mu, a grijeh je, bogme, golem a Ti si Opraštač, Milostivi!"

Se'id b. Mensur u svom "Sunenu" bilježi od Omera da je Ebu Bekr dosudio Asima, sina Omera b. el-Hattaba, njegovoj majci; nakon toga je rekao Omeru: "Njen miris, njeno mirisanje i njena nježnost bolji su mu od tebe!"

Bejheki od Kajsja b. Ebi Hazima bilježi sljedeće: "Jedan čovjek je došao kod Ebu Bekra i rekao mu: 'Moj otac mi hoće uzeti svu moju imovinu, da meni ništa ne ostane!' 'Tebi od njegove imovine pripada samo onoliko koliko ti može zadovoljiti tvoje osnovne potrebe!', rekao je Ebu Bekr njegovu ocu, na šta mu je ovaj uzvratilo riječima: 'O, halifo Božijega Poslanika, zar Božiji Poslanik nije rekao: 'I ti i tvoj imetak pripadate tvom ocu!?' 'Da', rekao je Ebu Bekr, 'tako je rekao, no pod tim je mislio na to da je sin dužan materijalno pomagati svog oca!'"

Ahmed bilježi predaju od Amra b. Šu'ajba, koji od svog oca, a on opet od svoga, prenosi da ni Ebu Bekr ni Omer nisu davali pogubiti slobodna čovjeka za ubijenog roba.

Buhari bilježi izjavu Ibn Ebi Mulejke, koji je od svoga djeda pripovijedao da je jedan čovjek ugrizao drugog čovjeka za ruku, pa mu je ovaj poremetio sjekutić; Ebu Bekr je to tako i ostavio, smatrajući da je na taj način račun među njima poravnat!

Ibn Ebi Šejbe i Bejheki bilježe od Ikrima predaju u kojoj se kaže da je Ebu Bekr, za uništenu školjku uha odredio kaznu u visini od petnaest deva. "Nedostatak ušne školjke", kazao je, "skriva kosa i turban!"

Bejheki, i još neki autori, bilježe od Ebu 'Imrana el-Dževnija da je Ebu Bekr opremio vojsku za Šam i na njeno čelo postavio Jezida b. Ebi Sufjana. Neposredno pred polazak, rekao je Jezidu: "Stavljam ti u dužnost deset stvari: nemojte ubijati žene, djecu i oronule starce, nemoj sjeći voće, nipošto nemoj rušiti ono što su ljudi sagradili, i neka ne bude zaklana niti jedna ovca ni deva, osim onome kome i pripada; ni slučajno nemoj da bi gdje potopio kakvu palmu ili je zapalio; ne idi brutalno, i ne budi kukavica!"

Ahmed, Ebu Davud i Nesai od Ebu Berze el-Eslemija bilježe sljedeće: "Ebu Bekr se silno naljutio na nekog čovjeka, tako da mu je ljutnja dostigla krajnji stepen. 'Halifo Božijega Poslanika', rekao sam mu ja, 'daj ga pogubiti!' 'Jao tebi!', kazao je on. 'Na to niko, nakon Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nema pravo!'"

Sejf, u svojoj knjizi "El-Futuh", od svojih šejhova prenosi da su El-Muhadžiru b. Ebi Umejji - koji je u Bici na Jemami bio komandant vojske - prijavljene dvije pjevačice. Jedna je pjevala pjesme u kojima se vrijeđao Vjerovjesnik, i on je naredio

da joj se odsiječe ruka i iščupa joj se sjekutić. Druga se u svojoj pjesmi podrugivala muslimanima, pa je i njoj odredio istu kaznu. Potom mu je Ebu Bekr poslao pismo u kojem je stajalo:

“Čuo sam šta si učinio sa ženom koja je vrijeđala Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i da ti nisi već izrekao kaznu, ja bih ti naredio da je dadneš pogubiti, jer predviđena kazna za ono što se učini vjerovjesnicima nije poput ostalih kazni. Ko od muslimana učini nešto takvo, taj će biti smatran otpadnikom, a ako to učini neko s kim postoji ugovor o miru i nenapadanju, za nj će se smatrati da je iznevjerio dogovor, te se protiv njega može povesti rat.

Onu drugu, onu koja se rugala muslimanima - ako je tvrdila da je u islamu - trebalo je preventivno kazniti i javno je sankcionirati, no bez žešćeg kažnjavanja, a ako je bila nemuslimanka, pa - pobogu, mnogoboštvo koje joj toleriraš mnogo je gore i pogubnije od toga! Da sam ti ja ranije dao uputstva u vezi s ovim stvarima, ti bi sada imao nepritilika! U svakom slučaju, drži se umjerenosti i strogo vodi računa o tome da ne kažnjavaš ljude pretjerano strogim kaznama, jer je nešto takvo i odbojno i grješno, osim u slučaju pravičnog poravnanja (*kisas*)!”

Malik i Darekutni bilježe izjavu Safije, kćerke Ebu Ubejde, u kojoj ona kaže “da je jedan čovjek imao spolni odnos s nevinom djevojkom, pa kad je to i sam priznao, Ebu Bekr je naredio da ga bičuju, a potom ga je prognao u Fedek”.

Ebu Ja‘la od Muhammeda b. Hatiba bilježi sljedeće: “Pred Ebu Bekra je doveden jedan čovjek koji je bio nešto ukrao, a obje su mu noge bile odsječene. Ne znam šta bih ti ja imao drugo”, kazao mu je Ebu Bekr, “doli ono što ti je presudio

Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je naredio da budeš pogubljen. On je tebe najbolje poznao!" Zatim je izdao naredbu, i dotični je pogubljen."

Malik bilježi izjavu El-Kasima b. Muhammeda u kojoj stoji "da je iz Jemena došao jedan čovjek odsječne ruke. Čim je pristigao otišao je kod Ebu Bekra i požalio mu se kako ga je namjesnik Jemena nepravedno osudio. Kako je dio noći provodio u namazu, Ebu Bekr je govorio: "Oca mi tvoga, tvoja noć ne nalikuje noći kradljivca!" Utom su otkrili da nedostaje nakit Esmee bint Umejs, Ebu Bekrove žene, i dotični čovjek se zajedno sa njima dao u potragu za tim nakitom. Govorio je: "Bože, Gospodaru, Ti šćepaj onog koji pokrade čeljad ove dobre kuće!" Nakit su, na koncu, pronašli kod jednog zlatara i on je tvrdio da mu ga je donio onaj čovjek odsječne ruke. Kasnije je to on i sam priznao, ili je neko drugi posvjedočio protiv njega, pa je Ebu Bekr naredio da ga privedu, te mu je odsječena i lijeva ruka. "Boga mi dragog", govorio je Ebu Bekr, "teže mi je pala dova koju je on upućivao protiv samoga sebe, nego to što je ukrao!"

Darekutni bilježi od Enesa da je Ebu Bekr "naredio da se odsiječe ruka koja je ukrala štit čija je vrijednost bila (samo) pet dirhema!"

Ebu Nu'ajm u svom djelu "El-Hil-je" od Ebu Salih bilježi sljedeće: "Kad su, za Ebu Bekrova hilafeta, iz Jemena došli neki ljudi i čuli učenje Kur'ana, stali su plakati. "I mi smo bili isti ovakvi", kazao je Ebu Bekr, "no srca su kasnije ogrubljala". Ebu Nu'ajm kaže: "Tj. ojačala su i smirila se u spoznaji Boga Uzvišenog!"

Buhari od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je govorio: ‘Tražite Muhammeda - mir neka je na nj! - u njegovoj porodici!’”

Ebu Ubejd u svom “El-Garibu” bilježi sljedeće Ebu Bckrove riječi: “Blago onom ko je umro na samom početku islama, prije nego su se pokrenule smutnje!”

Četverica autora hadiskih zbirki i Malik, od Kubejsa bilježe sljedeće: “Kod Ebu Bekra je došla njegova nena, i od njega tražila svoj dio nasljedstva. ‘Po Božijoj knjizi’, kazao joj je on, ‘tebi ne pripada ništa, a ne znam da te nešto sljeduje ni po sunnetu Allahova Vjetrovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - no ti idi kući a ja ću se još raspitati kod ljudi!’ Zatim se počeo raspitivati i Mugira b. Šu‘be mu je rekao: ‘Ja sam bio prisutan kad je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - neni dodijelio šestinu!’ ‘Je li s tobom bio još neko?’, upitao je Ebu Bekr. Na to je ustao Muhammed b. Meslema i rekao isto što i Mugira, te je tako i Ebu Bekr svojoj neni izmirio šestinu ostavštine.”

Malik i Darekutni od El-Kasima b. Muhammeda bilježe sljedeće: “Kod Ebu Bekra su došle dvije nene - majkine i očeve matere - i od nj tražile svoj dio ostavštine, i on je miraz dodijelio majkinoj majci. Na to mu je Abdurrahman b. Sehl el-Ensari - učesnik Bitke na Bedru i blizak rođak plemena Benu Harisa - rekao: “Halifo Božijega Poslanika, dodijelio si onoj koja, da je njezina kćerka umrla, ništa iza nje ne bi naslijedila!” Ebu Bekr je potom taj miraz podijelio na njih dvije!”

Abdurrezzak u svom “Musannefu” od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi slučaj Rifaove žene, koju je on pustio pa se ona nakon njega udala za Abdurrahmana

b. Zubejra. No, kako ovaj nije bio kadar s njom spolno općiti, ona se htjela ponovo vratiti Rifai. Međutim, Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao joj je: “Ne možeš mu se vratiti, sve dok ne osjetiš sjeme ovog čovjeka, i dok on ne osjeti tvoj sekret!”

Ova se mjera nalazi u “Sahihu”, a Abdurrezzak još dodaje: “Ona je tako i dalje ostala kod njega i nakon nekog vremena je ponovo došla kod Poslanika i kazala mu da je s njom polno općio, ali joj on ni nakog toga nije dopustio da se vrati svom prvom mužu. Rekao je: ‘Bože, ako i dalje u njoj bude rasla želja da se vrati Rifai, neka joj ponovni brak s njim ne bude dosuđen!’

Ona se kasnije istim povodom obraćala i Ebu Bekru i Omeru - za vrijeme njihova hilafeta - ali joj ni jedan od njih to nije dopustio!”

Bejheki od Ukbe b. Amira bilježi sljedeće: “Amr b. el-’Âs i Šurhabil b. Hasna su me poslali kao glasnika Ebu Bekru, s odsječenom glavom šamskog patrijarha Benana. Međutim, kad sam ja došao kod njega, on je to osudio. ‘Halifo Božijega Poslanika’, kazao sam ja, ‘pa i oni to čine s nama!?’ ‘O, pa zar se njih dvojica povode za Perzijancima i Bizantijscima?!’, rekao je on. ‘Meni ne treba donositi nikakvu glavu; dovoljno je pismo i poruka!’

Buhari od Kajs b. Ebi Hazima bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je došao kod neke žene po imenu Zejneba, iz plemena Ahmes, pa kad je vidio da ne govori, upitao je šta joj je. ‘Kako je otišla na hadž, zašutjela je!’, kazali su mu. ‘Govori!’, rekao joj je on. ‘Tà, nešto takvo nije dopušteno, tako su radili ljudi prije islama!’ Žena je tada progovorila i upitala ga ko je on. ‘Muhadžir

sam', rekao je. 'Od kojih si Muhadžira?', pitala je dalje ona. 'Od Kurejšija', odgovorio je Ebu Bekr. 'Od kojih Kurejšija?', upitala je. 'Mnogo pitaš', kazao joj je. 'Ja sam Ebu Bekr!'. 'Reci mi onda', kazala je ona, 'od čega zavisi naš opstanak na ovom dobru koje nam je Bog poslao nakon onoga neznaboštva?' 'Bit ćete u tom dobru', kazao je on, 'sve dok vam vođe budu kako treba!' 'Kakve vođe?', pitala je. 'Zar tvoj narod', upitao je on nju, 'nije imao glavešine i ugledne ljude koji su im zapovijedali pa oni slušali njihove zapovijedi?!' 'Da, imao je!', kazala je ona. 'Eto, to su te vođe!', rekao je Ebu Bekr."

Buhari od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: "Ebu Bekr je imao jednog momka koji mu je ubirao dažbine, pa je i on od toga ponekad jeo. Tako je taj momak jedanput donio nešto za jelo i Ebu Bekr je jeo. 'Znaš šta je ovo?', upitao ga je on. Kad je Ebu Bekr upitao šta je, on mu je rekao: 'Ja sam jednom čovjeku nešto gatao prije islama - premda ne znam gatati, samo sam ga varao - i eto, on me je susreo i dao mi to što si sad jeo!' Ebu Bekr je istog časa stavio prst u usta i povratio sve što je bilo u njemu!"

Ahmed u svom "Zuhdu" od Ibn Sirina bilježi sljedeće: "Ne znam ni jednoga koji je hotimično povratio hranu koju je bio pojeo, osim Ebu Bekra! - i onda je ispričao slučaj."

En-Nesai bilježi od Eslema da je Omer jedanput vidio Ebu Bekra kako govori svome jeziku: "Ti si, dakle, taj od koga mi ovise moji plodovi!"

Ebu Ubejd u svom "Garibu" bilježi kako je Ebu Bekr naišao pored Abdurrahmana b. Avfa dok se ovaj prepirao sa svojim komšijom. "Nemoj vikati na svoga komšiju", rekao mu je, "jer će drugi ljudi otići od tebe, a on će ostati!"

Ibn Asakir od Musaa b. Ukbe bilježi da je Ebu Bckr držao govor i tom prilikom rekao: "Sva zahvala pripada Allahu, Gospodar su svih svjetova! Samo Njemu zahvaljujem i samo od Njega pomoć tražim! Molimo ga za lijep prijem u onome što dolazi poslije smrti, jer konac moga života je blizu, a i vašega. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinoga, Kojem nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. On ga je poslao s Istinom, da nam donese radosnu vijest, i da opomene; kao osvjetljavajuću svjetiljku ga je poslao, da opomene onoga ko bude živ, i da se obistini riječ o nevjernicima izrečena.

Onaj ko se bude pokoravao Allahu i Njegovu Poslaniku, taj će biti upućen, a onaj ko im bude neposluš iskazivao skrenut će u očitu zabludu. Savjetujem vam da se bojite Boga i da se držite Božijih propisa koje vam je stavio u dužnost i time vas uputio na Pravi Put. Ono što u sebi sažima svu islamsku uputu, nakon Kelime-i Šhadeta, jest to da slušate i pokoravate se onome ko vam bude na čelu, jer onaj ko se bude pokoravao Bogu i ko se bude pokoravao onima koji budu tražili da se čini dobro, a da se suzbija zlo - taj će biti uspješan i izvršit će svoju dužnost.

Klonite se povoda za strastima, jer će uspjeti samo onaj koji se sačuva strasti, pohlepe i srditosti; i dobro vodite računa o tome da ne budete hvalisavi - tà, čime da se hvališe onaj koji je stvoren od zemnog praha, koji će se ponovo tamo vratiti i kojeg će izjesti crvi; koji je danas živ a sutra mrtav!? Neka to znate svakoga dana, i svakog časa - a čuvajte se dove onoga kome je učinjena nepravda! - i sebe računajte među umrle!

Budite strpljivi, jer svako djelo postiže se strpljivošću. I budite oprezni, jer je opreznost od koristi, i radite jer - djelo se prima! Čuvajte se Božije kazne na koju vas je Bog upozorio i pohrlite k onome za šta je On rekao da je Njegova milost. Shvatite i razumite, bojte se Boga i vodite računa o sebi - eto, Bog vam je pojasnio uzroke propasti onih koji su živjeli prije vas, kao i uzroke spasa onih koji su se spasili.

Bog vam je u Svojoj Knjizi također pojasnio šta vam je sve dopustio a šta zabranio, koja djela voli a koja ne voli; ja tu, ni vama ni sebi, ništa ne mogu učiniti - neka nam je Bog na pomoći! Nema ni snage ni moći, osim kod Njega! Znajte da ćete svome Gospodararu iskazati pokornost samo onim djelima koja iskreno posvetite Njemu, i da ćete tako sačuvati svoju sreću i sebi osigurati zavidan položaj. Sve ono što dobrovoljno poklonite svojoj vjeri, neka vam to bude nafila koja će vas čekati - tako ćete ostati vjerni dobrim precima svojim.

Isplatite nadnicu i kad ste u oskudici, kad i vama samima treba. Zatim, o, Allahovi robovi, razmislite o svojoj braći i svojim prijateljima koji su otišli s ovoga svijeta - oni su stigli na ono što su ranije dali od sebe, i sada su, nakon svoje smrti, na tome: u sreći ili nesreći. Allah, zbilja, nema sudruga i između Njega i bilo kojeg Njegovog stvorenja nema rodbinske veze zarad koje bi mu darovao neko dobro, ili od njega otklonio kakvu teškoću. Takvo nešto postiže se samo time da mu se bude pokorno, da se izvršavaju Njegove zapovijedi. Tà, nikakva dobra nema u ma kakvu dobru ako iza njega slijedi Vatra, niti ima ikakva zla u ma kakvu zlu ako iza njega slijedi Džennet!

Eto, toliko. Allaha molim za oprost i meni i vama. Salavat donesite na vašeg Vjerovjesnika. Mir neka je na njega, i blagoslovi i milost Božija!”

El-Hakim i Bejheki od Abdullaha b. Hakima bilježe sljedeće: “Nama je Ebu Bekr es-Siddik držao govor, pa je najprije izrazio zahvalu Allahu i Njemu primjerenju pohvalu, a zatim je rekao: ‘Savjetujem vam da se bojite Boga, da mu izričete Njemu doličnu pohvalu i da svoje nadanje pomiješate sa strahom, jer Bog Uzvišeni je izrekao pohvalu Zekerijahu i njegovoj čeljadi, pa je rekao: *Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su nam se u nadi i strahu i bili su prema nama ponizni!* (El-Enbija’, 90)

Potom znajte, o, Allahovi robovi, da je Bog vas založio za svoje pravo i da je za to od vas uzeo čvrstu obavezu - On je od vas otkupio ono što je nezatno i kratkotrajno za ono što je obilno i što vječno traje! Vi, eto, kod sebe imate Božiju Knjigu čije svjetlo nikada neće utrnuti i čija se čudesa neće nikada potrošiti: stoga se obasjavajte svjetlom te Knjige i uputstva za život uzimajte iz nje; imajte kod sebe njenoga svjetla - trebat će vam u Danu tmine! Tà, Bog vas je i stvorio zato da Mu ibadet činite i za svakoga od vas je obavezao Plemenite Pisare koji znaju sve šta vi radite! I znajte, o, Allahovi robovi, da vi i dolazite i odlazite s ovoga svijeta prema tačno određenom vremenu koje vama nije poznato. Ako ste u stanju da sav svoj život provedete u bogougodnim djelima, postupite tako; no, to nećete moći, osim s dopustom Božijim. Nastojte što prije učiniti svako Bogu drago djelo prije nego vam istekne vaše životno vrijeme i vrati vas vašim najružnijim djelima! A, eto, neki ljudi misle da će smrt stići samo druge a zaboravljaju da će to zadesiti i njih - vi

nemojte biti takvi! Brzo, zato, brzo - pa, akobogda, spas! Tà, za vama je nečujan tragač koji začas završi posao!”

Ibn Ebi 'd-Dunja, zatim Ahmed u svome “Zuhdu” i Ebu Nu'ajm u svojoj “Hil-ji”, bilježe izjavu Jahje b. Ebi Kesira u kojoj on kaže da je Ebu Bekr u svojoj hutbi rekao: “O, gdje su sada prekrasne ljepote, gdje lica zadivljena svojom mladošću!? Gdje su kraljevi koji sagradiše čitave gradove i njihove utvrde, gdje pobjednici u bitkama!? Svi su se raspali, sve ih je skršilo vrijeme, i svi su otišli u tmine kaburske! Brzo, zato, brzo - pa, akobogda, spas!”

Ahmed u svome “Zuhdu” od Selmana bilježi sljedeće: “Ja sam došao kod Ebu Bekra i rekao mu: ‘Oporuči mi nešto!’ ‘Selmane’, kazao mi je on. ‘Boj se Allaha! Neka znaš da će biti velikih osvajanja i ja, zbilja, ne znam kakav će tvoj udio biti u njima - ja ti ništa od toga neću dati, ni u tebe ni na tebe! - ali znaj da onaj ko klanja pet vakata namaza ujutro ustaje i navečer liježe pod Allahovom zaštitom. Zato nipošto nemoj da bi ubio nekoga ko je u Allahovoj zaštiti pa da tu, u Allahovom zabranu, napraviš prekršaj zbog kojeg bi te On mogao naglavačke strovaliti u Vatru!”

Od Ebu Bekra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi se sljedeće: “Dobri ljudi će sve malo po malo nestajati, i na kraju će ostati samo pljeva, poput one od datule i ječma, za koju Bog uopće neće mariti!”

Se'id b. Mensur u svom “Sunenu” bilježi izjavu Muavije b. Kurre; on kaže da je Ebu Bekr običavao u dovi reći: “Bože moj, učini da najbolji dio moga života bude onaj posljednji, da moje najbolje djelo bude ono s kojim ću završiti sva svoja djela i da mi najbolji dan bude dan u kojem ću Tebe susresti!”

Ahmed u svom "Sunenu" od El-Hasana bilježi sljedeće: "Čuo sam da je Ebu Bekr običavao u dovi reći: 'Bože moj, molim te za ono što će mi biti od koristi na kraju moga puta! Bože moj, daj neka mi posljednje dobro koje ćeš mi dati budu: Tvoje zadovoljstvo i najgornji stepeni Bašča uživanja!'"

Od 'Arfedže se bilježi slijedeće: "Ebu Bekr je rekao: 'Ko može da plače, neka plače, a ko ne može - neka se potruđi da izgleda kao da plače!'"

Od 'Uzre se bilježi "da je Ebu Bekr rekao: 'Dva crvenaća upropastiše žene: zlato i šafran!'"

Od Muslima b. Jesara se bilježi da je Ebu Bekr rekao: "Musliman će, zbilja, za svašta imati nagradu, pa i kad se nogom ubode na kamenčić, i kad mu pukne kaiš na obući, i kad izgubi novac koji mu je bio u novčaniku, pa se prepadne za nj, a potom ga nađe u svojoj postavi!"

Od Mejmuna b. Nehrana se bilježi sljedeće: "Ebu Bekru je donesen jedan gavran iznimno velikih krila. On ga je prevrnuo i rekao: 'Sve što se ulovi, i svaka grana koja se potkreše nekom drvetu, desi se samo zbog pomanjkanja njihova veličanja Boga (*tesbih*)!'"

Buhari u svom "Edebu" i Abdullah b. Ahmed u svom "Zevaidu'z-zuhdu" bilježe od Sanabihija da je on čuo Ebu Bekra kako kaže: "Dova čovjeka koju on uputi za svoga brata po Bogu - biva uslišana!"

Abdullah u svom "Zevaidu'z-zuhdu" bilježi izjavu Ubejde b. Umejra, koju on prenosi od pjesnika Lebida; on kaže: "Ja sam došao kod Ebu Bekra i rekao mu: 'Zar nije sve, osim Boga, lažno?!' 'Tačno', kazao je on. 'A svaki užitak ode u

prazno?!’, nastavio sam ja i on mi je rekao: ‘Nije tačno! Kod Allaha ima užitak koji je neprolazan!’ Kad sam otišao, Ebu Bekr je rekao: ‘Pjesnik je, može bit, izrekao jednu mudrost!?’

O Ebu Bekrovim riječima koje odražavaju njegov veliki strah od Boga

Ebu Ahmed el-Hakim od Muaza b. Džebela bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je pošao obaviti nuždu i u hladu drveta je ugledao grlicu, pa je duboko uzdahnuo. ‘Blago tebi, ptico!’, rekao je. ‘Hraniš se od drveta, sklanjaš se u njegov hlad i ideš prema kraju na kojem te ne čeka polaganje računa! Da je, bogdom, tako i s Ebu Bekrom!”

Ibn Asakir od El-Asme‘ija bilježi slijedeće: “Kad bi neko pohvalio Ebu Bekra, on bi rekao: ‘Bože, Ti mene bolje poznaješ od mene, a opet - ja sebe bolje znadem od njih. Zato me, moj Bože, učini boljim no što oni misle da sam, i oprosti mi ono što oni ne znaju... I nemoj me teretiti za ono što oni govore o meni!”

Ahmed u svom “Zuhdu” od Ebu ‘Imrana el-Dževnija bilježi sljedeće: “Ebu Bekr es-Siddik je rekao: ‘Nekad bih, zbilja, volio biti samo dlaka na boku nekog vjernika!”

Ahmed, također u svom “Zuhdu”, od Mudžahida bilježi sljedeće: “Ibn Zubejr je, kad bi stupio u namaz, usljed velike skrušenosti izgledao kao stabljika! A kazivali su mi da je takav bio i Ebu Bekr!”

Od El-Hasana se bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je rekao: ‘Allaha mi, volio bih da sam ja ovo drvo - da jedu njegove plodove, i da ga posijeku!”

Od Katade se bilježi sljedeće: “Čuo sam da je Ebu Bekr rekao: ‘Volio bih da sam zelena trava, da me stoka popase!’”

Od Damre b. Hubejba se bilježi sljedeće: “Ebu Bekrov sin je bio na samrtni i pogled je sve upravljao prema jednom jastuku. Kad je preminuo, ljudi su rekli Ebu Bekru: ‘Sve je nešto poglédao u jedan jastuk!’ Onda su ga odmaknuli od tog jastuka i pod njim našli pet-šest dinara. Na to je Ebu Bekr udario rukom o ruku i rekao: ‘Svi smo mi Allahovi, i svi ćemo se Njemu vratiti! Hej, ti - ne mislim da ti je koža dovoljno široka za njih!’”

Od Sabita el-Bunanija se bilježi da je Ebu Bekr često navodio sljedeće stihove:

*Ti voljenog tješiš sve dok ga ne uspraviš,
a on sve priželjkuje da ti umreš umjesto njega!*

Ibn Sa‘ad od Ibn Sirina bilježi sljedeće: “Poslije Poslanikove smrti niko se, kao Ebu Bekr, nije toliko plašio nečeg što ne zna, a nakon Ebu Bekra niko se toga nije plašio više od Omera! Ebu Bekr se tako suočio s jednim problemom čije rješenje nije mogao pronaći ni u Kur’anu ni u praksi Božijega Poslanika. Onda je odlučio: ‘Postupit ću po vlastitom nađenju, kako držim da je najbolje, pa ako rješenje bude ispravno - od Allaha je, a ako bude pogrešno - od mene je i ja za to od Boga molim oprost!’”

O Ebu Bekrovu tumačenju snova

Se‘id b. Mensur od Se‘ida b. el-Musejbeja bilježi sljedeće: “Aiša - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - sanjala je kao da su joj u kuću pala tri mjeseca, i taj san je ispričala Ebu Bekru, koji

je ponajbolje umio tumačiti snove. ‘Ako ti je san istinit’, kazao joj je on, ‘onda će u tvojoj kući biti pokopana tri najbolja ljudska bića na Zemlji!’ Kasnije, kad je preminuo Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao joj je: ‘Eto, Aiša, ovo ti je najbolji mjesec!’”

On također bilježi - od Omera b. Šurahbila - sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Sanjao sam kako za mnom ide crno stado a potom, za njim, i bijelo stado, tako da se u njemu crno stado više nije ni primjećivalo!?’ Na to mu je Ebu Bekr rekao: ‘Božiji Poslaniče, crno stado simbolizira Arape koji će islam primiti u velikom broju, dok bijelo stado predstavlja ne-Arape koji će islam primiti u tako velikom broju da se Arapi među tim mnoštvom neće ni primjećivati!’ ‘Tako mi je to jutros protumačio i melek!’, kazao je Poslanik.”

On je, isto tako, on Ibn Ebi Lejle zabilježio sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Sanjao sam da se nalazim na jednom bunaru i iz njega grabim vodu, pa mi na vodu dođe crno stado a potom i stado boje zemlje!’ ‘Hoćeš li da ti protumačim taj san?’, kazao je Ebu Bekr”, i protumačio ga na malopredašnji način.

Ibn Sa‘ad od Muhammeda b. Sirina bilježi sljedeće: “Izuzimajući Vjerovjesnika, snove je, među čitavim islamskim ummetom, najbolje umio tumačiti Ebu Bekr!”

Ibn Sa‘ad od Ibn Šihaba bilježi sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - sanjao je jedan san, pa ga je ispričao Ebu Bekru. ‘Sanjao sam’, rekao je, ‘kako se ti i ja natječemo ko će se ispeti na veću visinu, i ja sam ti umakao za dvije i po stepenice!?’ ‘Božiji Poslaniče’, kazao je Ebu Bekr,

‘kad Allah tebe uzme Sebi, u Svoju milost i oprost, ja ću poslije tebe živjeti još dvije i po godine!’”

Abdurrezzak u svom “Musannefu” bilježi izjavu Ebu Kilabe u kojoj on kaže da je jedan čovjek rekao Ebu Bekru: “Sanjao sam da mokrim krv!”, našta mu je on odgovorio: “Ti prilaziš svojoj ženi i kad ona ima svoje mjesečno pranje; zato se pokaj i više to nemoj činiti!”

*
* *

Bejheki u svom “Delailu” od Abdullaha b. Burejde bilježi sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - poslao je jedan vojni odred, u kojem su bili i Ebu Bekr i Omer, i za zapovjednika imenovao Amra b. el-’Âsa. Kad su došli do mjesta na kojem se predviđala borba, Amr je izdao naredbu da niko ne smije paliti vatru, što je u Omeru izazvalo ljutnju i on je već bio namjerio otići do njega. Međutim, Ebu Bekr mu je to branio. ‘Nije njega Božiji Poslanik tek tako tebi odredio za komandanta!’, rekao mu je. ‘Amr je vrlo vješt ratnik!’ Te njegove riječi su smirile Omera, i on se povukao.”

Bejheki, posredstvom Ebu Ma’sera, odnosno nekih njegovih šejhova, bilježi da je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - rekao: “Ja ponekad na čelo vojnog odreda postavim čovjeka - mada među borcima ima i boljih od njega - stoga što on ima budnije oko i što bolje vlada tehnikom ratovanja!”

*
* *

Halifa b. Hajjat, Ahmed b. Hanbel i Ibn Asakir od Jezida b. el-Esamma bilježe sljedeće: “Vjerovjesnik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - upitao je Ebu Bekra: ‘Jesam li stariji ja ili ti?’ ‘Ti si stariji i časniji’, odgovorio mu je on, ‘ali ja imam više godina!’ Ova predaja ima prekinut niz prenosilaca i spada u red vrlo neobičnih (*garib džiddan*), i pod pretpostavkom da je istinita, upućivala bi na veliku Ebu Bekrovu lucidnost i vanrednu etičnost. Ovaj odgovor je, međutim, poznat kao Abbasov, a zabilježeno je da ga je dao i Se‘id b. Jerbu‘. Taberani ga bilježi u sljedećoj varijanti: “Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - je njega upitao: ‘Koji je od nas stariji?’, i on mu je odgovorio: ‘Ti si i stariji i bolji od mene, a ja sam vremešniji!’”

Ebu Nu‘ajm bilježi kako je Ebu Bekru jednom prilikom rečeno: “Halifo Božijega Poslanika, zbog čega ti učesnike Bitke na Bedru ne imenuješ namjesnicima nekih područja?” “Vidite, ja sam svjestan njihova značaja”, kazao je on, “ali ne bih ih htio uprljati dunjalukom!”

Ahmed u svom “Zuhdu” od Ismaila b. Muhammeda bilježi da je Ebu Bekr vršio neku djelidbu, pa je svakom čovjeku dodijelio jednaku količinu. ‘U istu ravan stavljaj učesnike Bedra i ostale ljude?!’, rekao mu je Omer. ‘Materijalna dobra su dostava’, kazao je Ebu Bekr, ‘a najbolja dostava je ona koja je najobilnija; no, prednost učesnika bitke na Bedru je u kvaliteti koju su oni tamo zaradili!’”

*
* *

Ahmed u svom “Zuhdu” od Ebu Bekra b. Hafsa bilježi sljedeće: “Čuo sam da je Ebu Bekr ljeti postio a zimi mrsio!”

Ibn Sa'ad bilježi sljedeću izjavu Hajjana b. Saiga: "Na Ebu Bekrovu prstenu je bilo ugravirano: *Divan li je moćnik Allah!*"

Kuriozitet: Taberani od Musaa b. Ukbe bilježi sljedeće: "Poznat nam je samo jedan slučaj da su čak četiri pokoljenja iz jedne porodice bili Vjerovjesnikovi savremenici. Te četiri osobe su: Ebu Kuhafe, zatim njegov sin Ebu Bekr es-Siddik, potom Ebu Bekrov sin Abdurrahman a onda i Abdurrahmanov sin Ebu Atik, čije je pravo ime bilo Muhammed!"

Ibn Mendeh i Ibn Asakir od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: "Ebu Bekrov otac je jedini otac nekog Muhadžira koji je primio islam!"

Kuriozitet: Ibn Sa'ad i Bezzar, sa dobrim (hasen) nizom prenosilaca, od Enesa bilježe sljedeće: "Najstariji ashabi Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - bili su: Ebu Bekr es-Siddik i Suhejl b. Amr b. Bejda'!"

Kuriozitet: Bejheki u svom "Delailu" od Esme, kćerke Ebu Bekrovc, bilježi sljedeće: "Kad je oslobađana Mekka, Ebu Kuhafina kćerka je izašla napolje - a oko vrata je imala jednu srebrnu ogrlicu - pa je na nju naišla konjica i neko joj je tu ogrlicu strgnuo s vrata. Čim je Vjerovjesnik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - ušao u Hram, Ebu Bekr je ustao i rekao: 'Preklinjem Allahom i islamom da se vrati ogrlica moje sestre!', ali mu na to niko nije odgovorio. On je to zatim ponovio i drugi put, i opet se niko nije javio. Potom se okrenuo svojoj sestri i rekao joj: 'Trebala si, sestro, bolje čuvati svoju ogrlicu, jer je danas povjerenja među ljudima malo!'"

Kuriozitet: Ja sam osobno vidio rukopis Hafiza Zehebija i u njemu pročitao sljedeće: "Ljudi koji su bili najistaknutiji u nečemu u svom vremenu jesu sljedeći: Ebu Bekr u rodoslovlju,

Omer b. el-Hattab u strogom pridržavanju Božijih propisa, Osman b. Affan u sidu, Alija u sudstvu, Ubejj b. Ka' b u učenju Kur'ana, Zejd b. Sabit u nasljednom pravu, Ebu Ubejde b. el-Džerrah u pouzdanosti, Ibn Abbas u tumačenju Kur'ana, Ebu Zerr u čistoti jezika, Halid b. el-Velid u hrabrosti, El-Hasan el-Basri u vazu, Vehb b. Munebbeh u naraciji, Ibn Sirin u tumačenju snova, Nafi' u učenju Kur'ana, Ebu Hanife u šerijatskom pravu, Ibn Ishak u poznavanju vojnih pohoda, Mukatil u egzegezi, El-Kelbi u kur'anskim kazivanjima, El-Halil u metrici, Fudajl b. 'Ijad u činjenju ibadeta, Sibevejh u gramatici, Malik u nauci, Šafija u razumijevanju hadisa, Ebu Ubejde u grotেকstnostima, Ali b. el-Mudejni u poznavanju bolesti, Jahja b. Me'in u poznavanju ljudi, Ebu Temmam u poeziji, Ahmed b. Hanbel u poznavanju Poslanikove prakse, Buharija u kritičkoj obradi hadisa, Džunejd u tesavvufu, Muhammed b. Nasr el-Mervezi u poznavanju nesuglasja, El-Džebani u poznavanju mu'tezilijskog pravca, El-Eš'ari u apologetici, Muhammed b. Zekerijja er-Razi u medicini, Ebu Ma'šer u astrologiji, Ibrahim el-Kermani u tumačenju snova, Ibn Nebata u govorništvu, Ebu 'l-Feredž el-Asbehani u polemici, Ebu 'l-Kasim et-Taberani u poznavanju porodičnih stabala, Ibn Hazm u egzoterizmu, Ebu 'l-Hasan el-Bekri u izmišljotinama, El-Hariri u mekamatima (vrsta umjetničke proze), Ibn Mendeh u obilju putovanja, El-Mutenebbi u poeziji, El-Mosuli u pjevanju, Es-Suli u šahu, El-Hatib el-Bagdadi u brzini čitanja, Ali b. Hilal u krasnopisu, 'Ata es-Sulejmi u bojaznosti, El-Kadi el-Fadil u stilistici, El-Asme'i u kuriozitetima, Eš'ab u pohlepnosti, Ma'bed u pjevanju, Ibn Sina u filozofiji".

OMER IBNU 'L-HATTAB

Omer b. el-Hattab b. Nufejl b. Abdu 'l-'Uzza b. Rejjah b. Kirt b. Rezzah b. 'Adijj b. Ka'b b. Lu'ej, vođa pravovjernih, otac Hafsin, Kurejšija, Adewijj, El-Fârúk.

Islam je primio šeste godine poslanstva, kad mu je - prema Zehebiju - bilo dvadest i sedam godina. Nevevi kaže: "Omer je rođen trinaest godina poslije 'Godine slona'⁴¹ i spadao je u kurejšijsku aristokraciju. Prije islama bio je njihov glavni pregovarač. Kad bi među njima izbilo sukob, ili kad bi oni s nekim ušli u sukob, njega su upućivali kao svog izaslanika, tj. predstavnika. Isto su činili i kad bi ih neko izazvao na nadmetanje u slavi i hvali.

⁴¹ "Godina slona" - tako je nazvana stoga što je u svom pohodu na Kabu jemenski vladar Ebreha sobom vodio i jednog velikog slona. Po tom velikom događaju, kada je, prema tradiciji, Bog Svojom izravnom intervencijom, predstavljenom u napadu jata ptica na one koji su bili namjerali srušiti "Božiju kuću", tj. Kabu, onemogućio pristup Kabi, kada je napadače uništio kamenjem koje su te ptice bacale na njih, Arapi su računali vrijeme. Bilo je to, prema većini historičara, 571. godine n.e., kad je rođen poslanik Muhammed, a.s.

Islam je primio vrlo rano - nakon četrdeset muškaraca i jedanaest žena. Neki tvrde da je islam primio nakon trideset i devet muškaraca i dvadeset i tri žene, a prema drugima: nakon četrdeset i pet muškaraca i jedanaest žena. Bilo kako bilo, on je islam primio odmah s njegova početka, tako da je to islamu u Mekki bilo veliko pojačanje, čemu su se muslimani silno obradovali.

Prema tome, Omer je jedan od prvih muslimana, jedan je od deseterice kojima je potvrđen Džennet, jedan od pravopostupajućih halifa (el-hulefau'r-rašidûn), jedan od Poslanikove tazbine i jedan je od istaknutih učenjaka i pobožnjaka prve generacije muslimana.

Zabilježeno je pet stotina trideset i devet hadisa koje je prenio od Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Hadise od njega prenose: Osman b. 'Affan, 'Ali b. Ebi Talib, Talha b. 'Ubejdullah, Sa'ad b. Ebi Vekkas, 'Abdurrahman b. Avf, Ibn Mesud, Ebu Zerr, Amr b. Absa i njegov sin 'Abdullah, Ibn 'Abbas, Ibnu'z-Zubejr, Enes, Ebu Hurejre, 'Amr b. el-'Âs, Ebu Musa el-Eš'ari, El-Bera b. 'Âzib, Ebu Se'îd el-Hudri i mnogi, mnogi drugi, kako ashabi tako i ostali - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Sada ćemo, u nekoliko sažetih poglavlja, navesti one najbitnije elemente iz njegove biografije.

*

* *

Tirmizi bilježi od Ibn Omera "da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: 'Moj Bože, osnaži

islam onim koji Ti je draži od ove dvojice ljudi: Omerom b. el-Hattabom, ili Ebu Džehlom b. Hišamom!”

Isti hadis bilježi i Taberani, posredstvom Ibn Mesuda i Enesa - neka ih obojicu obujmi Allahovo zadovoljstvo!

El-Hakim bilježi od Ibn Abbasa “da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Moj Bože, osnaži islam specijalno Omerom b. el-Hattabom!’”

Ovaj hadis bilježi i Taberani u svom “Evsatu” posredstvom Ebu Bekra es-Siddika, a u “Kebiru” posredstvom Sevbana.

Ahmed od Omera bilježi sljedeće: “Pošao sam da se suprotstavim Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - no on je uspio prije unići u mesdžid, te sam ja stao iza njega. On je započeo učiti suru El-Hâkka i ja sam se stao čuditi ljepoti i skladu kur’anskih riječi. Mislio sam: ovaj je, zbilja, pravi pjesnik, baš kako govore Kurejšije! Utom je on proučio: *Kur’an je, doista, govor objavljen plemenitom Poslaniku, a nije govor nikakva pjesnika - kako vi nikako ne vjerujete!* (El-Hakka, 40-41) Tako je svo moje srce prožeo islam!”

Ibn Ebi Šejba od Džabira bilježi sljedeće: “Omer je ovako pričao o svom prelasku na islam: ‘Moju sestru su jedne večeri uhvatili porođajni bolovi pa sam ja izišao iz kuće i ušao pod pokrov Kabe. Utom je došao Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - umotan u dva gruba šala, i ušao u Hidžr.⁴² Tu je dugo ostao u namazu i ja sam tada čuo nešto što nikad ranije nisam čuo. Kad je on izišao odatle, ja sam krenuo za

⁴² Hidžr - poluograđeno krilo, neposredno uz Kabu.

njim i on je upitao: “Ko je to?” “Omer”, rekao sam. “Eh, Omere”, kazao je on, “ne puštaš me ni noću ni danju!” Ja se tu pobjah da me neće prokleti, te rekoh: “Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da si ti Božiji poslanik!” “Omere”, rekao mi je on, “nemoj to obznanjivati!” “Tako mi Onoga koji te s Istinom poslao”, rekao sam, “ja ću to pokazati javno baš onako kako sam javno pokazivao i mnogoboštvo!”

Ibn Sa‘ad, Ebu Ja‘la, El-Hakim, te Bejheki u svom “Delailu”, bilježe od Enesa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - sljedeće: “Omer je krenuo, opasan sabljom, pa ga je susreo jedan čovjek iz plemena Benu Zuhra i upitao ga: ‘Kuda si to naumio, Omere?’ ‘Hoću da ubijem Muhammeda!’, rekao je on. ‘Ako ubiješ Muhammeda’, kazao mu je ovaj, ‘kako ćeš biti siguran od Benu Hašima i Benu Zuhre?!’ ‘Čini se da si i ti postao sabejac⁴³!’, kazao je Omer. ‘Hoćeš li da ti kažem šta se dogodilo?’, upitao je onaj. ‘Tvoj zet i sestra su postali sabejci - napustili su tvoju vjeru!’

Omer je tako krenuo dalje i otišao kod njih dvoga kod kojih se u tom času nalazio i Habbab koji se, čuvši da dolazi Omer, pritajio u kući. Ušavši u kuću, Omer je upitao: ‘Kakvo je to bogoštovlje?’, a oni su bili učili suru Ta-Ha. ‘Ništa drugo’, kazali su oni, ‘do običan razgovor nas dvoga!’ ‘Da, možda, niste postali sabejci?!’, upitao je on i njegov zet je rekao: ‘Omere, šta ako se istina nalazi negdje drugdje, izvan tvoje vjere?!’, našta je Omer skočio prema njemu i bacio ga sebi pod noge. Njegova je sestra pritrčala da brani svoga muža, no on ju je tako snažno udario rukom da joj je lice oblila krv!

⁴³ Sabejac - vatropoklonik; pogrđan naziv za prve muslimane.

Tada mu je ona, onako srdita, rekla: 'Da, istina se nalazi izvan tvoje vjere. Ja svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik!' 'Dajte mi list koji imate kod sebe!', kazao je Omer. 'Dajte, da vidim šta tu piše!'

Omer je, naime, znao čitati. Njegova sestra je rekla: 'Ali, ti si nečist a Kur'an smiju dotaknuti samo oni čisti! Hajde, stoga, okupaj se ili abdest uzmi!' On se onda abdestio, uzeo list i počeo čitati suru Ta-Ha. Kad je došao do ajeta: *Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga osim Mene nema; zato se samo Meni klanjaj i molitvu obavljaj - da bih ti uvijek na umu bio!*, rekao je: 'Recite mi gdje je Muhammed!?'

Kad je čuo šta je rekao Omer, Habbab je ušao kod njih i rekao: 'Raduj se, Omere! Mislim da je ovo postvarenje dove koju je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - u četvrtak navečer uputio za tebe; rekao je: Bože moj, osnaži islam Omerom b. el-Hattabom ili Anrom b. Hišamom!'

Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - u to vrijeme nalazio se u donjem dijelu jedne kuće, u dnu Safe, i Omer je krenuo pravo tamo. Pred vratim te kuće stajali su: Hamza, Talha i još neki ljudi, i Hamza je rekao: 'Eto Omera. Ako mu Allah bude želio dobro, prihvatit će islam, a ako ne, bit će nam ga lahko ubiti!'

Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nalazio se unutra i upravo tada primao Objavu. Nakon toga je izišao i prišao Omeru. Uzeo ga je za pojas i remen od sablje, i rekao mu: 'Omere, ti se, izgleda, nećeš okaniti sve dok Allah i tebi ne najavi poniženje i kaznu, kakve je najavio Velidu b. el-Mugiri!?', našta je Omer kazao: 'Svjedočim da nema drugog

boga osim Allaha i svjedočim da si ti Allahov rob i Njegov poslanik!”

Bezzar i Taberani, zatim Ebu Nu‘ajm u svojoj “Hil-ji” i Bejheki u svom “Delailu”, od Eslema bilježe sljedeće: “Omer nam je ovako ispričao: ‘Ja sam bio najžešći protivnik Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Tako sam jedanput bio na putu iz Mekke - a dan je bio iznimno vruć, s vrelom podnevsom pripekam - kad me je susreo jedan čovjek i rekao mi: “Čudan si ti, Ibnu’l-Hattabe: tvrdiš da si ovo i ono a sabejstvo ti prokljalo usred tvoje kuće!”

“Na šta misliš?!” upitao sam i on mi je rekao: “Pa, sestra ti je postala sabejka!”

Ja sam smjesta krenuo nazad, bezmjerno bijesan, i zalupao na njena vrata.

“Ko je?”, upitali su i ja sam rekao: “Omer”.

Oni su se rastrkali i stali se kamuflirati, tako da su zaboravili jedan list Kur’ana koji su upravo bili čitali. Utom je moja sestra prišla i otvorila mi vrata.

‘Nesretnice’, rekao sam joj, ‘nisi valjda postala sabejka!?’

Tako sam je nečim što mi je bilo u ruci i udario po glavi i njoj je potekla krv; počela je plakati.

‘Ibne’l-Hattab’, rekla mi je, ‘čini što ti je volja - ja sam prihvatila islam!’

Ja sam onda ušao u kuću i sjeo na krevet i tako mi je pogled pao na list Kur’ana.

‘Šta je to?’, upitao sam. ‘Daj mi to!’

‘Nisi ga dostojan’, kazala je ona. ‘Ti se ne čistiš od džunup-luka, a ovo je knjiga koju smiju dotaknuti samo oni čisti!’

Tu sam se zadržao kod nje dok mi ona nije dala onaj list, pa kad sam ga razmotao, vidio sam - na njemu piše: U ime Allaha, Milostivog, Svemilosnog! Tako sam, kad god sam naišao na neko Allahovo ime, osjetio strah, te sam list bacio. Onda sam se malo presabrao i ponovo ga uzeo; čitao sam: *Allaha slavi ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji*. Opet sam osjetio strah, no nastavio sam čitati sve dok nisam došao do riječi: *Koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika*. Tada sam rekao: "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha...". Oni su pohrlili prema meni, govoreći: 'Muštuluk! Božiji Poslanik je u ponedjeljak uputio dovu Bogu; rekao je: "Moj Bože, osnaži islam onim od ove dvojice koji Ti je miliji: Ebu Džehlom b. Hišamom ili Omerom b. el-Hattabom!"

Onda su mi kazali da se Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nalazi u jednoj kući, u donjem dijelu Safe i ja sam otišao tamo i pokucao na vrata.

'Ko je?', upitali su i ja sam rekao: 'Omer b. el-Hattab!'

Kako im je moje neprijateljstvo prema Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - bilo odveć poznato, niko se od njih nije usuđivao otvoriti mi vrata, sve dok Poslanik nije rekao: 'Otvorite mu!' Potom su me dvojica ljudi uzela za mišice i tako me odvela do Božijega Poslanika.

'Pustite ga!', rekao je on i uhvatio me za krajeve moje košulje. Privukavši me sebi, rekao mi je: 'Primi islam, Ibne'l-Hattab! Bože, uputi ga!'

Ja sam tada izgovorio šehadet i muslimani su tako glasno izgovorili tekbir da se to svuda uokolo razleglo po Mekki, premda su se bili sastali tajno. Ja nisam htio gledati kako neko

biva izložen stalnom maltretiranju a da to i ja ne iskusim, da se to i mene ne dotakne. Stoga sam odmah otišao kod svoga dajdže, Ebu Džehla b. Hišama, koji je bio ugledan čovjek, i pokucao mu na vrata.

‘Ko je?’, upitao je on i ja sam mu rekao: ‘Ibnu’l-Hattab. Primio sam islam!’

‘Nisi, valjda?!’, kazao je on i zalupio mi vrata.

‘Ovo nije ništa!’, pomislio sam ja i otišao do jednog kurejševičkog velikaša. Pozvao sam ga i on je izišao preda me, pa kad sam i njemu rekao ono što sam rekao svom dajdži, i on se vratio u kuću zalupivši vratima.

‘Ovo nije ništa!’, pomislio sam. ‘Muslimane tuku a ja sam, evo, toga pošteđen!’

Onda me jedan čovjek upitao: ‘Želiš li da se vijest o tvome islamu pročuje?’, i kad sam odgovorio da želim, on mi je rekao: ‘Kad ljudi posjedaju u Hidžru, ti priđi tome i tome - jednom koji ništa nije mogao zadržati u sebi - i reci mu “u povjerenju” da si prihvatio islam. Taj čovjek malo o čemu može šutjeti!’

Ja sam tako otišao tamo, a ljudi se bijahu već sakupili u Hidžru, i onome “u povjerenju” rekao da sam prešao na islam! ‘Zbilja si to učinio?!’, upitao je on i kad sam mu potvrdio, on je viknuo: ‘Ibnu’l-Hattab primio islam!’ Oni su onda svi nahrnuli prema meni i mi smo se počeli tući - svi se bijahu sjatili na mene.

‘Kakva je to gungula?’, upitao je moj dajdža.

‘Omer je postao sabejac!’, kazali su oni i on se onda ispeo na Hidžr i svojim rukavom im stavio do znanja da on pod svoju zaštitu uzima svoga sestrića. Tako su se sustegnuli od mene, no

ja nisam mogao gledati da se ijedan musliman suoči s kakvom torturom a da to i ja ne iskusim. ‘Ovo na šta ja nailazim nije ništa!’, mislio sam, te otišao kod svoga dajdže i rekao mu: ‘Neću tvoju zaštitu!’ Nakon toga neprestano sam bio izložen torturama, sve dok Allah nije islam učinio snažnim!”

Ebu Nu‘ajm u svom “Delailu”, te Ibn Asakir, bilježe od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - sljedeće: “Upitao sam Omera zbog čega je prozvan Farukom⁴⁴, i on mi je ovako rekao: ‘Hamza je tri dana prije mene primio islam, i ja sam bio ušao u Harem i vidio kako Ebu Džehl žureći prilazi Vjerovjesniku i kako ga počinje grditi i vrijeđati. Neko je to prenio Hamzi i on je odmah dohvatio svoj lúk i došao u Harem. Zašao je u krug Kurejšija u kojem se nalazio i Ebu Džehl. Tu se, baš ispred njega naslonio na lúk i pogled upro u nj, tako da je Ebu Džehl u njegovom pogledu prepoznao zlo.

‘Šta je tebi, Ebu Ammara?’, upitao ga je, našta je on podigao lúk i njime ga tako udario po obrazu da ga je rasjekao. Ebu Džehlu je potekla krv i Kurejšije su, pribojavajući se još većeg zla, prišle da ih izmire.

Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - krio se u kući Erkama el-Mahzumija i Hamza je otišao tamo i primio islam.

Tri dana nakon toga ja sam bio negdje pošao i u putu sam naišao na jednog čovjeka iz plemena Mahzum.

‘Jesi li i ti napustio vjeru svojih predaka’, upitao sam ga, ‘i pošao za Muhammedom?’

⁴⁴ Faruk (El-Faruq) - dosl. onaj koji razlučuje nešto od nečega.

‘Ako i jesam’, kazao je on, ‘pa učinio je to i neko ko ti je bliži od mene!’

‘A ko to?!’, upitao sam, i on mi je rekao: ‘Tvoja sestra i zet!!’

Ja sam iz tih stopa krenuo k njima i kod njih našao zaključana vrata. Kako sam bio čuo neko mrmoljenje iznutra, kad su mi otvorili vrata i kad sam ušao, upitao sam: ‘Šta je to? Šta sam to čuo kod vas?’

‘Ništa nisi čuo!’, kazali su oni. Tako je naš razgovor postajao sve oštrij dok ja svoga zeta nisam uhvatio za glavu i udario ga tako da mu je počela teći krv. Utom mi je prišla moja sestra i uzela mene za glavu. ‘Da, čuo si to što si čuo’, rekla je, ‘pa eto, šta hoćeš sad?’

Vidjevši krv, ja sam se malo zastidio, te sam sjeo i rekao im: ‘Dajte mi tu knjigu!’

‘To je knjiga koju smiju dotaknuti samo oni koji su čisti!’, kazala je moja sestra. ‘Ako si iskren, onda ustani i operi se!’

Ustao sam i oprao se, pa se vratio i opet sjeo. Oni su mi zatim izvadili jedan list i ja sam na njemu pročitao: U ime Boga, Milostivog, Svemilosnog! ‘Čista i lijepa imena!’, rekao sam i nastavio čitati: *Ta-Ha. Mi tebi ne objavljujemo Kur’an da bi ti nesretan bio...*, sve do riječi: *Njemu pripadaju imena najljepša.*

To je na meni ostavilo snažan dojam; rekao sam: ‘Zar Kurejšije od ovog bježe?!’

Zatim sam upitao gdje se nalazi Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! ‘U Erkamovoj kući’, rekla je moja sestra i ja sam otišao tamo i pokucao na vrata. Oni su se svi sakupili na jedno mjesto i kad ih je Hamza upitao šta im je,

kazali su: ‘Omer!’ ‘Neka je Omer!’, rekao je on. ‘Otvorite mu! Ako nam pristupi, prihvatit ćemo ga a ako se okrene protiv nas, ubit ćemo ga!’

To je čuo i Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pa je i on izišao, i Omer je tu izgovorio šehadet. Oni koji su se nalazili tu u toj kući tako su glasno izgovorili tekbir, da su ih mogli čuti i oni napolju!

‘Božiji Poslaniče’, rekao sam ja, ‘zar nismo mi na Istini?!’ ‘Jesmo!’, kazao je on i ja sam upitao: ‘Čemu onda skrivanje?!’

Zatim smo izišli napolje, u dva reda poredani. U jednom sam bio ja, a u drugome Hamza. Tako smo ušli u Harem. Kad su ugledali mene i Hamzu Kurejšije su se tako okaharile kao nikad prije. Tada me Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nazvao ‘Farukom’.”

Razlog je, dakle, bio taj što je Omer javno pokazao svoj islam i što je povukao oštru liniju između Istine i zablude.

Ibn Sa‘ad od Zekvana bilježi sljedeće: “Upitao sam Aišu ko je Omera nazvao ‘Farukom’, i ona mi je rekla: ‘Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji!’”

Ibn Madže i Hakim od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: “Kad je Omer primio islam, došao je Džibril i rekao: “Muhammede, Omerovom islamu su se obradovali (i) stanovnici nebesa!”

El-Bezzar i Hakim (koji to svrstava u kategoriju vjerodostojnih, sahih, predaja) bilježe od Ibn Abbasa sljedeće: “Kad je Omer primio islam, mnogobošci su rekli: ‘Oni su se sada izjednačili sa nama!’ Allah je tada objavio: *O, Vjerovjesniče, dovoljan ti je Allah i vjernici koji te slijede!*” (El-Enfal, 64)

Buharija od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: “Otkako je Omer primio islam, mi smo otada uvijek bili jaki!”

Ibn Sa‘ad i Taberani bilježe izjavu Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - : “Omerov islam bio je pobjeda, njegova hidžra bila je pomoć a njegovo vršenje hilafeta milost. Ja pamtim vrijeme kad nismo smjeli klanjati prema K‘abi; tako je bilo sve dok Omer nije prešao na islam, pa kad je on postao musliman, on im se tako snažno suprotstavio da su nas konačno pustili da klanjamo!”

Ibn Sa‘ad i Hâkim od Huzejfe bilježe sljedeće: “Kad je na islam prešao Omer, islam je bio poput dolazećeg čovjeka koji se samo sve više približavao, a kad je ubijen Omer, islam je postao poput odlazećeg čovjeka koji se samo više i više udaljavao!”

Taberani od Ibn Abbasa - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: “Prvi koji je javno pokazao svoj islam bio je Omer b. el-Hattab!”

Niz prenosilaca ovog hadisa je dobar, vjerodostojan (sahih hasen).

Ibn Sa‘ad od Suhejba bilježi sljedeće: “Čim je Omer primio islam, on ga je odmah javno obznanio i počeo otvoreno pozivati k njemu. Mi smo onda u halkama posjedali oko Ka‘be i oko nje činili *tavaf*⁴⁵; osjećali smo se ravnim onima koji su se osorno odnosili prema nama i dijelom smo im uzvraćali istom mjerom s kojom su nas oni napadali!”

⁴⁵ Tavaf - obilaženje oko Kabe, jedan od hadžskih propisa koji je bio poznat i Arapima prije islama.

Ibn Sa'ad od Eslema, Omerovog roba, bilježi sljedeće: "Omer je islam primio u mjesecu zu'l-hidždže, šeste godine poslanstva. Bilo mu je dvadeset i šest godina."

Omerova hidžra

Ibn Asakir od Alije bilježi sljedeće: "Ne znam nikoga ko hidžru nije učinio tajno, izuzev Omera b. el-Hattaba. Kad je on naumio učiniti hidžru, opasao je sablju, stavio na rame lûk i u ruci ponio bunt strijela. Tako je otišao do Ka'be u čijem predvorju su bili sve sami kurejševički prvaci, sedam puta učinio *tavaf*, kod Mekami Ibrahima⁴⁶ klanjao dva rekata a onda prišao Kurejšijama, svakoj halki pojedinačno, i rekao im: 'Nakaznih li lica! Ko želi da ga njegova majka oplakuje, da mu dijete siročić ostane, a žena udovica, neka iziđe preda me iza ove tamo doline!' Niko, međutim, nije pošao za njim!"

El-Bera - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: "Prvi muhadžir koji nam je došao bio je Mus'ab b. Umejr, zatim Ibn Umme Mektum, pa Omer b. el-Hattab s dvadesetericom jahača. Mi smo ga upitali: 'Šta je s Božijim Poslanikom?' 'Ide za mnom!', kazao je i nedugo iza toga stigao je i Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - u društvu Ebu Bekra - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!"

⁴⁶ Mekami Ibrahim - dosl.: mjesto Ibrahimova stajanja; mjesto na kojem je stajao poslanik Ibrahim, tragovi Ibrahimovih stopala vidljivo otisnutih u kamenu; obilježje uz koje se klanja jedan poseban namaz u sastavu ukupnih hadžskih zaduženja.

Nevevi kaže: “Omer je bio s Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - u svim njegovim borbama. Također je bio jedan od onih koji su s Poslanikom ostali postojani u Bici na Uhudu!”

Hadisi koji govore o Omeru, mimo onih koje smo naveli pri iznošenju podataka iz životopisa Ebu Bekra es-Siddika

Buharija i Muslim od Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Jedanput sam sebe sanjao u Džennetu, kad pored nekog dvorca bijaše neka žena, uzima abdest. “Čiji je ovo dvorac?!”, upitah ja i oni mi rekoše da je Omerov. Tu mi je, Omere, naumpala tvoja ljubomora, pa sam se okrenuo i otišao!” Omer je na to zaplakao. “Zar da budem ljubomoran na tebe, Božiji Poslaniče?!”, kazao je.”

Buharija i Muslim bilježe predaju od Ibn Omera u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Sanjao sam kako pijem mlijeko, tako da sam vidio da mi curi iz noktiju, a onda ga dadoh i Omeru!” ‘Kako to tumačiš, Božiji Poslaniče?’, upitali su ga i on je rekao: ‘Znanje!’”

Buharija i Muslim bilježe od Ebu Se‘ida el-Hudrija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - sljedeće: “Čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Sanjao sam kako se preda me izlažu neki ljudi koji su na sebi imali košulje. Kod nekih su one bile do prsa a kod

nekih ispod toga. Kad mi je pokazan Omer, njegova košulja je bila tako dugačka da ju je vukao po zemlji!’ ‘Kako si to protumačio, Božiji Poslaniče?’, upitali su ga i on je rekao: ‘Vjera!’”

Buharija i Muslim od Sa‘ada b. Ebi Vekkasa bilježe sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “O, Ibne’l-Hattab! Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, šejtan te nikada nije vidio da ideš jednim klancem a da on nije pošao drugim!”

Buharija od Ebu Hurejre bilježi sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “U narodima koji su bili prije vas bilo je ljudi kojima su otkrivane suštine pojavnosti (muhaddesûn), pa ako u mome ummetu bude i jedan takav, bit će to Omer!”

Ovdje se misli na posebno nadahnute ljude (mulhemûn).

Tirmizi od Ibn Omera bilježi da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Allah je učinio da se istina nađe i na Omerovom jeziku i na njegovom srcu!”

Ibn Omer kaže: “Nikada se nije desilo da su svi drugi govorili jedno, a Omer drugo, a da Objava nije potvrdila ono što je govorio Omer!”

Tirmizi bilježi predaju od Ukbe b. Amira - koju Hakim uvrštava u kategoriju vjerodostojnih (sahih) predaja - u kojoj se kaže: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Kada bi poslije mene bio još jedan vjerovjesnik, bio bi to Omer b. el-Hattab!’”

Ovaj hadis bilježi i Taberani preko Ebu Se‘ida el-Hudrija i Ismeta b. Malika. Ibn Asakir ga bilježi od Ibn Omera.

Tirmizi bilježi sljedeću predaju od Aiše: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Zbilja sam gledao kako šejtani - i džinni i ljudi - bježe od Omera!’”

Ibn Madže i Hakim od Ubejja b. Ka'ba bilježe sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Prvi kome će Bog prići bit će Omer; njega će prvog pozdraviti, prvog njega uzeti za ruku i uvesti ga u Džennet!’”

Ibn Madže i Hakim od Ebu Zerra bilježe sljedeće: “Čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Allah je učinio da se istina nađe i na Omerovom jeziku, i u srcu njegovu!’”

Ovaj hadis bilježi i Tabcrani preko Omera b. el-Hattaba, Bilala, Muavije b. Ebi Sufjana i Aiše - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! - dok ga Ibn Asakir bilježi od Ibn Omera.

Ibn Meni' u svom “Musnedu” od Alije - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: “Mi, ashabi Muhammedovi, nismo imali nimalo dvojbe da Omerovim jezikom zbori andeoski clemenat (sekinet)!”

Bezzar od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “Omer je svjetiljka stanovnika Dženneta!”

Ibn Asakir ovaj hadis bilježi od Ebu Hurejre i S'aba b. Džessame.

Bezzar bilježi predaju od Kudame b. Maz'ûna, koju on prenosi od svoga amidže Osmana b. Maz'ûna, koji kaže: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ovo je zatvarač svake smutnje!’” - i rukom pokazao na

Omera. "Sve dok se on nalazi među vama, između vas i svakih smutnji bit će jedna vrata čvrsto zaključana!"

Taberani u svom "Evsatu" od Ibn Abbasa bilježi sljedeće: "Vjerovjesniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - došao je Džibril i rekao mu: 'Prenesi selam Omeru i reci mu da je njegova srdžba čast a da je njegovo zadovoljstvo nečim - presuda!'"

Ibn Asakir od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: "Šejtan strahuje od Omera!"

Ahmed, posredstvom Burejde, bilježi da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: "Šejtan, zbilja, strahuje od tebe, Omere!"

Ibn Asakir, posredstvom Ibn Abbasa, bilježi sljedeće: "Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Na nebu nema ni jednog meleka koji ne poštuje Omera, kao što ni na Zemlji nema šejtana koji ga se ne plaši!'"

Taberani u svom "Evsatu" bilježi sljedeću Ebu Hurejrinu izjavu: "Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: "Allah se općenito diči svima onima koji su na Arefatu, a Omerom se diči posebno!"

Sličan hadis zabilježen je i u "Kebiru" od Ibn Abbasa.

Taberani i Dejlemi od Fadla b. Abbasa bilježe sljedeće: "Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Poslije mene će Istina biti s Omerom, gdje god on bude!'"

Buharija i Muslim od Ibn Omera i Ebu Hurejre - neka ih obojicu obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: "Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao

je: ‘Sanjao sam da se nalazim na jednom bunaru, gdje je bila jedna kofa, i da sam iz bunara zahvaćao onoliko koliko je Allah htio, a onda je kofu preuzeo Ebu Bekr i njome zahvatio jednom ili dvaput i u tom njegovom zahvaćanju bilo je neke slabosti, Allah mu oprostio! Potom je došao Omer (b. el-Hattab), pa je on stao vaditi vodu, a pritom kofa u njegovoj ruci poprimi velike razmjere. Nisam vidio ni jednog genijalca da to čini tako vješto kao on. Tako je napojio sve ljude, nakon čega su oni polijegali po odmorištu!’”

Nevevi u svom “Tehzibu” kaže: “Učenjaci misle da je to bila aluzija na Ebu Bekrov i Omerov hilafet; na znatno proširenje prostora islama i na dominaciju islama u vrijeme Omerove uprave.”

Taberani bilježi sljedeću Sudejsinu izjavu: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Od kako je Omer primio islam, šejtan ga nikada nije susreo a da se nije strovalio naglavačke!’”

Ovaj hadis bilježi i Darekutni u svom “Efradu” posredstvom Sudejse i Hafse.

Taberani od Ubejja b. K‘aba bilježi sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: “Džibril mi je rekao: ‘Kad Omer umre, čitav će islam plakati za njim!’”

Taberani u svom “Evsatu” bilježi sljedeću izjavu Ebu Se‘ida el-Hudrija: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ko naljuti Omera mene je naljutio, a ko Omera zavoli mene je zavolio! Allah se općenito diči svim onima koji se u arefatskoj noći nađu na Arefatu, a Omerom se diči posebno. Allah nije poslao ni jednog vjerovjesnika a da u

njegovom narodu nije bilo onih kojima su otkrivane suštine pojavnosti (muhaddesûn), pa ako u mom ummetu bude i jedan takav, bit će to Omer!’ ‘Allahov Vjerovjesniče’, upitali su prisutni, ‘šta znači biti *muhaddes*?’⁴⁷ ‘Znači to da njegovim jezikom govore meleki!’, kazao je Poslanik”.

Niz prenosilaca ovog hadisa je dobar (hasen).

Šta su ashabi i prvi muslimani rekli o Omeru

Ebu Bekr es-Siddik - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: “Meni na svijetu nema dražega čovjeka od Omera!”

Ovo bilježi Ibn Asakir.

Ebu Bekru je, u njegovoj smrtnoj bolesti, neko rekao: “Šta ćeš kazati svome Gospodaru što si Omera imenovao halifom?” “Kazat ću mu:”, rekao je, “Za halifu sam im imenovao najboljeg od njih!”

Ovo bilježi Ibn Sa‘ad.

Alija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: “Kad se dobri ljudi spomenu - Omer njih sve znatno nadvisuje! Mi nismo isključivali mogućnost da Omerovim jezikom govori andeoski elemenat (sekinet)!”

Ovu izjavu bilježi Taberani u svom “Evsatu”.

Ibn Omer - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: “Od kako je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - preselio na drugi svijet, nisam vidio nikoga ni oštrijeg ni plemenitijeg od Omera!”

⁴⁷ Dosl.: onaj kome se nešto govori, sugerira.

Ovo bilježi Ibn Sa'ad.

Ibn Mesud - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: "Kad bi se Omerovo znanje stavilo na jedan tas, a znanje svih živih ljudi na Zemlji na drugi, pretegnulo bi Omerovo znanje. Ljudi su vjerovali da je s njim otišlo devet desetina znanja!"

Ovo bilježi Taberani u svom "Kebiru", te Hakim.

Huzejfe - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: "Kao da je svo ljudsko znanje bilo oličeno u Omerovom domu!" On još kaže: "Tako mi Boga, ne znam niti jednog čovjeka koji se u pogledu onoga što Bog nalaže nije obazirao baš ni na čiji prigovor, osim Omera!"

Aiša - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - spomenuvši Omera rekla je: "Plijenio je, Allaha mi, kao niko drugi!"

Muavija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: "Ebu Bekr nije želio ovaj svijet, pa ni on nije htio njega. Omera je, međutim, ovaj svijet htio, no on nije htio njega. Mi smo se, pak, sasvim zaglibili u njemu!"

Ovo bilježi Zubejr b. Bekkar u svom djelu "El-Muveffekijat".

Džabir - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: "Alija je ušao kod Omera, koji je ležao umotan u smrtnoj odjeći, i rekao: "Neka te obujmi milost Božija! Nakon Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - najviše bih volio stati pred Boga s djelima ovog pokrivenog!"

Ovo bilježi Hakim.

Ibn Mesud - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - kaže: "Kad se spomenu dobri ljudi - Omer ih sve nadvisuje!"

Omer je od svih nas najbolje poznao Allahovu knjigu i najbolje je razumijevao Allahovu vjeru!”

Ovo bilježe Taberani i Hakim.

Kad su Ibn Abbasa upitali o Ebu Bekru, rekao je: “Bio je sav poput jednog dobra!”, a kad je upitan o Omeru, rekao je: “Bio je poput oprezne ptice koja misli da joj je na svakom putu postavljena zamka!” Za Aliju je rekao: “Pun odlučnosti, nepokolebljivosti, znanja i smjelosti!”

Ovo je zabilježeno u djelu “Tujurijât”.

Taberani od Umejra b. Rebi‘e bilježi kako je Omer b. el-Hattab jedanput upitao Ka‘ba el-Ahbara kakvim ga on vidi.

“Vidim te poput željeznog roga!”, rekao mu je Ka‘b.

“A šta ti je taj željezni rog?!” , upitao je Omer.

“Oštar vladar”, kazao je Ka‘b, “koji se ne obazire ni na čiji prigovor kad je posrijedi neki Božiji propis”.

“A zatim?”, upitao je Omer.

“Zatim će”, rekao je Ka‘b, “poslije tebe doći halifa kojeg će ubiti jedna nasilna skupina!” “A zatim?”, upitao je Omer.

“Zatim će biti nesreće!”, rekao je.

Ahmed, Bezzar i Taberani od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježe sljedeće: “Omer u četiri slučaja ima prednost u odnosu na druge:

- a) kad se raspravljalo o zarobljenicima s Bedra, on je tražio da se pogube i Allah je objavio: *I da odluka već nije izrečena...* (El-Enfal, 68);
- b) u pogledu hidžaba: on je od Vjerovjesnikovih žena tražio da se pokriju, na šta mu je Zejneba rekla:

“Okani nas se, Ibne’l-Hattab, tà Objava silazi kod nas, u našim kućama!” Iza toga Allah je objavio: *Pa kada od njih budete nešto tražili...* (El-Alzab, 53);

- c) po Vjerovjesnikovoj dovi: “Moj Bože, ojačaj islam Omerom!” i
- d) po svom stavu u pogledu Ebu Bekra: on je bio prvi koji ga je priznao za halifu!”

Ibn Asakir od Mudžahida bilježi sljedeće: “Mi smo pričali da su za vrijeme Omerove uprave šejtani bili okovani i da su, nakon što je on ubijen, pušteni na slobodu!”

On od Salima b. Abdullaha bilježi ovo: “Kako Ebu Musa ne bijaše ništa čuo za Omera, otišao je kod jedne žene u čijoj se nutrini nalazio šejtan⁴⁸, pa je nju upitao znade li šta o Omeru. ‘Sačekaj dok mi dođe moj šejtan!’, rekla je ona, pa kad je on došao, upitala ga je za Omera i on joj je rekao: ‘Ostavio sam ga umotana u neku odjeću, hrani deve koje su date na ime zekata. Ni jedan šejtan ne ugleda tog čovjeka a da se ne strovali na nos. Melek se nalazi između njegovih očiju a Duh Svetosti govori njegovim jezikom!’”

*

* *

Sufjan es-Sevri kaže: “Griješi onaj koji smatra da je Alija bio preči za hilafet od Ebu Bekra i Omera. I ne samo to - onaj koji iznosi takvu tvrdnju time imputira grijeh i Ebu Bekru, i Omeru, i Muhadžirima, i Ensarijama!”

⁴⁸ Tj. džinn.

Šurejk kaže: “Niko u kome ima dobra ne stavlja Aliju ispred Ebu Bekra i Omera!”

Ebu Usame kaže: “Znate li vi ko je Ebu Bekr, ko je Omer?! Njih dvojica - to su otac i majka islama!”

Dž'afir es-Sadik kaže: “Ja nemam ništa s onim ko Ebu Bekra i Omera ne spominje samo po dobru!”

Omerove podudarnosti s Objavom

Neki tvrde da takvih slučajeva ima više od dvadeset.

Ibn Mirdevejh bilježi sljedeću Mudžahidovu izjavu: “Omer je pokatkad zauzimao određen stav kojega bi potom Kur'an verificirao!”

Ibn Asakir od Alije bilježi sljedeće: “U Kur'anu, zbilja, ima i Omerovih stavova!”

On, također, s neprekinutim nizom prenosilaca, bilježi sljedeću Ibn Omerovu izjavu: “Nikada se nije dogodilo da su svi drugi zastupali jedno, a Omer drugo stajalište o nečemu a da Kur'an nije potvrdio ono što je zastupao Omer!”

Buharija i Muslim bilježe Omerovu izjavu: “Moje riječi su u tri slučaja bile podudarne s Objavom moga Gospodara:

1. Ja sam rekao: “Božiji Poslaniče, zašto ne bismo mjesto na kojem je stajao Ibrahim (Mekâmu Ibrâhîm) uzeli kao prostor na kojem ćemo klanjati?!” , pa je objavljeno: *Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!* (El-Bekare, 125)
2. Rekao sam: “Božiji Poslaniče, kod tvojih žena dolaze kako čestiti, tako i oni drugi ljudi, pa držim da bi bilo

uputno da im rekneš da se pokriju!”, i tim povodom je objavljen ajet kojim se ženama naređuje pokrivanje.

3. Sve Vjerovjesnikove žene su pokazivale ljubomoru i ja sam im rekao: “Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati umjesto vas boljih žena od vas!”, pa je tako i objavljeno (Et-Tahrim, 5)!”

Muslim bilježi sljedeću Omerovu izjavu: “Moje mišljenje se triput podudarilo s Objavom moga Gospodara: u vezi s hidžabom, u vezi sa zarobljenicima s Bedra i u pogledu mjesta na kojem je stajao Ibrahim!”

U ovom se hadisu navodi i četvrti slučaj.

Nevevi u svom “Tehzibu” kaže: “Kur’an je verificirao njegov stav u pogledu zarobljenika s Bedra, u pogledu hidžaba, mjesta na kojem je stajao Ibrahim, te u pogledu zabrane alkohola”. On navodi i peti slučaj, naznačen u hadisu koji se nalazi u “Sunenu” i u Hakimovom “Mustedreku”, u kojem stoji da je Omer rekao: “Moj Bože, izreci nam jasan propis o alkoholu!”, pa je Allah objavio njegovu zabranu.

Ibn Ebi Hâtim u svom komentaru Kur’ana navodi sljedeću Encsovu izjavu: “Omer je rekao: ‘Moje su se riječi četiri puta podudarile s Objavom moga Gospodara. Tako sam, kad je objavljen ajet: *Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo* (El-Mu’minun, 12), rekao: “Pa, neka je uzvišen Allah, najljepši stvoritelj!”, i te su riječi i objavljene!”

U ovom hadisu naveden je i šesti slučaj. Hadis, inače, ima i drugi niz prenosilaca, koji ide preko Ibn Abbasa, i ja sam ga naveo u tefsiru “El-Musned”.

U knjizi “Odlike dvojice imama” (Fadâilu ’l-imâmejn) Ebu Abdullaha Šejbanija stoji: “Omerove riječi su se podudarile s Objavom njegova Gospodara na dvadeset i jednom mjestu”. Pritom je navedeno ovih šest slučajeva.

Sedmi slučaj bio je u vezi s Abdullahom b. Ubejjom, što se od Omera bilježi vjerodostojnom predajom. On kaže: “Kada je umro Abdullah b. Ubejj Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pozvan je da mu klanja dženazu i ja sam mu prišao, stao pred njega i rekao mu: ‘Zar ćeš klanjati dženazu Allahovu neprijatelju, sinu Ubejjevu, koji je tom i tom prilikom to i to rekao?!’ Tako mi Boga, malo iza toga objavljeno je: *I nijednom od njih, kad umre, nemoj klanjati dženazu...!* (Et-Tevba, 84)

Osmi slučaj je ajet: *Pitaju te o vinu...* (El-Bekare, 219)

Deveti slučaj je ajet: *O, vi koji vjerujete, ne približavajte se namazu dok ste u pijanom stanju!* (En-Nisa’, 43). Ova dva ajeta su istovrsna s ajetom iz sure El-Maide, pa se mogu tretirati jednim slučajem. Treći ajet je naveden u prethodnom hadisu.

Deseti slučaj: Nakon što je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - bio učestao moliti se za oprost grijeha nekim ljudima, Omer je rekao: “Isto im je!” Allah je potom objavio: *Isto im je, molio ti oprosta za njih ili ne molio...!* (El-Munafikûn, 6)

Ovo bilježi Taberani od Ibn Abbasa.

Jedanaesti slučaj: Kad je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - konsultirao ashabe u vezi s izlaskom na Bedr, Omer je sugerirao izlazak. Tada je objavljeno: *Kad te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo...* (El-Enfal, 5)

Dvanaesti slučaj: Kad se Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - savjetovao sa svojim ashabima u pogledu potvore na njegovu ženu Aišu, Omer ga je upitao: “Ko te je oženio njome, Božiji Poslaniče?” “Allah”, rekao je on. “Pa zar misliš”, kazao je Omer, “da bi te Allah u njoj prevario?! Uzvišen neka si Ti, to je velika potvora!” Tako je potom i objavljeno.

Trinaesti slučaj se odnosi na post kad se Omer probudio pred zoru i imao odnos sa svojom ženom, što je u početku islama bilo zabranjeno. Iza toga je objavljeno: *Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama...* (El-Bekare, 187)

Ovo bilježi Ahmed u svom “Musnedu”.

Četrnaesti slučaj vezan je za ajet: *Ko je neprijatelj Džibrilu...*. Ovaj slučaj bilježi Ibn Džerir i drugi, s različitim verzijama. U ovom smislu najprihvatljivija je ona verzija koju je zabilježio Ibn Ebi Hatim od Abdurrahmana b. Ebi Lejle, u kojoj stoji da je neki jevrejin susreo Omera i rekao mu: “Onaj Džibril kojeg spominje vaš Poslanik naš je neprijatelj!” Omer mu je na to rekao: “Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikailu - pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju!” (El-Bekare, 98). Iste ove Omerove riječi su potom spuštene kao Objava!

Petnaesti slučaj odnosi se na ajet: *I tako mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate...* (En-Nisa', 65). Taj događaj bilježe Ibn Ebi Hatim i Ibn Mirdevejh od Ebu 'l-Esveda, koji kaže: “Dvojica su ljudi imali nekakav spor kod Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pa je on presudio među njima. Na to je onaj

kojem presuda nije išla u prilog rekao: ‘Hajdemo kod Omera b. el-Hattaba!’, te su otišli kod njega.

Onaj je rekao: “Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - u našem sporu presudio je u moju korist, a onda je ovaj rekao: ‘Hajdemo kod Omera!’ ‘Je li, zbilja, tako bilo?!’, upitao je Omer i ovaj drugi je potvrdio da jeste. ‘Sačekajte tu, sad ću ja!’, kazao je Omer i ubrzo došao sa sabljom u ruci te onoga koji je rekao da dođu kod njega sasjekao, dok se onaj drugi okrenuo i otišao kod Božijega Poslanika. ‘Božiji Poslaniče’, rekao mu je, ‘Omer je, Boga mi, ubio onoga koji je bio sa mnom!’ ‘Nisam vjerovao da će se Omer usuditi ubiti vjernika!’, kazao je Poslanik. Potom je objavljeno: *I tako mi Gospodara tvoga oni neće biti vjernici...* Na taj način ubistvo onoga čovjeka učinjeno je opravdanim a Omer nije osuđen zbog njega. Ovu predaju podupire i jedna druga predaja koju sam naveo u tefsiru “El-Musned”.

Šesnaesti slučaj vezan je za traženje dopusta pri ulasku u kuću. Naime, njegov momak je ušao kod njega dok je on spavao, pa je rekao: “Moj Bože, zabrani ulaženje!”⁴⁹ Nakon toga objavljen je ajet koji regulira ulaženje u tuđe kuće.

Sedamnaesti slučaj jesu njegove riječi o jevrejima: “Oni su narod sklon potvorama!”

Osamnaesti slučaj vezan je za ajet: *Bit će ih mnogo od naroda drevnih, a mnogo i od kasnijih!* (El-Vaki‘a, 39-40). Ovaj događaj bilježi Ibn Asakir u svojoj “Hronici” od Džabira b. Abdullaha, što je bilo i povod objavi ajeta.

⁴⁹ Tj. bez prethodno dobijenog dopuštenja.

Devetnaesti slučaj odnosi se na izuzimanje iz Objave ajeta koji je bio objavljen: A ako blud počine starac i starica...!

Dvadeseti slučaj: Omer je, kada je Ebu Sufjan upitao: “Ima li toga i toga?”, rekao: “Nikada mu nećemo odgovoriti!”, što je ponovio i Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Taj događaj bilježi Ahmed u svom “Musnedu”.

Ovome se može dodati i ono što bilježi Osman b. Se‘id ed-Darimi u svojoj knjizi “Odgovor džehmijama”, posredstvom Ibn Šihaba i Salima b. Abdullaha. Tu stoji da je K‘abu ‘l-Ahbar rekao: “Teško vladaru Zemlje od Vladara nebesa!”, na šta je Omer dodao: “Osim onoga koji sam sa sobom obračun svodi!” “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša”, rekao je K‘abu ‘l-Ahbar, “te se riječi nalaze u Tevratu! Zbilja sam ih tamo pročitao!” Na te njegove riječi Omer je pao na sedždu.

U Ibn Adijjevom “Kamilu” zabilježena je jedna predaja od Abdullaha b. Nâfi‘a - koji se, inače, uvrštava u red slabih (*da‘îf*) prenosilaca - gdje on navodi svog oca koji je o Omeru ispričao sljedeće: “Učeci ezan, Bilal je izgovarao: Ešhedu en la ilahe illallah, Hajje alessalah!, i Omer mu je rekao: “Reci prije toga: Ešhedu enne Muhammeden resulullah!” Na to je Vjerovjesnik rekao Bilalu: “Reci onako kako je rekao Omer!”

O Omerovim kerametima⁵⁰

Bejheki i Ebu Nu‘ajm, svaki u svom djelu “Delailu ‘n-nubuvveh”, zatim El-Lalekai u svom “Šerhu ‘s-sunneh”,

⁵⁰ Kerameti - naročite odlike koje Bog podaruje nekim Svojim vjernim robovima.

Dirakuli u “Fevaidu”, Ibnu ’l-A‘rabi u “Keramatu ’l-evlija” i El-Hatib u “Ruvatu ’l-Malik” bilježe sljedeću izjavu koju Nafi prenosi od Ibn Omera: “Omer je otpremio jednu vojsku i na njeno čelo postavio čovjeka po imenu Sarija. Tako je Omer jedanput držao govor i iznenada stao vikati: ‘Sarija, brdu!’ Tako je viknuo tri puta i kasnije, kad je stigao glasonoša te vojske, Omer ga je upitao kako su prošli. ‘Vodo pravovjernih’, kazao je on, ‘bili smo već poraženi kad smo začuli neki glas koji je tri puta viknuo: “Sarija, brdu!” Mi smo zatim svoja leđa okrenuli brdu i Allah je njima nanio poraz!’ Neko je tada rekao Omeru: ‘Pa, ti si, Omere, tako vikao!’”

Brdo kod kojeg se Sarija tada nalazio zove se Benhaund i nalazi se na ncarapskom području. Ibn Hadžer u svojoj “Isabi” kaže da je niz prenosilaca ove predaje - dobar (*hasen*).

Ibn Mirdevejh bilježi, posredstvom Mejmuna b. Mehрана, sljedeću Ibn Omerovu izjavu: “Omer je jednoga petka držao džumansku hutbu, pa je u jednom trenutku odstupio od teme i povikao: ‘Sarija, brdu! Ko vuka gaji, nasilje čini!’ Na to su se ljudi zgledali među sobom i Alija im je rekao: ‘Sigurno će se objelodaniti ovo što je rekao!’ Kad je Omer završio, ljudi su ga upitali o tome i on je rekao: ‘U trenutku mi je odnekud nadošlo da mnogobošci nanose poraz našoj braći, koji bijahu prolazili pored jednog brda, pa - ukoliko bi prišli tom brdu, imali bi neprijatelja samo sa jedne strane, a ako bi prošli dalje, nastradali bi. Tako mi se otrgnulo ono što tvrdite da ste čuli!’”

Mjesec dana iza toga došao je glasonoša i ispričao kako su oni toga dana čuli Omerov glas, “pa smo prišli brdu”, rekao je, “i Allah nam je tako dao pobjedu!”

Ebu Nu‘ajm u svom “Delailu” bilježi sljedeću izjavu Amra b. el-Harisa: “Omer (b. el-Hattab) je, stojeći na minberu i držeći nam džumansku hutbu, u jednom trenutku prekinuo govor i dvaput ili triput viknuo: ‘Sarija, brdu!’, a onda se ponovo vratio svome govoru. Neki od tu prisutnih su rekli: ‘Poludio je! Zbilja je skrenuo s pameti!’ Abdurrahman b. Avf, koji nije sumnjao u Omerovu razboritost, prišao mu je i rekao: ‘Nemam riječi za one koji su počeli govoriti da si skrenuo s pameti, no sam si im dao povoda za to! Dok si držao govor, iznenada si stao vikati: “Sarija, brdu!” O čemu je, dakle, riječ?!’ ‘Bogami, nisam mogao time vladati!’, kazao je Omer. ‘Vidio sam ih kako se bore kod jednog brda i kako im neprijatelj prilazi i sprijeda i straga, pa se nisam mogao suzdržati da ne rekнем: “Sarija, brdu!”, kako bi prišli brdu!’

Kasnije je došao Sarijin izaslanik noseći sljedeću poruku: “Neprijatelj nas je napao u petak i mi smo s njim zametnuli borbu, a kad je bilo vrijeme džuma-namaza (i Sunce prešlo na drugu polovicu neba), čuli smo kako je neko dva puta viknuo: ‘Sarija, brdu!’, pa smo prišli brdu. Od tog trenutka mi smo preuzeli inicijativu i imali je sve dok ih Allah nije porazio i poubijao ih!”

Oni koji su ga objeđivali, govorili su: ‘Pustite čovjeka, vidite da je udaren!’”

Ebu ‘l-Kasim b. Bišran u svom djelu “Fevaid”, posredstvom Muse b. Ukbeta i Nafi‘a, bilježi sljedeću Ibn Omerovu izjavu: “Omer b. el-Hattab je jednog čovjeka upitao kako se zove i on mu je rekao: ‘Džemre (Žeravica)’. ‘Čiji si sin?’, pitao ga je dalje Omer i on je rekao: ‘Ibn Šihabov (Sina buktinje)’. ‘Od kojeg plemena?’, pitao je Omer i on je rekao: ‘Od Hurke

(plamen)'. 'Gdje ti se nalazi kuća?' 'U Harri (vulkansko tle)'. 'U kojem dijelu?' 'U Plameniku!' 'Idi svojima', rekao je Omer. 'Izgorješe ti!'

Čovjek se, zbilja, vratio nazad i zatekao svoje - bijahu pogorjeli!"

Sličnu predaju bilježi Malik u svom "Muvetta'u" posredstvom Jahje b. Se'ida, a bilježi je i Ibn Durcjd u djelu "El-Ahbaru 'l-mensura", zatim Kelbi u svom "Džami'u" i drugi.

Ebu 'š-Šejh u svojoj knjizi "El-'Azameh" bilježi sljedeće: "Kazivao nam je Ebu 't-Tajjib a njima je kazivao Ali b. Davud, njima Abdulfettah b. Salih, njima Abdullah b. Salih, njima Ibn Lchi'a, navodeći riječi Kajs b. el-Hadždžadža koji je slušao sljedeće kazivanje:

"Kad je osvojen Egipat tamošnje je stanovništvo, na jedan dan u jednom njihovom mjesecu, došlo kod Amra b. el-'Âsa i reklo mu: 'Vladaru, ovaj naš Nil ima jedan svoj adet i hoće teći samo ako se on obavi!' 'O čemu se radi?', upitao je Amr. 'Kad prođe jedanaest noći ovoga mjeseca', rekli su, 'mi nađemo jednu mladu djevojku, lijepo privolimo njene roditelje da nam je dadnu i obučemo je u najljepše haljine, stavimo na nju najljepši nakit, i bacimo je u Nil!' 'Takvo nešto je u islamu nezamislivo!', kazao je Amr. 'Islam poništava ono što je ranije bilo!'

Oni su tako postupili po njegovom naputku ali - Nil tada nimalo ne nadode, i stanovnici odmah počeh razmišljati o selidbi. Kad je Amr sve to vidio, pismeno se, u vezi s tim, obratio Omru b. el-Hattabu i on mu je u svom odgovoru napisao sljedeće: 'Pravo si im ono rekao: islam, zbilja, poništava sve što je bilo prije njega!'

U pismo koje je poslao Amru, Omer je metnuo i jednu ceduljicu, i poručio mu: ‘Ovu ceduljicu koju ti šaljem unutar ovoga pisma, baci u Nil!’

Dobivši Omerovo pismo, Amr je uzео onu ceduljicu i otvorio je; na njoj je pisalo: Od roba Božijega, Omera b. el-Hattaba, vođe pravovjernih, rijeci Nil u Egiptu: Rijeko, ako nadolaziš svojom voljom nemoj više nadolaziti, a ako time upravlja Allah, onda ja molim Jedinoga i Silnoga da učini da opet nadodeš!

Amr je potom tu ceduljicu bacio u Nil, dan prije Raspeća, i oni su ujutro osvanuli, kad - Allah je dao da Nil samo te noći nadode za šesnaest lakata! Tako je Allah Egipćanima trajno dokinuo njihov raniji običaj!”

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Tarika b. Šihaba: “Jedan čovjek je Omeru nešto govorio i pritom mu ponešto lagao, pa kad god bi on takvo što rekao, Omer je govorio: ‘To zadrži! To zadrži!’ ‘Sve što sam ti ispričao, istina je’, kazao mu je na kraju taj čovjek, ‘izuzev onoga što si mi rekao da zadržim!’”

El-Hasan kaže: “Ako je iko raspoznavao laž koja mu je govorena, raspoznavao ju je Omer b. el-Hattab!”

Bejheki u svom “Delailu” bilježi sljedeću izjavu Ebu Hudbe el-Humsija: “Do Omera je stigla vijest da su Iračani kamenjem gađali svoga namjesnika, pa je izišao srdit i kad je stupio u namaz, pri obavljanju namaza je napravio propust. Nakon završenog namaza je rekao: ‘Moj Bože, oni su meni napravili zbrku, pa napravi i Ti njima zbrku: daj da im za namjesnika dođe mladić iz plemena Sekaf koji će se prema njima odnositi na predislamski način: neće slušati šta mu govore čestiti ljudi, niti će ikome od njih oprostiti kakav nevaljal’ čin!’”

“Mislim”, kaže Ebu Hudba, “da je aludirao na Hadždžadža!”

Ebu Lehî'a, međutim, kaže: “Hadždžadž nije tada rođen!”

Crtice iz Omerova života

Ibn Sa'ad bilježi sljedeću izjavu Ahnefa b. Kajsa: “Sjedili smo pred Omerovim vratima kad je tuda prošla jedna mlada djevojka. Neki su rekli: 'Ropkinja vođe pravovjernih!' 'Nije ona ropkinja vođe pravovjernih!', kazao je on. 'Takvo što njemu nije dopušteno; ta djevojka spada u Allahovu imovinu!' 'A šta je vođi pravovjernih dopušteno od Allahove imovine?', upitali smo mi. 'Omera od Allahove imovine sljeduju samo dvojce haljine', kazao je, 'jedne zimske i jedne ljetnje; zatim odjeća za hadž i umru, te sredstva za izdržavanje njega i njegove porodice u visini srednje imućna čovjeka iz plemena Kurejš. U svemu drugome sam kao i svi drugi muslimani!”

Huzejme b. Sabit kaže: “Kada bi Omer imenovao nekoga namjesnikom, on bi mu to naimenovanje potvrdio i pismeno. Pritom bi mu postavio i uvjete: da neće jahati tovarnog konja, da neće jesti masno meso, da neće nositi prefinjenu odjeću i da svoja vrata neće zatvarati pred onima koji budu imali kakvih potreba, ta da će, ako nešto od toga prekrši, ponijeti sankcije!”

Ikrima b. Halid, uz još neke druge, kaže: “Hafsa, Abdullah i drugi ukućani su se obratili Omeru i rekli mu: 'Bilo bi dobro da jedeš malo bolju hranu - bio bi snažniji u promicanju Istine!' 'Da li svi tako mislite?', upitao je, i oni su rekli da misle. 'Razumijem šta mi želite reći', kazao je Omer, 'međutim, ja

sam svoja dva prijatelja ostavio na jednom putu, pa ako napustim njihov put neću doći do njihove kuće!”

Ikrima još kaže: “Ljude je zadesila velika suša i Omer te godine nije pojeo ništa ni masno ni skupo!”

Ibn Mulejka kaže: “Utbe b. Ferkad je spomenuo Omeru kako jede slabu hranu, pa mu je Omer rekao: ‘Hej, zar da pojedem svoja dobra na ovome svijetu, zar da u njima ovdje uživam!’”

Hasan kaže: “Omer je jedanput ušao kod svoga sina Asima i zatekao ga kako jede meso. ‘Šta je to?!’, upitao ga je i on mu je rekao: ‘Poželjeli smo ga!’ ‘Pa, zar sve ono što poželiš i pojedesh?!’, kazao je Omer. ‘Čovjeku je dovoljno rasipnosti da jede samo ono što voli!’”

Eslem kaže: “Omer je rekao: ‘Ih, da mi je sad svježe ribe!’, i ja sam - kaže on - uzео njegovu devu i polahko krenuo. Išao sam četiri sata u jednom pravcu i isto toliko nazad. Kupio sam korpu svježih riba, pa kad sam ih donio otišao sam do deve i okupao je. Utom je došao Omer. ‘Idi ti, da ja pregledam devu!’, rekao je i stao je razgledati. ‘Zaboravio si joj oprati ovaj znoj ispod ušiju!’, kazao je. ‘Životinja se namučila zbog Omerova hira! Ne, Boga mi, Omer ti neće okusiti te korpe!’”

Katade kaže: “Omer je - a bio je halifa! - nosio jednu vunenu džubu koja je dijelom bila zakrpana kožom. Išao je trgovima i o ramenu nosio bič kojim je prevaspitavao nevaljalce. Kad bi našao kakvo oporeno predivo ili košpice, uzimao ih je i ubacivao ih ljudima u kuće, da ih iskoriste!”

Enes kaže: “Na Omerovoj košulji sam, među plečkama mu, vidio četiri zakrpe!”

Ebu Osman el-Nehdi kaže: “Na Omeru sam vidio ogrtač zakrpljen kožom!”

Abdullah b. Amir b. Rebi‘a kaže: “Obavio sam s Omerom hadž - nigdje nije razapeo nikakav šator, samo bi na drvo bacio kakav haljetak ili prostirku i sebi tako pravio hlad!”

Abdullah b. ‘Isa kaže: “Na Omerovom licu su se od plača mogle nazrijeti dvije crne pruge!”

Hasan kaže: “Omer bi u svome virdu⁵¹ znao naići na neki ajet koji bi ga srušio; potom bi taj ajet danima ponavljao!”

Enes kaže: “Jednom sam ušao u neku bašču, pa sam čuo Omera kako s druge strane - jer između nas bijaše jedan zid - govori: ‘Omer ibnu ‘l-Hattab, vođa pravovjernih - bah, bah! Bogme, Ibne‘l-Hattab, ili ćeš se zbiljski bojati Boga, ili će te Bog, posigurno, kazniti?!”

Abdullah b. Amir b. Rebi‘a kaže: “Vidio sam Omera kako sa zemlje podiže slamku i reče: ‘Eh, da sam ja ova slamka, da bogdom nisam bio ništa, da me moja mati ni rodila nije!”

Abdullah b. Omer b. Hafs kaže: “Omer je jednom sebi za vrat stavio neku mješinu i tako je nosao, pa kad su ga upitali zašto to čini, rekao je: ‘Zadivio me moj ego, pa ga naumih malo uniziti!”

Muhammed b. Sirin kaže: “Omeru je došao njegov zet i od njega zatražio da mu dadne nešto sredstava iz državne

⁵¹ Virđ - određeni kur‘anski stavci koje neka osoba uči svakodnevno u svrhu svog duhovnog snaženja; dnevna zadaća koju neko sam sebi uzme u obavezu, ili to od njega zatraži njegov učitelj. Virđ se može sastojati i od izabranih Poslanikovih dova ili dova koje su se iskristalizirale kroz muslimansku praksu.

blagajne (Bejtu 'l-mal), i Omer ga je za to dobro ukorio. 'Hoćeš da ja Allaha susretnem kao nevjeran vladar?!', rekao mu je i onda mu, iz vlastitoga imetka, dao deset hiljada dirhema!"

Neha'î kaže: "Omer se, i kad je bio halifa, bavio trgovinom!"

Encs kaže: "One godine kad je bila velika suša Omeru je od ulja počeo krčati stomak - budući je sebi bio uskratio maslo - pa ga je on pritisnuo prstom i rekao: 'Eto, nemamo ničega drugoga, sve dok ljudi ne prežive ovu nevolju!"

Sufjan b. Ucjne kaže: "Omer b. el-Hattab je rekao: 'Najdraži mi je onaj čovjek koji mi ukaže na neki moj nedostatak!"

Eslem kaže: "Vidio sam kako Omer b. el-Hattab uze konja za jedno a sebe za drugo uho i kako onda skoči konju na leđa!"

Ibn Omer kaže: "Nisam nikada vidio Omera da se naljutio pa se potom pred njim spomenuo Allah, ili se on pobojavao da mu neko ne odgovori kur'anskim ajetom, a da nije odustao od onoga što je bio naumio!"

Bilal je upitao Eslema: "Kako vi doživljavate Omera?" "Kao najboljega čovjeka!", rekao je. "Ali, kada se naljuti, onda je to nešto golemo!" Bilal mu je na to rekao: "Kad bih se ja našao kod njega kad se za nešto naljuti, proučio bih nešto iz Kur'ana i njegova bi srdžba minula!"

El-Ahves b. Hakim prenosi sljedeću izjavu svoga oca: "Pred Omera je izneseno meso sa maslom i on je odbio to tako jesti. 'I jedno i drugo se može odvojeno koristiti kao smok!', rekao je."

Sva ova predanja zabilježio je Ibn Sa'ad. On, također, od El-Hasana bilježi sljedeće: "Omer je rekao: 'Isto mi je: ili da sâm popravim stanje naroda, ili da narodu promijenim vladara!"

O Omerovom fizičkom izgledu

Ibn Sa'ad i Hakim bilježe od Zerra sljedeće: “Na bajram sam izišao zajedno sa stanovnicima Medine i vidio sam Omra: ide bosonog, šcjh, proćelav, tamnosmeđ, nezgrapan, tako visok da je odozgor gledao na ljude, kao da je bio jahač.”

Vakidi kaže: “Ne znamo da je Omer bio tamnosmeđ. Doduše, moguće da ga je vidio one godine kad je bila velika suša, jer se boja Omerova tijela, usljed jčenja ulja, tad bila pomiješala!”

Ibn Sa'ad bilježi Ibn Omerov opis Omra: “Čovjek bijele puti, s izraženim crvenilom, visok, proćelav i sijed.”

On još bilježi izjavu Ubejde b. Umejra, koji kaže: “Omer je svojom visinom nadvisivao sve druge ljude”.

Od Seleme b. el-Ekve'a on bilježi sljedeće: “Omer je bio čovjek koji se jednako služio i desnom i lijevom rukom!”

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Ebu Redžaa el-'Ataridija: “Omer je bio čovjek visoka stasa, krupan, izrazito ćelav, bijele puti s naglašenim crvenilom, suhonjavih obraza, velikog prednjeg dijela brade, riđe sa strana.”

U Ibn Asakirovom “Tarihu”, s različitim nizovima prenosilaca zabilježeno je da je majka Omra b. el-Hattaba bila: Hantema bint Hišam b. el-Mugira, sestra Ebu Džehla b. Hišama. Ebu Džehl je, dakle, bio Omerov dajdža!”

O Omerovom hilafetu

Omer je hilafet preuzeo po Ebu Bekrovu nalogu, mjeseca džumade 'l-ahire, trinaeste godine po Hidžri.

Zuhri kaže: “Omer je hilafet preuzeo na dan kada je Ebu Bekr preselio na drugi svijet; bio je to utorak, kad je od mjeseca džumade 'l-ahire bilo ostalo još osam dana.”

Ovo bilježi Hakim.

Dužnost halife vršio je na najbolji mogući način. Za vrijeme njegove uprave područje islama se izuzetno proširilo. Četrnaeste godine osvojen je Damask, nešto mirnim putem a nešto vojnim pritiskom, zatim Hims i Balbek mirnim putem te Basra i Ebla vojnom silom. Te je godine, kako tvrdi El-Askeri u svom “Evailu”, Omer naredio da se teravih-namaz ima klanjati zajednički.

Petnaeste godine čitav je Jordan osvojen vojnom silom, s izuzetkom Tiberije koja je uzeta mirnim putem. Te godine bila je i Bitka na Jermuku i u Kâdisijji.

Ibn Džerir kaže: “Te se godine i Sa'ad opredijelio za Kufu kao metropolu, i te je godine Omer izdao naredbu da se iz državne blagajne izdržavaju nezbrinute starice, te ustrojio vladareva vijeća i nagradio one koji su odmah na početku primili islam (sâbiqa).”

Šesnaeste godine osvojen je Ehvaz i Ktesifon, gdje je Sa'ad, u kisirnoj palači, obavio džuma-namaz, što je i prva džuma koja je klanjana u Iraku. Bilo je to u mjesecu saferu, kad je došlo i do bitke kod Dželule u kojoj je nanesen poraz Jezdedžerdu, sinu kisirinu, koji se nakon toga povukao u Rejj. Ove je godine osvojen i Tekrit, i u ovoj godini je i Omer krenuo i osvojio Jerusalem, te u Džabiji održao svoj čuveni govor. Ove godine je osvojen i Kinnesrin - vojnom silom, dok su Halep, Antakija i Hieropolis uzeti mirnim putem, a Serudž

silom. U ovoj godini je i Karkisija mirnim putem potpala pod muslimansku vlast a u mjesecu rebiu 'l-cvelu ove godine je, na Alijinu sugestiju, odlučeno da se Hidžra uzme kao polazna tačka za računanje muslimanskog kalendara.

Sedamnaeste godine Omer je izvršio proširenje Poslanikove džamije. Ove godine je u Hidžazu vladala velika suša pa je stoga nazvana "godinom pepela", i Omer je posredstvom Abbasa tada učio kišnu dovu.

Ibn Sa'ad bilježi predaju od Nejjara el-Eslemija u kojoj stoji da je Omer, pošavši na učenje te kišne dove, na sebe stavio burdu Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! On, također, bilježi sljedeću Ibn Avnovu izjavu: "Omer je uzeo Abbasovu ruku, podigao je uvis i počeo učiti: 'Bože moj, obraćamo Ti se preko amidže Tvoga Vjerovjesnika - otkloni od nas ovu sušu, i daj nam kišu!' Nisu se stigli ni razići a počela je padati kiša, i nebo im danima nije prestajalo kišiti."

U ovoj godini je, mirnim putem, osvojen i Ehvaz.

Osamnaeste godine mirnim putem je uzet Džundisabur, dok je Hulvan osvojen vojnom silom. U ovoj godini se pojavila epidemija u Amevasu, osvojeni su, vojnom silom, Ruha i Sumejsat, zatim Harran, Nasibin i grupa ostrva - neki tvrde da su ova potonja mjesta uzeta mirnim putem - te Mosul i njegova okolica, također vojnom silom.

Devetnaeste godine vojnom silom osvojena je Cezareja.

Dvadesete godine osvojen je Egipat, vojnom silom, premda ima i mišljenja da je Egipat uzet mirnim putem s izuzetkom Aleksandrije koja je osvojena silom. 'Ali b. Rebbah kaže: "Sav je Magreb osvojen vojnom silom." Ove je godine

osvojen i Tustur, u njoj je svoj kraj doživio bizantijski car i ove godine je Omer protjerao jevreje iz Hajbera i Nedžrana i podijelio Hajber i Vadu'l-kura.

Dvadeset prve godine vojno je osvojena Aleksandrija i Nehavend, nakon čega nearapi više nisu bili monolitni. Zatim je osvojena Burka i još neka mjesta.

Dvadeset druge godine vojno je osvojen Azerbejdžan - iako ima i mišljenja da je on uzet mirnim putem - zatim Dinever, također vojno, te Hemezan, libijski Tripolis, Rejj, Asker i Kavmes.

Dvadeset treće godine osvojena su planinska područja: Kerman, Sidžistan i Mekran, te Isfahan i njegova okolica. Na kraju ove godine, tek što se bio vratio s hadža, ubijen je halifa Omer - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i tako na onaj svijet preselio kao šehid.

Se'id b. el-Musejeb kaže: "Vraćajući se sa Mine u Mekku, Omer je zaustavio devu u mekkanskoj dolini Ebtah, legao na leđa i podigavši ruke prema nebu, rekao: 'Moj Bože, pritisnule su me godine, snaga mi je oslabila a podanici mi se raširili na sve strane - uzmi me stoga Sebi, ali kao onoga ko nikoga nije obespravio i koji ni prema kome nije nepravedan bio!' Mjesec zu 'l-hidže se nije ni završio, a on je ubijen!"

Ovo bilježi Hakim.

Ebu Salih es-Semman kaže: "Ka'bu 'l-Ahbar je rekao Omeru: 'Ja sam tebe u Tevratu prepoznao - ti ćeš biti ubijen; preselit ćeš kao šehid!' 'Kako ću preseliti na taj način', rekao je Omer, 'kad se, kako vidiš, nalazim na Arabijskom poluotoku!?"

Eslem kaže: “Omer je rekao: ‘Bože moj, podari mi šehidsku smrt - smrt na Tvome putu - i daj da na ahiret preselim u mjestu Tvoga Poslanika!’”

Ovo bilježi Buharija.

Ma’dan b. Ebi Talha kaže: “Omer je držao govor, pa je rekao: ‘Sanjao sam kao da me pijevac ključnu jednom ili dva puta i ne vidim da bi to moglo biti nešto drugo doli to da mi se primakla smrt. Neki ljudi već traže od mene da odredim onoga ko će me zamijeniti na mjestu halife, međutim, Allah neće dati da se izgubi Njegova vjera i Njegov hilafet. Tako, ako ja brzo preselim, neka se raspravi pitanje hilafeta i neka halifa bude izabran između one šesterice s kojima je Božiji Poslanik - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - bio zadovoljan sve do svoje smrti!’”

Ovo bilježi Hakim.

Zuhri kaže: “Omer nije dopuštao da punoljetan zarobljenik uđe u Medinu. Međutim, Mugira b. Šu‘be, tadašnji upravitelj Kufe, uputio je Omeru jedan dopis kojim ga je obavijestio da kod njega ima jedan mladić, vičan mnogim zanatskim vještinama, te od njega zatražio da tog mladića pusti da uđe u Medinu. ‘Vičan je mnogim poslovima’, poručio je, ‘koji će ljudima mnogostruko koristiti: on je kovač, klesar, tesar...!’ Tako mu je Omer odobrio da ga može poslati u Medinu.

Međutim, kako mu je Mugira bio odredio stotinu dirhema mjesečnog poreza (harač), to se on, čim je došao, Omeru požalio na visinu tog poreza. ‘Porez ti nije prevelik’, rekao mu je Omer i on se srdito okrenuo i otišao gundajući. Nekoliko večeri kasnije Omer ga je pozvao k sebi i rekao mu: ‘Čini mi

se da su mi kazali da si negdje rekao kako bi, da hoćeš, mogao napraviti mlin koji bi mogao mljeti pokrétan vjetrom?’ Nato se on namršteno okrenuo prema Omeru i rekao mu: ‘Ja ću tebi napraviti takav mlin da će ljudi pričati o njemu!’ Kad je otišao, Omer je svojim prijateljima rekao: ‘Onaj rob mi maločas izreče prijetnju!’

Ebu Lu’lue⁵² je, ubrzo nakon toga, napravio dvokraki bodež, s drškom u sredini, i pred kraj noći se sakrio u jedan džamijski kut. Tu je ostao sve dok se nije pojavio Omer i počeo buditi ljude na sabah-namaz. Kad se njemu približio, on ga je tri puta ubo onim bodežom.”

Ovu predaju bilježi Ibn Sa‘ad.

Amr b. Mejmun el-Ensari kaže: “Ebu Lu’lue, Mugirin rob, Omera je ubo jednim dvokrakim bodežom. Pored Omera on je ubo još dvanaest ljudi, od kojih su šesterica i umrla. Utom je jedan Iračanin na njega bacio neku haljinku, pa kad se Lu’lue zapleo u nju, ubio je i samog sebe!”

Ebu Râfi‘ kaže: “Ebu Lu’lue, Mugirin rob, pravio je mlinove i Mugira mu je na ime kirije, uzimao četiri dirhema na dan. Kad se susreo s Omerom, rekao mu je: ‘Vodó pravovjernih, Mugira mi uzima previsoku kiriju - porazgovaraj malo sa njim!’ ‘Lijepo se odnosi prema svome gospodaru!’, kazao mu je Omer, naumivši o tome porazgovarati s Mugirom. Lu’lue se, međutim, rasrdio. ‘Sve ljude dohvaća njegova pravednost’, kazao je, ‘osim mene!’ Onda je potajno počeo smišljati način kako da ga ubije. Uzeo je jedan bodež, dobro ga naoštrio i na njega stavio otrova, pa kad je Omer govorio: ‘Poravnajte safove!’, on je, prije nego

⁵² Ime dotičnog roba.

je Omer izrekao tekbir, stao u red iza njega i onim ga nožem ubo u plećku i u päs, i Omer je pao.

Pored Omera, on je ubo još trinaest ljudi, od kojih su šesterica i umrla. Omer je potom prenesen kod svojih ukućana, a Sunce samo što nije bilo izišlo, pa je Abdurrahman b. Avf s ljudima klanjao sabah-namaz proučivši dvije najkraće sure. Omeru je dato da se napije soka od datula i on ga se napio, no sok mu je izišao na ranu, ali se nije jasno raspoznao. Zatim su mu dali da pije mlijeka, ali mu je i mlijeko izišlo na ranu! ‘Ne boj se’, kazali su mu, ‘neće ti biti nikakve štete!’ ‘Ako u ubistvu ima neke štete’, rekao je on, ‘onda znajte da sam ubijen!’

Ljudi su ga tada počeli hvaliti; govorili su mu: Bio si takav i takav, takav i takav. ‘Allaha mi’, kazao je on, ‘volio bih da sam s ovoga svijeta otišao onako kao da nisam ni bio na njemu: da nemam ništa ni za sebe, ni protiv sebe, te da mi moje druženje s Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - bude nepomućeno!’

Kad mu je pohvalu izrekao Ibn Abbas, Omer je rekao: ‘Da imam zlata kolika je čitava Zemlja, svōg bih ga dao iz bojazni od ovog što slijedi! To, eto, ostavljam da se razmotri, ali da se ne prijede ova šestorka: Osman, Alija, Talha, Zubejr, Abdurrahman b. Avf i Sa‘ad!’

Suhejbu je naredio da ljude predvodi u namazu, a imena ove šesterice je ponovio tri puta.”

Ovo bilježi Hakim.

Ibn Abbas kaže: “Ebu Lu’lue je bio vatropoklonik.”

Amr b. Mejmun kaže: “Omer je rekao: ‘Hvala Bogu kad nije dopustio da preselim od ruke čovjeka koji tvrdi da je u isla-

mu!’ Zatim je svom sinu rekao: ‘Abdullah, vidi koliko imam đuga!’ Oni su sabrali sav njegov dug - iznosio je oko osamdeset i šest hiljada! ‘Ako se đug može izmiriti iz imetka Omerove porodice’, rekao je, ‘onda ga izmiri iz tog imetka; ako pak ne dotekne, onda preostali dio potraži u plemenu Benu Adijj, a ako se ni odatle ne mogne izmiriti, potraži među Kurejšijama! Sada otidi do Aiše, majke pravovjernih, i reci joj: ‘Omer te moli da dopustiš da bude ukopan s dvojicom svojih bliskih prijatelja!’

Kad je Abdullah te njegove riječi prenio Aiši, ona je rekla: ‘To sam mjesto bila naumila sebi, ali danas Omeru dajem prednost nad sobom!’

‘Dopustila je!’, rekao je Abdullah po povratku i Omer je Bogu izrazio zahvalu. ‘Vođo pravovjernih’, rekli su mu neki ljudi, ‘oporuči nekoga ko će poslije tebe preuzeti hilafet!’ ‘Ne vidim’, kazao je on, ‘da je za tu ulogu iko priličniji od onih s kojima je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - bio zadovoljan do kraja svoga života!’ Zatim ih je, sve šestericu, imenovao. ‘Neka među njima bude i moj sin Abdullah’, dodao je, ‘no on s tim neće imati ništa. Ako, dakle, za halifu izaberete Sa‘ada, on je toga dostojan, a ako se ne opredijelite za njega, neka se onaj ko postane halifa njime potpomogne, jer ja njega nisam smijenio niti zbog njegove nesposobnosti, niti zbog pronevjere.’ Potom je nastavio: ‘Onome ko nakon mene preuzme hilafet oporučujem bogobožnost; oporučujem mu da naročito pazi Muhadžire i Ensarije, da lijepo postupa sa stanovništvom...’, itd.

Kad je preminuo, mi smo ga iznijeli napolje i njegov sin Abdullah je nazvao selam i rekao: ‘Omer traži dozvolu da

uđe!’ ‘Uvedite ga!’, rekla je Aiša, pa je unesen i položen pored dvojice svojih bliskih prijatelja.

Nakon što je s ukopom sve bilo završeno, ljudi su se vratili nazad i ona se grupa sabrala na jedno mjesto. Abdurrahman b. Avf je rekao: ‘Hajde, svedite kandidate na trojicu!’ Zubejr je odmah rekao: ‘Ja se povlačim u korist Alije!’, a Sa‘ad: ‘Ja odustajem u korist Abdurrahmana!’ Talha je rekao: ‘Ja sebe isključujem u korist Osmana!’

Potom su se sastala ova trojica, i Abdurrahman je rekao: ‘Ja ne želim preuzeti hilafet, no hoće li se i jedan od vas dvojice povući, pa da hilafet predamo onom drugom? Hajde, neka se svaki od vas, pred Bogom i islamom, u sebi obaveže da će se opredijeliti za onoga kojeg on smatra priličnijim i da će pritom strogo voditi računa o dobrobiti ummeta?’

Dvojica šejhova, Alija i Osman, su šutjeli. Abdurrahman je rekao: ‘Preпустите то, онда, мени а Бог ми је јамач да ћу изабрати приличнијег!’

Kad su obojica pristali na to, Abdurrahman se osamio sa Alijom. ‘Ti si, kao što znaš’ kazao mu je, ‘odmah na početku primio islam, i blizak si rod Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tako ti Boga, hoćeš li, ako vlast predam tebi, do kraja biti pravedan? I hoćeš li, ako vlast predam onome drugom, doista slušati njegove naredbe i pokoran mu biti?’

Dobivši Alijinu saglasnost, osamio se i s Osmanom i to isto mu rekao, i kad su se obojica s tim saglasila on je prisegnuo Osmanu, a potom je to učinio i Alija.

U Ahmedovom “Musnedu” zabilježena je sljedeća Omerova izjava: “Kada mi stigne konac moga života, ako Ebu

Ubejde b. el-Džerrah tada bude živ, njega ću imenovati svojim nasljednikom, pa ako me Gospodar moj upita zbog čega sam tako postupio, reći ću Mu: ‘Čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Svaki je vjerovjesnik imao povjerenika; moj povjerenik je Ubejde b. el-Džerrah!’ Ako me pak smrt zatekne a Ebu Ubejde ne bude više među živima, za nasljednika ću imenovati Muaza b. Džebela, i ako me Gospodar moj upita zbog čega sam to učinio, reći ću Mu: ‘Zato što sam čuo Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kako kaže: ‘On će na Sudnjem danu biti proživljen sa učenicima, kao njihov najbolji dio!’”

Međutim, obojica njih umrli su za vrijeme njegova hilafeta.

U “Musnedu” je također zabilježena predaja od Ebu Râfi‘a u kojoj stoji da je Omeru, prije nego će umrijeti, rečeno da bi trebao odrediti nekoga ko će poslije njega preuzeti dužnost halife. On je na to, kaže ova predaja, rekao: “Kod svojih sam ashaba opazio nedoličnu žudnju za tim položajem, no da je poživio jedan od dvojice ljudi - Salim, Ebu Huzejfin rob ili Ebu Ubejde b. el-Džerrah - upravu bih prepustio njemu, i bio bih sasvim siguran u nj!”

Napad na Omera dogodio se u srijedu, četiri dana prije isteka mjeseca zu’l-hidže. Ukopan je u nedjelju, na samom početku svetog mjeseca muharrema. Bilo mu je šezdeset i tri godine. Neki kažu da je imao šezdeset i šest godina, drugi šezdeset i jednu, treći šezdeset, što El-Vakidi smatra najbližim istini. Ima i mišljenja da mu je tada bilo pedeset i devet godina, odnosno pedeset i četiri ili pedeset i pet.

Dženazu mu je klanjao Suhejb u unutrašnjosti džamije.

Muzeni u svom "Tehzibu" kaže: "Na Omerovom prstenu bilo je ugravirano: 'Smrt ti je dovoljan savjetnik, Omere!'"

Taberani od Tarika b. Šihaba bilježi sljedeće: "Na dan kad je ubijen Omer Umm Ejmen je rekla: 'Islam je danas postao krhak!'"

Abdurrahman b. Jesar je zabilježio: "Bio sam prisutan kad je Omer b. el-Hattab umro - tada je došlo do pomračenja Sunca!"

Svi prenosioci ove predaje su pouzdani.

U čemu je sve Omer bio prvi

El-Askeri kaže: "On je prvi koji je prozvan vođom pravovjernih (*emiru'l-mu'minin*), prvi koji je događaje počeo bilježiti od Hidžre, prvi koji je ustanovio državnu blagajnu, prvi koji je uveo u praksu noćno bdijenje uz mjesec ramazan, prvi koji je noću izviđao opće stanje naroda, prvi koji je sankcionirao čin izvrgavanja nekoga ruglu, prvi koji je konzumiranje alkohola kaznio sa osamdeset udaraca, prvi koji je zabranio privremeni brak (*el-mut'a*), prvi koji je zabranio prodaju robinja koje su imale malu djecu, prvi koji je uveo jednoobrazno klanjanje džezaza-namaza s četiri tekbira, prvi koji je ustanovio halifin kabinet (*dīvan*), prvi koji je pokrenuo vojna osvajanja i koji je izvršio popis stanovništva, prvi koji je, preko luke Ila, u Medinu dopremio hranu iz Egipta, prvi koji je u islamu zekat zadržao u državnoj blagajni, prvi koji je preuzeo materijalno izdržavanje siromašnih starica, prvi koji je počeo ubirati i zekat na konje, prvi koji je izrekao sintagmu: 'Allah ti život produžio!' (Etâlellahu beqâek) - rekao je to Aliji, prvi koji je rekao: 'Allah te podržao!' (Ejjedkellah), što je također kazao Aliji", itd.

Nevevi u svom "Tehzibu" kaže: "On je bio prvi koji je prakticirao nositi bič - tako Ibn Sa'ad bilježi u svom "Tabekatu"; on kaže: 'Ljudi su, nakon njega, govorili: - Zbilja je Omerov bič bio strašniji od vaše sablje! - Omer je bio prvi koji je u većim mjestima postavio kadije i prvi koji je osnovao velike centre: Kufu, Basru, Džeziru, Šam, Kairo i Mosul."

Ibn Asakir od Ismaila b. Zijada bilježi sljedeće: "Alija je jednoga ramazana obišao džamije, pa kad je vidio da su osvijetljene, rekao je: 'Neka Allah Omeru osvijetli njegov mezar ovako kako je on osvijetlio naše džamije!'"

Ibn Sa'ad kaže: "Omer je osnovao brašnaru. U nju je pohranjivao brašno, griz, datule, groždice i druge namirnice. Odatle je pomagao onoga ko bi ostao bez neophodnih putnih sredstava. Pored puta između Mekke i Medine postavio je slična zdanja u kojima je bilo ostavljano ono što je neophodno putniku koji bi u putu mogao ostati bez hrane; on je porušio Poslanikovu džamiju, dodao joj nove elemente, proširio je i šljunkom prekrrio njeno tlo; on je jevreje iz Hidžaza preselio u Šam, a stanovnike Nedžrana u Kufu; on je mjesto na kojem je stajao Ibrahim (*Mekamu Ibrahim*) odmaknuo tamo gdje se i danas nalazi. Prije toga ono je bilo neposredno uz Kabu."

O nekim Omerovim izjavama i postupcima

El-Askeri bilježi u svom "Evâilu", Taberi u "Kebiru" te Hakim, posredstvom Ibn Šihaba, da je Omer b. Abdulaziz upitao Ebu Bekra b. Sulejmana b. Ebi Hasmu zašto je za vrijeme Ebu Bekra pisano: 'Od halife Božijega Poslanika....', a zatim je

Omer prvobitno pisao: ‘Od halife Ebu Bekra...’ - ko je, dakle, prvi počeo pisati: ‘Od vođe pravovjernih...’? On mu je, bilježe oni, na to odgovorio: “Pričala mi je Šifā - žena Muhadžirka - da je Ebu Bekr pisao: ‘Od halife Božijega Poslanika...’, a Omer: ‘Od halife halife Božijega Poslanika...’. Tako je to bilo sve dok Omer nije od namjesnika Iraka zatražio da mu pošalje dvojicu jakih ljudi, da ih upita o Iraku i njegovom stanovništvu. On mu je poslao Lebîda b. Rebî‘u i Adijja b. Hatima i kad su njih dvojica došli u Medinu, ušli su u džamiju i tu našli Amra b. el-Âsa. ‘Možemo li ući kod vođe pravovjernih?!’, upitali su ga i on im je rekao: ‘Vas dvojica mu, eto, dadoste pravi naziv!’ Zatim je ušao kod Omera i rekao mu: ‘Mir neka je na tebe, vođo pravovjernih!’ ‘Otkud ti sad to?!’, upitao je Omer. ‘Bogami ćeš mi kazati o čemu se radi!’ Amr mu je ispričao o dolasku one dvojice, rekavši mu: ‘Ti si, zbilja, vođa a mi vjernici!’ Od tada se u službenim aktima tako i počelo pisati”.

Nevevi u svom “Tehzibu” kaže: “Omera su ‘vođom pravovjernih’ prvi nazvali Adijj b. Hâtim i Lebîd b. Rebî‘a, kad su iz Iraka došli kod njega. Neki tvrde da ga je tako prvi nazvao Mugira b. Šu‘be, a neki kažu da je Omer jednom rekao: “Vi ste pravovjerni, a ja sam vaš vođa!”, pa je tako i prozvan vođom pravovjernih. Prije toga je nazivan: halifa halife Božijega Poslanika, pa su od te sintagme odustali zbog njene nezgrapnosti”.

Ibn Asakir od Muavije b. Kurre bilježi sljedeće: “Ebu Bekr je pisao: Od Ebu Bekra, halife Božijega Poslanika..., pa kad je Omer postao halifa, ljudi su htjeli da se rekne: halifa halife Božijega Poslanika. Omer je prigovorio da je to nezgrapno i oni su rekli: ‘Nije nezgrapno! Mi smo te izabrali da nam budeš

vođa, i ti si nam vođa!’ ‘Tako i jest!’ , kazao je Omer. ‘Vi ste pravovjerni a ja sam vaš vođa!’ Potom se počeo i potpisivati kao “vođa pravovjernih (*emiru’l-mu’minin*).”

Buharija u svom “Tarihu” bilježi sljedeću izjavu Ibnu’l-Musejjeba: “Prvi koji je počeo pisati datume bio je Omer b. el-Hattab. S tom praksom je započeo dvije i po godine nakon što je postao halifa, šesnaeste godine po Hidžri, na Alijinu sugestiju!”

Selefi u svojim “Tujjurâtima” s vjerodostojnim nizom prenosilaca (*sahih*) bilježi izjavu Omerovoga sina; on kaže da je Omer bio naumio zapisati sve izreke Božijega Poslanika (*sunen*), te da je u vezi s tim čitav mjesec dana molio Boga da ga naputi da li da to učini. Jednoga jutra se probudio s već zreloom odlukom u sebi. “Sjetio sam se jednog ranijeg naroda”, rckao je. “Oni su tako napisali knjigu, pa su se prihvatili te knjige, a zanemarili Božiju objavu!”

Ibn Sa‘ad od Šeddada bilježi sljedeće: “Kad se Omer ispeo na minber, prvo što je rekao bilo je: ‘Bože moj, ja sam plahovit pa učini da budem blaži; slab sam, pa me učini snažnim; škrt sam, pa me učini darežljivim!”

Ibn Sa‘ad, Se‘id b. Mensur i još neki autori s različitim nizovima prenosilaca bilježe sljedeće Omerove riječi: “Ja sam se prema Allahovom imetku⁵³, postavio kao prema imetku siročeta: ako ne budem potreban, neću ni uzimati od njega, a ako budem potreban uzet ću onoliko koliko mi je neophodno; ako postanem imućniji, namirit ću ono što sam uzeo!”

⁵³ Tj. prema državnoj kasi.

Ibn Sa'ad bilježi predaju od Ibn Omera u kojoj stoji "da je Omer b. el-Hattab kad bi bio u kakvoj oskudici, odlazio kod državnog blagajnika i od njega posuđivao. Ponekad to ne bi mogao vratiti, pa je državni blagajnik dolazio kod njega zahtijevajući da mu se dŭg vrati i Omer se pred njim na različite načine dovijao. Nekad bi mu odmah i davao to što je tražio i tako podmirivao dŭg".

Ibn Sa'ad bilježi od Beraa b. Ma'rŭra "da je Omer jedanput izišao i prišao minberu, žaleći se na neku bol, pa mu je tu neko spomenuo med, kojega se jedan galon nalazio u državnoj blagajni. 'Ako mi dopuštate, uzet ću ga', rekao je, 'u protivnom, taj mi je med haram!', i oni su mu dopustili".

On također, posredstvom Salima b. Abdullaha, bilježi "da je Omer svoju ruku zavlacio u ranu na devinim ledima. 'Bojim se da ću biti pitan i za ovo što se nalazi u tebi!', govorio je".

Od Ibn Omera on bilježi sljedeće: "Kad bi Omer naumio ljudima nešto zabraniti najprije bi istupio pred svojom čeljadi. 'Nemojte ni slučajno da neko od vas uradi ovakvo nešto! Ako to neko od vas učini, tome će kazna biti dvostruka!'"

Preneseno je s većim brojem nizova prenosilaca da je Omer b. el-Hattab jedne večeri izišao u obilazak Medine - što je, inače, često činio - pa je čuo neku Arapkinju kako iza zatvorenih vrata svoje kuće deklamuje:

*O, odulji se ova noć, s putujućim zvijezdama svojim,
i mene razdire tuga: nema mi dragoga moga da se
igrucam sa njim!*

*Allaha mi, da nije straha od kazne Mu Njegove,
Sad bi se s kreveta ovog dizao njegov bok!*

*Ali, plašim se onog ko prati mi svaki moj gest,
za duše nam zaduženog, pisara, vremenskom umoru
ne podložnog.*

*Strah od Gospodara moga i stid od Njega priječe me.
Stoga ću muža svoga počastit, da postigne svoje stepene!*

Nakon toga odmah je vojskovođama poručio da niko od kuće ne odsustvuje duže od četiri mjeseca!”

Ibn Sa‘ad bilježi, posredstvom Zazâna, Selmanovu izjavu; on kaže da ga je Omer jednom upitao: “Da li sam ja kralj ili halifa?” “Ako bi s muslimanske zemlje uzeo makar jedan dirhem”, rekao mu je Selman, “ili više ili manje od toga, i metnuo ga tamo gdje mu nije mjesto, bio bi kralj a ne halifa!” Omer je iz toga uzeo pouku.”

On također, od Sufjana b. Ebi ‘l-‘Urdžâa bilježi sljedeće: “Omer b. el-Hattab je rekao: ‘Ja, Allaha mi, ne znam da li sam halifa ili kralj?! Ako sam kralj, onda je to nešto golemo!’ Na to mu je neko od tu prisutnih rekao: ‘Vodo pravovjernih, između tog dvoga je velika razlika!’ ‘Kakva je među njima razlika?’, upitao je i onaj mu je rekao: ‘Halifa ne uzima ništa nepravedno i ništa ne daje nepravedno, a ti si, Bogu hvala, takav. Kralj tlači ljude, od jednih otima i drugima daje!’ Omer je na to zašutio.”

Od Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! -, on bilježi sljedeće: “Omer je uzjahao konja i pritom mu je odjeća skliznula s bedra, pa su stanovnici Nedžrana na njegovu bedru ugledali mladež. ‘Ovo je onaj’, rekli su, ‘kojega naša knjiga spominje da će nas protjerati iz naše zemlje!’”

On od Sa'ada el-Hârija bilježi kako je Ka'b el-Ahbar rekao Omeru: "Tebe Božija knjiga opisuje kako stojiš pred jednim džhennemskim otvorom i ljudima ne dopuštaš da upadnu u nj, pa kad ti umreš, oni će jednako tamo prodirati, sve do Smaka svijeta!"

Od Ebu M'ašera bilježi sljedeće: "Naši šejhovi su nam pripovijedali kako je Omer govorio: 'Islam može ostati stabilan i prosperitetan samo sa strogošću bez nasilja, i s blagošću bez nemoći!'"

Ibn Ebi Šejba u svom "Musannefu" od Hukejma b. Umejra bilježi sljedeće: "Omer b. el-Hattab je poslao ovakvu poruku: 'Neka komandant, bilo cijele vojske bilo čete, ne izvršava kaznu bičevanja ni nad jednim počiniocem odgovarajućeg prijestupa sve dok ne ugledate Ed-Derb⁵⁴, kako dotičnoga šejtanski bijes ne bi naveo da prijeđe na stranu nevjernika!'"

Ibn Ebi Hâtim u svom komentaru Kur'ana bilježi sljedeću Š'abijevu izjavu: "Bizantijski car je Omeru b. el-Hattabu poslao pismo u kojem je pisalo: 'Stigli su mi od tebe moji izaslanici. Oni tvrde da tamo kod vas ima neko drvo koje ne može zamijeniti nikakvo drugo drvo. Najprije, kažu oni, izraste poput plave udovice (bot. *Knautia arvensis*), zatim se raspukne poput bisera, onda se zazeleni pa bude kao zelen smaragd, potom pocrveni pa bude poput crvena merdžana, zatim zrije i kada sazrije bude poput najbolje palûze koju je ikad neko pojeo, potom se osuši, pa onome kod kuće služi za odbranu,

⁵⁴ Ed-Derb - prijevoj na planini Taurus.

a onome na putu kao dodatna oprema. Ako su mi, dakle, moji izaslanici kazali istinu, onda takvo drvo može biti samo rajsko!?' Omer mu je na ovo odgovorio: 'Od roba Božijega, Omera, vođe pravovjernih. Caru, vladaru bizantijskom. Tvoji su ti izaslanici istinu kazali. Takvo se drvo zbilja nalazi kod nas, i to je ono drvo koje je Bog učinio da izraste ponad Merjeme, kad je rodila svoga sina Isaa. Stoga se boj Boga i pored Njega ne uzimaj Isaa za drugog boga, jer "kod Boga je Isa poput Adema, kojeg je On od zemlje stvorio!"

Ibn Sa'ad od Omerova sina bilježi izjavu u kojoj stoji "da je Omer pismeno obavezao svoje namjesnike, među kojima je bio i Sa'ad b. Ebi Vekkas, da popišu svu imovinu kojom raspolažu. Potom im je tu imovinu podijelio na dvije polovice: jednu je uzeo u državnu kasu, a drugu dao njima!"

On od Š'abija bilježi "da je Omer, pri imenovanju nekog namjesnika, prakticao izvršiti popis njegove cjelokupne imovine".

Od Ebu Umâme b. Sehla b. Hunejfa bilježi sljedeće: "Omer jedno vrijeme ništa nije uzimao iz državne kase, tako da ga je zahvatila neimaština. Tada je pozvao ashabe Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - da se s njima posavjetuje u vezi s tim. 'Sav sam se predao ovome poslu', rekao im je, 'pa, šta mislite da bih mogao uzeti iz državne kase?' 'Ručak i večeru!', rekao je Alija i Omer je to prihvatio."

Od Omerova sina on bilježi "da je Omer, obavljajući hadž 23. godine po Hidžri, potrošio šesnaest dinara, pa je rekao: 'Abdullah, rasipno se odnosimo prema imovini!'"

Abdurrezzak u svom "Musannefu" od Katade i Š'abija bilježi sljedeće: "Omer je došao kod jedne žene i ona mu je rekla: 'Moj muž noću bdije, a danju posti'. 'Lijepa pohvala za muža', kazao joj je Omer. K'ab b. Sevvar mu je na to rekao: 'Pa, ona ti se tuži!' 'Kako?!', upitao je Omer, i on mu je rekao: 'Želi ti reći da joj njen muž uskraćuje sebe, da ga je željna imati!' 'E, kad si to već tako razumio', kazao mu je Omer, 'onda i presudi među njima!' 'Evo ovako, vođo pravovjernih:', rekao je, 'Bog je njemu dopustio da može imati četiri žene. Prema tome, od svake četiri dana nju sljedeće jedan dan, a od svake četiri noći - jedna noć!'"

Od Ibn Džcirira bilježi sljedeće: "Kazivao mi je jedan čovjek, u kojega ja imam puno povjerenje, da je Omer prilikom jednog svog obilaska grada, čuo neku ženu kako govori:

O, odulji se ova noć i tamom ispuni se sva.

U mene tugu unese - nigdje dragog mi prijatelja da milujem ga ja!

*I, da nije straha od Boga - na koga nalik ništa nije -
Sad bi se krilo njegovo dizalo sa kreveta ovoga!*

'Šta je tebi, ženo?!', upitao ju je Omer i ona mu je rekla: 'Moga si muža prije mjesec dana poslao u vojsku, pa sam ga mnogo poželjela!' 'Jesi li to naumila nešto ružno učiniti?', upitao je. 'Božić sačuvaj!', kazala je žena. 'Onda se pritrpi', rekao je Omer. 'Tvome će mužu odmah biti poslana pošta!' Tako je i poslao po tog čovjeka a onda je otišao do Hafse i rekao joj: 'Upitat ću te nešto što me jako opteretilo, pa me riješi te brige: koliko žena može izdržati bez muža?' Na to je ona pogela glavu i zastidjela se. 'Allah se ne stidi istine!', rekao

je on i ona je rukom pokazala: tri mjeseca, najviše četiri. Omer je tada izdao pismenu zapovijed da se vojska od svojih kuća ne smije držati duže od četiri mjeseca.”

Od Džâbira b. Abdullaha bilježi izjavu u kojoj on kaže kako je jedanput došao kod Omera da mu se požali na neke postupke svojih žena, i kako mu je Omer rekao: ‘I ja se s tim suočavam! Ponekad je poželim imati, a ona mi rekne: ‘Ti u obilazak grada odlaziš samo zato da bi gledao djevojke tog i tog plemena!’ Na to mu je Abdullah b. Mes‘ud rekao: ‘Zar nisi čuo da se i Ibrahim - mir neka je na nj! - Bogu požalio na Sarinu narav, pa mu je rečeno: - Pa, ona je stvorena od rebra! - Tako se i Ibrahim pomirio s tim da je ona takva kakva je, pa je reagirao samo ako se radilo o povredi nekog vjerskog propisa!’”

Od Ikrime b. Halida bilježi sljedeće: “Kod Omera je ušao jedan njegov sin; bio je obučen u lijepo odijelo i išao samodopadljivo, pa ga je Omer pucnuo bičem tako da je briznuo u plač. ‘Zašto ga udari?!’, upitala je Hafsa. ‘Vidio sam ga zadivljena sobom’, rekao je, ‘pa sam ga, u njegovim vlastitim očima, htio malo uniziti!’”

Od Ma‘mera, posredstvom Lejsa b. Ebi Sulejma, bilježi da je Omer b. el-Hattab rekao: “Nemojte davati ime Hakem (sudac), niti Ebu’l-Hakem (sučev otac), jer je Allah Sudac. Isto tako, nemojte put zvati stazom (sikkeh)!”

Bejheki u svom djelu “Šu‘abu’l-imân” bilježi sljedeću Dahhakovu izjavu: “Ebu Bekr je rekao: ‘Boga mi bih ponekad volio da sam drvo, tu pored puta, pa da pored mene naiđe devac i otkine me sebi za zalogaj, sažvače me i proguta, i izbaci me kao balegu! Da uopće, dakle, nisam ljudsko biće!’ - našta je Omer rekao: ‘Da sam, bogdom, ja bio ovan moje čeljadi pa

da me tove po svom nahodenju i kad budem najljepšega izgleda da im dođe neko im mnogo drag, da mu zakolju ovna pa me dijelom uprže a dijelom ispeku, i da me tako cijelog pojedu; da, dakle, nisam ni bio ljudsko biće!”

Ibn Asakir od Bahterija bilježi sljedeće: “Omer je jedanput stajao na minberu i držao govor, pa mu je prišao Husejn, sin Alijin - Allah bio zadovoljan njime! - i rekao mu: ‘Sidi s minbera moga bâbe!’ ‘S minbera tvoga a ne s minbera moga bâbe!? Ko ti je to rekao?’ Tada je ustao Alija i rekao: ‘Niko mu to, Allaha mi, nije rekao. Dat ću ja tebi, varalico!’ ‘Nećeš ti ništa dati sinu moga brata!’, kazao je Omer. ‘On je rekao istinu: ovo je minber njegovog bâbe!’”

Niz prenosilaca ove predaje je potpuno pouzdan (sahih).

Hatib u svom djelu “Edebu’r-râvi” bilježi Malikovu izjavu, kojoj posreduju Ibn Šihab, Ebu Selema b. Abdurrahman i Se‘id b. el-Musejjeb; tu stoji “da su se Omer b. el-Hattab i Osman b. Affan znali tako sukobiti u mišljenju o nekom pitanju, da bi onaj ko bi ih posmatrao pomislio da se nikada neće usaglasiti. Međutim, oni su se uvijek rastajali na najbolji i najljepši način!”

Ibn Sa‘ad od El-Hasana bilježi sljedeće: “U prvoj hutbi koju je održao Omer je, nakon što je izrazio zahvalu Bogu, rekao: ‘Eto, vi ste meni dati kao kušnja, a ja vama! Na ovo sam vam mjesto došao nakon dvojice svojih bliskih prijatelja, pa ko bude ovdje sa mnom, lično ću se s njim suočavati, a ko ode u neko drugo mjesto dat ću mu snažne i pouzdane ljude. Ko bude činio dobro, ja ću mu uzvratit još ljepšim, a ko bude činio zlo toga ću sankcionirati. Neka Allah oprost i meni i vama!’”

On od Džubejra b. Huvejrisa bilježi da je Omer - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - konsultirao muslimane u vezi s ustrojavanjem državne administracije (tedvinu'd-divan), pa mu je Alija rekao: "Jednom godišnje podijeli sav ukupljeni prihod. Ništa nemoj ostaviti!" Osman je rekao: "Vidim, radi se o velikom kapitalu kojega će ljudi dobijati, pa ako ne budu registrirani tako da se tačno zna ko je od njih šta uzeo a ko nije, bojim se da će se stvar iskomplikirati!" Velid b. Hišam b. el-Mugîra je rekao: "Vođo pravovjernih, ja sam bio u Šâmu i vidio sam da tamošnji vladari imaju državnu administraciju i da regrutiraju vojsku, pa učini tako i ti!" Omer je prihvatio njegovo mišljenje i pozvao Ukajla b. Ebi Taliba, Mahzemu b. Nofela i Džubejra b. Mut'ima - sva trojica bijahu Kurejševici - te im rekao: 'Ubilježite sve ljude prema mjestu koje zauzimaju!'

Oni su tako počeli bilježiti; započeli su s ljudima iz plemena Benu Hâšim, iza njih su stavili Ebu Bekra i njegovu familiju, potom Omera i njegove - dakle, prema redoslijedu hilafeta. Kad je to Omer ugledao, rekao je: 'Započnite s Vjerovjesnikovom rodbinom, od one najbliže pa dalje i dalje. Tako ćete Omera staviti na ono mjesto na koje ga je stavio Allah!'

Od Se'ida b. el-Musejjeba bilježi sljedeće: "Omer je taj popis (devvene 'l-divan), izvršio u mjesecu muharremu, dvadesete godine po Hidžri."

Od El-Hasana bilježi ovo: "Omer je Huzejfi uputio pismenu zapovijed da ljudima podijeli materijalna dobra koja ih sljeduju, i Huzejfe mu je odgovorio: 'Već sam to učinio, i mnogo toga mi je preostalo!' Na to mu je Omer odgovorio:

“To je njihov imetak - Allah ga je dao njima. U njemu nema ništa ni za Omera ni za Omerovu porodicu. Prema tome, sve što je preostalo razdijeli među njima!”

Ibn Sa‘ad od Džubejra b. Mut‘ima bilježi sljedeće: “Omer je stajao na arefatskom brdu kad je čuo nekog čovjeka kako viče: ‘O, Allahov halifo!’ Jedan drugi čovjek ga je čuo - a njih dvojica se bijahu ne podnosili među sobom - pa mu je rekao: ‘Bog ti usta razvalio, dabogda!’ Ja sam mu prišao i povišenim tonom ga ukorio za te njegove riječi. Sljedećeg dana stajao sam s Omerom na Akabi, gdje je bacio kamenčiće, kad se iznenada na nas sručilo kamenje i Omeru ozlijedilo glavu. Ja sam odmah pošao prema mjestu odakle je kamenje došlo. Tamo sam, sa brda, čuo nekoga kako mi govori: ‘Je li ti jasno, Gospodara ti K‘abc: Omer tu, od danas, više nikada neće stajati!’ Kad, bijaše to isti onaj čovjek koji je prethodnoga dana vikao na nas, što me je veoma ražestilo!”

On od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: “Kad je Omer bio na posljednjem hadžu, kojeg je obavio sa nama, ženama Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - ja sam, čim smo sišli s Arefata, dok sam prolazila kroz El-Muhassab⁵⁵, čula jednog čovjeka kako sa svoje deve pita: ‘Gdje je bio Omer, vođa pravovjernih?’ Drugi čovjek mu je odgovarao: ‘Ovdje je bio, vođa pravovjernih’. Zatim je svoju devu natjerao da klekne i povišenim glasom stao recitirati:

*Mir na tebe od imama.
Ruka Božija nek blagoslovi
tu rasječenu kožu.*

55

El-Muhassab - mjesto na kojem hadžije na Mini bacaju kamenčiće.

*Hej, ko bi mogao uzjahati
na dva nojeva krila,
i shvatit: ono što jučer bijaše
da preteča je samo!
Izvršio si propise i otišao,
ali nesreće ostadoše
u svojim ogrtačima -
nerazdvojne od tebe!*

Taj jahač odatle nije krenuo dalje i niko nije znao ko je on. Govorili smo da je džin. Kad se Omer vratio s tog hadža, izboden je nožem i umro!”

Abdurrahman b. Ebezi prenosi sljedeću Omerovu izjavu: “Islam će se, u prvome redu, prepuštati brizi učesnicima Bitke na Bedru, sve dok i jedan od njih bude živ, zatim učesnicima Bitke na Uhudu, dok bude i jednoga od njih, itd. U tome nema mjesta onome koji je islam primio tek po oslobođenju Mekke, kao što nema mjesta ni njegovome djetetu; općenito, oni koji su muslimani postali nakon osvojenja Mekke ne mogu u tome imati nikakva učešća!”

Od Neha'ija se bilježi da je jedan čovjek rekao Omeru: “Zašto ne bi za svoga nasljednika imenovao svoga sina Abdullaha?” “Bog te ubio!”, kazao mu je Omer. “Tako mi Boga, nisi to rekao iz čiste namjere! Zar da za svoga nasljednika imenujem nekoga ko ni svoju ženu ne umije pustiti!?”

Od Šeddâda b. Evsa se bilježi sljedeća K'abova izjava: “Kod Benu Israilićana je bio jedan vladar: nikad ga nismo spomenuli a da nismo spomenuli i Omera, niti smo spomenuli Omera a da nismo spomenuli i njega. Uz tog vladara bio je i vjerovjesnik

kojemu je spuštana Objava. Tako je tom Vjerovjesniku - neka su na njega mir i blagoslovi Božiji! - Bog objavio da mu rekne: ‘Ostavi svoju oporuku, napiši mi svoj testament, jer ćeš najdalje za tri dana umrijeti!’ Vjerovjesnik je vladara obavijestio o tome i kad je bio treći dan vladar je pao između nekog zida i ležaja, pa kad je došao pred svoga Gospodara, rekao Mu je: ‘Bože moj, Ti znaš da sam ja bio pravedan u vršenju vlasti, da sam, kad bi se stvari iskomplicirale, uvijek slijedio Tvoju Uputu, da sam bio takav i takav, da sam radio to i to... Stoga Te molim da mi produžiš život dok moje dijete ne poodraste i dok moj narod ne postane brojniji!’ Bog je potom objavio dotičnom vjerovjesniku da mu je vladar rekao to i to - a govorio je istinu! - pa da će mu, stoga, dati da poživi još petnaest godina, tamam onoliko koliko je potrebno da mu dijete poodraste i da mu se narod umnoži!”

Kad je Omer izboden, K‘ab je rekao: ‘Kad bi i Omer svoga Gospodara zamolio, On bi ga, sigurno, još poživio!’ Te su njegove riječi prenesene Omeru i on je rekao: ‘Bože moj, uzmi Ti mene Sebi, a da ne budem ni propali ni pokuđeni!’

Od Sulejmâna b. Jesâra se bilježi da su džini jaukali za Omerom.

Hâkim bilježi sljedeću izjavu Malika b. Dînâra: “Kada je ubijen Omer, odozgor sa Tebâle⁵⁶ čuo se glas:

*Nek’ plače za islamom svako k’o plakat’ može,
jer uskoro će oni na tle bačeni biti, a vrijeme još nije
za to.*

⁵⁶ Tebâla - planina u Tihami.

*Dunjaluk okrenu leđa, ode dobro njegovo;
omrznu ga svako ko čvrsto vjerovalaše u obećanje Božije!*

Ibn Ebi 'd-Dunja bilježi sljedeću izjavu Jahje b. Ebi Rašida el-Basrija: "Omer je svome sinu rekao: 'Budite umjereni kad me budete opremali u smrtno odijelo, jer ako kod Allaha budem imao dobra, On će mi to zamijeniti nečim boljim, a ako ne budem toga imao On će mi i ovo začas strgnuti sa mene! Budite, također, umjereni kad mi budete kopali mezar, jer ako kod Allaha budem imao dobra, On će mi mezar moj proširiti za domot mog očinjeg vida, a ako ne budem toga imao, On će mezar pritisnuti na me tako da će mi se rebra moja ispreturati! Neka moju dženazu ne prati ni jedna žena i nemojte mi pripisivati dobročinstva kojih nisam imao, jer Allah mene zna ponajbolje! Kad me budete nosili prema kaburu, idite brzo, jer ako kod Allaha budem imao dobra, odnijet ćete me tamo gdje će mi biti bolje, a ako ne budem toga imao, svoja ramena ćete osloboditi najgoreg tereta kojeg ste ikad ponijeli na njima!"

*

* *

Ibn Asakir bilježi Ibn Abbasovu izjavu u kojoj stoji da je El-Abbas rekao: "Nakon Omerove smrti čitavu godinu dana sam molio Boga da ga usnijem, i nakon godinu dana sam ga usnio: vidio sam ga kako briše znoj sa svoga čela. 'Vođo pravovjernih', kazao sam mu, 'zalog su ti moji i otac i mati - šta ti je?!' 'Upravo sam završio s polaganjem računa!', rekao je. 'Omerov se tron zamalo ne sruši - samo da ne susretoh Milostivog, Samilosnog!'"

On, također, od Zcjda b. Eslema bilježi izjavu u kojoj se kaže “da je Abdullah b. Amr b. el-‘Âs usnio Omera, pa ga je u snu upitao: ‘Šta si uradio?’ ‘Koliko ima kako sam vas napustio?’, upitao je on. ‘Dvanaest godina’, rekao je. ‘Eto’, kazao mu je, ‘tek sad sam se riješio polaganja računa!’”

Ibn Sa‘ad bilježi sljedeću izjavu Salima, sina Omerovog sina Abdullaha: “Čuo sam jednog Ensariju kako kaže: ‘Molio sam Boga da usnijem Omera i nakon deset godina sam ga usnio: briše znoj sa čela! ‘Šta si uradio, vođo pravovjernih?’, upitao sam ga, i on mi je rekao: ‘Tek sad sam se riješio i, da ne bješe milosti Gospodara moga, propao bih!’”

Hâkim od Š‘abija bilježi sljedeće: “Âtika, kćerka Zcjda b. Amra b. Nufejla je, tugujući za Omerom, izrekla sljedeće stihove:

*O, oko moje, obilnu tugu i jecaj ti lij,
neumorno plaći za vodom stamenim!
Usud mi zadade bol: ščepa konjanika učenog
u danu koji nemira i grdnje bijaše pun.
Njega, zaštitnika vjere, pomagača vječitog,
utočišta svakōg jadtog, žalosnog.
Hej, reci onima u teškoći, u nevolji koji su:
‘Umrte, smrt nas evo smrtnim pićem napoji!’*

Ashabi koji su umrli za vrijeme Omerova hilafeta

Za vrijeme dok je Omer bio halifa, umrli su sljedeći istaknuti ashabi: Utbe b. Gazevân, Ala’ b. Hadremi, Kajs b. Seken, Ebu Kuhafa, otac Ebu Bekra es-Siddika, Sa‘ad b. Ubada, Suhejl b. Amr, mujezin Ibn Umm Mektum, Ajjaš b. Ebi Rebi‘a,

Abdurrahman, brat Zubejra b. Avvâma, Kajs b. Ebi Sa'sa'a, jedan od sakupljača Kur'ana, Nofel b. Haris b. Abdulmuttalib i njegov brat Ebu Sufjân, Marija, majka sejjida Ibrahima, Ebu Ubejde b. el-Džerrah, Muaz b. Džebel, Jezid b. Ebi Sufjan, Šurahbil b. Hasena, Fadl b. Abbas, Ebu Džundub b. Suhejl, Ebu Malik el-Eš'ari, Safvân b. Mu'attal, Ubejj b. K'ab, mujezin Bilal, Usejd b. Hudajr, El-Bera' b. Malik, brat Enesov, Zejneba bint Džahš, Ijad b. Ganem, Ebu el-Hejsem b. et-Tejhan, Halid b. el-Velid, Džarûd, prvak plemena Abdu'l-Kajs, Nu'man b. Mukarrin, Katade b. Nu'man, El-Akre' b. Hâbis, Sevda bint Zem'a, Uvejm b. Sa'adc, Gilân Sekafi, Ebu Mihdžen Sekafi i mnogi, mnogi drugi ashabi - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo!

OSMAN IBN AFFAN

Osman b. Affân b. Ebi 'l-'Âs b. Umejje b. Abdu's-Šems b. Abd Menâf b. Kusajj b. Kilâb b. Murre b. K'ab b. Lu'ej b. Gâlib, Kurejšija, Umejević (Mekkanac a potom Medinjanin), Ebu Amr. Zvali su ga još i: Ebu Abdullah i Ebu Lejla.

Rođen je šeste godine po "Godini slona". Islam je primio vrlo rano. Jedan je od onih koje je "bliski prijatelj" (tj. Poslanik, op. prev.) pozvao u islam. Dvapat je činio hidžru: prvi put u Abesiniju a drugi put u Medinu.

Još prije poslanstva oženio je Rukajju, kćerku Božijega Poslanika, koja mu je umrla jedne večeri dok se odvijala bitka na Bedru. Njena bolest je i bila razlog zbog kojeg je, po odobrenju Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - izostao iz te bitke no on se, stoga, ipak ubraja u njene učesnike, te mu je obećana i nagrada i sve druge prinadležnosti kao i ostalim učesnicima bitke.

Onoga dana kad su u Medini ukopali Rukajju stigao je glasnik da su muslimani na Bedru izvojevali pobjedu. Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - potom ga je oženio Rukajjinom sestrom Umm Kulsûm koja mu je umrla devete godine po Hidžri.

Učenjaci kažu: Ne zna se da je iko drugi osim njega oženio dvije Vjerovjesnikove kćerke. Stoga je i nazvan: *Zu 'n-núrejn* (imalac dviju svjetlosti). Uz to, on je i jedan od najprvih muslimana, prvi je muhadžir, jedan je od deseterice onih kojima je zagarantiran Džennet, jedan od šesterice s kojima je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - do zadnjih trenutaka svoga života bio zadovoljan i jedan je od onih ashaba koji su čitav Kur'an sabrali na jedno mjesto. Štaviše, Ibn Abbâd kaže: "On je, uz Me'muna, jedini halifâ koji je Kur'an sabrao u jednu zbirku."

Ibn Sa'ad kaže: "Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - imenovao ga je upraviteljem Medine prilikom njegova vojnog pohoda na Zatu'r-Rikâ' i na pleme Gatafân."

Od njega se prenosi stotinu četrdeset i šest hadisa Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! Prenose ih: Zejd b. Halid el-Džuheni, Ibn Zubejr, Saib b. Jezid, Enes ibn Malik, Zejd b. Sabit, Selema b. Ekve', Ebu Umâma el-Bâhili, Ibn Abbas, Ibn Omer, Abdullah b. Mugaffel, Ebu Katade, Ebu Hurejre i mnogi drugi ashabi - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo! Osima ashaba, od njega hadise prenose i mnogi tabiini⁵⁷, među kojima su i: Ebân b. Osmân, Ubejdullah b. Adijj, Hamrân i dr.

Ibn Sa'ad bilježi sljedeću izjavu Abdurrahmana b. Hatiba: "Nisam vidio da je i jedan ashab Božijega Poslanika - neka su

⁵⁷ Tj. ljudi iz druge muslimanske generacije, koji nisu živjeli u vremenu Božijega Poslanika, a.s.

na nj mir i blagoslovi Božiji! - govorio savršenije i ljepše od Osmana b. Affana, međutim, plašio se govora!”

Od Muhammeda b. Sîrîna bilježi sljedeće: “Od svih ashaba vjerske obrede je najbolje poznao Osman, zatim Ibn Omer.”

Bejhcki u svom “Suncnu” bilježi sljedeću izjavu Abdullaha b. Omera b. Ebana el-Dž’afija: “Moj dajdža Husejn el-Dž’afi me je upitao: ‘Znadeš li ti zbog čega je Osman nazvan *Zu’n-nûrejn* (imaocem dviju svjetlosti)?’ Kad sam mu rekao da ne znam, on mi je kazao: ‘Od kako je Bog stvorio Adema pa sve do Smaka svijeta niko, sem Osmana, nije oženio dvije kćerke nekog vjerovjesnika. Eto, zbog toga mu je dat nadimak *Zu’n-nûrejn!*’”!

Ebu Nu’ajm od Hasana bilježi sljedeće: “Osman je dobio nadimak *Zu’n-nûrejn* zato što ne znamo da je iko drugi sem njega vrata svoje kuće zatvorio za dvjema kćerkama jednog vjerovjesnika!”

Hajsema u svom djelu “Fadâilu’s-sahâbe”, te Ibn Asâkir, bilježe da je Alija b. Ebi Tâlib upitan o Osmanu, pa je rekao: ‘On je čovjek kojega u nebeskom društvu zovu *Zu’n-nûrejn* (imalac dviju svjetlosti), jer je bio zet Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - od dvije njegove kćerke!’”

El-Mâlîni bilježi, sa slabim nizom prenosilaca, sljedeću izjavu Sehla b. Sa’ada: “Osman je nazvan *Zu’n-nurejn* jer će u Džennetu ići s jednoga mjesta na drugo a dvije će mu lampe svijetliti; eto, iz tog razloga mu je dat ovaj nadimak.”

Osman je prije islama nazivan Ebu Amrom pa kad mu je u islamu Rukajja rodila sina Abdullaha, nazivan je po njemu, tj. Ebu Abdullah.

Majka mu je Erva bint Kurejz b. Rebî'a b. Hubejb b. Abd Šems ibn Abd Menâf. Njena je majka: Umm Hakim Bejda' bint Abdu'l-Muttalib b. Hišam, bliznakinja oca Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Prema tome, Osmanova majka je kćerka Vjerovjesnikove tetke po ocu.

Ibn Ishak kaže: "Bio je jedan od prvih muslimana. Islam je primio odmah poslije Ebu Bekra, Alije i Zejda b. Hârise".

Ibn Asakir bilježi, s različitim nizovima prenosilaca, "da Osman bijaše srednjega rasta, ni visok ni nizak, lijepoga lica, bijele puti s istaknutim obrisima crvenila. Po licu imadaše pjegice poput onih kod boginja, guste brade, krupnih zglobova, širokih ramena, debelih nogu, dugih ruku, s kosom koja mu prekrivaše mišice, bunjave glave, ćelav, s prelijepim zubima. Njegova bujna kosa sa zadnje strane glave padaše mu ispod ušnih školjki, ofarbana u mjedovinu; zube bijaše optočio zlatom".

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Abdullaha b. Hazma el-Mâzinija: "Vidio sam Osmana b. Affana: nikoga ljepšeg nisam vidio od njega, ni ženu ni muškarca!"

Od Mûsaa b. Talhe se bilježi sljedeće: "Osman b. Affan je bio najljepši čovjek."

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Usâme b. Zejda: "Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - poslao me da Osmanovoj kući odnesem jednu zdjelu mesa, pa kad sam ušao kod njih zatekao sam Rukajju - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u sjedećem položaju. Tako sam čas gledao u njeno lice a čas u lice Osmanovo, i kad sam se vratio nazad, Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - upitao

me: ‘Jesi li ulazio kod njih?’ Kad sam rekao da jesam, upitao me je: ‘Jesi li igdje vidio ljepši bračni par?’ ‘Nisam, Božiji Poslaniče!’, rekao sam.”

Ibn Sa‘ad od Muhammeda b. Ibrahima b. el-Harisa et-Tejmija bilježi sljedeće: “Kad je Osman b. Affan primio islam, njegov amidža Hakem b. Ebi ‘l-‘Âs ga je svezao u konop. ‘Zar da se odrekneš vjere svojih predaka’, kazao mu je, ‘i primiš novu vjeru?! Bogami te neću pustiti sve dok se toga ne okaniš!’ ‘Ja se, Boga mi, toga neću nikada okaniti’, rekao mu je Osman, ‘i ovu vjeru nikada neću ostaviti!’ Vidjevši takvu njegovu odlučnost Hakem ga je, ne imajući kuda, pustio!”

Ebu Ja‘lâ od Enesa bilježi sljedeće: “Prvi koji je sa svojom porodicom učinio hidžru u Abesiniju bio je Osman b. Affan. ‘Bog bio s njima!’, kazao je tom prilikom Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - ‘Nakon Luta, Osman je prvi koji je sa svojom čeljadi učinio hidžru Allahu!”

Ibn Adijj od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće: “Kad je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - (za Osmana, op. prev.) udavao svoju kćerku Umm Kulsûm, rekao joj je: ‘Tvoj muž najviše liči na pretka ti Ibrahima, i oca ti Muhammeda!’”

Hadisi koji govore o Osmanovim odlikama, osim onih koje smo ranije spomenuli

Buharija i Muslim bilježe izjavu Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - u kojoj stoji da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pokrio otkrivene dijelove svoga

tijela kada je kod njega ušao Osman. ‘Kako da se ne stidim čovjeka kojega se stide i melcki!?’ , kazao je.

Buharija bilježi od Ebu Abdurrahmana es-Sulemija “da ih je Osman, već sasvim iscrpljen i iznemogao, pogledao i rekao: ‘Tako vam Boga - a ne zaklinjem nikoga drugog doli ashabe Božijega Poslanika - vi znate da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Onaj ko opremi slabo opremljenu vojsku, imat će Džennet!”, i znate da sam ja takvu vojsku opremio; isto tako znate da je Božiji Poslanik rekao: “Onaj ko iskopa bunar Rumu, imat će Džennet!”, i znate da sam ja iskopao taj bunar!’ Oni su mu potvrdili da je to što kaže potpuno tačno”.

Tirmizi bilježi sljedeću izjavu Abdurrahmana b. Habbaba: “Bio sam prisutan kada je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - podsticao ljude da opreme slabo opremljenu vojsku. Tada je Osman b. Affan rekao: ‘Božiji Poslaniče, ja ću u ime Boga od sebe dati stotinu deva, s njihovim pokrovcima i samarima!’ Poslanik je zatim nastavio podsticati ljude da daju za vojsku, i Osman je rekao: ‘Božiji Poslaniče, ja u ime Boga dajem dvije stotine deva, zajedno s pokrovcima i samarima!’ Poslanik je i dalje podsticao na davanje, i Osman je rekao: ‘Božiji Poslaniče, u ime Boga ja dajem tri stotine deva, s pokrovcima i samarima!’ Tada je Poslanik, silazeći sa mjesta s kojeg je govorio, rekao: ‘Nakon ovoga što je uradio, Osman više nema nikakve obaveze!’”

Tirmizi bilježi od Enesa a Hakim od Abdurrahmana b. Semure - i on tu njegovu izjavu uvrštava u red vjerodostojnih predaja (sahih) - sljedeće: “Pri opremanju jedne vojne, Osman je Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! -

donio hiljadu dinara. Te je novce istresao u krilo Poslaniku i on ih je stao prevrtati u rakama, govoreći: ‘Nakon ovoga, Osmanu neće biti štete šta god da uradi!’, i to je ponovio još jednom!”

Tirmizi od Encsa bilježi sljedeće: “Kada je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - zatražio da se obavi prisega na vjernost (Bej’atu ’r-ridvân), njegov izaslanik onima u Mekki bio je Osman b. Affan; on je tamo od njih primio prisegu na vjernost. Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tada je rekao: ‘Osman b. Affan zbilja radi za Allaha i Njegova Poslanika!’ i pritom jednom svojom rukom udario po drugoj. Ruka Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tako je Osmanu bila bolja nego što su njima bile njihove ruke!”

Tirmizi od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - jednom je spomenuo neku smutnju pa je, pokazujući na Osmana, rekao: ‘Tom prilikom će on biti nepravedno ubijen!’”

Tirmizi, Ibn Mâdže i Hâkim - koji to uvrštava u kategoriju vjerodostojnih predaja - od Murre b. Ka’ba bilježe sljedeće: “Čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kako spominje neku pometnju koja će se uskoro desiti i utom je naišao neki čovjek sav umotan u svoju odjeću. ‘Evo, ovaj će pri toj pometnji biti na pravoj strani!’, rekao je Poslanik. Ja sam prišao dotičnome kad - to bijaše Osman b. Affan! Potom sam se licem okrenuo prema Božijem Poslaniku i upitao ga: ‘Je li ovaj?’ ‘Taj!’, kazao je on.”

Tirmizi i Hakim bilježe od Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - “da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i

blagoslovi Božiji! - jednom prilikom rekao: ‘Osmane, moguće je da će tebi Allah skrojiti jednu košulju, pa ako ti licemjери zatraže da tu košulju skinješ sa sebe, ti je nemoj skinuti sve dok se ne susretneš sa mnom!’”

Tirmizi bilježi da je Osman, kada su se u njegovoj kući zbivali oni dramatični događaji, rekao: “Meni je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nešto povjerio i ja ću do kraja ostati pri tome!”

Hakim bilježi sljedeću izjavu Ebu Hurejre: “Osman je dva puta od Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kupio Džennet: kada je iskopao bunar Rumu i kada je opremio slabo opremljenu vojsku!”

Ibn Asakir, posredstvom Ebu Hurejre - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilježi sljedeće riječi Božijega Poslanika: “Od svih mojih ashaba Osman mi je po ćudoređu najbliži!”

Taberani od Ismeta b. Malika bilježi sljedeće: “Kada je umrla Osmanova žena, kćerka Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - Poslanik je rekao: ‘Oženite Osmana! Da ja imam i treću kćerku, i nju bih dao za njega - opet po Božijoj objavi!’”

Ibn Asakir bilježi sljedeću Alijinu izjavu: “Ćuo sam kad je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao Osmanu: ‘Da imam četrdeset kćeri, sve bih ih, jednu za drugom, udavao za tebe; sve do posljednje!’”

Ibn Asakir od Zejda b. Sabita bilježi sljedeće: “Ćuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Svratio mi je Osman, baš kad se kod mene nalazio

jedan melek. I melek je rekao: “Šehid. Njegov će ga narod ubiti! Mi, meleki, se njega stidimo!”

Ebu J'alâ bilježi od Ibn Omera “da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: ‘Melcki se, zbilja, stide Osmana kao što se stide i Allaha i Njegova Poslanika!’”

Ibn Asakir bilježi kako je jedanput pred Hasanom neko spomenuo Osmanov stid, pa je rekao: “Osman je, zbilja, bio takav da se kupao unutra u svojoj kući, iza zatvorenih vrata, pa kad bi odložio svoju odjeću kako bi se polio vodom, njegov mu stid nije dopuštao da ispravi kičmu!”

O Osmanovom hilafetu

Za halifu je priznat nakon što su protekle tri noći od Omerova ukopa. Zabilježeno je da su se ljudi tih dana okupljali oko Abdurrahmana b. Avfa i njega pitali za savjet i mišljenje, te da niti jedan od onih do čijeg se mišljenja držalo nije nikoga nalazio ravnim Osmanu. Tako je Abdurrahman, kad je sjeo da izrazi svoju prisegu novome halifi, nakon izricanja zahvale i pohvale Bogu, rekao: “Zapazio sam da ljudi ne prihvaćaju nikoga drugoga osim Osmana!”

Ovu predaju bilježi Ibn Asakir posredstvom Mesvera b. Mahreme, dok u drugoj verziji stoji: “Sad prijedimo na stvar. Alija, ja sam, zbilja, dobro razvidio raspoloženje ljudi i vidio sam da oni ne žele nikog drugog osim Osmana. Stoga, ne dopusti da tobom ovlada strast!” Potom je uzeo Osmana za ruku i rekao: ‘Priznajem te za halifu i dajem ti svoju prisegu na vjernost, po Allahovom zakonu, po sunnetu Njegova Poslanika i po sunnetu dvojice halifa koji su bili poslije njega.’

Tako mu je Abdurrahman izrazio svoju lojalnost, a onda su to učinili i Muhadžiri i Ensarije.”

Ibn Sa‘ad bilježi sljedeću Enesovu izjavu: “Sat prije nego će umrijeti Omer je poslao po Ebu Talhu el-Ensarija i rekao mu: ‘Budi među onih pedeset Ensarija koji će biti s drugim ashabima, članovima konsultativnog vijeća, jer ja mislim da će se oni sastati u nekoj kući. Tamo gdje se budu sastali ti sa svojim ljudima stani na ulazna vrata i nikoga im ne puštaj unutra. Također, nemoj ni njih pustiti da prođe više od tri dana a da nekoga ne izaberu za vladara!”

U Ahmedovom “Musnedu” zabilježena je sljedeća Ebu Vâilova izjava: “Upitao sam Abdurrahmana b. Avfa: ‘Kako ste vi, pored Alije, za halifu izabrali Osmana?!’ ‘Ah, šta ja tu mogu!’, kazao je. ‘Ja sam se najprije obratio Aliji. Rekao sam mu: ‘Prisegnut ću ti po Allahovu zakonu, po sunnetu Njegova Poslanika, onako kako je to bilo i s Ebu Bekrom i Omerom!’, i on mi je na to rekao: ‘Koliko budem u stanju!’, a kad sam to isto izložio Osmanu, Osman je rekao: ‘Da, tako neka bude!’”

Prenosi se da je Abdurrahman nasamu upitao Osmana: “Ako ne bih tebe izabrao za halifu, koga bi mi ti preporučio?” i on mu je rekao da bi mu preporučio Aliju, a kad je to isto upitao Aliju, Alija mu je rekao da bi mu preporučio Osmana. Potom je pozvao Zubejra, pa i njemu postavio isto pitanje, i Zubejr mu je rekao: “Alija ili Osman”. Zatim Sa‘ada: “Koga bi mi ti preporučio”, upitao ga je, “izuzimajući tebe i mene?!” “Osmana”, kazao je. Abdurrahman je zatim konsultirao i sve druge uglednike, pa je ustanovio da je većina njih sklona Osmanu.

Ibn Sa'ad i Hâkim bilježe riječi Ibn Mesuda - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - koje je izrekao nakon Osmanova izbora za halifu: "Izabrasmo najboljeg koji ostade; ne imadosmo nikakve dvojbe!"

Te godine njegove vladavine ponovo je osvojen Rejj, nakon što je prethodno bio izgubljen. U toj godini je ljudima često udarala krv na nos tako da je čak i nazvana 'godinom krvarenja iz nosa'! I sam Osman je toliko krvario da nije mogao otići na hadž već je za vodiča imenovao drugu osobu. Ove godine su osvojene i mnoge bizantijske utvrde i te godine je Osman za upravitelja Kufe imenovao Sa'ada b. Ebi Vekkasa, nakon što je s tog položaja smijenio Mugiru.

Dvadeset i pete godine Osman je s položaja upravitelja Kufe smijenio i Sa'ada i na njegovo mjesto postavio Velida b. 'Ukbu b. Ebi Mu'ajta, ashaba, inače Osmanova brata po majci, za šta je dobio prvi prigovor, budući je na upravljačka mjesta počeo protežirati svoju rodbinu. Prenosi se da je Velid jedanput, u pijanom stanju, s ljudima klanjao četiri rekata sabah-namaza, i da se kad je završio okrenuo i upitao: "Hoćete li da vam nastavim?!"

Dvadeset i šeste godine Osman je izvršio dogradnju harema u Mekki, kupio okolnoga zemljišta i proširio područje harema. Te godine je osvojen Sâbur⁵⁸.

Dvadeset i sedme godine Muavija je poveo vojsku na Kipar, ukrcavši se na lađe. S njima je bio i Ubâde b. Sâmit i njegova žena Umm Harâm, Ensarijka, kćerka Milhanova, koja je tamo

⁵⁸ Sabur - mjesto u Iranu.

pala sa svoje jahaće životinje i tako preselila kao šehid. Nju je, naime, sam Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - upoznao s tim da će biti ta vojska, pa joj je uputio dovu Bogu da i ona bude među njima. Ona je tako i ukopana tamo na Kipru.

Ove godine osvojen je i Eredžan i Drabdžered⁵⁹ i te godine je Osman smijenio Amra b. el-'Âsa, namjesnika Egipta, i na njegovo mjesto imenovao Abdullaha b. Sa'ada b. Ebi Serha koji je pokrenuo vojnu na Afriku osvojivši sve dokle je stigao, i brda i doline. Svaki vojnik koji je učestvovao u tome dobio je tom prilikom hiljadu dinara, a neki kažu i tri hiljade dinara. Ove godine je osvojen i Endelus.

Zanimljivost: Muavija je još kod Omera b. el-Hattaba upor- no tražio da se s vojskom krene na Kipar, da se zaplovi morem, pa je Omer pismeno zatražio od Amra b. el-'Âsa da mu opiše kako izgleda more i plovidba njime. Amr mu je odgovorio: "Vidio sam ogromno stvorenje kojeg jaše malo stvorenje. Kada miruje cijepa ti srce a kad se pokrene zapanji razum. Um se tu još više osjeti sićušnim i, općenito, ima mnogo negativnosti. Oni na njemu su baš poput crva na drvčetu: ako se nagne, on se utopi, a ako se sačuva od toga, na smrt se preplasi!"

Kad je Omer pročitao te njegove riječi, poslao je Muaviji sljedeću poruku: "Allaha mi, ja na takvo što nikada neću popeti niti jednoga muslimana!"

Ibn Džerir kaže: "Tako je Muavija s vojskom krenuo na Kipar tek za vrijeme Osmanove vladavine. Tamošnje stanov-

⁵⁹ Mjesta u Iranu.

ništvo je s njim postiglo mirovni sporazum, pristavši na plaćanje džizije.”

Dvadeset i devete godine vojno je osvojen Istahr⁶⁰, a pod muslimansku upravu je potpala i Fesa⁶¹ i još neka mjesta. Ove godine Osman je izvršio dograđivanje i proširivanje i džamije u Medini. Sve je to ozidao klesanim kamenom a kameni su bili i stupovi, dok je krov bio od tikovine. U dužinu ju je pružio stotinu i šezdeset lakata a u širinu stotinu i pedeset.

Tridesete godine osvojen je Džur⁶² i široka prostranstva područja Horasan, mirovnim sporazumom je i Nejsabur potpao pod muslimansku vlast - premda ima i mišljenja da je on uzet silom - zatim Tus i Serahs⁶³, također mirnim putem, kao i Merv i Bejhek. Osvajanjem ovih prostranih područja kod Osmana se, na ime harača, počelo slivati silno blago koje mu je sa svih strana pristizalo tako da je osnovao mnoge državne riznice. Prihodi su postali tako obilni da je naređivao da se za određenog čovjeka isplati po stotinu hiljada kesa⁶⁴, s četiri hiljade oka⁶⁵ u svakoj kesi.

Trideset i prve godine umro je Ebu Sufjan b. Harb, Muavijin otac, te Hakem b. Ebi el-‘Âs, Osmanov amidža.

Trideset i druge godine umro je Abbas b. Abdu'l-Muttalib, Poslanikov amidža, i dženazu mu je klanjao Osman.

⁶⁰ Istahr - prijestonica perzijske dinastije Sasanida.

⁶¹ Fesa - mjesto u Iranu.

⁶² Džur - mjesto u Iranu.

⁶³ Područje u Horasanu, Iran.

⁶⁴ Jedna kesa: 7.000 zlatnih dinara.

⁶⁵ Jedna oka: 320 grama.

Te je godine umro i Abdurrahman b. Avf, jedan od prve deseterice muslimana, koji je jedanput na ime sadake dao iznos od četrdeset hiljada i kompletnu karavanu koja je upravo bila pristigla iz Šama. U toj godini preselio je i Abdullah b. Mesud el-Huzeli, jedan od četverice najistaknutijih učača Kur'ana i jedan od najprvih muslimana, čuven među ashabima po svome znanju. Iste te godine umro je i Ebu Derda el-Hazredži, veliki mudrac i pobožnjak, kojega je Muavija imenovao kadijom grada Damaska, zatim Ebu Zerr Džundub b. Džunâda el-Gifâri, poznat po svojoj iskrenosti, te Zejd b. Abdullah b. Abd Rabbeh el-Ensâri, koji je usnio formu ezana.

Trideset i treće godine umro je Mikdad b. el-Esved, na svome imanju u Džurfu, odakle je prenesen u Medinu. Ove godine je Abdullah b. Sa'ad b. Ebi Serh s vojskom pošao na Abesiniju.

Trideset i četvrte godine stanovnici Kufe su smijenili Se'ida b. el-'Âsa i umjesto njega izabrali Ebu Musu el-Eš'arija.

Trideset i pete godine ubijen je Osman.

Zuhri kaže: "Osman je dužnost halife vršio dvanaest godine i prvih šest godina na njegovu vladavinu niko nije imao nikakva prigovora. Kurčšije su ga voljele više nego Omera b. el-Hattaba, koji je prema njima bio strog, jer kad je on postao halifa on se prema njima pokazao blagodarnim i prisnim. Kasnije se, međutim, udaljio od njih i u drugih šest godina svoje vladavine na visoke državne položaje postavljao je svoju rodbinu i svoje ukućane. Tako je Mervanu prepustio afričku petinu i općenito je obilato darivao svoje rodake i ukućane. Rodbinske veze, koje je Bog naredio da se čuvaju, on je ovako protumačio: 'Ebu Bekr i Omer su se odrekli onoga što im je

pripadalo od toga. Ja to, međutim, uzimam i dijelim svojoj rodbini!’ Narod mu to nije davao za pravo.”

Ovo bilježi Ibn Sa‘ad.

Ibn Asâkir, posredstvom drugog niza prenosilaca, također od Zuhrija bilježi sljedeće: “Upitao sam Se‘ida b. el-Muscjeba: ‘Hoćeš li mi kazati kako je došlo do Osmanova ubistva, kako se on ponašao a kako narod i zašto su se ashabi Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - distancirali od njega?’ Odgovorio mi je: ‘Osman je ubijen nepravedno i onaj koji ga je ubio je nasilnik. Međutim, oni koji su se od njega distancirali, imali su razloga za to!’ ‘Kako je došlo do toga?’, upitao sam i on mi je rekao: ‘Kada je Osman preuzeo hilafet jedna grupa ashaba nije bila s tim saglasna, jer je Osman bio suviše odan svojoj familiji. Tako je on dvanaest godina bio na vlasti pri čemu je vrlo često na državne položaje postavljao ljude iz plemena Benu Umejje (Omejevići) koji nisu bili iz reda ashaba Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i ti njegovi namjesnici su se ponašali neprilično što je nailazilo na osudu Muhammedovih, a.s., ashaba. Osmanu su za te njihove postupke upućeni ozbiljni prigovori, no i pored toga on ih nije smjenjivao. Bilo je to trideset i pete godine.

Zadnjih šest godina svoje vladavine on je na državne funkcije isključivo postavljao svoje bliže rođake, mimo ikoga drugog i pritom od njih tražio da imaju Boga na umu. Tako je za namjesnika Egipta imenovao Abdullaha b. Ebi Serha, koji je na tom položaju ostao dugi niz godina, pa su mu se Egipćani došli žaliti na njega i na zulume koje im je činio.

Još prije toga Osman se nekorektno bio ponio prema Abdullahu b. Mesudu, Ebu Zerru i Ammaru b. Jasiru. Naime,

ljudi iz plemenâ Benu Huzejl i Benu Zuhra u svojim su srcima nosili veliko razočarenje zbog stanja u koje je bačen Ibn Mesud, dok su pripadnici Benu Gifara i njihovih saveznika čak bili bijesni zbog situacije u koju je doveden Ebu Zerr, noseći u svojim srcima veliku srdžbu, a zbog odnosa prema Ammaru b. Jâsiru pripadnici Benu Mahzûma su otvoreno izrazili svoj prijezir prema Osmanu.

Predstavnici egipatskog stanovništva došli su se žaliti na Ibn Ebi Serha, nakon čega mu je Osman uputio jedno upozoravajuće pismo. Ibn Ebi Serh je, međutim, odbio sprovesti ono što mu je Osman bio naložio. Štaviše, neke od onih ljudi koji su se išli žaliti na njega dao je pogubiti, što je rezultiralo time da se iz Egipta zaputilo sedam stotina ljudi koji su došli u Poslanikovu džamiju koristeći namaska vremena kako bi se ashabima Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - požalili na ono što im čini Ibn Ebi Serh! Na to je Talha b. Abdullah skočio i oštro se obratio Osmanu, dok mu je Aiša - neka je Allahovo zadovoljstvo obujmi! - poslala sljedeću poruku: "Kako to da ne pristaješ smijeniti čovjeka čiju smjenu od tebe traže ashabi Muhammedovi?! Tá, dotični je ubio jednog njihovog čovjeka, stoga im ispuni njihovo pravo koje imaju kod tvog namjesnika!"

Kod njega je ušao i Alija b. Ebi Talib i rekao mu: 'Sve što ovi ljudi traže jest to da jednog čovjeka zamijeniš drugim, a tvrde i da im je dužan krvarinu. Stoga smijeni tog čovjeka i pokreni istragu, pa ako se utvrdi da je dotični zbilja pogriješio, osiguraj im njihovo pravo kod njega!'

'Hajde, eto', kazao je on, 'vi recite kojeg čovjeka hoćete da postavim umjesto njega!'

Oni su rekli da bi na tom mjestu željeli vidjeti Muhammeda, sina Ebu Bekrova, i Osman mu je napisao postavljene kojim ga je imenovao namjesnikom Egipta. Oni su nakon toga krenuli nazad u Egipat. Sa njima je pošlo i nekoliko Muhadžira i Ensarija kako bi razvidili situaciju između egipatskog stanovništva i Ibn Ebi Serha. Put Egipta krenuo je i Muhammed sa svojim ljudima i kad se već bio udaljio tri dana hoda od Medine pred njih je odnekud bahnulo jedan crn mladić koji je silovito tjerao svog devca, kao neko ko je u potjeri ili za kim ide potjera, i Muhammedovi ashabi su ga upitali: 'Šta je s tobom? Šta ti je? Kao da si bjegunac ili juriš bjegunca?!' 'Ja sam momak vođe pravovjernih!', kazao je on. 'Šalje me namjesniku Egipta'. Jedan od njih mu je rekao: 'Ovo je namjesnik Egipta!?', na šta mu je on odgovorio: 'Nije on onaj kome ja idem!'

Kad je s tim upoznat Muhammed, sin Ebu Bekrov, on je odmah za njim poslao jednog čovjeka koji ga je sustigao i doveo kod njega. 'Čiji si ti, ustvari, momak?!', upitao ga je Muhammed i on je jedanput odgovarao da je momak vođe pravovjernih a drugi put da je Mervanov, sve dok ga jedan od prisutnih nije prepoznao kao Osmanova momka. Tada ga je Muhammed upitao: 'Kome su te uputili?' 'Namjesniku Egipta', kazao je. 'Šta mu nosiš?', pitao ga je dalje Muhammed. 'Poruku', kazao je. 'Imaš li je napisanu?', upitao ga je i on je rekao da nema. Oni su ga tada svega pretresli no kod njega nisu pronašli nikakva pisma. Međutim, kako je uza se imao i jednu kožnu zdjelu koja se već bila sasvim sasušila, osjetili su da u njoj ima nešto, pa su je dobro protresli kako bi to nešto ispalo iz nje i, kako ono nije ispadalo, rastrgnuli su zdjelu i unutra našli pismo koje je Osman slao Ibn Ebi Serhu.

Muhammed je potom sakupio kod sebe Muhadžire, Ensarije i ostale koji su išli sa njim i u njihovu prisustvu otvorio pismo. U pismu je stajalo: “Kada kod tebe dođe Muhammed i s njim taj i taj, taj i taj, smisli kakvo lukavstvo i smakni ih, a njegovo postavljenje uništi. Svoje dužnosti nastavi vršiti i dalje, sve dok ti od mene ne stigne kakva depeša. Sve one koji mi se dođu žaliti na tebe baci u tamnicu i zadrži ih tamo dok ti u pogledu njih ne stigne uputstvo od mene, ako Bog da”.

Kad su pročitali pismo, svi su u sebi osjetili strah, pa su odlučili vratiti se u Medinu. Pismo je Muhammed ovjerio prstenom svakog od onih koji su bili sa njim i dao ga jednom od njih. Kad su stigli u Medinu, pozvali su Talhu, Zubejra, Aliju, Sa’ada i ostale Poslanikove ashabe koji su se tu nalazili, i u njihovu prisustvu razmotali pismo te ga, upoznavši ih s tim kako su došli do njega, pred njima pročitali. Tako u Medini više nije bilo nikoga ko nije bio bijesan na Osmana. Bijes onih koji su se još ranije rasrdili na njega zbog Ibn Mesuda, Ebu Zerra (el-Gifarija) i Ammara b. Jasira, time je postao naročito izražen.

Ashabi Muhammedovi - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - povukli su se u svoje kuće, skrhani sadržajem pisma, dok je svijetina, trideset i pete godine, nahrnula na Osmana, opkolivši ga sa svih strana. Muhammed, sin Ebu Bekrov, doveo mu je pleme Tejm i još neke ljude iz drugih plemena, pa kad je Alija vidio šta se događa, pozvao je Talhu, Zubejra, Sa’ada, Ammara i neke druge ashabe, sve učesnike Bitke na Bedru, i s njima otišao kod Osmana, zajedno s onim pismom, mladićem i devcem.

‘Je li ovo tvoj momak?’, upitao ga je i on je rekao da jeste. ‘A i devac je tvoj?’, upitao je i Osman je i to potvrdio. ‘Prema tome’, kazao je Alija, ‘i ovo pismo si ti napisao!?’ ‘Ne!’, rekao je Osman i zakleo se Bogom da to on nije učinio, ‘niti sam naredio da se to učini’, kazao je, ‘niti sam uopće znao za njega!’ ‘Ali, pečat kojim je pismo opečaćeno je tvoj?!’, upitao je Alija i Osman je potvrdio da je pečat zbilja njegov. ‘Pa, kako je tvoj momak mogao poći s tvojim devcem’, nastavio je Alija, ‘noseći pismo s tvojim pečatom?!’ Osman se jednako kleo: ‘To pismo ja nisam napisao, niti sam naredio da ga ko napiše; i nikad ovoga momka ja nisam poslao put Egipta!’

Što se tiče samog rukopisa, bilo je jasno da je on Mervanov, no sumnjali su da je i Osman upleten u to. Stoga su tražili da im dovede Mervana, koji se nalazio tu u njegovoj kući, ali je on to odbijao.

Potom su ashabi Muhammedaovi ljuti napustili Osmanovu kuću, noseći u sebi sumnju u njega i istovremeno znajući da se on nikada ne bi lažno zakleo. Neki su govorili: ‘Osman u našim srcima neće biti čist sve dok nam ne isporuči Mervana da ga ispitamo i dok se ne izvede na čistac situacija oko pisma. Tà, kako se može narediti neopravdano ubistvo jednog Muhammedova ashaba?! Prema tome, ako se ispostavi da je pismo napisao Osman, smijenit ćemo ga s položaja halife, a ako se pokaže da ga je, u Osmanovo ime, napisao Mervan, razmotrit ćemo šta ćemo uraditi s Mervanom!’

Tako su se povukli u svoje kuće a Osman nikako nije pristajao da im isporuči Mervana, plašeći se da ne bude ubijen. Onda je svijetina opkolila Osmanovu kuću, uskraćujući mu vodu. Nakon nekog vremena Osman je izišao i s gornjeg dijela

kuće upitao: 'Je li među vama Alija?' Kad su rekli da nije, upitao je da li je tu Sa'ad, pa kad su rekli da nije ni on tu, Osman je zašutio. Zatim je upitao: 'Hoće li neko otići do Alije i zamoliti ga da nam donese vode!' To je stiglo do Alije i on mu je poslao tri mješine punč vode i tek što su te mješine bile donesene, nekoliko sluga plemena Benu Hašim i Benu Umejje je zbog njih zadobilo rane prije nego su stigle do Osmana.

Utom je Aliji javljeno da je Osman izložen opasnosti da bude ubijen.

'Mi smo od njega tražili da nam isporuči Mervana', kazao je on, 'ali Osmanovo ubistvo ne dolazi u obzir!' Zatim je Hasanu i Husejnu rekao: 'Uzmite svoje sablje i idite tamo! Stanite pred Osmanova vrata i nikoga k njemu ne upuštajte!

I Zubejr je tamo poslao svoga sina, i Talha svoga, i brojni drugi ashabi Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tamo su poslali svoje sinove kako bi onemogućili svijetinu da proдре do Osmana, i kako bi od njega izdejsvovali isporuku Mervana. Kad je svijetina to opazila, počeli su strijelama gađati Osmanova vrata tako da je Hasan, sin Alijin, tu obliven krvlju, dok je jedna strijela pogodila i Mervana, unutra u kući. Tu je još ranjen Muhammed, sin Talhin i Šeđž Kanber, Alijin rob.

Muhammed, sin Ebu Bekrov, utom se pobojavao da se pripadnici plemena Benu Hâšim, usljed onoga što se događalo s Hasanom i Husejnom, neće razjariti što bi moglo dovesti do pometnje (*fitneh*). Stoga je dvojicu ljudi uzeo za ruke i rekao im: 'Ako dođu ljudi iz plemena Benu Hâšim i na licu Hasanovu ugledaju krv, svijetina će biti rastjerana i naš će plan

propasti. Podite stoga sa mnom! Prebacimo se gore do njega i ubijmo ga, pazeći da nas niko ne opazi!’

Tako se Muhammed, s tom dvojicom svojih ljudi, iz kuće jednog Ensarije prebacio u Osmanovu kuću, i niko ih od onih koji su štitili Osmana nije opazio, budući da su se svi koji su stajali uz njega nalazili gore, na kućama. Unutra je s Osmanom bila i njegova žena, pa je Muhammed svojim ljudima rekao da ostanu u drugoj sobi, pa kad on uhvati Osmana da tada uđu, navale na njega i ubiju ga.

Muhammed je ušao sam i Osmana uhvatio za bradu, na šta mu je Osman rekao: ‘Boga mi, da te vidi tvoj otac mnogo bi ga pogodilo to kako postupaš prema meni!’

Muhammedova ruka je na to klonula, no u tom času su unutra upala ona dvojica, nasrnuli na Osmana i ubili ga. Potom su se dali u bijeg, istim onim putem kojim su i došli.

Osmanova žena je vrisnula ali, budući da je u kući bila velika gungula, njen vrisak niko nije čuo. Potom se ispela do svijetine i viknula: ‘Vođa pravovjernih je ubijen!’

Ljudi su na to ušli unutra i našli ga zaklana.

Kad su za to čuli Alija, Talha, Zubejr, Sa‘ad i drugi ashabi koji su se nalazili u Medini, odmah su pošli tamo, raspamećeni viješću koju su čuli. Kada su ušli kod Osmana, zatekli su ga ubijena. ‘Mi pripadamo Allahu i Njemu se vraćamo!’, rekli su. Zatim se Alija obratio dvojici svojih sinova. ‘Kako je vođa pravovjernih mogao biti ubijen pored vas dvojice pred njegovim vratima?!, upitao je i Hasana ošamario a Husejna udario u prsa, te izgrdio Muhammeda, sina Talhinog i Abdullaha, sina Zubejrovog. Onda je, tako srdit, napustio to

mjesto i otišao svojoj kući i ljudi su odmah počeli hitati k njemu. ‘Hoćemo tebe za halifu’, govorili su. ‘Pruži ruku! Tà, mora postojati neki vođa!’ ‘To nije u vašoj nadležnosti’, odgovorio je Alija. ‘O tome će odlučiti učesnici Bedra! Halifa će biti onaj koga oni izaberu!’ Njemu su tako došli svi učesnici Bedra, svi do jednoga, i rekli mu: ‘Ne vidimo da je iko priličniji za halifu od tebe. Prema tome, pruži nam svoju ruku, da te priznamo za halifu!’

Tako su mu izrazili svoju lojalnost, dok je Mervan, u međuvremenu, pobjegao sa svojim sinom. Alija je odmah otišao kod Osmanove žene i upitao je ko je ubio Osmana. ‘Ne znam’, kazala je ona. ‘Kod njega su upala dvojica ljudi, meni nepoznatih, a sa njima je bio i Muhammed, sin Ebu Bekrov!’

Tako je Aliji i ostalima ispričala kako je postupio Muhammed i Alija je odmah poslao po njega, te ga upitao šta on ima kazati na ono što je ispričala Osmanova žena. ‘Ništa nije slagala!’, rekao je. ‘Ja jesam, zbilja, ušao kod njega s namjerom da ga ubijem, no on mi je spomenuo moga oca i ja sam ustuknuo, pokajavši se Bogu Uzvišenome. Allaha mi, niti sam ga ja ubio, niti sam ga držao!’ ‘Pravo govori’, rekla je Osmanova žena, ‘samo, on je bio taj koji je doveo onu dvojicu!’

Ibn Asakir od Kinane, Safijinog roba, i od još nekih ljudi, bilježi sljedeće: “Osmana je ubio jedan plavokosi Egipćanin po imenu Hammar”.

Ahmed bilježi sljedeću izjavu Mugîre b. Šu‘beta: “Ja sam ušao kod Osmana, dok je još bio onako skoljen sa svih strana, i rekao mu: ‘Ti si vođa ovoga naroda i evo, kako vidiš, događa

ti se ovo. Predlažem da izabereš jednu od slijedeće tri mogućnosti:

1. da pođeš i silom se obračunaš sa njima; imaš za to i snage i sredstava. Uz to, i pravda je na tvojoj strani a na njihovoj strani je laž;
2. mi ti možemo načiniti izlaz mimo ovoga pred kojim se oni nalaze: možeš, dakle, tuda proći, uzjahati svoju devu i otići u Mekku. Sve dok budeš u Mekki, ovi ti neće smjeti ništa učiniti;
3. da odeš u Šam, jer su ovi ovdje uglavnom odatle, a tamo je i Muavija!

‘Što se tiče prvog prijedloga’, odgovorio je Osman, ‘tj. da se silom obračunam s ovima, to ne dolazi u obzir: ne želim biti prvi halifa iza Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - koji je prolio krv u njegovu ummetu. Što se tiče odlaska u Mekku, ni to ne dolazi u obzir, jer sam čuo Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: “U Mekki će biti ukopan jedan čovjek iz plemena Kurejš na kojega će se sručiti polovina kazne čitavog svijeta!”, pa ne bih ja htio biti taj čovjek. I treći prijedlog mi je neprihvatljiv, tj. da odem u Šam: nikada ne bih ostavio mjesto u koje sam hidžru učinio, niti bih napustio blizinu Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji!”

Ibn Asakir od Ebu Sevra el-Fehmija bilježi sljedeće: “Ušao sam kod Osmana, dok je još bio opkoljen svijetinom; on je govorio: ‘Kod svoga Gospodara sam pohranio deset stvari: četvrti sam primio islam, opremio sam neopremljenu vojsku, Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - oženio

me svojom kćerkom, pa kad je ta umrla, oženio me drugom; nikada nisam zapjevao, nikad imao pustu želju (*temennejtu*), nikad svojom desnom rukom nisam dotaknuo polni organ, od kako sam tom rukom Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - izrazio svoju vjernost; nikada mi, od kako sam primio islam, nije promakao ni jedan petak a da u njemu nisam oslobodio nekog roba, izuzev ako bi me nešto spriječilo da to učinim u tom danu, no u takvim slučajevima sam to činio kasnije, i nikad nisam počinio bludnu radnju, ni prije islama ni u islamu, niti sam ikada išta ukrao, ni prije islama ni u islamu. Uz sve to, još za života Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - sakupio sam čitav Kur'an!"

Ubistvo Osmanovo desilo se u sredini *dana tešrika*,⁶⁶ trideset i pete godine po Hidžri. Prema nekim mišljenjima, to se dogodilo u petak, osamnaestog zu'l-hidžeta, te je ukopan uoči subote, između akšama i jacije, na lokaciji po imenu *Hušu-l-kevkeb*, u El-Bekí'u, i on je prvi koji je tu ukopan. Neki tvrde da je ubijen u četvrtak, odnosno u ponedjeljak, kad je od mjeseca zu'l-hidžeta bilo ostalo još šest dana. Kad je ubijen imao je osamdeset i dvije godine. Neki kažu: osamdeset i jednu, neki: osamdeset i četiri, neki: osamdeset i šest, neki: osamdeset i devet, dok neki tvrde da je imao punih devedeset godina. Katade kaže: "Dženazu mu je klanjao Zubejr, koji ga je, po njegovoj želji, i ukopao".

Ibn Adijj i Ibn Asâkir neprekinutom (*merfu*) predajom bilježe hadis u kojem se kaže: "Allah ima jednu sablju koja će

⁶⁶ Dani tešrika - četiri dana Kurban-bajrama, od zore 9. zu'l-hidždžeta, dana stajanja na Arefátu, do poslijepodneva četvrtog dana od toga.

se nalaziti u svojim koricama sve dok Osman bude živ, pa kad on bude ubijen ta će se sablja isukati i nikad više neće biti vraćena u korice, sve do Smaka svijeta!”

Ovaj hadis, međutim, prenosi samo jedan čovjek: Amr b. Fâid i mnogi ga ne priznaju.

Ibn Asâkir od Jezîda b. Ebi Hubejba bilježi sljedeće: “Čuo sam da su svi oni koji su se tada digli na Osmana - poludili!”

Od Huzejfe se bilježi sljedeće: “Prva velika smutnja (*fitna*) bila je ubistvo Osmanovo, dok će posljednja biti pojava Dedžala. I, tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, neće umrijeti ni jedan čovjek, koji u svom srcu bude osjećao imalo radosti zbog Osmanova ubistva a da neće krenuti za Dedžalom, ako ga dočeka. Ako ga pak takav i ne dočeka, povjerovat će u njega u svome kaburu!”

Od Ibn Abbâsa se bilježi sljedeće: “Da ljudi nisu zatražili osvetu za Osmanovu krv, bili bi iz neba gađani kamenjem!”

Od Hasana se bilježi sljedeće: “U trenutku kad je Osman ubijen, Alija se nalazio na svom imanju, pa kad je čuo šta se desilo, rekao je: ‘Bože moj, to nije bila moja želja i u tome nema moga udjela!’”

Hâkim bilježi sljedeću izjavu Kajsja b. Abbâda, koju uvrštava u red vjerodostojnih (*sahih*) predaja: “Čuo sam Aliju kako za vrijeme Bitke kod deve govori: ‘Bože moj, ja ništa nemam s Osmanovim ubistvom. Toga dana kada je Osman ubijen moj se um bijaše sasvim smeo i ja tu činjenicu ne mogoh prihvatiti. Potom dođoše da me proglase halifom, i ja im rekoh: ‘Tako mi Boga, stid me je, zbilja, biti halifom onima koji ubiše Osmana; stid me je Boga pristati biti halifa dok Osman još ni

ukopan nije!’, pa se oni razidoše. Kad oni ponovo dođoše moliti me da se prihvatim hilafeta, ja im rekoah: ‘Bože moj, osjećam strah od onog čemu bih u susret išao!’, a onda se u meni prelomi i ja pristadoh, pa kad mi rekoše: ‘Vodo pravovjernih!’, to kao da mi rascijepi srce i ja tad rekoah: ‘Bože moj, uzmi od mene i podaj Osmanu, samo da zadovoljan budeš!’

Ibn Asâkir bilježi sljedeću izjavu Eb u Hulde el-Hunejfiya: “Čuo sam Aliju kako govori: ‘Omejevići tvrde da sam ja ubio Osmana. Nisam, tako mi Allaha, osim kojeg drugog boga nema, niti sam ga ja ubio, niti sam u tome imao ikakva udjela. Ja sam branio da se to učini, no oni me nisu slušali!’”

Od Semure se bilježi sljedeće: “Islam je bio u utvrđenoj utvrdi i oni su, time što su ubili Osmana, islamu načinili pukotinu koja se neće zapušiti sve do Smaka svijeta. Također, hilafet se nalazio među Medinjanima i oni su ga izmjestili - on se tamo više nikada neće vratiti!”

Od Muhammeda b. Sîrîna se bilježi sljedeće: “Ni u jednom vojnom pohodu, niti općenito kod vojske, nije se izgubio nijedan šaren konj dok nije ubijen Osman. Također, sve dok Osman nije ubijen, nije bilo neslaganja u pogledu viđenja mladaka, a nikada se na nebu nije vidjelo ovo crvenilo dok nije ubijen Husejn!”

Abdurrezzak u svom “Musannefu” bilježi sljedeću izjavu Humejda b. Hilâla: “Abdullah b. Selam je odlazio kod onih koji su bili skolili Osmana i govorio im: ‘Nemojte da biste ga ubili, jer tako mi Allaha, ako ga neki od vas ubije, taj će Allaha susresti sakat, bez ruke. Eto, Allahova sablja je još uvijek u koricama i, ako ga ubijete, Allah će je izvući i sa vas je nikada više neće vratiti u korice! Znajte da nikada nije neki vjerovjesnik

ubijen a da nije ubijeno još sedamdeset hiljada ljudi prije nego bi se opet složili, i da nikada nije ubijen vjerovjesnikov nasljednik a da nije ubijeno trideset i pet hiljada ljudi prije nego bi ponovo postigli slogu!”

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Abdurrahmana b. Mehdiya: “Za Osmana se vežu dvije osobenosti, kojih nije bilo ni kod Ebu Bekra, ni kod Omera - neka ih, obojicu, obujmi Allahovo zadovoljstvo! - : on se obuzdavao do posljednjeg trenutka, sve dok nije ubijen, i objedinio je ljude oko jednoga mushafa!”

Hâkim od Ša‘bija bilježi sljedeće: “Nisam čuo ljepšu žalopojku za Osmanom od one koju je spjevao K‘ab b. Mâlik, u kojoj se kaže:

*Pa ne htjede ništa poduzeti
već vrata svoja zaključa, znajuć’ posigurno
da Bog nemaran nije,
da vidi šta se tu zbiva.*

Onima u kući reče:

*“Ne ubijajte ih, nek’ Allah oprost svoj dadne
svakome ko napast ne bude htio!”*

*I vidjeh: kako Allah na njih
ne prijateljstvo prosu, i mržnju
nakon što svi jedno tijelo bijahu!*

*I vidjeh: kako ljudima od tad’
baš poput vjetra brzoga,
svako dobro okrenu leđa!*

*
* *

Ibn Sa‘ad bilježi sljedeću izjavu Musaa, sina Talhina: “Vidio sam Osmana kako izlazi jednoga petka, a na njemu dvije žute haljinke, i kako sjeda na minber, pa mujezin poče učiti ezan a on jednako govori, pitajući ljude za cijene i za želje im!”

Od Abdullaha Rumija se bilježi sljedeće: “Osman je sam sobom uzimao abdest za noćni namaz, pa mu je neko rekao da bi mogao zatražiti da mu to pripremi neko od posluge. ‘Nipošto!’, odgovorio je Osman. ‘Noć je njihova, neka se odmorc u njoj!’”

Ibn Asakir bilježi sljedeću izjavu Amra, sina Osmana b. Affana: “Na Osmanovom prstenu bilo je ugravirano: ‘Vjerujem u Onoga koji je sve stvorio, i svemu oblik dao!’”

Ebu Nu‘ajm u svom “Delâilu” bilježi Ibn Omerovu izjavu u kojoj kaže da je Džehdžâh el-Gifari jedanput prišao Osmanu, dok je on sa minbera držao govor, pa mu iz ruke istrgnuo štap i prelomio ga preko svog koljena. “Nije prošla ni godina dana”, kaže on, “nakon što je to učinio a Allah mu je u tu nogu dao gangrenu od koje je i umro!”

U čemu je sve Osman bio prvi

Askeri u svom “Evailu” kaže: “Osman je prvi koji je počeo darivati zemljišne posjede (feud leno), prvi koji je pod zaštitu stavio određena ispasišta, prvi koji je počeo tiho izgovarati tekbir, prvi koji je izglačao Poslanikovu džamiju, prvi koji je naredio da se uči prvi ezan u džuma-namaz, prvi koji je mujezinima odredio platu, prvi koji je imao izraženu tremu

kad je držao nastupnu hutbu (Ibn Sa‘ad bilježi da je tom prilikom rekao: “Ljudi, prvi nastup je težak, no bit će još dana, pa ako poživim hutba će vam biti držana kako valja. Ja ranije nisam držao govore, ali Allah će me već podučiti!”), prvi koji je pri klanjanju bajram-namaza hutbu stavio ispred namaza, prvi koji je ljudima prepustio izdvajanje svog zekata, prvi koji je preuzeo hilafet još za života svoje majke, prvi koji je imenovao komandira policije i prvi koji je u džamiji sebi postavio ložu iz bojazni da se i njemu ne dogodi ono što se dogodilo Omeru.”

Askeri dalje kaže: “On je prvi halifa za vrijeme čije vladavine je nastao razdor među muslimanima, u smislu da su jedni druge počeli smatrati grješnicima, sve zbog određenih stvari zbog kojih su ga počeli prezirati. Prije toga muslimani su se razilazili samo u pogledu rješenja nekih pitanja pravne naravi, no jedni druge nisu etiketirali grješnicima.”

Ovome bi se još moglo dodati i to da je Osman prvi iz ovoga ummeta koji je hidžru učinio Allahu sa svom svojom čeljadi, kako je to već ranije navedeno, i prvi koji je objedinio muslimane oko jedinstvenog učenja Kur’ana.

Ibn Asâkir bilježi sljedeću izjavu Hakîma b. ‘Abbâda b. Hunejfa: “Prva negativnost koja se pojavila u Medini, a koja je došla s materijalnim obiljem, kad su ljudi bili postali odveć gojazni, bilo je golubarstvo i kuglanje, pa kad je Osman, osme godine svoje vladavine, za namjesnika Medine postavio jednog čovjeka iz plemena Benu Lejs, taj čovjek je to zabranio, te naredio da se svi čunjevi u kuglanju imaju polomiti.”

Koje su istaknute ličnosti umrle za vrijeme Osmanova hilafeta

Za vrijeme Osmanova hilafeta umrle su sljedeće istaknute ličnosti: Surâka b. Malik b. Dža'shem, Džebbâr b. Sahr, Hâtib b. Ebi Belte'a, Ajjâd b. Zuhejr, Ebu Usejd Sâ'adi, Evs b. Sâmit, Haris b. Nofel, Abdullah b. Huzâfa, Zejd b. Hâridža koji je progovorio nakon smrti, pjesnik Lebi, El-Musejjeb, otac Se'idov, Muaz b. Amr b. Džamûh, Ma'bed b. el-Abbas, Muajkib b. Ebi Fâtima ed-Devsî, Ebu Lubâba b. Abdulmunzir, Nu'ajm b. Mesud el-Ešdž'ai i brojni drugi ashabi.

Iz reda onih koji nisu bili ashabi umrla su dvojica pjesnika: Hatîa i Ebu Zu'ejb el-Huzeli.

ALIJA IBN EBI TALIB

Alija b. Ebi Talib - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!
 - Ebu Talibovo ime je Abdu Menâf - b. Abdu 'l-Muttalib - Muttalibovo ime je Šejba - b. Hâšim - čije je ime 'Amr - b. 'Abd Menâf - čije je ime Mugâra - b. Kusajj - čije je ime Zejd - b. Kilâb b. Murre b. K'ab b. Luej b. Gâlib b. Fihri b. Mâlik b. Nadr b. Kinâna, Ebu'l-Hasan i, kako ga je nazvao Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - Ebu Turâb.

Majka mu je Fatima, kćerka Eseda b. Hašima. Ona je prva Hašimijka koja je rodila jednog Hašimiju a koja je primila islam i učinila hidžru.

Alija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - jedan je od deseterice onih kojima je zajamčen Džennet, pobratim Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i njegov zet, muž Fatime, najuglednije žene na svijetu, jedan od najprvih muslimana, jedan od Božijih znalaca (rebbani), slavni junaka, čuvenih asketa, priznatih govornika; jedan od onih koji su sakupili Kur'an i čitavog ga izložili pred Vjerovjesnikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - a pred kim su kasnije svoje Kur'ane izlagali Ebu'l-Esved ed-Dueli, Ebu Abdurrahman es-Sulemi i Abdurrahman b. Ebi

Lejla; prvi je halifa iz plemena Benu Hašim, otac dvojice Poslanikovih unuka, vrlo rano primio islam. Štaviše, Ibn Abbas, Enes, Zejd b. Erkam, Selman el-Farisi i mnogi drugi tvrde da je on bio i prvi koji je primio islam, za što po nekim postoji i konsenzus.

Ebu Ja'la bilježi sljedeću Alijinu izjavu: "Poslanstvo je Božijem Poslaniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - započeto u ponedjeljak a ja sam već u srijedu primio islam!"

Tada je imao deset godina. Neki kažu: devet, neki: osam a neki tvrde da je bio još i mlađi. El-Hasan b. Zejd b. el-Hasan kaže: "Budući da je bio tako mlad, nikada nije obožavao kipove!"

To bilježi Ibn Sa'ad.

Kada je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - učinio hidžru u Medinu njemu je naredio da još neko vrijeme ostane u Mekki kako bi vratio povjerene stvari i oporuke koje su bile ostavljene kod Poslanika, te da potom dođe kod njega, što je i učinio.

S Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - učestvovao je u Bici na Bedru, Uhudu i svim drugim bitkama izuzimajući onu na Tebuku, kad ga je Vjerovjesnik ostavio da ga mijenja u upravljanju Medinom. U svim tim bitkama pokazao je vanredna junaštva i u mnogim slučajevima Vjerovjesnik je upravo njemu davao zastavu.

Se'id b. el-Musejjeb kaže: "U Bici na Uhudu Alija je zadobio česnaest rana!"

U hadiskim zbirkama Buharije i Muslima stoji zabilježeno "da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! -

u boju na Hajberu njemu predao zastavu saopćivši pritom da će se to utvrđenje njime osvojiti”.

Čuvene su situacije u kojima je do izražaja dolazila njegova hrabrost, kao što su i brojna svjedočanstva o njegovom viteštvu u bojevima.

Alija je bio šejh, gojazan, ćelav, maljav, onizak, krupnog stomaka, iznimno bujne brade koja se sa strana bijaše rascvala bjelinom poput pamuka i imao je izrazito zagasitu smeđu put.

Džabir b. Abdullah kaže: “Prilikom boja na Hajberu Alija je sebi na leđa stavio jedna vrata preko kojih su se muslimani penjali i tako osvojili to utvrđenje. Oni su kasnije ta vrata vukli i za to im je trebalo četrdeset ljudi!”

Ovo bilježi Ibn Asakir.

Ibn Ishak u svom “Megâziju”, te Ibn Asakir, od Ibn Rafi‘a bilježe da je Alija kod jednog utvrđenja - tj. Hajbera - “uzeo jedna vrata i njima se zaklanjao, neprestano ih držao u ruci i jednako se borio sve dok nam Bog nije dao pobjedu; tek tada ih je bacio. Potom smo nas osmerica pokušavali ta vrata samo prevrnuti, no ni prevrnuti ih nismo mogli!”

Buharija u svom “Edebu” bilježi sljedeću izjavu Sehla b. Sa‘ada: “Alija je najviše volio da ga zovu Ebu Turâb (Prašnjavko), i uvijek bi se nasmijao kad bi ga neko tako oslovio. Tim imenom nazvao ga je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Naime, on se jedanput bio nešto naljutio na Fatimu, pa je izišao iz kuće i legao uz džamijski zid. Utom je došao Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - a Alijina leđa bijahu sva prekrivena prašinom - pa mu je prišao i stao mu skidati prašinu s leđa, govoreći: ‘Hajde, Prašnjavko, sjedi!’”

Bilježi se pet stotina osamdeset i šest hadisa koje on prenosi od Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! -

Od njega hadise prenose njegova trojica sinova - Hasan, Husejn i Muhammed b. el-Hanfijja, zatim Ibn Mesud, Ibn Omer, Ibn Abbas, Ibn Zubejr, Ebu Musa, Ebu Se'id, Zejd b. Erkam, Džabir b. Abdullah, Ebu Umama, Ebu Hurejre i mnogi drugi ashabi i tabiini - neka ih sve obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Hadisi koji govore o njegovim odlikama

Imam Ahmed b. Hanbel kaže: “Ni o jednom ashabu Božijeg Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nije preneseno toliko odlika kao o Aliji - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!”

Ovo bilježi Hakim.

Buharija i Muslim bilježe sljedeću izjavu Sa'ada b. Ebi Vekkasa: “Prilikom pohoda na Tebuk Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - za upravitelja Medine odredio je Aliju b. Ebi Taliba, našta mu je on rekao: ‘Božiji Poslaniče, ostavljaš me među ženama i djecom!?’ ‘Zar ne želiš’, kazao mu je tom prilikom Poslanik, ‘da mi budeš ono što je Harun bio Musau, s tim da poslije mene više nema vjerovjesnika?!’”

Ovo bilježe Ahmed i Bezzar posredstvom Ebu Se'ida el-Hudrija, a Taberani preko Esmee bint Kajs, Umm Seleme, Habešije b. Džunade, Ibn Omera, Ibn Abbasa, Džabira b. Semure, Beraa b. Aziba i Zejda b. Erkama.

Njih dvojica isto tako bilježe od Sehla b. Sa'ada "da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - u boju na Hajberu rekao: 'Sutra ću zastavu dati jednom čovjeku preko kojeg će nam Bog dati pobjedu. Taj čovjek voli Allaha i Njegova Poslanika, a i njega voli Allah i Njegov Poslanik!'" Tu noć ljudi su proveli čitajući o tome kome bi Poslanik sutra mogao dati zastavu. Čim su osvanuli, odmah su s ranoga jutra pohrlili Poslaniku, svaki se potajno nadajući da bi to mogao biti upravo on. 'Gdje je Alija b. Ebi Talib?', upitao je Poslanik i oni su mu rekli da se nešto žali na oči. 'Pošaljite po njega!', kazao je i ljudi su otišli po njega, pa mu je Poslanik malo pljucnuo u oči i uputio dovu za njega od čega je odmah ozdravio, kao da mu ništa nije ni bilo. Zatim je njemu dao zastavu!"

Ovaj hadis bilježi Taberani posredstvom Ibn Omera, Alije, Ibn Ebi Lejle, Imrâna b. Husajna, dok ga El-Bezzar bilježi posredstvom Ibn Abbasa.

Muslim bilježi sljedeću izjavu Sa'ada b. Ebi Vekkasa: "Kad je objavljen ajet: *Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!* (Alu 'Imran, 61), Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pozvao je Aliju, Fatimu, Hasana i Huscjna i rekao: 'Bože, ovo su moja čeljad!'"

Tirmizi bilježi - od Ebu Surejha ili od Zejda b. Erkama - sljedeće Vjerovjesnikove riječi: "Kome sam ja bio autoritet (*mevla*), tome je autoritet i Alija!"

Ovu Poslanikovu izjavu Ahmed bilježi posredstvom Alije, Ebu Ejjuba el-Ensarija, Zejda b. Erkama, Amra zi Murre i

Ebu Ja'laa od Ebu Hurejre, Taberani od Ibn Omera, Malika b. Huvejrja, Habešija b. Džunade, Džerira, Sa'ada b. Ebi Vekkasa, Ebu Se'ida el-Hudrija i Enesa, a Bezzar posredstvom Ibn Abbasa, Ammare i Burejde. Većina tih predaja sadrži i dodatak: "Bože, Ti budi prijatelj onome ko njemu bude prijatelj a neprijatelj budi onome ko se neprijateljski ponese prema njemu!"

Ahmed bilježi i Ebu Tufejlovu izjavu: "Trideset i pete godine (po Hidžri) Alija je sazvaio ljude na jedan otvoren prostor i rekao im: 'Zaklinjem Bogom svakog muslimana da rekne šta je čuo onomad, u Gadiru⁶⁷ kad je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - ustao i govorio; šta je između ostaloga rekao?!' Tada mu je prišlo trideset ljudi i potvrdilo mu da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tamo rekao: 'Kome sam ja autoritet, njemu je autoritet i Alija. Bože, Ti budi prijatelj onome ko njemu bude prijatelj, a neprijatelj budi onome ko se neprijateljski ponese prema njemu!'"

Tirmizi bilježi sljedeću Burejdinu izjavu, koju Hakim uvrštava u potpuno vjerodostojne (*sahih*): "Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: 'Bog mi je naredio da volim četiri osobe, obavijestivši me da ih i On voli!' 'Kaži nam, Božiji Poslaniče, koje su to osobe!', zatražili su

⁶⁷ Gadir (Hum) - mjesto koje se nalazi prema Medini, iz pravca Mekke. Naime, u tom mjestu je Božiji Poslanik, a.s., kada se vraćao sa svog "Oproštajnog hadža" 10. godine po Hidžri, praćen hiljadama vjernika, nakon što su mu se neki ljudi potužili na Aliju, uzeo Aliju za ruku, i održao govor o njemu.

prisutni i on je rekao: ‘Jedan od njih je Alija!’ - i to je ponovio tri puta - ‘zatim Ebu Zerr, Mikdad i Selman!’”

Tirmizi, Nesai i Ibn Madže od Habešija b. Džunade bilježe sljedeće: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Alija je od mene, a ja sam od Alije!’”

Tirmizi bilježi Ibn Omerovu izjavu: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - vršio je bratimljenje među svojim ashabima i utom je došao Alija, očiju punih suza. ‘Božiji Poslaniče’, kazao je, ‘sobom si pobratimio svoje ashabe a mene ni s kim ne pobratimi?!’ ‘Ti si moj pobratim, i na ovom i na budućem svijetu!’, rekao mu je Poslanik.”

Muslim bilježi Alijinu izjavu: “Tako mi Onoga koji sjemenku raspućuje i živo stvara, Vjerovjesnik koji ni čitao ni pisao nije, povjerio mi je da će me voljeti samo vjernik, a da će me mrziti samo licemjer!”

Tirmizi bilježi sljedeću izjavu Ebu Se‘ida el-Hudrija: “Mi smo licemjere raspoznavali po tome što su oni mrzili Aliju!”

El-Bezzar, kao i Taberani u svom “Evsatu”, bilježe izjavu Džabira b. Abdullaha - a isto to Tirmizi i Hakim bilježe od Alije - u kojoj se kaže: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ja sam grad znanja a Alija je vrata tog grada!’”

Ovaj hadis spada u kategoriju *hasen* (dobar) hadisa a ne u *sahih* (potpuno vjerodostojan) kako tvrdi Hakim, niti u kategoriju izmišljenih hadisa kako smatra veći broj učenjaka, među kojima i Ibn Dževzi i Nevevi. Ja sam ga temeljito elaborirao u svojim komentarima izmišljenih hadisa.

Hakim bilježi sljedeću Alijinu izjavu koju uvrštava u red potpuno vjerodostojnih: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - slao me je u Jemen i ja sam mu rekao: ‘Božiji Poslaniče, šalješ me tamo da im budem sudac a ja ovako mlad i uz to nevičan sudstvu!?’ Na to mi je on na prsa stavio svoju ruku i kazao: ‘Bože, uputi njegovo srce i jezik mu učini postojanim!’ i, tako mi Onoga koji sjemenku raspućuje, nakon toga ja nikad ne posumnjah u presudu među dvjema stranama!”

Ibn Sa‘ad bilježi Alijinu izjavu u kojoj on kaže da ga je neko upitao: “Kako to da od svih ashaba baš ti prenosiš ponajviše hadisa Božijega Poslanika?!” “Kad bih ga ja nešto pitao, on bi mi uvijek odgovorio”, kazao je Alija, “a kad bih ja šutio, on bi prvi započinjao govor!”

On također bilježi Ebu Hurejrine riječi: “Omer b. el-Hattab je rekao: ‘Alija je među nama najbolji sudac!’”

Hakim bilježi sljedeću Ibn Mesudovu izjavu: “Mi smo govorili da se od svih ljudi u Medini u sudstvo najbolje razumije Alija.”

Ibn Sa‘ad bilježi Ibn Abbasove riječi: “Kad bi nam pouzdan čovjek prenosio neka Alijina pravna rješenja, mi ne bismo dalje ni tragali za drugim rješenjem!”, a od Se‘ida b. el-Musejjeba bilježi sljedeće: “Omer b. el-Hattab se utjecao Bogu od kakve zamršene pravne situacije u razrješavanju koje i Alija ne bi uzeo učešća!”

Od njega se također bilježi i sljedeće: “Niko od ashaba nije govorio: ‘Pitajte me!’, osim Alije!”

Ibn Asakir bilježi Ibn Mesudovu izjavu: “Najbolji poznavalac šerijatskog nasljednog prava i najvičniji sudac u čitavoj Medini jest Alija b. Ebi Talib!”

On također bilježi da je neko kod Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - spomenuo Aliju, pa je rekla: “Od svih preostalih on najbolje poznaje praksu Božijega Poslanika!”

Mesruk kaže: “Znanje ashaba Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - svoj je vrhunski izraz dostiglo u Omeru, Aliji, Ibn Mesudu i Abdullahu - neka sve njih obujmi Allahovo zadovoljstvo!”

Abdullah b. Ajaš b. Ebi Rebî'a kaže: “Alija je posjedovao čitavo gorje znanja, u porodici je bio širokogrud, ponajprvi je primio islam, najviše je vremena proveo s Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - izvrsno je poznavao i razumijevao Poslanikovu praksu i bio iznimno srčan u borbi i vrlo darežljiv u pogledu imetka!”

Taberani bilježi u svom “Evsatu” - istina sa slabim nizom prenosilaca - sljedeću izjavu Džabira b. Abdullaha: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ljudi potječu od mnogih stabala, a ja i Alija smo od jednog stabla!’”

Taberani i Ibn Ebi Hâtim bilježe Ibn Abbasove riječi: “Bog nije objavio ni jedan ajet koji započinje riječima: *O, vi koji vjerujete...*, a da Alija nije bio prvi u tome, najistaknutiji član te skupine. Allah je na više mjesta ukorio ashabe Muhammedove, ali je Alija uvijek spomenut samo u kontekstu dobra!”

Ibn Asakir od Ibn Abbasa bilježi sljedeće: “Ni o kome u Kur'anu nije objavljeno toliko koliko je objavljeno o Aliji!” i: “O Aliji je objavljeno tri stotine ajeta!”

El-Bezzar bilježi Sa'adove riječi: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je Aliji: ‘U ovoj džamiji nikome nije dozvoljeno polucirati osim meni i tebi!’”

Taberani i Hakim bilježe sljedeću izjavu Umm Seleme: “Kad bi Božiji Poslanik bio ljut, samo je Alija imao kuraži obratiti mu se!”

Ovu njenu izjavu Hakim uvrštava u red potpuno vjerodostojnih (*sahih*) predaja.

Taberani i Hakim bilježe od Ibn Mesuda da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “I samo gledanje u Aliju je ibadet!”

Niz prenosilaca ove predaje je dobar (*hasen*) i njih dvojica je još bilježe i posredstvom Imrana b. Husajna, dok je Ibn Asakir bilježi preko Ebu Bekra es-Siddika, Osmana b. Affana, Mu‘aza b. Džebela, Enesa, Sevbanu, Džabira b. Abdullaha i Aiše - neka sve njih obujmi Allahovo zadovoljstvo!

Taberani u svom “Evsatu” bilježi sljedeću Ibn Abbasovu izjavu: “Alija je imao osamnaest odlika koje više niko od ovog ummeta neće imati!”

Ebu Ja‘la bilježi izjavu Ebu Hurejre: “Omer b. el-Hattab je rekao: ‘Aliji su data tri dara i ja bih više volio da je makar jedan od njih dat i meni već da mi se dalo najbolje blago!’ Kad je upitan koji su to darovi, rekao je: ‘To što je oženio Poslanikovu kćerku Fatimu, što mu je u ovoj džamiji dopušteno ono što meni nije i što mu je predata zastava u boju na Hajberu!’”

Sličnu predaju bilježi i Ahmed od Ibn Omera, s vjerodostojnim (*sahih*) nizom prenosilaca.

Ahmed i Ebu Ja‘la vjerodostojnom predajom bilježe Alijine riječi: “Od kako mi je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pri boju na Hajberu, kad je meni predao

zastavu - rukom potrao lice i zapljucnuo mi oči, ja nikad više nisam dobio upalu oka, niti me je više ikada glava zaboljela!”

Ebu Ja‘la i El-Bezzar bilježe sljedeću izjavu Sa‘ada b. Ebi Vekkasa: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Ko uznemirava Aliju, taj uznemirava i mene!’”

Taberani, s vjerodostojnim (*sahih*) nizom prenosilaca, posredstvom Umm Seleme bilježi Poslanikove riječi: “Onaj ko voli Aliju voli i mene, a ko mene voli taj voli i Allaha! Onaj ko Aliju mrzi taj i mene mrzi, a ko mene mrzi taj mrzi i Allaha!”

Ahmed bilježi izjavu Umm Seleme; ona kaže da je čula Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: “Onaj ko huli na Aliju, taj huli i na mene!”

Također vjerodostojnom predajom Ahmed i Hakim, posredstvom sina Ebu Se‘ida el-Hudrija, bilježe kako je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao Aliji: “Ti ćeš se, zbilja, boriti za Kur’an onako kako sam se ja borio za njegovo objavljivanje!”

El-Bezzar, Ebu Ja‘la i Hâkim bilježe sljedeću Alijinu izjavu: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pozvao me jednom i rekao mi: ‘(Alija) ti pri sebi imaš nešto isaovsko - njega su jevreji toliko prezirali da su mu i majku potvorili, dok su ga kršćani prihvatili s takvom ljubavlju da su ga uzdigli na položaj koji mu ne pripada!’ Prema tome, dvije vrste ljudi će u pogledu mene nastradati: oni koji me budu pretjerano veličali, više nego što to zaslužujem, i oni koji me budu mrzili pa ih mržnja prema meni navede da o meni izmišljaju potvore!”

Taberani u svom “Evsatu” i “Sagiru” bilježi Umm Selemine riječi: “Čula sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i

blagoslovi Božiji! - kad je rekao: ‘Alija je uz Kur’an, a Kur’an je uz Aliju - neće se razdvojiti sve dok ne dođu na moj Havd!’”

Ahmed i Hakim vjerodostojnom predajom bilježe izjavu Ammara b. Jasira; on kaže da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao Aliji: “Dva su najveća nesretnika: onaj iz naroda Semud koji je preklao Devu i onaj koji će tebe, Alija, udariti po ovome - tj. po tjemenu - tako da će ti se od toga ovo - tj. brada - natopiti (krvlju)!”

Ovo se prenosi od Alije, Suhejba, Džabira b. Semure i drugih.

Hâkim bilježi sljedeću izjavu Ebu Se‘ida el-Hudrija i uvrštava je u red potpuno vjerodostojnih: “Ljudi su se nešto potužili na Aliju, našta je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - ustao i održao nam govor. ‘Nemojte se žaliti na Aliju’, rekao je tom prilikom, ‘jer je on najoporiji čovjek u pogledu Bića Božijega, odnosno na Božijem putu!’”

Prisezanje Aliji i razvoj događaja

Ibn Sa‘ad kaže: “Alija je priznat za halifu u Medini slijedećeg dana nakon Osmanova ubistva. Priznali su ga svi ashabi koji su se tu nalazili. Ipak, neki tvrde da su Talha i Zubejr to učinili pod pritiskom, mimo svoje volje, nakon čega su otišli za Mekku kod Aiše, odakle su zajedno otputovali za Basru zahtijevajući kaznu za vinovnike Osmanova ubistva. Kad je za to saznao Alija krenuo je za Irak i u Basri se sukobio s Talhom, Zubejrom, Aišom i onima koji su bili uz njih. Bila je to ‘Bitka oko deve’ koja se odigrala u mjesecu džumade’l-ahire 36. godine po

Hidžri. Tu su poginuli Talha, Zubejr i mnogi drugi ljudi, tako da je broj poginulih dostigao trinaest hiljada.

Alija se u Basri zadržao petnaest večeri a potom otišao u Kufu. Nedugo iza toga na njega je pošao Muavija, sin Ebu Sufjanov, s vojskom iz Šama, pa kad je Alija saznao za taj njegov pohod, krenuo mu je u susret. Susreli su se u Siffinu, u mjesecu saferu 37. godine i borba između njih je trajala danima. Oni iz Šama su potom podigli Mushafe i stali pozivati onome čemu ti Mushafi pozivaju - što bijaše samo varka koju je smislio Amr b. el-‘Âs - i to je borcu destimuliralo i oni su jedni druge počeli pozivati na mir.

Tako su imenovali dvojicu presuditelja: Alija je imenovao Ebu Mûsu el-Eš‘arija a Muavija Amra b. el-‘Âsa. Njih su dvojica sačinila jedan dokumenat koji je predviđao da se po isteku godine nađu u Erzuhu i da tada razmotre sređivanje situacije u zajednici (*ummet*).

Vojske su se tako razdvojile i Muavija se vratio u Šam a Alija u Kufu. Na to su se neki iz njegova tabora pobunili protiv njega - haridžije - naglašavajući da “ne može biti drugog presuditelja osim Boga” i izdvojili se u Herevrau. Alija je k njima poslao Ibn Abbasa koji je s njima vodio oštru polemiku i uvjeravanja i to je rezultiralo time da su se mnogi od njih vratili, dok su drugi ustrajali u svojim stavovima i otišli u Nehrevan, tako se ispriječivši na putu.

Potom je Alija otišao tamo i tu, u Nehrevanu, obračunao se s njima ubivši pritom i Zu’s-Sedju. Bilo je to 38. godine, godine u kojoj je, u mjesecu šabanu, bio dogovoreni susret kad su se u Ezruhu našli Sa‘ad b. Ebi Vekkas, Ibn Omer i brojni drugi ashabi. Amr se i tu poslužio lukavstvom, pustivši

Ebu Musu el-Eš'arija da govori prvi. Ebu Musa je u svom obraćanju stavio van snage Alijin izbor za halifu a kad je riječ uzeo Amr on je potvrdio Muaviji hilafet i prisegnuo mu na vjernost, što je među prisutnima dovelo do raskola. Time je Alija došao u konflikt i sa svojim ljudima. Bio je ogorčen do te mjere da je sebi grizao prste i govorio: 'Zar meni neposluh a Muaviji pokornost!?'

Iza toga trojica haridžija - Abdurrahman b. Muldžem el-Muradi, Berk b. Abdullah et-Temimi i Amr b. Bukejr et-Temimi - izdvojili su se i otišli u Mekku gdje su se dogovorili i čvrsto obavezali da će ubiti svu trojicu: Aliju b. Ebi Taliba, Muaviju b. Ebi Sufjana i Amra b. el-'Âsa i ljude konačno osloboditi njihova pritiska. Ibn Muldžem se obavezao da će ubiti Aliju, Berk da će završiti s Muavijom a Amr b. Bukejr da će dokrajčiti Amra b. el-'Âsa. Dogovorili su se da će to učiniti iste večeri - jedanaeste ili sedamnaeste večeri ramazana - i svaki je pošao tamo gdje se nalazila njegova meta. Ibn Muldžem je došao u Kufu kod svojih haridžija, no nikome nije otkrivao njihove namjere, tj. šta kani učiniti u noći uoči petka, 17. ramazana 40. godine po Hidžri.

Kad se probudio u rano jutro Alija je svom sinu Hasanu ispričao: "Sanjah noćas Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji!; rekoh mu u snu: 'Božiji Poslaniče, ja od tvojih sljedbenika vidjeh mnogo muke i neprijateljstva!', a on mi na to kaza: 'Prokuni ih!', te ja izgovorih: 'Bože, zamijeni mi ih boljim od njih a njima mene zamijeni gorim od mene!'" Utom je ušao Alijin mujezin Ibn Zebbah i rekao: "Vrijeme je namazu!", i Alija je izišao i glasno dozivao: "Ljudi, namaz! Namaz!" Tada je pred njega iskočio Ibn Muldžem i udario ga

sabljom, rasjekavši mu čelo sve do tjemena, tako da je posjekotina došla do mozga. Na to su se ljudi sa svih strana bacili na njega, pa je uhvaćen i svezan. Alija je poživio još petak i subotu. Umro je u noći uoči nedjelje a ogasulili su ga Hasan, Husejn i Abdullah b. Džafer. Ukopan je noću, u vladarskoj rezidenciji u Kufi a dženazu mu je klanjao sin Hasan.

Ibn Muldžemu su odsječeni ekstremiteti, stavljen je u jednu korpu i spaljen.”

Tako je to zabilježio Ibn Sa‘ad i dobro je što je sva ta događanja tako rezimirao, tj. što nije naširoko raspredao o njima kako su to činili neki drugi, što je sasvim primjeren pristup budući da je Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: “Kada se spomenu moji ashabi, budite suzdržani!”, i: “Mojim ashabima je dovoljno to što će biti ubijani!”

U “Mustedreku” je zabilježena sljedeća Sudijeva izjava: “Abdurrahman b. Muldžem el-Muradi bio je zaljubljen u jednu haridžijku po imenu Kitam koju je potom i oženio, davši joj na ime mehra tri hiljade dirhema. Nakon Alijinog ubistva Firezdek je o tome spjevao sljedeće stihove:

*Ni med’ Arapima ni med’ strancima
ne vidjeh mehra kao Kitamina,
da dade ga neki dobrostiv muž!
Tri hiljade, rob i robinja
i udarac sabljom rezajućom.
Pa nit’ mehra većeg od Alije -
ma kako velik bio -
nit’ niskosti niske kao Ibn Muldžemove!*

Ebu Bekr b. Ajjaš kaže: “Alijin mezar nije bio ničim obilježen kako ga haridžije ne bi otkopale!”

Šurejk kaže: “Aliju je njegov sin Hasan prenio u Medinu”, dok Muberrred prenosi sljedeću izjavu Muhammeda b. Hubejba: “Prvi koji je iz jednog mezara prenesen u drugi bio je Alija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo!”

Ibn Asakir bilježi sljedeće riječi Se‘ida b. Abdulaziza: “Kad je ubijen Alija b. Ebi Talib - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - oni su ponijeli njegovo tijelo kako bi ga ukopali pored Božijeg Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Međutim, u putu im je jedne večeri pobjegla deva koja je nosila njegovo tijelo i niko nije znao gdje je otišla; nigdje je nisu mogli pronaći! Zato Iračani i kažu da je Alija u oblacima!”

Neki tvrde da je deva otišla u područje plemena Taj, te da su ga oni uzeli i pokopali.

Kad je ubijen Alija je imao šezdeset i tri godine. Neki kažu: šezdeset i četiri, neki: šezdeset i pet, neki: pedeset sedam a neki: pedeset i osam.

Imao je devetnaest odreda vojske.

Neka izvješća o Aliji, njegovim prosudbama i izjavama

Se‘id b. Mensûr u svom “Sunenu” kaže: “Kazivao nam je Hušejm, koji kaže da je njima kazivao Hadžadž kojem je jedan šejh iz Fezare ispričao da je čuo Aliju kad je rekao: ‘Hvala Bogu koji je učinio da nas naš neprijatelj pita za vjerski problem s kojim se suočio! Muavija mi je poslao pismeni upit u pogledu

dvospolca kod kojeg nijedan spol nije pretežan (muškel). Odgovorio sam mu da ga uvrsti u nasljednike na temelju njegova mokraćovoda!

Ova se Alijina izjava od Hušejma bilježi i posredstvom Mugire i Ša'bija.

Ibn Asakir od Hasana bilježi sljedeće: "Kad je Alija stigao u Basru prišli su mu Ibnu'l-Kevva i Kajs b. Abbâd i upitali ga: 'Hoćeš li nam objasniti ovaj tvoj put koji si poduzeo predvodeći ummet koji ratuje među sobom - da li ti je to povjerio Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Reci nam, ti si pouzdan čovjek, povjerljiv u pogledu onoga što si čuo!'

'To da je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - meni povjerio hilafet, ne stoji!', odgovorio im je. 'Tako mi Boga, ako sam već bio prvi koji mu je povjerovao, tã neću biti i prvi koji će na njega slagati! A da sam u tom smislu imao ikakvu oporuku od Vjerovjesnika, ja ne bih pustio onu dvojicu iz Benu Tejma b. Murre⁶⁸ i Omera b. el-Hattaba da stanu na njegov minber, već bih ih ubio svojom rukom makar ne imao ništa drugo do ovu svoju burdu! Božiji Poslanik, međutim, nije naprasno ubijen, niti je umro iznenada, već je danima i noćima bolovao. Dolazio mu je mujezin i pozivao ga na namaz a on je od Ebu Bekra tražio da on predvodi ljude u namazu, premda je vidio gdje se ja nalazim. Jedna njegova žena ga je čak htjela odvratiti od Ebu Bekra, ali je on ustrajavao u tome i, štaviše, naljutio se na to. 'Vi ste i Jusufa zavodile', rekao je. 'Ta recite Ebu Bekru neka predvodi ljude u namazu!'

⁶⁸ Tj. Ebu Bekra i Osmana.

Kad je Allah svoga Poslanika uzeo k Sebi, mi smo razvidjeli našu situaciju pa smo za naše ovosvjetske poslove izabrali onoga koga nam je Allahov Vjerovjesnik smatrao najprikladnijim za naše vjerske poslove! Namaz je tako bio srž islama, princ vjere, njen oslonac. Stoga smo za halifu i izabrali Ebu Bekra, i on je bio dostojan tog položaja, i niko se od nas nije sporio oko njega, nismo bili jedni protiv drugih i njegova čistost je bila nepretrgnuta. Ja sam prema Ebu Bekru ispunio sve svoje obaveze, bio mu odan i kao njegov vojnik s njim išao u boj. Prihvatao sam sve što mi je davao i išao u boj kad god je to zatražio od mene; svojim bičem pred njim sprovodio šerijatske kazne.

Kad je on umro hilafet je preuzeo Omer. On se držao puta svog prethodnika i svega što je on činio, pa smo mi priznali Omera i niko se od nas nije sporio oko njega, nismo bili jedni protiv drugih i njegova čistost bila je nepretrgnuta. I prema Omeru sam ispunio sve svoje obaveze, bio mu odan i s njegovom vojskom s njim išao u boj. Prihvatao sam od njega sve što mi je davao, išao u boj kad je to tražio od mene i svojim bičem pred njim sprovodio šerijatske kazne.

Kad je on preminuo, ja sam u sebi pomislio na svoje srodstvo s Poslanikom, na svoj zavidan status, na to da sam ja prije drugih primio islam. Držao sam da se niko sa mnom ne može mjeriti, ali Omer se bojao da onaj koji dođe poslije njega neće uraditi nešto pogrešno zbog čega bi on posljedice mogao trpjeti i u svom kaburu, pa je sebe i svoj porod isključio iz toga. Da je hilafet bio njegova žudnja, on bi istaknuo svoga potomka, no on se hilafeta odrekao u korist šesterice Kurejšija, među kojima sam bio i ja.

Kad se ta grupa sastala ja sam mislio da se neće sa mnom ravnati, i Abdurrahman b. Awf je od nas uzeo jamstvo da ćemo slušati i pokoravati se onome od nas kojemu Allah prepusti hilafet. Potom je uzeo ruku Osmana b. Affana i svojom rukom udario po njoj. Ja sam razmotrio svoje stanje pa sam našao da mi poslušnost preteže pred tim da se meni bude poslušno, pa je moje jamstvo poslušnosti dato drugome. Tako smo prisegnuli na vjernost Osmanu i ja sam prema njemu ispunio sve svoje obaveze, bio mu odan i s njim, u njegovoj vojsci, išao u boj. Prihvatao sam ono što mi je davao i išao u boj kad god je to tražio od mene; svojim bičem pred njim sam sprovodio šerijatske kazne.

Kad je on nastradao, ja sam promislio o sebi i vidio da su dvojica halifa - koji su hilafet preuzeli na temelju namaza za koji ih je bio zadužio Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - otišla, te da je nastradao i ovaj kojemu je dato jamstvo. Tako su mene priznali za halifu stanovnici dvaju harema i stanovnici gradova u kojima se ti haremi nalaze, a potom se na hilafet polakomio onaj ko meni nije ravan, čije rodbinstvo nije poput moga, ni znanje poput moga, niti je rano primio islam, kako sam to ja učinio... Prema tome, imao sam veće pravo na hilafet od njega!”

Ebu Nu‘ajm u svom “Delâilu” bilježi sljedeću izjavu Džafera b. Muhammeda koju on prenosi od svoga oca: “Aliji su se obratila dvojica ljudi koji su se nešto sporili i on je sjeo nasred jednog zida. ‘Zid će se srušiti!’, kazao je jedan od njih i Alija je rekao: ‘Ne beri brigu! Allah je dovoljan čuvar!’ Potom je razriješio njihov spor i ustao. Utom se zid srušio!”

U “Tujjûrâtima” je, s navedenim nizom prenosilaca, zabilježena sljedeća izjava Džafera b. Muhammeda koju on prenosi od svoga oca: “Jedan je čovjek rekao Aliji b. Ebi Talibu: ‘Čujemo kako na hutbi kažeš: Bože, učini nas dobrim onako kako si dobrim učinio i upućene, pravopostupajuće halife! - pa ko su oni?!’ Njegove su se oči na to natopile suzama i on je rekao: ‘To su moji dragi: Ebu Bekr i Omer, dvojica imama Upute, dvojica šejhova islama, dvojica Kurejšija, dvojica najvećih autoriteta poslije Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! Ko njih dvojicu bude slijedio, sačuvan će biti, ko njihovim stopama bude kročio, pravim će putem ići, ko se njih bude držao, taj će u Božijoj partiji biti!’”

Abdurrezzak bilježi sljedeću izjavu Hadžera el-Midrija: “Alija b. Ebi Talib me jedanput upitao: ‘Kako ćeš se ponijeti kad od tebe bude traženo da me proklinješ?!’ ‘A zar će to biti traženo od mene?!’, upitao sam i on je rekao da hoće. ‘Pa kako ću postupiti?’, upitao sam. Odgovorio je: ‘Proklinji me, ali me se nemoj odricati!’”

I zbilja, Muhammed b. Jûsuf, brat Hadžadžov - koji je bio namjesnik Jemena - zatražio je od mene proklinjanje Alije i ja sam rekao: ‘Namjesnik je zatražio od mene da proklinjem Aliju pa - proklinjite ga, Bog ga prokleo!’ To je samo jedan čovjek razumio!”

Taberani u svom “Evsatu” i Ebu Nu‘ajm u svom “Delailu” bilježe Zazanovu izjavu “da je Alija kazivao jedan hadis pa mu je jedan čovjek rekao da ne govori istinu. ‘Ako misliš da sam lažov’, rekao mu je on, ‘hoćeš li da Allahu uputim dovu protiv tebe!?’ Dotični je rekao da hoće, i on je to učinio. Nedugo zatim, taj čovjek je oslijepio!”

Od Zerra b. Hubejša bilježi sljedeće: “Dvojica ljudi sjeli su da jedu - jedan je imao pet a drugi tri somunčića - pa kad su jelo stavili preda se, naišao je neki čovjek i nazvao im selam. ‘Hajde, bujrum!’, kazali su oni. ‘Sjedi i jedi sa nama!’ Čovjek je tako sjeo i jeo sa njima - zajednički su jeli onih osam somunčića i kad su završili sa jelom, onaj je ustao i izvadio im osam dirhema. ‘Ovo vam je za ono što sam vam pojeo!’, rekao je i njih dvojica su se stali parničiti. Onaj koji je imao pet somunčića rekao je: ‘Meni pripada pet a tebi tri dirhema!’, dok je onaj koji je imao tri somunčića govorio: ‘Ne slažem se! Mislim da bismo dirheme trebali podijeliti popola!’

Na koncu su otišli do vođe pravovjernih, Alije, i ispričali mu svoj slučaj. Alija je onome koji je imao tri somunčića rekao: ‘Tvoj ti je prijatelj, eto, predložio ono - njegovog hljeba bilo je više nego tvoga, stoga se zadovolji s ta tri dirhema!’ ‘Allaha mi, zadovoljit ću se samo onim kako je po pravdi!’, kazao je ovaj. ‘Ako ćeš već po pravdi’, rekao mu je Alija, ‘onda tebe sljeduje samo jedan dirhem, a njega sedam!’ ‘Subhanallah!’, uzviknuo je on i Alija je rekao: ‘To je tako!’ ‘Objasni mi kako je to tako po pravdi’, zatražio je čovjek, ‘da bih to mogao i prihvatiti!’ ‘To ti je ovako:’, rekao je Alija, ‘zar osam somuna nemaju ukupno dvadeset i četiri trećine?! Vas trojica ste ih sve pojeli tako da se ne zna ko je pojeo više, a ko manje - stoga se morate tretirati ravnopravno. Prema tome, ti si pojeo osam trećina, s tim da je tvoga udjela bilo devet trećina. Tvoj prijatelj pojeo je osam trećina, a njegov udio bio je petnaest trećina, od kojih je on pojeo osam, dok je onih njegovih sedam preostalih trećina pojeo onaj koji vam je dao dirheme. Dakle, od tvojih devet trećina on je pojeo samo jednu trećinu, pa ti

tako dolazi jedan dirhem za jednu tvoju trećinu; tvoga prijatelja pak sljeduje sedam!’ ‘Sada sam zadovoljan!’’, rekao je na to dotični čovjek”.

Ebu Šejba u svom “Musannefu” bilježi sljedeću Ataovu izjavu: “Pred Aliju je doveden jedan čovjek za kojeg su dvojica ljudi posvjedočila da je nešto ukrao. Na to je Alija stao govoriti o ljudskim stvarima i navoditi čime se sve prijeti za lažno svjedočenje. ‘Ako bi mi bio doveden neko ko je lažno svjedočio, ja bih mu učinio to i to, to i to...’, rekao je i potom poslao po onu dvojicu svjedoka, pa kako ih nigdje nije bilo, optuženoga je oslobodio optužbe!”

Abdurrezzak u svom “Musannefu” kaže: “Kazivao nam je Sevr, pozivajući se na Sulejmana eš-Šejbanija a on na jednog čovjeka koji je kazivao kako je pred Aliju doveden neki čovjek kojega je drugi teretio. ‘Ovaj tvrdi’, govorio je, ‘da je u snu imao spolni odnos sa mojom majkom!’ ‘Izvedi ga na sunce’, rekao mu je Alija, ‘pa mu istuci njegovu sjenu!’”

Ibn Asakir, posredstvom Džafera b. Muhammeda, te njegova oca, bilježi da je prsten Alije b. Ebi Taliba bio srebren i da je u njemu bilo ugravirano: “Divan li je moćnik Allah!”

On, također, od Amra, sina Osmana b. Affana, bilježi da je gravura na Alijinom prstenu glasila: “Sva vlast pripada Allahu!”

Od El-Medainija bilježi sljedeće: “Kad je Alija ušao u Kufu kod njega je došao jedan arapski mudrac i rekao mu: ‘Allaha mi, vođo pravovjernih, ti ukrasi hilafet ali ne i hilafet tebe; ti njega uzdiže a on tebe ne! Više hilafet trebaše tebe nego ti njega!’”

Od velikog broja ljudi bilježi da je Alija znao pomesti državni magacin (Bejtu'l-mal) i potom u njemu klanjati s nadom da mu to bude svjedočanstvo da u njemu nije zadržao nimalo imovine koja pripada muslimanima.

Ebu'l-Kasim ez-Zudžadži u svojim "Diktatima" (El-Emâli) kaže sljedeće: "Kazivao nam je Ebu Džafer Muhammed b. Rustem et-Taberi, pozivajući se na Ebu Hatima es-Sidžistanija, on na Jakuba b. Ishaka el-Hadremija, on na Se'ida ibn Selluma el-Bahilija, on na svoga oca, on na svoga oca a on na Ebu'l-Esveda ed-Duclija - ili je rekao: Od moga pradjeda Ebu'l-Esveda, koji je prenosio od svoga oca! - : "Ušao sam kod vođe pravovjernih i zatekao ga: oborene glave utonuo u misli. 'O čemu to razmišljaš, vođo pravovjernih?', upitao sam ga; rekao je: 'Ovdje sam kod vas zapazio mnoge nepravilnosti u govoru pa sam naumio napisati knjigu o pravilima arapskoga jezika!' 'Ako bi to učinio', rekao sam mu, 'time bi nas ponovo vratio u život i među nama bi taj jezik opstao!'"

Kad sam mu, tri dana kasnije, ponovo došao on je preda me spustio jednu stranicu na kojoj je pisalo: "U ime Allaha, Milostivog, Svemilosnog! Riječ može biti imenica, glagol ili čestica. Imenica je ono što nešto imenuje, glagol govori o zbivanju tog imenovanog dok čestica izražava jedan smisao koji nije ni imenica ni glagol". Zatim je rekao: 'Nastavi dalje u tom pravcu i unesi nove elemente koji ti se učine prikladnim! Ebu'l-Esvede, znaj da ima troje: ono što je izraženo jasno (zahir), ono što se podrazumijeva (mudmer) i ono što nije ni jedno ni drugo i stručnjaci se među sobom razlikuju upravo u poznavanju toga što nije ni jedno ni drugo!'"

Ebu'l-Esved kaže: “I ja sam sakupio puno toga i to mu predočio. Među tim bile su i čestice koje zahtijevaju akuzativ, i ja sam bio naveo: *inne, enne, lejte, le'alle, keenne* no ne i *lakinne*. ‘Zašto si nju izostavio?’, upitao je on i ja sam rekao: ‘Nisam mislio da i ona spada u tu grupu!’ ‘Dakako da spada’, kazao je on. ‘Uvrsti je među njih!’”

Ibn Asakir od Rebi'e b. Nadžida bilježi sljedeće: “Alija je rekao: ‘Među ljudima budite poput pčele među pticama. Nema, naime, nijedne ptice a da ne ide za tim da pčeli ne naudi, no kad bi ptice znale kakav beričet pčela nosi u svojoj nutrini, one se ne bi tako odnosile prema njoj! Budite s ljudima svojim jezicima i tijelima, ali sa njima ne budite i svojim djelima i srcima, jer čovjeku pripada samo ono što sam uradi, a na Sudnjem danu će biti s onim koga je volio!’”

Od Alije bilježi njegovu izjavu: “Mnogo više računa vodite o tome da vaše djelo bude primljeno kod Boga, nego o samom djelu jer s bogobojaznošću djela ne može biti malo. Tà, kako može biti neznatno djelo koje Bog primi!”

Od Jahje b. Dž'adeta bilježi sljedeće: “Alija ibn Ebi Talib je rekao: ‘O vi koji nosite (u svojim glavama) Kur'an, postupajte po njemu, jer učen je onaj ko ima znanje i potom radi po tom svom znanju, tako da mu je znanje sukladno djelu, jer doći će ljudi koji će imati znanje no ono im neće prelaziti njihove jezike (teraqihim); ono što budu skrivali u sebi bit će oprečno onome što pokazuju a postupci njihovi bit će u konfrontaciji s onim što znaju. Sjediti će u halke samo da bi se međusobno nadmetali u tome koliko znaju. To će dostići takav stupanj da će se predavač srditi na svoga slušatelja ako bude slušao i nekog

drugog, tako da će ga zbog toga i zanemariti. To su oni čija djela s tih njihovih skupova neće biti uzdizana Bogu!”

Od Alije bilježi njegovu izjavu: “Božija podrška (tevfîq) je najbolji vodič, lijepo ponašanje je najbolji pratilac, razum je najbolji prijatelj, lijep odgoj je najbolji miraz a nema teže samoće od samodopadljivosti!”

Od El-Harisa bilježi sljedeće: “Jedan čovjek je došao kod Alije i rekao mu: ‘Objasni mi šta je to sudbina (kader)!’ ‘To je put prekriven tamom’, kazao je Alija, ‘stoga, ne idi njime!’ ‘Objasni mi šta je to sudbina!’, nastavio je dotični. ‘To je duboko more’, rekao je Alija, ‘i ne zaranjaj u njega!’ ‘Objasni mi šta je to sudbina!’, nastavio je onaj. ‘To je Božija tajna’, rekao je Alija, ‘koju je On skrio od tebe, pa je ne pipkaj!’ ‘Objasni mi šta je to sudbina!’, bio je uporan onaj. ‘Čovječe!’, rekao mu je Alija. ‘Da li te je Bog stvorio zato što je to On htio, ili zato što si to htio ti?!’ ‘Pa, zato što je to htio On!’, kazao je onaj. ‘Pa eto’, rekao mu je Alija, ‘On te i upregao u ono što je On htio!’”

Od Alije bilježi njegovu izjavu: “Svaka nedaća ima svoj kraj. Kad nekog zadesi kakva nedaća on će se, svakako, i naći u njoj. Stoga se razuman čovjek, kad ga sustigne kakva zla kob, treba smiriti uz nju dok joj njezino vrijeme ne istekne, jer otkloniti je prije isteka njezina roka znači samo još povećati joj gorčinu!”

On, također, bilježi da je Alija upitan o darežljivosti. “To je da čovjek nešto dadne prije nego mu to bude zatraženo”, odogovorio je. “Ako bi to pak dao nakon što mu bude zatraženo u tom slučaju radilo bi se samo o sramu i ljubaznosti!”

On od Alije bilježi kako mu je jednom došao neki čovjek - o kojem je on ranije bio obaviješten - pa ga stao hvaliti tako da je prevršio mjeru. "Nisam baš takav kakvim me ti predstavi", rekao mu je Alija, "ali sam iznad one predstave kakvu o meni nosiš u sebi!"

Također od Alije bilježi sljedeće: "Posljedica grijeha jest slabost u izvršavanju vjerskih dužnosti, oskudica u imalaštvu i pomanjkanje slasti!" "O kakvom pomanjkanju slasti je riječ?!", neko ga je upitao i on je rekao: "Nikada ne postigne kakav halal užitak a da mu ga nešto ne pomuti!"

Od Alije ibn Rebi'e bilježi da je jedan čovjek - koji je inače mrzio Aliju - rekao Aliji: "Allah te učvrstio!", našta mu je Alija rekao: "Tebi u prsima!"

Od Š'abija bilježi sljedeće: "Ebu Bekr je ponekad skladao stihove, i Omer, i Osman, dok je Alija pjesništvu bio vičniji od njih sve trojice!"

Od Nebita el-Ešdža'ija bilježi sljedeće: "Alija ibn Ebi Talib - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - izrekao je stihove:

*Kad srca očaj zahvati i prsa široka tjeskobna budu,
kad gorčine se nastane i sigurnost osjete,
kad korijen svoj puste nesreće tu na svojim mjestima,
kad rasterećenju svjetla ne vidi,
ni nade da učinit šta je moguće,
tada, i pored beznada ti tvojega, dođe ti spas -
u njemu Onaj Koji je blizu, Koji odaziva se na zov!
I sve nesreće, kad do vrhunca svoga dospiju,
za rasterećenje brzo se vežu!*

Od Š'abija bilježi sljedeće: "Alija ibn Ebi Talib je jednom čovjeku, čiji mu drug nije bio po volji, rekao:

*Ne druži se s neznaicom, teško ti se, a i njemu!
Kol'ko ih je uništilo plemenitog kad se sa njim pobratimi!*

*Čovjek se po drugom mjeri, po onome sa kim hodi,
Jer jedno je drugom srodno, sve njihovo tako zbori!*

*Cipela je slična drugoj, kad s' na nogam' ona spari,
I srce je isto tako, kad se s drugim srcem sjari!*

Od Muberreda bilježi sljedeće: "Na sablji Alije ibn Ebi Taliba - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - bilo je napisano:

*Strepe nad ovim svijetom razbirući ga s bunilom,
dok tebi čistoća njegova pomiješana je s mutnilom.
Ipak, budući da već bijaše razdijeljen,
ne postigoše ga svojom pameću,
već s mjerom koja im se odredi.
Koliko samo učenih ima - pamet im ne pomaže,
koliko glupih - dunjaluk dobiše svojom prostošću!
Da je posrijedi snaga ja l' nadmoć kakva,
sokoli bi raznijeli svu nafaku vrapčiju!*

Od Hamze b. Hubejba ez-Zijjata bilježi sljedeće: "Alija ibn Ebi Talib je govorio:

*Ne otkrivaj svoju tajnu nikome sem sebi,
jer savjetnik savjetnika svog ima!
Ta, vidio sam: sitne duše nijednu
kožu ne ostavljaju čitavu!*

Od Ukbeta b. Ebi 's-Sahbaa bilježi sljedeće: “Kad je Ibn Muldžem udario Aliju kod njega je ušao njegov sin Hasan i zatekao ga uplakana. ‘Sine’, rekao mu je, ‘zapamti od mene dvije četvorke!’ ‘Kojc su to, oče?’, upitao je on i Alija mu je rekao: ‘Najveće bogatstvo jest razum a najveće siromaštvo glupost; najgora samotinja je samodopadljivost, a najplemenitija ljubaznost je lijepo ponašanje!’ ‘A druga četvorka?!’, upitao je Hasan. ‘Nipošto se nemoj družiti s glupakom, jer on ti želi učiniti dobro a pravi ti štetu; nemoj se družiti ni s lažovom, jer on ti približava ono što je daleko a udaljava ti ono što je blizu; nikad se nemoj družiti s tvrdicom, jer on će ti uskratiti nešto što ti bude prijeko potrebno i nemoj se družiti s pokvarenjakom, jer on će te prodati za beznačajnu svotu!”

Ibn Asakir bilježi od Alije kako mu je došao jedan jevrejin i upitao ga: “Kada je nastao naš Gospodar?!”, našta se lice Alijino izobličilo. “Nije Ga, znači, bilo pa onda postao?!”, rekao je. “On je bio a nikakvog drugog bivstva nije bilo, postoji a da mi ne znamo kako postoji, a nema ni početka ni kraja; svi krajevi došli su do svoga svršetka mimo Njega; On je svih krajeva kraj!” Na to je dotični jevrejin primio islam!

Ed-Diradž u svom poznatom “Odjeljku” bilježi, s nepoznatim nizom prenosilaca, sljedeći Mejserin iskaz kojeg je on prenosio od kadije Šurejha: “Kad je pošao prema Siffinu, Alija je negdje izgubio svoj štit, pa kad je sukob bio završen i on se vratio u Kufu ugledao je taj štit u ruci nekog jevrejina. ‘Štit je moj!’, rekao mu je. ‘Nisam ga ni prodao ni poklonio!’ ‘Štit je moj’, kazao je jevrejin, ‘u mojoj ruci!’ ‘Hajdemo kod kadije!’, rekao je Alija, te istupio naprijed i sjeo kod Šurcjhja. ‘Da mi parničar nije jevrejin’, rekao je, ‘sjeo bih sa njim u istu

ravan! Međutim, čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je rekao: "Učinite ih donjim, onako kako ih je donjim učinio Allah!" 'Reci, vođo pravovjernih!', rekao je Šurejh i on je rekao: 'Da, štit koji se nalazi u ruci ovoga jevrejina je moj - nisam ga ni prodao ni poklonio!' 'Šta kažeš ti, jevrejinu?', upitao je potom jevrejina i on je rekao: 'Štit je moj i u mojoj je ruci!' 'Imaš li ti kakav dokaz, vođo pravovjernih?!', upitao je Šurejh i Alija je rekao: 'Imam: Kanber i Hasan će potvrditi da je štit moj!' 'Nije dopušteno da sin svjedoči u korist svog oca?', rekao je Šurejh i Alija je rekao: 'Kako da ne bude dopustivo svjedočenje čovjeka koji će biti stanovnik Dženneta?! Ja sam čuo kad je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao: "Hasan i Husejn će biti uglednici džennetskih mladića!" 'Vođo pravovjernih', rekao je na to jevrejin, 'pusti me njegovom Presuditelju koji mu je već tako presudio - svjedočim da je to istina, i svjedočim da nema drugog boga sem Allaha, i svjedočim da je Muhammed Božiji poslanik, i svjedočim da je ovaj štit tvoj štit!"

Što se tiče Alijinih izjava koje se odnose na kur'anske stavke, njih ima mnogo i mi smo im velikoga prostora dali u našoj knjizi "Tefsir", gdje smo naveli i sve nizove prenosilaca tih izjava. Ibn Sa'ad bilježi sljedeću Alijinu izjavu: "Tako mi Boga, nije objavljen ni jedan ajet a da ja ne znam u vezi s čim je objavljen, gdje je objavljen i na koga se odnosi. Gospodar moj je meni podario poimajuće srce i vispren, iskren jezik!"

Ibn Sa'ad, ali i drugi autori, bilježe sljedeću izjavu Ebu't-Tufejla: "Alija je rekao: 'Pitajte me o Allahovoj knjizi, jer nema nijednog ajeta a da ja ne znam je li objavljen noću ili danju, u ravnici ili na brdu!"

Ibn Ebi Davud od Muhammeda b. Sirina bilježi sljedeće: “Kada je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - umro Alija je oduljio s davanjem prisege Ebu Bekru, pa ga je utom susreo Ebu Bekr i upitao ga: ‘Da ti, kojim slučajem, nisi za to da ja budem na čelu zajednice?!’ ‘Po volji mi je to’, kazao je on, ‘no obavezao sam se da neću obući svoj ogrtač, izuzev za namaz, dok na jedno mjesto ne sakupim čitav Kur’an!’

Tako su tvrdili da ga je on pisao onako kako je objavljivao. Muhammed kaže: ‘Da je ta njegova knjiga pronađena, tu bi se našlo mnogo znanje!’

*

* *

Izbor iz njegovih njemu svojstvenih, jezgrovitih i konciznih iskaza

Alija - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - rekao je: “Tjeskoba u grudima (el-hazem) - to je ružno mišljenje!”

Ovo bilježe Ebu’s-Šejh i Ibn Hibban.

“Bližnji je onaj”, kaže on, “koga približi ljubav, makar rodbinski bio i daleko, a dalek je onaj koga udalji mržnja, makar po krvi bio blizak rod. Nema tješnje veze od one između ruke i tijela, no kad se ruka pokvari, ona se tada odsijeca i kad bude odsječena - odvaja se!”

Ovo bilježi Ebu Nu‘ajm.

Još je rekao: “Prihvatite od mene petero: Neka se nijedan od vas ne plaši baš ničega sem svoga grijeha, neka teži samo za svojim Gospodarom, neka se onaj koji ne zna ne stidi da

nauči i neka se onaj koji ne zna, ako bude upitan o nečemu što ne zna, ne stidi reći: “To Bog zna!” Strpljivost je u odnosu na iman poput glave u odnosu na tijelo: ako nestane strpljivosti, nestat će i imana; ako ode glava, ode i tijelo!”

Ovo bilježi Se‘id b. Mensur u svom “Sunenu”.

Još je rekao: “Poznavalac vjere (fakih) je svaki šerijatski pravnik koji ljude ne ostavlja bez nade u Allahovu milost, koji im ne iznalazi olakšice u iskazivanju neposluha Bogu, koji im ne ulijeva sigurnost od Božije kazne i koji ne ostavlja Kur’an iz odbojnosti prema njemu, priklanjajući se nečemu drugom, jer nema nekog dobra u ibadetu u kojem nema zanja, u znanju koje ne prati razumijevanje, niti u učenju Kur’ana bez razmišljanja!”

Ovo bilježi Ibnu’d-Dari‘ u svom “Fadailu’l-Kur’an”.

Još kaže: “Najugodnije mi je, kad me neko upita o nečemu što ne znam, kazati: ‘Bog zna!’” Ovo bilježi Ibn Asakir.

Još kaže: “Ko želi da se ljudi prema njemu odnose pravedno, taj neka i njima želi ono što želi sebi!” Ovo bilježi Ibn Asakir.

Još je rekao: “Sedmero je od šejtana: prekomjerna srdžba, prekomjerno kihanje, prekomjerno zijevanje, povraćanje, krvarenje iz nosa, sašaptavanje i san kod činjenja zikra!”

Još je rekao: “Jedite nar s njegovim mesnatim plodovima jer on ojačava žludac!” Ovo bilježi Hakim u svom “Tarihu”.

Još je rekao: “Doći će vrijeme u kojem će vjernik biti poniženiji od robinje!”

Ovo bilježi Se‘id b. Mensur.

Ebu’l-Esved ed-Dueli je, tugujući za Alijom - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - spjevao sljedeće stihove:

Oko moje - hej, šta ti je! - pomози nam u plakanju,
 Zar nam vođu pravovjernih oplakivat ti ne želiš?!
 I Umm Kulsum za njim plače stanjem svojim,
 kad ugleda smrt njegova da je, bogme, pouzdana!
 Hej ti, reci haridžijam' ma gdje bili,
 nek oko im zavidničko nikad radost ne osjeti!
 Zar bol da nam s ramazana zadadoste,
 u najboljem od svih naske, sviju skupa?!
 Ubili ste najboljega ko uzjaha životinju i ukroti,
 ko zaplovi lađom našom,
 ko obućom prekri noge, obuće se,
 ko čitaše ajete nam koji stalno obrću se!
 Svako dobro u njem nađe svoje mjesto,
 k'o i ljubav spram Resula Gospodara našeg svjetskog.
 Kurejšije na svim stranam' saznadoše,
 da ti vjerom i porijeklom najbolji si!
 Kad s' okreneš licu oca Husejnova,
 ti tad vidiš Mjesec puni, nad nama se sav nadnio!
 Do ubistva mi bijasmo svi u dobru,
 i gledasmo među sobom Poslaničkog štićenika:
 pravdu kroji bez imalo kolebanja -
 međ neprijateljim i međ svojim, jednaka bi!
 Od svog znanja golemoga ne zataji ništa nama,
 ne bijaše kao neki od oholih lica naših.
 Ljudi bjehu ko pospani kad ostaše bez svog Alje,
 zbunjeni tam' u gradu nam slave naše!
 No, ne likuj Muavija ibni Sahre,
 jer sljedeći halif opet bit će od nas!

*

* *

Koje su istaknute ličnosti umrle za vrijeme njegovog hilafeta

Za vrijeme Alijina hilafeta, što prirodnom smrću, što na bojnome polju, umrle su sljedeće istaknute ličnosti: Huzejfe b. el-Jeman, Zubejr b. Avam, Talha, Zubejr, Zejd b. Sihan, Selman el-Farisi, Hind b. Ebi Hala, Uveys el-Kareni, Habba b. el-Erett, Ammar b. Jasir, Sehl b. Hunejf, Suhejb cr-Rumi, Ebu Bekrov sin Muhammed, Temim ed-Dari, Havvat b. Džubejr, Šurahbil b. es-Semt, Ebu'l-Mejsera el-Bedri, Safvan b. Assal, Amr b. Anbesa, Hišam b. Hakim, Vjerovjesnikov rob Ebu Rafi' i mnogi drugi.

HASAN, SIN ALIJE B. EBI TALIBA

Hasan b. Ali b. Ebi Talib - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - otac Muhammedov, unuk Božijega Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - njegov mjezimac (rejhanet) i posljednji halifa kojeg je on naznačio.

Ibn Sa'ad od Imrana b. Sulejmana bilježi sljedeće: "Hasan i Husejn - to su imena stanovnika Dženneta. Arapi ih prije islama nisu nadijevali!"

Hasan je rođen sredinom mjeseca ramazana, treće godine po Hidžri i posredstvom njega prenosi se više Vjerovjesnikovih hadisa. Hadise od njega prenose: Aiša - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i brojni prenosioci iz druge muslimanske generacije, među kojima su: njegov sin Hasan, Ebu'l-Havra Rabi'a b. Sinan, Š'abi, Ebu Vail i Ibn Sirin.

Fizički je veoma nalikovao Vjerovjesniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - koji mu je osobno nadjenuo ime Hasan i sedmoga dana za nj zaklao akiku⁶⁹, ošišao ga i naredio

⁶⁹ Akika - svečano nadijevanje imena novorođenčetu, kad se preporučuje obavljanje radnji koje se ovdje navode. Prema nekim predajama, Vjerovjesnik, a.s., tom prilikom je zaklao dva ovna.

da se za težinu njegove kose podijeli srebra. Bio je peti pod Poslanikovim pokrivačem (Ehlu'l-kisa).⁷⁰

Ebu Ahmed el-Askeri kaže: “Ime Hasan nije bilo poznato prije islama!”

El-Mufeddal kaže: “Allah je zaklonio imena Hasan i Husejn, sve dok Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - tim imenima nije nazvao svoje unuke!”

Buharija bilježi sljedeću Encsovu izjavu: “Niko Vjerovjesniku - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - nije bio sličniji od Hasana, sina Alijinog!”

Buharija i Muslim od Beraa bilježe sljedeće: “Vidio sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kako na vratu nosi Hasana (sina Alijina) i govori: ‘Bože moj, ja ga, zbilja, volim pa voli ga i Ti!’”

Buharija od Ebu Bekere bilježi: “Čuo sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je s minbera, na kojem se uz njega nalazio i Hasan, koji je čas gledao u ljude a čas u njega, rekao: ‘Ovaj moj sin je velikan (sejjid) - mislim da će Allah njime izmiriti dvije skupine muslimana!’”

70

Ehlu'l-kisa - dosl.: “oni pod pokrivačem”. Naime, Muslim bilježi sljedeću izjavu Sa'ada b. Ebi Vekkasa: “Kad je objavljen ajat: *Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!* (Alu 'Imran, 61), Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - pozvao je Aliju, Fatimu, Hasana i Husejna i rekao: ‘Bože, ovo su moja čeljad!’ Prema nekim drugim predajama, Vjerovjesnik, a.s., uzeo je jedno platno i navedenu četvorku pozvao da uđu pod njega, i onda rekao: “Bože, ovo su moja čeljad!” Odatle sintagma: oni pod pokrivačem.

Buharija od Ibn Omera bilježi sljedeće: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Njih dvojica su moji ovosvjetski mjezimci!’, tj. Hasan i Husejn.”

Tirmizi i Hakim bilježe od Ebu Se‘ida el-Hudrija: “Božiji Poslanik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - rekao je: ‘Hasan i Husejn su prvaci džennetskih mladića!’”

Tirmizi od Usame b. Zejda bilježi sljedeće: “Vidio sam Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - na njegovim bedrima bijahu Hasan i Husejn, a on govori: ‘Ovo su moji sinovi, sinovi moje kćerke. Bože moj, ja ih zbilja volim, pa voli ih i Ti, i voli one koji njih vole!’”

Od Enesa bilježi: “Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - upitan je ko mu je od ukućana najdraži; rekao je: ‘Hasan i Husejn!’”

El-Hakim od Ibn Abbasa bilježi sljedeće: “Prilazio nam je Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - noseći na vratu Hasana. Utom je naišao jedan čovjek i rekao: ‘Divnu li si jahalicu uzjahao, dijete!’ i Vjerovjesnik je na to rekao: ‘I on je divan jahač!’”

Ibn Sa‘ad od Abdullaha b. Zubejra bilježi sljedeće: “Vjerovjesniku je od njegovih čeljadi najviše ličio i bio mu najdraži Hasan, sin Alijin. Ja sam gledao kako mu on prilazi, dok Vjerovjesnik bijaše na sedždi, i kako mu se penje za vrat - ili je rekao: na leđa! - a on ga ne htjede spustiti odatle sve dok sam ne siđe! I gledao sam ga, dok bijaše na rukuu⁷¹, kako mu se Hasan provlači između nogu i izlazi na drugu stranu!”

⁷¹ Ruku‘ - pregib, jedna od obaveznih radnji muslimanske molitve - namaza.

Ibn Sa'ad bilježi sljedeću izjavu Ebu Seleme b. Abdurrahmana: "Vjerovjesnik - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - plazio je jezik Hasanu, sinu Alijinu, pa kad bi dijete ugledalo crvenilo njegova jezika, s ushitom bi se nasmejalo!"

El-Hakim od Zuhejra b. el-Erkama bilježi: "Hasan, sin Alijin, ustao je da drži govor i jedan iz plemena Ezdu Šenua je ustao i rekao: 'Svjedočim da sam vidio Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - kad je ovoga stavio u svoj ogrtač i rekao: "Ko mene voli, neka voli i njega! Neke to prisutni prenese odsutnome!', i da nije časnosti Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - ja to nikome ne bih rekao!"

Hasan - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - imao je brojne vrline, bio je gospodstven i blag, staložen, dostojanstven i čedan, darežljiv, drag; mrzio je smutnje i sablju; mnogo puta se ženio; samo jednoga čovjeka znao je nagraditi stotinom hiljada!

El-Hakim od Abdullaha b. Ubejda b. Umejra bilježi sljedeće: "Hasan je dvadeset i pet puta pješice obavio hadž, premda su s njim vođene rasne kobile!"

Ibn Sa'ad bilježi sljedeći iskaz Umejra b. Ishaka: "Niko kod mene nije govorio tako da sam želio da ne prestane sem Hasana, sina Alijina. Nikada od njega nisam čuo ružnu riječ osim jedanput. Naime, između Hasana i Amra, sina Osmanova, bilo je neke razmirice u vezi s jednim zemljištem pa je Hasan tom prilikom iznio nešto što Amru nije bilo po volji. Hasan je na to rekao: 'Sve što dolazi od nas, njemu ne valja!' To je nešto najružnije što sam čuo od njega!"

Ibn Sa'ad od Umejra b. Ishaka bilježi sljedeću izjavu: "Vladar nam je bio Mervan i on je svakoga petka s minbera

hulio na Aliju. Hasan je sve to slušao i ni na koji način nije uzvraćao i Mervan je potom k njemu poslao jednog čovjeka, da mu rekne: 'Ja o Aliji, o Aliji, o Aliji, i o tebi, a ti kao mazga - upitaju je ko ti je otac a ona rckne: Majka mi je kobila!' Hasan je na to dotičnome rekao: 'Otiđi mu i ovako mu reci: Ne želim ti izbrisati ništa od onog što govoriš time što ću huliti na tebe, međutim srest ćemo se kod Allaha, pa ako budeš govorio istinu Allah će te nagraditi za tvoju iskrenost, a ako budeš lagao, pa - Allah je osvetnik žešći!'"

Ibn Sa'ad od Zurejka b. Sevvara bilježi sljedeće: "Hasan i Mervan su razmijenili neke neugodne riječi, pa mu je Mervan prišao i grubo se ponio prema njemu - dok je Hasan samo šutio - i Mervan se utom svojom desnom rukom useknuo. 'Pobogu', rekao mu je na to Hasan, 'zar ne znaš da je desna ruka za lice, a lijeva za sploni organ; teško tebi!', i Mervan je na to zašutio!"

Ibn Sa'ad od Eš'asa b. Sevvara, koji se pozivao na jednog čovjeka, bilježi sljedeće: "Jedan čovjek sjeo je kod Hasana i on mu je rekao: 'Sjeo si kod mene upravo kad ja hoću da idem - ako dopustiš?!"

Ibn Sa'ad od Alije b. Zejda b. Džud'ana bilježi: "Hasan je dvaput iz svoje imovine izdvajao za borbu na Božijem putu (lillahi), a triput je tako polovio svoj imetak - jednu bi obuču dao a drugu zadržao, jednu bi pregršt dao, a drugu zadržao!"

Ibn Sa'ad od Alije b. el-Husejna bilježi sljedeće: "Hasan se često razvodio od žena i nijednu nije ostavio a da ga ona nije voljela! Vjenčao se s devedeset žena!"

Ibn Sa'ad, posredstvom Džafra b. Muhammeda bilježi sljedeću izjavu njegovog oca: "Hasan se ženio i razvodio do

te mjere da sam se pobojavao da nam po svim plemenima ne ostavi u naslijeđe neprijateljstvo!”

Ibn Sa'ad, također posredstvom Džafera i njegova oca, bilježi i ovo: “Alija je rekao: ‘O stanovnici Kufe, nemojte svoje kćeri udavati za Hasana, jer on lahko pušta žene!’ Jedan iz Hemedana je na to rekao: ‘Mi ćemo ga, bogme, ženiti pa će on onu kojom bude zadovoljan zadržati, a onu koja mu se ne sviđa - pustiti!’”

Ibn Sa'ad od Abdullaha b. Hasana bilježi sljedeće: “Hasan je često sa ženama zasnivao bračnu vezu, no malo koja se kod njega zadržala. Rijetke su bile one koje je ženio da ga nisu zavoljele i žarko ljubile!”

Ibn Asakir od Džuvejrije, sina Esminog, bilježi sljedeću izjavu: “Kada je Hasan umro, Mervan je na njegovoj dženazi zaplakao, pa mu je Husejn rekao: ‘Zar to plačeš za njim, a onako si ga provocirao!?’ ‘Činio sam to nekome ko je bio čvršći od ovoga!’, rekao je Mervan i pritom rukom pokazao prema brdu!”

Ibn Asakir od El-Muberreda bilježi: “Hasanu, sinu Alijinu, neko je rekao: ‘Ebu Zerr govori: “Meni je siromaštvo draže od bogatstva, i bolest mi je draža od zdravlja!” ‘Bog neka se smiluje Ebu Zerru!’, rekao je on na to. ‘Ja pak kažem: Ko se osloni na ono što mu je Allahov izabrao, držeći da je to za nj i najljepši odabir, taj neće željeti da se nađe negdje drugdje, izvan mu tog Allahovog izbora. To je granica pristajanja uz ono što donosi sudbina!’”

Hasan je hilafet preuzeo nakon ubistva njegovog oca kad su mu stanovnici Kufe izrazili svoju lojalnost. U Kufi je tako ostao šest mjeseci i nekoliko dana, kad je prema njemu krenuo

Muavija - pa šta Bog dadne! - i Hasan mu je poslao poruku da će mu prepustiti hilafet pod uvjetom da ga ponovo preuzme nakon njega, da nikoga od stanovnika Medine, Hidžaza i Iraka ne tereti za bilo šta što se dogodilo za vrijeme njegovog oca, te da izmiri sva njegova dugovanja. Muavija mu je na te njegove uvjete odgovorio pozitivno i tako je postignut sporazum. Time se pokazala Vjerovjesnikova - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - mudžiza sadržana u njegovim riječima: "Allah će njime izmiriti dvije skupine muslimana!", budući je Muaviji prepustio hilafet.

To njegovo odstupanje s položaja hilafeta, koji je i najviši položaj, El-Belkini uzima kao dokaz da je dozvoljeno povlačenje sa funkcija.

Hasan se s tog položaja povukao 41. godine, u mjesecu rebiu'l-evvelu, odnosno rebiu'l-ahiru, odnosno džumade'l-uluu. Njegove pristalice su mu govorile: "Bruko vjernika!", na šta je on uzvraćao riječima: "Bolje bruka nego muka!"⁷²

Jedan čovjek mu je rekao: "Mir neka je na tebe, o ti koji ponizi vjernike!" "Nisam ja ponizio vjernike", rekao mu je on, "nego nisam htio da ginete zbog vlasti!"

Potom je napustio Kufu i otišao za Medinu, gdje se i nastanio.

El-Hakim od Džubejra b. Nufejra bilježi sljedeće: "Rekao sam Hasanu: 'Ljudi govore da žudiš za hilafetom!?' i on mi je na to odgovorio: 'Najbolje arapske glave bile su u mojoj ruci, spremne da se bore protiv svakog onoga protiv koga bih ja zaratovao i da u miru budu s onima s kojima bih se ja mirio, i ja sam to ostavio nastojeći postići Allahovo zadovoljstvo i

⁷² Dosl.: "El-'ár hajrun mine'n-nar!" (Bruka je bolja od Vatre!)

zaustaviti prolijevanje krvi ummeta Muhammedova - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! Zar da sada to nastojim ponovo preuzeti s tupoglavicima stanovnika Hidžaza!?”

Hasan - neka ga obujmi Allahovo zadovoljstvo! - otrovan je u Medini: otrovala ga je njegova žena Dž'ada bint el-Eš'as b. Kajs na nagovor Jezida, sina Muavijinog, koji joj je obećao da će je on oženiti, pa je tako postupila po njegovom nagovoru. Kad je Hasan umro, ona je Jezidu poslala poruku tražeći od njega da ispuni obećanje koje joj je dao. On joj je, međutim, odgovorio: “Mi te nismo željeli ni za Hasana, pa kako da te želimo za sebe!”

Hasan je umro 49. godine po Hidžri, po nekima 5. rebiu'l-cvvela 50. godine, odnosno - po drugima - 51. godinu. Njegov brat se navraćao da mu kaže ko ga je otrovao, no to nije učinio. Rekao je: “Allah je veći osvjetnik ukoliko je to onaj ko mislim da jeste. Međutim, Allaha mi, niko s moje strane neće biti ubijen nevin!”

Ibn Sa'ad od Imrana b. Abdullaha b. Talhe bilježi sljedeće: “Hasan je sanjao kao da mu između očiju piše: Kulhuvallahu ehad, i njegovi ukućani su se obradovali tom njegovom snu, te ga ispričali Se'idu ibnu'l-Musejjebu. On je na to rekao: ‘Ako mu je san istinit, nije mu ostalo još puno života!’ Zbilja, umro je samo nekoliko dana iza toga!”

Bejheki i Ibn Asakir, posredstvom Ebu'l-Munzira Hišama b. Muhammeda, koji se pozivao na svoga oca, bilježe sljedeće: “Hasan, sin Alijin, zapao je u oskudicu. On je, naimc, godišnje dobivao stotinu hiljada, pa mu je Muavija taj iznos jedne godine obustavio, te je tako zapao u izrazitu oskudicu. ‘Tako sam’, kaže on, ‘zatražio da mi donesu divit pa da Muaviji napišem

pismo, da ga podsjetim na sebe, no skanjivao sam se da to učinim. Utom sam sanjao Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i on me upitao: "Kako si, Hasane?" i ja sam rekao da sam dobro, te mu se požalio na kašnjenje prihoda. 'Zar si tražio divit', upitao me on, 'da pišeš stvorenju poput tebe, da njega podsjećaš na sebe?!' 'Jesam, Božiji Poslaniče!', rekao sam ja. 'No, kako da postupim?' 'Reci:', kazao je, 'Bože moj, ubaci u moje srce pouzdanje u Tebe i prekini mi pouzdanje u svakog mimo Tebe, tako da se ne obraćam nikome sem Tebi! Bože moj, naknadi mi ono u čemu je meni ponestalo snage, u čemu je moje djelo nedostatno, što nije dosegla moja želja, do čega nije doprla moja molba, što nije prešlo preko jezika moga, i daj mi pouzdanje (jekin) kakvo nikome nisi dao, ni prije ni kasnije, o Gospodaru svih svjetova!'

'Allaha mi', kaže on, 'nisam na tome ustrajao ni jednu sedmicu, a Muavija mi je poslao milion i pet stotina!' 'Hvala Allahu', rekao sam, 'Koji ne zaboravlja onoga ko Ga spomene, Koji ne ostavlja u beznađu onoga ko mu se obrati dovom!' Utom sam usnio Vjerovjesnika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - 'Hasane, kako si?', upitao me i ja sam rekao: 'Dobro sam, Božiji Poslaniče!', te mi ispričao šta mi se desilo. 'Sinčiću', kazao je, 'tako to bude onome ko se pouzda u Stvoritelja a ne stvorenoga!'

U "Tujjuratima" je zabilježena sljedeća izjava Sulcjma b. Isaa, kufanskog učača Kur'ana: "Kad se Hasanu smrt bila već sasvim primaknula on je osjetio strah, pa mu je Husejn rekao: 'Otkuda taj strah, brate?! Tà, ideš kod Božijega Poslanika - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i kod Alije, kod svojih očeva; kod Hadidže i Fatime, svojim matera; kod Kasima i

Tahira, svojih tečića, kod Hamze i Džafera, svojih amidža...!’ ‘Brate’, rekao mu je Hasan, ‘ulazim u jednu zonu Allaha uzvišenoga - u nešto slično ranije nisam zalazio, i vidim neka Božija stvorenja kakva nikada ranije nisam vidio!’

Ibn Abdi'l-Berr kaže: “Posredstvom više osoba nam je preneseno da je na samrti rekao svom bratu: ‘Brate, tvoj otac nadao se da će on preuzeti hilafet pa ga je Allah odvratio od njega, davši ga Ebu Bekru. Potom ga je i drugi put iščekivao pa je, umjesto njemu, pripao Omeru; zatim je, dok je trajalo vijećanje, bio siguran da ga neće mimoići, no i tada mu je izmakao i otišao Osmanu. Tek kad je Osman ubijen, lojalnost je izražena Aliji. Potom smo se razdijelili do te mjere da je isukana i sablja i ja za nju nisam bio pripravan. Allaha mi, ne mislim da će Allah u nama objediniti i poslanstvo i hilafet i, zbilja, ne znam zašto su te kufanski prostaci najprije željeli za halifu a onda te odatle protjerali! No, ja sam zamolio Aišu - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - da me ukopaju s Božijim Poslanikom - neka su na nj mir i blagoslovi Božiji! - i ona se saglasila sa tim, pa kada umrem, ti to zatraži od nje, premda mislim da će te neki u trme spriječiti. Ako, dakle, oni to učine, u tom slučaju nemoj insistirati na tome!”

Kada je umro, Husejn je otišao do ‘majke vjernika’ Aiše - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo! - i ona je rekla: “Svakako, to je čast!”, no Mervan ih je spriječio da to i sprovedu. Husejn i njegovi ljudi na to su uzeli oružje, ali ga je Ebu Hurejre odvratio od toga. Tako je Hasan pokopan u El-Beki‘u⁷³, pored svoje majke - neka je obujmi Allahovo zadovoljstvo!

⁷³ El-Beki‘ - čuveni mezarluci u neposrednoj blizini Poslanikove džamije u Medini.

Dželaluddin es-Sujuti (849-911. H.)

Puno ime mu je Abdurrahman ibn Ebi Bekr ibn Muhammed ibn Sabikuddin el-Hudajri Dželaluddin es-Sujuti. Rođen je početkom redžeba 849./1445. godine u Kairu. Njegov otac, Ebu Bekr ibn Fahrudin Osman el-Hudajri es-Sujuti bio je također istaknuti učenjak, međutim umro je vrlo rano - kad mu je bilo svega 48 godina. Tako je Dželaluddin es-Sujuti još kao mali ostao siročić; prema nekim izvorima, tada je imao svega pet i po godina. Prijatelji njegovoga oca, mnogi učenjaci, brinuli su se o njemu i starali se o njegovom odgoju.

Za samo Dželaluddinovo rođenje veže se jedna anegdota. Naime, njegov otac je zamolio njegovu majku da mu donese jednu knjigu, i kad je ona otišla u biblioteku da donese traženu knjigu, tamo su je snašli porođajni bolovi i ona se tu porodila. Stoga su novorođenče u porodici nazvali "Ibnu'l-kutub", tj. sin knjiga, što se kasnije pokazalo sasvim opravdanim, budući da je za sobom ostavio pet stotina djela iz različitih naučnih oblasti!

Dželaluddin es-Sujuti svoje obrazovanje je započeo vrlo rano. Sa nepunih osam godina naučio je napamet čitav Kur'an, nakon čega je počeo napamet učiti i razna klasična islamska

djela: fikhska djela “Umdetu’l-ahkam” Ibn Kudame, zatim komentar tog djela iz pera Ibn Dekika, potom Nevevijeve “Minhadž”, Ibn Malikovu “Elfiju” i dr.

Svoje obrazovanje stjecao je pred brojnim učenjacima svoga vremena, među kojima je bio i čuveni hafiz Ibn Hadžer el-Askalani, koji mu je bio i uzor u hadiskoj nauci. Ipak, najduže je učio pred šejhom Muhjiddinom el-Kafidžijem, prijateljem svog oca, pred kojim je proveo punih četrnaest godina izučavajući tefsir, akaid, arapski jezik i druge naučne discipline.

Dželaluddin es-Sujuti je bio izuzetno talentovan, nadaren i vrijedan učenik, ali je imao i vanredno dobre učitelje, što mu je pomoglo da vrlo brzo postane “hodajuća enciklopedija”. Za vrijeme jednog svog boravka u Mekki, kako navodi u nekim svojim spisima, pio je Zemzem-vodu i pritom molio Boga da u hadiskoj nauci dostigne stepen svog učitelja Ibn Hadžera el-Askalanija, jednog od najvećih hadiskih učenjaka općenito i slavnog komentatora Buharijeve zbirke hadisa. Ta dova mu je očigledno bila primljena kod Boga: Es-Sujuti je sve do danas ostao, uz Askalinija i Nevevija, najcjenjeniji komentator hadisa i hadiskih zbirki.

Prema vlastitom priznanju, znao je 200 hiljada hadisa napamet, “te da ih je mogao naći i više, i njih bi naučio!” Najpoznatija djela iz hadisa su mu “El-Džami‘u’s-sagir” i “Tedribu’r-ravi”.

Bio je temeljit i u pravnim znanostima i već u ranoj mladosti od vodećih pravnika je dobio dozvolu da može samostalno izdavati pravne decizive (fetve), dok je u zrelim godinama bio mudžtehid u pravom smislu te riječi.

I u području kur'anske egzezeze i kur'anskih znanosti također je ostavio neizbrisivog traga, tako da su njegova djela i danas nezaobilazna u iole ozbiljnijem bavljenju tom oblašću. Najznačajnija djela iz područja tefsira su mu: "El-Itkan fi ulumi'l-Kur'an", "Mutešabihu'l-Kur'an", "Tabekatu'l-mufessirin", "Elfijetu'l-kira'ati'l-ašere".

U nekoliko navrata pisao je različite verzije tefsira, a ono što mi danas poznajemo i najčešće čitamo je najkraća verzija koja je, kao takva, ukonponovana u dobro poznati "Tefsiru'l-Dželalejn".

Iz područja arapskog jezika i njegovih znanosti napisao je na desetine djela.

Njegovo pero ostavilo je dubokog traga i u historijskim studijama - napisao je oko pedeset djela iz ove oblasti, među kojima je naročito istaknuto djelo "Povijest halifa" koje, evo, imamo priliku čitati i u našem jeziku, makar ne u integralnom obliku. To djelo napisao je u kasnijoj fazi svoga bavljenja historijskim istraživanjima.

Dželaluddin es-Sujuti umro je 911./1505. godine. Dvadeset zadnjih godina svoga života proveo je u osami, povučen od svijeta i isključen iz događanja u društvu. Neki to pripisuju njegovoj naklonosti sufizmu, budući je bio i jedan od sufijskih šejhova. Taj period svoga života proveo je u pisanju, izučavanju i ibadetu, nakon što je prethodno napustio sve ovosvjetske položaje na kojima se nalazio...

N. Čanić

Sadržaj

Riječ prevodioca	5
POVIJEST HALIFA	9
Zašto Poslanik nije nikoga odredio za svog nasljednika?	15
Imami su od Kurejšija i hilafet je kod njih	19
Period hilafeta u islamu	20
Hadisi u kojima je upozoravano na hilafet Umejevića	25
Hadisi u kojima se navješćivao hilafet Abbasija	27
O Poslanikovoj burdi koju su halife nasljeđivale jedan od drugoga, sve do njenoga kraja	35
O detaljima koji se nalaze razasuti po raznim biografskim djelima a koji bi na jednom mjestu bili efektniji i svrsishodniji	37
Kurioziteti	39
EBU BEKR ES-SIDDIK	49
O imenu i nadimku Ebu Bekra	51
O Ebu Bekrovu rođenju i odrastanju	55

Ebu Bekr je još i prije islama bio najneporočniji čovjek	57
O Ebu Bekrovu izgledu	58
O Ebu Bekrovu prihvatanju islama	58
O Ebu Bekrovom druženju s Poslanikom i njegovom aktivnom sudjelovanju u mnogim odsudnim događajima	63
O Ebu Bekrovoj hrabrosti; o tome da je on bio najhrabriji ashab	64
Kako je Ebu Bekr trošio svoj imetak na Božijega Poslanika; on je bio najdarežljiviji ashab	67
O Ebu Bekrovu znanju; o tome da je on bio najznaniji i najumniji ashab	71
O tome da je Ebu Bekr najbolji i najodabraniji ashab	77
Kur'anski ajeti u kojima se izriče pohvala Ebu Bekru, koji potvrđuju neke njegove riječi i koji su na neki način vezani za njega	83
Hadisi u kojima se ističe Ebu Bekrovo odličje i gdje se on spominje zajedno s Omerom, pored onoga što smo naveli ranije	86
Hadisi koji govore samo o Ebu Bekrovoj prednosti, pored onih koji su već navedeni	91
Šta su o Ebu Bekru rekli ashabi i prve generacije muslimana	101
Hadisi i ajeti koji aludiraju na njegov hilafet; šta su o tome rekli imami	104
O prisezanju na vjernost Ebu Bekru	114

Zbivanja za vrijeme Ebu Bekrova hilafeta	124
Sakupljanje Kur'ana	131
O onome što je Ebu Bekr prvi učinio	133
Nekoliko detalja o Ebu Bekrovoj blagosti i skromnosti	136
O Ebu Bekrovoj bolesti, smrti, oporuci i o njegovu imenovanju Omera za halifu	138
Hadisi koji se prenose od Ebu Bekra	147
Ebu Bekrovo tumačenje Kur'ana	160
Šta se sve, s pouzdanim prenosiocima, prenosi od Ebu Bekra es-Siddika: njegova riječ, presuda, govor, dova... ..	162
O Ebu Bekrovim riječima koje odražavaju njegov veliki strah od Boga	176
O Ebu Bekrovu tumačenju snova	177
OMER IBNU 'L-HATTAB	183
Omerova hidžra	195
Hadisi koji govore o Omeru, mimo onih koje smo naveli pri iznošenju podataka iz životopisa Ebu Bekra es-Siddika	196
Šta su ashabi i prvi muslimani rekli o Omeru	201
Omerove podudarnosti s Objavom	205
O Omerovim kerametima	210
Crtice iz Omerova života	215
O Omerovom fizičkom izgledu	219
O Omerovom hilafetu	219
U čemu je sve Omer bio prvi	229
O nekim Omerovim izjavama i postupcima	230
Ashabi koji su umrli za vrijeme Omerova hilafeta	245

OSMAN IBN AFFAN	247
Hadisi koji govore o Osmanovim odlikama, osim onih koje smo ranije spomenuli	251
O Osmanovom hilafetu	255
U čemu je sve Osman bio prvi	274
Koje su istaknute ličnosti umrle za vrijeme Osmanova hilafeta	276
ALIJA IBN EBI TALIB	277
Hadisi koji govore o njegovim odlikama	280
Prisezanje Aliji i razvoj događaja	288
Neka izvješća o Aliji, njegovim prosudbama i izjavama	292
Izbor iz njegovih njemu svojstvenih, jezgrovitih i konciznih iskaza	306
Koje su istaknute ličnosti umrle za vrijeme njegova hilafeta	309
HASAN, SIN ALIJE B. EBI TALIBA	311
Dželaluddin es-Sujuti	321
Sadržaj	325

...”Knjiga “Povijest halifa” jednog od najvećih muslimanskih autoriteta iz klasičnog perioda islama Dželaluddina es-Sujutija (849-911. hidžretska godina), portretira ličnost svakog pojedinog halife - od Ebu Bekra es-Siddika, koji je tu zadaću vršio neposredno po preseljenju poslanika Muhammeda, a.s., pa sve do Mustendžida, halife iz autorova vremena. Izuzetak su one halife koje nisu imale legitimitet za vršenje te funkcije a koje je Sujuti naznačio u uvodu ove svoje knjige.”

...”U tih trideset godina nakon Poslanika - mir i blagoslovi Božiji neka su na nj! - bila su samo četverica halifa i, nakratko, Hasan, sin četvrtog halife Alije ibn Ebi Taliba.

Obilje podataka o tim halifama, o vremenu ustrojavanja i društvenog uobličavanja velikog muslimanskog carstva nakon ličnosti Božijeg poslanika, s.a.v.s., o političkoj svijesti svakog pojedinog aktera, o izazovima s kojima su se suočavali u svome vremenu i njihovim odgovorima na te izazove, pa i o stanju duha onih koji su emanet vjere preuzeli neposredno od Vjerovjesnika a.s., o njihovim dilemama i nastojanjima, ne samo da će biti interesantno saznati vjerski obrazovanim licima, već posigurno i širokom krugu čitateljstva sa naših prostora”...